

JÓKAI MÓR

JÓKAI MÓR
ÖSSZES MŰVEI

NEMZETI KIADÁS

V. KÖTET

EGY MAGYAR NÁBOB. II.

BUDAPEST

RÉVAI TESTVÉREK KIADÁSA

1894

EGY MAGYAR NÁBOB

IRTA

JÓKAI MÓR

II. RÉSZ

BUDAPEST

RÉVAI TESTVÉREK KIADÁSA

1894

XIV. VÁRATLAN FORDULAT.

Egy hónap multán ismét Pozsonyban találjuk Kárpáthy Jánost, most már haragszik érte, ha Jancsi úrnak szólítják.

Mind kívül, mind belül nagy változásokon ment át a Nábob; termete annyira megcsappant ez idő alatt, hogy előbbi öltönyeit nem viselheti a nagy bőség miatt, arczáról elmult a lázas vörösség, szemei körül a mámoros pöffedés; az emberekkel komolyan beszél, közügyek, nemzeti vállalatok után tudakozódik, jószágaira tanult, becsületes tisztviselőket keres, a dorbézoló mulatságokat kerüli, az országgyűlésen okos, értelmes beszédeket tart: senki sem tudta elképzelni, mi lelhette őt egyszerre?

Egy kedves embere van, Kiss Miska, ezzel jár minden nyilvános helyre; sokszor találkoznak Abellinoval, s ilyenkor a Nábob és a pünkösdi király egymásra néznek, elmosolyodnak, összesúgnak, valami tervök lehet Abellino ellen, valami mulatságos, dicsőséges tromf a koporsó-küldésre; még most a fiatal rouék az ő rovására nevetnek, bár az öregek nem mindenütt találják is mulatságosnak az unokaöccs ötletét, de majd mindjárt nevetni fog minden ember Abellinón, ifja, véne kaczagva fog rámutatni, mert számára olyan szerep készül a saját maga szerzette vaudevilleban, mely nagy mértékben képes leend a közönség jó kedvét fölgerjeszteni.

Abellino két heti távollét után kétszeres hévvel látott félbenmaradt terve után. Értjük alatta a szép polgárleány ellen intézett hajszát.

A meghiusult kisérletek csak növelték az ingert s mint-

hogy a czél megközelítése nehézségekkel járt, elnyerése sokkal becsesebbnek látszott. Végre az őrjöngésig szerelmes kezdett lenni a leányba; nem a fogadás, nem a hiúság, nem a kérkedés ösztönzé csupán, hogy őt elcsábítsa, hanem a legmakacsabb szenvedély, mely játszószerül hivatott fel s azalatt egészen urává tette magát. Érzé, hogy ha utána vész is, ha vagyona, jövője, semmivé lesz miatta, birnia kell e hölgyet, s tán boldogítni? oh nem, ez nem szokásunk, hanem megittasodni szerelmétől s azután látni őt elhervadni és mondhatni: én hervasztottam el!

Ha lelke üdvét kellett volna cserébe adni e gondolatért, odavetette volna!

* * *

Boltay mester épen kinn állt a kapujában s hátratett kezében épen úgy tartott egy kurta botot, mint a ki valami kutyára les, hogy azt meghajítsa.

A jámbor férfiunak nagyon meggyűlt a fejfájása, a mióta Fanny ügyébe avatta magát. A patvarba! szép provincziát választott magának. Egy filiszter, a ki leányt őriz! Lehet-e ennél nevetségesebb figurát képzelni? Mindig azt hiszi, hogy rászedik, és épen akkor szedik rá, mikor nem hiszi; sem éjjele, sem nappala, felébred minden zörgésre; ha éjjel megmozdul az ablakredőny, már azt hiszi, a szerelmes csábító mászik be rajta, pedig az ugyanakkor kényelmesen sétál ki s be az ajtón, mely aranyai előtt megnyílik; minden virágbokrétát kifürkész: nem lopnak-e abban áruló jelt házába? s ugyanakkor saját kaputja zsebében viszi haza a szerelmes-levelet; minden cselédje áruló, fű, fa ellene esküdött, mindig néz és soha sem lát; oh ezek a legmulatságosabb gúnytárgyai a divat-költészetnek, ha olvassátok a vidám Boccaccio Decameroneját, Lafontaine novelláit, akár de Kock Pált, számtalan ily mulatságos alakokkal fogtok találkozhatni, megcsalt, rászedett férjekkel, bolonddá tett apákkal és gyámapákkal, kik őrt állanak az ajtó előtt, míg őrizetök tárgya kedvesével ott

benn mulat, kik árnyék után futnak, míg a szerencsés kéjelgő furfangos terveinek kettős sikere van: őket meglophatni és kinevethetni; s egyuttal megtanulhatjátok azon általános előszeretetből, melylyel hasonló mulatságos olvasmányok fogadtatnak, hogy a költő sokkal háládatosabb szerepet választa magának, ha a könnyelműség és az édes bűnök kerítőjévé szegődött, mintha hosszú pofát ölt, hogy morált prédikáljon s a társadalom fenéit gyógyítgassa.

Boltay mesternek volt egy kis falusi jószága valahol a hegyek között; az első ijedtségben oda vivé el Fannyt s nagynénjével együtt ott rejté el.

Ér is az valamit.

Argusnak száz szeme volt, Danaë sziklatoronyba volt zárva; azért a korhelység gavallér istene, Jupiter, mégis meglopta az őrizőket s ha egyszer e nemes utánzói a görög isteneknek kitűzének egy nőt áldozatul, hiába töröd rajta a fejedet édes poétám, miként szabadítsd azt meg? hiába adsz neki aczélból jellemet, gyémántból erényt, valótlanságokat fogsz mondani és nem segítesz rajta. Lődd le, vágd le, akaszd fel, pusztítsd el a csábítót, mert meg nem menekülsz tőle különben.

Már az első hétben megtudta Abellino, hogy hová rejték előle a leányt s néhány nap mulva már egy a házhoz tartozó cselédet kapott rajta Teréz, a mint bizonyos gyanús külsejű levelet akart Fanny olvasókönyvébe lopni. Azt a cselédet rögtön elkergette Boltay mester. De azután minden nap új meg új hírre virradt; divatos urak jártak vadászni falusi laka körül, s ezerféle furfangot gondoltak ki, hogy oda bejuthassanak; majd átöltözött úri inasok ajánlkoztak egyszerű képpel kertésznek, majorosnak, de szerencsére Teréz kiismerte ravasz képeiket s odacsukta az ajtóhoz sarkaikat; vén czigányasszonyok lopóztak az udvarra, ha észre nem vették, s mulatságképen kiveték a kártyán a tapasztalatlan leánynak, hogy belé egy rettentő nagy úr szerelmes, a ki őt el is fogja venni.

Boltay mester ilyen dolgokat hallva naponkint, dühös

kezde lenni, mint kánikulában a bivaly. Dúlt, fúlt, szörnyű dologra készült, leüti a derekát, a kit megkap! igen, de nem lehet senkit megkapni. Az ellenség könnyű, mozgékony, tapasztalt, furfangos lény, ki nem fogy ki a leleményességből, kinek nincs egyéb dolga, mint az ő rászedésén törni a fejét, míg ő ostoba legényével, Sándorral együtt buta, mozdulatlan állat, kik szarvakat növesztenek, hogy öklelhessenek velök. Oh a szarvak nagyra fognak nőni; ha egyéb ok nem volna is, mely Kárpáthyt tervében kitartásra ösztönözze, magában elég leend az, hogy e parasztbüszke kézművesnek, ki elég szemtelen volt golyót cserélni vele, mely miatt ő most is nagyot hall, legérzékenyebb részére, épen a szíve kellő közepére gázolhasson. Ez jobban fog a ficzkónak fájni, mintha odalőtt volna; azt mondhatni neki: nyomorult deszkafaragó! ime, a kit te bálványképül tartogattál magadnak, nekem mosolyköteles rabnőm, ki téged meg sem lát, midőn előtte térdelsz, midőn az idvességet igéred neki, nekem lábaimhoz borul s kezemet csókolja, hogy emeljem őt keblemre, s engedjem elkárhozni ott! Jó lesz neked akkor, majd ha ráuntam én.

Nem ez-e az élet?

Boltay mester tehát nagy mogorván állt künn az ajtóban, midőn díszes úri hintó áll meg háza előtt, melyből éltes magyar urat segít leszálláni a hajdú.

Az öreg úr nyájasan közelít Boltay mester felé, s hajdújának intve, hogy maradjon hátra, megszólítja a kézművest.

— Ez itt Boltay mester háza, uram?

A megszólított annyira el volt gondolkozva, hogy felelet helyett csak a fejével bólintott.

— Tán épen magával az érdemes mesterrel vagyok szerencsés szólhatni?

Boltay mester még nem jött egészen helyre gondolataiból s abban a képzeletben volt, hogy ez az úr most őt birkózni hívja.

— Igenis, én vagyok az, nem tagadom.

Az éltes úr mosolygott, karját a mesterébe ölté s kitünő

szívességgel szólítá fel, hogy menjen be vele a házba, mert hosszú beszédök leend egymással.

A mester engedett a szónak, bevitte az urat legbelső szobájába, leültette, s maga eléje állt, hogy már most beszéljen.

— Legelőbb is, kezdé az éltes úr, furcsa mosolygással tekintve a mesterre, legelőbb is essünk át azon, hogy magamat bemutassam. Azon kell kezdenem, hogy egy ön előtt nem egészen jó hangzású nevet mondjak ki: én vagyok Kárpáthy János . . . Csak tessék bátran fenhangon elmondani azt a szedtevettét, a mi már szájára akadt. Tudom én azt, hogy az nem engem illet, hanem az unokaöcsémet, a kit Bélának hívnak s a ki magát, a bolond, Abellinonak keresztelte el. Önnek méltó oka van őt szidalmazni, mert szerencsétlenséget hozott önnek házába.

— Még nem hozott, uram, szólt Boltay, s hiszem Istenemet, hogy nem is fog hozni.

— Én is azt kivánom, de hiába, az ördög nem alszik, kivált ha szép leányról van szó. Az én öcsém azon dicséretes szándékot hordozza magában, hogy az ön gyámleányát elcsábítsa.

— Tudom, uram, de én is vigyázok.

— Ön, jó uram, felét sem ismeri azon ravasz módszereknek, mikkel e nagy világban kitanult derék ifjak hasonló vállalatokhoz fognak.

— Megálljon ön uram, egyet tudok: azt, hogy ez a leány ön úröcscse miatt zárdai életre van kárhoztatva és soha nálam nélkül egy lépést az utczára nem teend, és ha végre megsokallom az üldöztetést, itt hagyom gyáramat, elmegyek másik világrészbe, elhagyom hazámat, a mit úgy szeretek, a mit jobban szeretek, mint sokan, a kik haza atyjainak nevezik magukat, de addig uram . . . addig . . . meg ne kapjak itt a közelemben egyet azok közül a hímes pillangók közül, mert én nemes ember nem vagyok, én párbajt nem fogok víni, hanem összetöröm, a ki utamba áll, összetöröm, mint egy rossz üveget; mondja meg ön drága úröcscsének.

— Megbocsásson jó barátom, én nem szoktam unokaöcsémnek izeneteket hordani, nem is csupa pletykázás végett jöttem én ide, hanem erre engem jól kigondolt, kiszámitott terv vezérelt. Én jobban gyűlölöm ezt az embert, mint ön. Nem szükség önnek tagadólag rázni a fejét, mert úgy van. Bizonyára ön itt lakhatott volna holtig és én nem háborgattam volna önt, ha eme kellemetlen viszony kapcsolatba nem hozza önnek viszonyait Abellinoéval, a ki nekem halálos ellenségem, — én is az vagyok neki. Ez atyafiságos viszonyt könnyen megértheti ön, ha megtudja, hogy ő apja szép vagyonát eltékozolva, most már az én bőrömre is szedett föl egy pár milliót párisi üzértől. Így én neki láb alatt vagyok, ő pedig nekem a nyakamon van.

Ő azt akarja, hogy meghaljak, én pedig nem egyezem bele: lássa, ez elégséges ok arra, hogy halálos ellenségek legyünk, s minthogy nekem valószinűleg rövidebb útam van a halálig, mint neki, a küzdés nagyon egyenlőtlen fegyverekkel történik. Ő nekem a minap nevemnapjára egy koporsót küldött ajándékba, azon óhajtással, hogy használjam azt minél elébb. Most közelget az ő nevenapja, én pedig egy koldusbotot fogok neki ajándékba küldeni, s kivánom, hogy használja azt sokáig.

— Jól van uram, ez az ön dolga, nem az enyim, én asztalosmester vagyok, nem fábrikálok botokat, ha koldusbotot akar ajándékozni, itt lakik a szomszédban az esztergályos.

— Boltay mester, ne legyen ön türelmetlen; az a bot csak emblema. Nekem, mint mondám, egy tervem van, melyet önnek meg kell ismerni. Jobb lesz, ha leül mellém és megérti végig; így ni. Én azt akarom, hogy Abellino hiába várjon halálom órájára és ha én meghaltam, ne ő rá szálljanak vagyonaim, hanem valaki másra. Érti ön?

— Hogyne érteném. Tagadja ki!

— Semmit sem ért ön. A jószág ősi, azt senkire hagyni nem lehet, mert az a törvényes örökösre marad, és ed-

digelé ő a törvényes örökös. Szép örökség! megérdemli, hogy róla beszéljünk. Évi jövedelme fölmegy másfél millióra.

— Másfél millió! kiálta fel elszörnyedve a kézműves, s rábámult a főúrra, mintha alig hihetné, hogy ez ember legyen az, kinek másfél millió évi jövedelme van.

— Úgy van, másfél millió vár arra, a ki engem örökölni fog és engem még a föld alatt is üldözni fogna azon gondolat, hogy őseim vagyonát, melyért nálamnál jobb elődeim vére hullott, egy méltatlan utód szórja a szelekbe, oszsza darabokra, juttassa idegenek, tőzsérek, uzsorások kezeibe és épen ugyanaz, a ki halálom fölött nem sírni, hanem tombolni fog! Én meg akarom őt fosztani ettől az örömtől.

— Én adjak tanácsot, uram?

— Nem szükség. Ön csak hallgassa, a mit én beszélek.

— Másfél millió! sóhajta fel a kézműves, alig hallva, a mit a főúr azután mondott. Nem a vágy, nem a kivánás sóhaja volt az, hanem a rémületé, az elszörnyedésé! Ha ez elképzelhetlen összeg azon ember kezére jut, mennyi rosszat lesz hatalma elkövetni! ily lesujtó mennyiségű kincs ellenében mit nyomhat az erény, a szegény ember akarata, becsületessége? hisz a kinek sok pénze van, az mindent megvehet, az előtt semmi sincs lehetetlen! Ezért sóhajta a kézműves oly önkénytelen: másfél millió forint!

Kárpáthy megfogá a kézműves karját, hogy jobban ráfigyeljen.

— Egy mód van, mely Abellino számadásain veres keresztet fog végig húzni, mert én őt a vérig, a szívig akarom sérteni, a hogy bántott ő engemet, és ez nem lesz egyéb, mint hogy én megházasodom . . .

Itt megállt Kárpáthy beszédében s hátraveté a karszékben magát, mintha várná, hogy mit fog reá mondani a kézműves? Az csak fejével bólintott rá, mintha tökéletesen értené a dolgot.

— Ha énnekem gyermekem talál születni . . . . folytatá

Kárpáthy, halk elnyomott hangon, s azzal egyszerre kitörő vidámsággal csapott az asztalra; hah! ennél a gondolatnál újra kezdek élni! Én nem vagyok bigott ember uram, de midőn halálos ágyamon feküdtem, égből megjelent tünemény adta nekem e biztatást és hogy visszatértem, emberek csodájára a halál országából, midőn már mindenki hitte halálomat, és magamhoz tértem, erőt, kedvet kaptam az élethez, bizonyítja, hogy nem volt e jelenés hiú álom. Meg fogok házasodni, és most hallja ön, a mi e részben önt érdekli.

A kézműves agyában merő zavar volt, ennyi szokatlan fogalom és sejtés következtére.

— Önnek fiatal gyámleánya van, kit Abellino üldöz, kire kortársai fogadásokat tesznek, mint lóversenyeken szoktak, hogy ki nyeri el hamarább? ki ellen finom összeesküvések vannak forralva, láthatlan tőrök kivetve minden lépten-nyomon. Én meg akarom hiúsítani e léha üldözést, oly menhelyt akarok neki adni, a hol őt Abellino öcsém, bárha nyitott ajtó ablak várna is reá, nem fogja felkeresni, s ez az én házam.

— Hogyan, uram!

— Én nőül kérem öntől gyámleányát.

— Mit?

— Törvényes hitestársamul. Engem hosszú éveken át «jó bolond» czímmel ismert a világ, a még hátralevő napokat szeretném arra fordítani, hogy a bolond czímet kiköszörüljem nevemből.

Boltay mester lassan felállt az asztaltól.

— Uram, nagyságod ajánlata engem megtisztel és megled; ön másfél millió évi jövedelem ura, ön megérthetlen gazdagságú úr, ön a bibliai Nábob. De én tudom, uram, hogy a gazdagság nem boldogság. Én ismertem egy szegény leányt, kit szülei az idén gazdag úrhoz adtak nőül, s tegnap a Dunából vonták ki mint öngyilkost, és gyámleányomat boldoggá akarom tenni, de kincsért, gazdagságért el nem adom.

Kárpáthy ülve maradt, s nyájasan fogá meg a kézműves kezét.

— Üljön vissza helyére, derék Boltay mester. A mint ön arczát megláttam, már készen voltam ezen feleletére. Ön bizonyosan boldog, nyugodalmas sorsot készíte előre gyámleánya számára, s az dicséretes öntől. Ön rá akarja hagyni nem megvetendő birtokát, üzletét, tán egy derék, becsületes, munkatudó, józan fiatal embert is szemelt ki számára, kinek karján az élet csendes ösvényén végig vándoroljon; de a sors nincs többé az ön hatalmában. A leány szerencsétlen családból eredett, véribe van oltva születése óta a könnyelműség; nevelése nagyravágyás, élvhajhászat, fényleni törekvés iskolájában történt, a szigorúbb évek csak elnyomák, de el nem feledteték vele az emléket, az indulatokat, miket magával hozott. A bűnt ünnepelve, a szigorúságot kinevetve látta; ez rossz tapasztalás, uram, s nagyon erős szív kell hozzá, hogy az édesre valaki azt mondja, hogy ez a keserű és a keserűre, hogy ez az édes. Talán meglehet, hogy ha ön gyenge gyermekségétől fogva szigorú elveiben nevelheté a gyermeket, akkor jót állhatna erényei, szegény sorsával elégültsége felől; de hisz ön oly korban vette őt gyámsága alá, midőn a szív már ismer! s nincs a világnak oly bűvésze, a ki őt ez ismerettől többé megfoszthassa. A leány lelkében már gyökeret vert a nagyravágyás, a fényleni, kitünni törekvés. Nem vette ön észre, mint hidegült el egyszerre a választott szegény ifju iránt, a mint e gondolatot fejébe vette, hogy ő világtól irigyelt, ünnepelt szépség lehet; eleinte azt hivé, hogy ezt önmaga, művészete által fogja elérni, most már alkalmasint nem hiszi, mert valaki tudtára adta, hogy hangja alig tartozik a tűrhetőbbek közé, de az ösztön ott maradt lelkében, fényleni, pompa, kényelem közt élni. Még most visszaborzad az úttól, melyen azt el lehet érni, de majd eljönnek az unalom, a szenvedély, a vér követelései, néha az elkeseredés, egy önfeledő pillanat, melyben a szív rossz tanácsadóira hallgat, s ki fog akkor egy

leányt megőrizhetni az eséstől, a ki maga is akarja, hogy elessék?

— Nem hiszem, uram, nem hiszek semmit, a mit ön mondott. Érzem, hogy igazat mondott, de mégis tagadom. Való! úgy van az általánosan, a hogy ön mondá, de az én védenczem kivétel leend.

— Nem vitatkozom. Ön tudni fogja, hogy védenczének legtöbben sietnek alkalmat nyujtani a bukásra, mert szépségének híre a legmagasabb körökig felhatott és egyuttal erényeié. A patvarba! az erény a legingerlőbb csalétek! soha se beszéljetek egy leány erényeiről, ha azt nem akarjátok, hogy a tolvajok fölkeressék és ellopják azt tőle. Ime, én nem kivánom, hogy gyámleányát akarata ellen hozzám nőül adja, sem hogy biztassa rá, csupán egyszerűen adja tudtára ajánlatomat így: egy gazdag főúr kér tégedet nőül; a kérő nem fiatal, nem szép, nem szeretetreméltó, bátran lehetne nagyapád, azonban iránta semmi egyéb kötelességet nem vállalsz magadra, mint hogy nejévé esküszöl, és őt tisztelni fogod. Ha kivánod, két külön vármegyében lakhattok egymástól, s egyébkor akár ne is lássad, mint mikor te keresed őt fel. Hiszed-e, hogy az úri név fénye, a gazdagság hatalma boldogítni fog? Akarod-e ez ajánlatot elfogadni? Ha a leány azt mondja rá: «nem!» úgy én megnyugszom válaszában, elhallgatunk e dologról, én nem fogok vele többet alkalmatlankodni. Ennyit megtenni önnek gyámapai kötelessége. A válaszadásra egy heti határidőt hagyok. Egy hét mulva ezt a bizalmas emberemet, ki itt a hintó mellett ácsorog, fogom ide küldeni, mert a netaláni kosarat mégsem szeretném magam hazavinni, azon kérdéssel, hogy ezen brilliant gyűrűmet nem feledtem-e itten? Ha a válasz tagadó, akkor ön visszaküldi tőle a gyűrűt, ha pedig ajánlatom elfogadtatik, akkor azt válaszolja, hogy jőjjek érte magam.

Ezzel fölkelt a főúr, s barátságosan megszorítván Boltay mester kezét, ott hagyá öt összevissza zavart gondolatai martalékául.

Boltay nyugtalanul kezde el alá s fel járkálni. Mit cselekedjék? Érzé magában, hogy Kárpáthy igazat mondott. A leány a csábító képnek nem fog ellentállhatni, és az ajánlatot bizonyosan elfogadja. És nem leend boldog. Mi által lenne az? Ha férje sokáig él, s ő hű marad, szomorú hervadás fogja megölni; azon körben, melybe csak a vak szerencse emelte, le fogják nézni, megvetik, mint kinek szépségén kívül semmi érdeme; ha elfogadja azt a hódolatot, a mivel a szépségének áldoznak, mennyit veszít? lelke öntudatát adja érte, a gazdagság nem fogja kárpótolni azt, meg fogja bánni, hogy eladta azt, mit újra megvenni nem lehet, élte nyugodalmát; pedig el fogja adni, ha az ajánlatot megtudja; — egy gyermek lelke még elkábul ennyi fény előtt és azután az ajánlat tiszteletreméltó, egyike a leggazdagabb főuraknak kinál meg egy szegény családhagyott polgárleányt ősi nagy nevével: ki nem tartaná azt szerencséjének? Bizonyára a világ őrültnek fogná mondani, a ki ezt visszautasítaná.

Már azon gondolatra kezde jőni, hogy eltitkolja azt egészen a leány elől. De nem, az méltatlan dolog volna, hazudni emberséges ember nem szokott.

Hirtelen jó gondolata jött. Úgy van, ez elejét veszi a bajnak. Sietett Sándort felkeresni.

A derék ifju épen remekét végzé be, egy pompás iróasztalt, gyönyörű faragványokkal, meglelhetlen rejtek fiókokkal. Egészen el volt művébe merülve.

— Sándor, szólítá meg az ifjut a mester, remeked valóban remek.

— Büszke vagyok rá. Éjjel-nappal erről gondolkozom.

— Éjjel-nappal? És semmiről sem gondolkozol másról?

— Én? Miről gondolkoznám?

— No teszem fel arról, hogy holnapután már mester leendesz.

— Arról bizonyos vagyok.

— Hát ahhoz mit szólsz, hogy ha én neked egész üzletemet át akarnám adni?

— Ah uram, ez tréfa. Miért adná ön azt át nekem?

— Mert látod, én már meguntam a bajlódást, s szeretném fiatalabb vállakra rakni a gondokat. Te viszed helyettem a munkát és azután a jövedelemben osztozunk. Látod, ilyen ravasz vagyok én. Fáradság nélkül akarok jutni a jövedelemhez.

— Azt tehetem, mint eddig, azért nem szükség osztoznunk.

— De ha én úgy akarom. Látod, nekem nincs fiam és te egészen oly fiu vagy, mint a milyet szeretnék, ha volna nekem.

Sándor szeliden vonta ajkaihoz az öreg kezét, melyet az fejére tett, mintegy áldásképen.

— És aztán, folytatá a mester, milyen derék lesz, ha te asszonyt hozasz a házhoz és én nekem gyönyörűségem lesz házi boldogságban, a milyen soha sem volt.

Sándor felsóhajtott.

— Sokáig kellene még akkor élnünk, jó uram, hogy azt megérjük.

— Eredj no, mit beszélsz, csak nem akarsz nőtlen maradni örökké? Ugyan ne csinálj olyan szent pofákat! Én előttem akarsz titkolózni? én előttem, a ki keresztül látok rajtad, mint egy pohár vizen? Hiszen azt is tudom, hogy kit szeretsz? No kimondjam? Ne légy hát olyan gyáva. Mit sóhajtozol esztendő számra? Neki kell rukkolni egyenesen! Megmondani a leánynak, hallod-e szívem, én szeretlek, el tudlak tartani, ha hozzám jösz, semmiben sem lesz fogyatkozásod. No! vagy jobban szereted, ha én kérem meg helyetted? Én azt sem bánom, leszek szivesen násznagyod, még ma megkérem a leányt neked s holnap fogadom, olyan kézfogót csapunk, hogy még az angyalok is tánczolnak örömükben.

Mint látjuk, Boltay mester kérdezett és felelt is magának. Sándor nem szólt egy szót is, lesüté szemeit, elhalványult, némán megszorítá Boltay mester kezét, azután kifordult a szobából; ki tudja, mi baja lehetett?

Boltay mester csak víg képet csinált ez ideig, de midőn a fiu elment, két könycsepp esett ki a szeméből. Ő is sejté, ő is félt a gondolattól, hogy Sándor reménytelenül szeret. És mégis ezt tartá mentő gondolat gyanánt.

Kárpáthy ajánlatát el nem hallgathatja Fanny előtt, de mégis, ha egy megelőző kérő ajánlatára a leány igent mondana, akkor, ugy-e bár, nem volna szükség im e másodikkal megismertetni?

Tehát előbb meg fogja Fanny kezét Sándor számára kérni, hátha a leány mégis érez iránta valamit? Ha visszautasítja, mondhatja azt, hogy nem érez semmit az ifju iránt, de akkor a második ajánlatra mit fog mondhatni? lehet-e szerelmes egy hatvankilencz éves aggastyánba, midőn a deli ifju iránt szíve hidegségével védi magát?

A terv jól volt fogalmazva.

Boltay még az nap kiszekerezett falusi tanyájára, mely egy kellemes kis völgyben fekvék a Kárpátok között, védenczét felkeresendő.

A falusi élet gondjai és élvei egészséges tápot nyújtottak Fanny kedélyének; erdő, mező látása, az együgyű paraszt emberek beszéde, a rendes és mégis változatos foglalkozás enyhébb, tisztultabb gondolatokra szoktaták lelkét: a hiúság, nagyravágyás, divatszenvedély, ezek a műveltség fattyai, elvesznek, eltörpülnek a szent természet ölében.

Fanny messziről eléje futott Boltay mester szekerének s lehúzva őt kocsijáról, vidám, nevető, gyermeteg tréfával hordta körül gazdaságán, kertjén, udvarán, szérűin, pirospozsgás jó kedvvel mutogatva neki sorra, hogy felszóratta a gabonát a szérűkön, be is mérte, rovást vágva róla, mekkorát nőttek a nemes oltványok a faiskolában, hány rajt eresztettek a méhek, befőzött gyümölcsei hogy állnak szép rendben az éléstárba téve, milyen szép len termett, hogyan fonatja ezt a télen gyolcsnak, sávolyos abrosznak!

Boltay megcsipkedé a leányka arczát, mely oly kemény

volt, hogy alig foghatta meg. Látszik, hogy most kevesebbet szokott ábrándozni.

— Milyen jó gazdasszony vált belőle. Nézze meg az ember, hiszen te mindenhez értesz már a világon. Dejszen téged már férjhez lehet adni.

— Férjhez ám, nevete Fanny, pajkosan kapaszkodva Boltay mester nyakába, s megcsókolva gömbölyű piros ajkaival annak borostás orczáját; vegyen el Boltay bácsi, magához mindjárt hozzá megyek.

— Eredj te golyhó, szólt, alig birva jó kedvével a mester. Vénebb vagyok én már, mint az apám. Majd keresünk neked valakit, a ki hozzád illik.

— Jó lesz biz az, Boltay bácsi, mentül előbb, annál jobb; hanem menjen be most előbb Teréz nénihez, én addig futok a vacsorát elkészíteni.

Azzal a legcsintalanabb pukerlivel lehajolva, megcsókolá a mester kezét, s trallázva, szökdelve tünt el a konyhában, mint egy gyermek, mint egy gondtalan gyermek.

Boltay mester sietett Terézt felkeresni. Fanny egész a terítés idejéig nem jött a szobába, csak akkor jelent meg egy perczre, körültekinteni, ha minden rendben van-e az asztalon. Boltay mesternek elég ideje volt ez alatt Terézt az érdeklő helyzettel megismertetni.

A főúr ajánlata ezt is leveré. Sokkal fényesebb volt, sokkal nagyobb szerencse, mint hogy egy nyugalmas, csendes házi boldogságot el ne lehessen érte hagyni. Ennyi ragyogvány, hatalom mellett még a szégyent is lehet felejteni, hát még ha vele együtt a jogos tisztelet ajánltatott.

Sándor szerelmének kevés sikert mert ő is igérni. Sokszor próbálta Teréz a leány szívét, előhozta előtte véletlenül az ifju nevét; a leány hidegen maradt, dicsérte, becsülé, de ez nem szerelem.

Az ízletes vacsora felett Boltay mester váltig kötekedék gyámleányával, példálózva előtte tréfás czélzatokkal, mikre a lányka hasonló tréfával tudott megfelelni. Végre a cselédek elhordták az asztalt s hárman maradtak együtt.

Boltay mester eddigi víg kedélyéből komoly ünnepélyesre vált. Megfogá a lányka két kezét, s oda voná őt maga elé.

— Neked kérőd van; mondá ki egyenesen, nehogy a kerülgetéssel valamit sejtessen vele.

A leány felsóhajtott és nem felelt semmit.

— A kérő derék fiatal ember, becsületes, tisztalelkű ifju, jómódú, munkás kézműves és a mellett deli, férfias alak, s mi legtöbb, téged régóta igazán, híven, forróan szeret.

— Tudom, Sándor az; szólt közbe a leány.

Boltay mester elhallgatott. Nem volt semmi rendkívüli abban, hogy a leány e titkot tudhassa.

Vártak mind a ketten Fanny szavára.

— Szegény Sándor! sóhajta a leány.

— Miért sajnálkozol rajta?

— Azért, hogy engemet szeret. Miért nem inkább egy nálamnál jobb, hívebb leányt, a ki őt boldogítani tudná.

— És te nem akarnál hozzá menni? kérdé az öreg elszomorodva.

— Ha önnek örömet szerezhetek általa, — hozzá megyek.

— Nekem? Ne nekem szerezz örömet, hanem magadnak; a fiu oly derék legény, hogy keresve sem találni különbet, nem is valami otromba ficzkó, a milyen más munkás ember szokott lenni: ez külső országokon járt, akárki előtt megállhat . . s téged mennyire szeret!

— Tudom. Ismerem őt. Becsültem mindig; derék ember. De nem tudom szeretni. Hozzámegyek, hű leszek hozzá holtomig, de boldogtalan lesz ő is, én is.

Boltay felsóhajtott, s kis idő mulva alig érthető hangon mondá:

— Úgy ne menj hozzá.

A két öreg szemeiben önkénytelen köny csillogott, mindketten úgy szerették e két ifjut, mint tulajdon gyermekeiket, úgy szerették volna, ha őket együtt boldognak láthatnák. És a sors másképen akarja.

Fanny megsajnálta könyező gyámjait s térdre omolt Boltay előtt, fejét annak durva kezére nyugtatva.

— Háládatlan vagyok, ugy-e, hogy nem tudom szeretni azt, a kit önök szeretnek? de háládatlanabb volnék, ha hazudnám, hogy szeretem s boldogtalanná tenném.

Mindketten hallgattak.

Mikor egy fiatal leány ily tömött syllogismusokban tud már beszélni szíve ügyei felől, az annak a jele, hogy sokat kellett már azokról gondolkoznia és semmi se jő neki többé véletlenül.

Boltay végig simítá izzadó homlokát kezével s erőltetett nyugalommal szólt:

— Kelj fel, leányom. A szívet erőltetni nem lehet, nem is szabad. Kezedet szerelem nélkül bizonyára ő sem fogadná el. Most szóljunk másról. Egy másik kérőd is van.

— Ne is szóljon róla, atyám! vágott közbe, Boltay nyakába borulva a leányka. Ha valakit tudnék szeretni, az bizonyosan ő volna, ő, kit önök is szeretnek, s a kit annyi ok van szeretni. Nem, senkit, senkit. — Engedjék önök, hogy ne hagyjam el önöket soha. Én itt akarok örökké élni, háladatos lenni jóságukért, éltemet, minden gondolatomat az ön és nagynéném örömére szentelni; én nem óhajtok önöktől megválni, ne űzzenek, ne verjenek el maguktól. — Engem nem fog senki nőül kérni, a kiért én önöket elhagyjam.

— Mégis, mégis, jó leányom. Ez gyámapai kötelességem, téged szerencsédről tudósitani; mert látod, a világban a leány kérőit «szerencsének» nevezik. Téged nagy, gazdag úr kér nőül, fényes nevű, méltóságos czimű férfi, kinek egy hétig tart, míg jószágain végig utazik s jövedelme másfél millió.

Fanny lesüté szemeit s fejét tagadólag csóválta. Aztán hidegen, okosan felelt:

— Az szerencse volna, de nem boldogság.

— Igaz ugyan, hogy kérőd nem fiatal már, de szerelem helyett kényelmet, magas állást igér.

— Ki az?

— Neve nem épen kellemetes hangzású előttünk, mert egy ilyen nevű úr okozta legtöbb keserűségeinket, ő ama templombeli kísértő nagybátyja: Kárpáthy János.

Itten épen felkaczagott a leány.

— Ah, az a kövér pók-termetű ember!

— De — termete megjavult egy idő óta.

— A kit olyan nagyon bolondnak tartanak!

— Sőt meg is okosodott.

— Örökké iszik és parasztleányokkal vígad.

— Megváltoztatta életrendét.

— Ah, édes gyámapám, ez ugy-e bár, csak tréfa volt? vagy ha komoly dolog, akkor ezután akar belőle tréfa lenni. Az a derék úr el akar engem venni, hogy egy «jux»-ot csináljon vele a világban. Ah, még erre nem vagyok elég olcsó!

S azzal büszkén felegyenesedve járt végig a szobában; a két öreg örömtől ragyogó szemeit legelteté királynői termetén.

Utoljára Boltay mester maga is kaczagott, olyan jó kedve támadt.

Fanny csintalanul oda ült a jó öreg ölébe.

— Lássa Boltay papa, az elébb önnek mondám, hogy vegyen el, magához hozzá megyek; akkor azt mondta, hiszen én nagyapád lehetnék, s most Jancsi urat mutatja be kérő gyanánt.

Boltay mester kaczagott, hogy a könyei csurogtak bele. Tehát még sem igaz, a mit a vén tapasztalás, mint érczből öntött valóságot állít fel. Tehát egy gyermek lelke is lehet erős s megvetheti a gazdagság ragyogványát akkor, midőn csak kezét kelle kinyújtani, hogy a hatalmat, mint jegygyűrűt ujjára vonják.

— Igen. E gyűrűt hagyá nálam az érdemes úr, hogy azon esetben, ha ajánlatát elutasítanád, ezt neki visszaküldjem.

— Adjak kosarat hozzá? kérdé a dévaj leányka.

— Nem szükség, megérti így is, nevete a mester; még a jó Teréz is nevetett, pedig bizony rég az ideje, hogy azt nem próbálta.

Boltay mester magán kívül volt örömében. Egészen elnyomta benne a Sándor miatti keservet azon öröm, hogy gyámleánya ily természet adta lelkierőt tanusított. Előre büszke volt azon gondolatra, mint fogja ő e gazdag úrnak elmondhatni: íme te másfél milliót igértél gyámleányomnak arcza rózsáiért, köszöni, nem adja el! Milyen büszkén fogja fejét felemelhetni azon uracsok előtt, kik azt hiszik, hogy Fanny szerelmét gyalázatos néhány ezer forintért meg fogják vehetni! Koldusok!

A leányt összecsókolák mind a ketten s jó éjt kívánva egymásnak, kiki saját szobájába távozott.

Az éj előre haladt már. Ideje volt a lefekvésnek. Ah de nem volt ideje az alvásnak. Valami háborgató szellem elűzte az álmot mindenki szeméről.

Boltay mester olyan hosszú beszédeket gondolt ki, miket itt-amott fog tartani, mintha város szájának készülne.

Teréz lelke eltévedezett a mult és jelen eseményei közt, látó világot akarva deríteni annyi ellenmondó mozzanat közt, melyek egy leány szív világát vezetik, s nem engedik kitanulni, mi ott a rossz, mi ott a jó? mi az ösztön, mi az akarat? titkok, miket maga sem ismer, tettetés, melylyel önmagát is ámítja és hiú ábránd, mely valónak látszik, ki birna ezek közt kiigazodni? Angyalt, ördögöt megismerni könnyű; embert, férfit, nőt, nehéz; ifju leányt lehetetlen.

Fanny szemeit legmesszebb kerülék az álom tündérei. Ablakán besütött a hold, az ábrándozók csillaga, a vidék csendes volt, az ég lanyha; olyan éj, melyben a lidérkék* előjönnek berkeikből, s kereket hánynak a harmatos fűben; mikor a tündérek szedik a csillagok hamvát, s az a vén ember ott a holdban pengeti az ezüst sugárokat; mikor

* Lidérke = Elf. Lidércz = Erl. = les Aulnus = alčunae; nem alnus, — nem Erle, — nem éger.

ezüst felhők alakjában jár a bűv csillagról csillagra, jár a gyermekrém a fekete éji pillangón repkedve; . . . mikor a fiatal leányok nem tudnak aludni és álmodnak ébren.

Hol jártak a szűz lélek tétova gondolatai? Jártak-e a boldogság, jártak-e a szerelem útján, tévedeztek-e a hallottak nyomán, követték-e nyomról-nyomra a tudás, az emlék száraz, poros nyomait, vagy repkedtek szanaszét a csillagos jövőbe? repűlve az ég felé, melyről azt hiszi a gyermek, hogy az a földre köröskörül lehajlik.

Csak egy eszme, egy gondolat élt most is szívében. Azon férfi arcza, kit szeretett, kinek alakját imádata virágaival felkoszorúzá, kit nemesnek, nagynak, dicsőnek képzelt magában, kinek emlékével teli volt szíve, kinek mosolygó képe mindannyiszor felkeresé, midőn élő arcza nem volt körüle, s oly jól esett azon megnyugodni.

Nem jutott eszébe akkor a gyámapa által tudtul adott kettős ajánlat; a magányos órák ihlete kitörölte emlékéből a szomorú ifju arczát és a bohó vén emberét, kik őt nőül akarják venni.

És ilyen a világ. Egy ifju szeret egy leányt, de a leány másba szerelmes, és azon más tán ismét reménytelenül eped, és ez így megy tovább az életen keresztül és senki sem tud boldog lenni, és így fut egyik csillag a másik után, és soha sem éri el egymást.

Hol lehet most ő, az ismeretlen, — a megnevezhetlen, — az elfelejthetlen? Bizonyára sejtelme sincs arról, hogy egy szív titokban, bánatban utána eped, mint egy holdnak nincs tudata a kórosról, ki sugarait követi, s szédítő örvények fölé hág, hogy hozzá közelebb legyen.

Legalább közel lehetne hozzá!

Milyen boldogok azon nagyvilági hölgyek, kik őt mindennap láthatják, vele beszélhetnek, őt bámulhatják, tisztelhetik; tán van közöttük választottja? Nem, senki sem szeretheti őt oly igazán, oly igazán! mint ő tudná szeretni. Nem mondaná azt neki soha, de szeretne meghalni bele.

Csak egy könnyű karczolás a szíven, minő a rózsa töviseé, s azután mindig az édes fájdalomról gondolkozni, míg végre a seb halálossá válik, naponkint jobban elhervadni bele, lehullani, sírba dőlni, hogy csak akkor tudná meg, mint volt szeretve, s azután ott a csendes hant alatt hallgatni a lágy zokogást, mit a szánó méla részvét hoz a sírkövi oltárra?

Miért nem juthat ő ily közel hozzá soha?

Soha?

Egy különös gondolat szállta meg egyszerre lelkét.

Hát olyan magasan volnának ezen fényes világkörök, s annyira zárva minden út, melyen oda jutni lehet, hogy az imádó vonzalom soha sem lehet egyébbé halandó néma vágynál, mely hasonlatos a holdkóri delejhez . . .?

Hiszen ő neki csak egy szavába kerülne, hogy az előkelő termek legbüszkébb küszöbei megnyissák előtte ajtaikat, s ő egy rangban, egy légkörben álljon azon magas, azon irigyelt delnőkkel, kiknek szabad látni az arczot, hallani a hangot, mely imádott bálványáé, kiknek szabad szemeinek pillantásaival találkozni, előtte elpirulni, őt tekintettel kisérni mindenüvé s titokban önelégülten szívni fel a halálos mérget, mely a néma szerelemből támad.

Végig borzadt.

Az éji hideg szellő futott tán végig gyöngéd tagjain?

E czél el volna érve, ha ő Kárpáthynak nyújtaná kezét. Egy lépéssel az elérhetlennek vélt csillagba emelkedhetik.

Visszataszítá e gondolatot. Csak egy perczig tartott az lelkében s kitörölte onnan.

Mit mondanának jó rokonai, Boltay, Teréz? Ha megvetve a derék, férfias, nemesszívű ifju ajánlatát, pénzért, ragyogványért egy nem szeretett aggnak nyújtaná kezét. Pénzért, nagyravágyásért.

De mégis. Vannak másfelől rokonai, kiket e lépés boldogokká tenne, gyalázattól, késő nyomortól, tán kárhozattól mentene meg: anyja és testvérei.

Őket, ha gazdag lenne, kimenthetné azon irtózatos sors-

ból, melybe sülyedve vannak . . . Így suttogott az ingerlő ábra.

És a bosszú, a megtorlás : találkozhatni azon emberrel ott, ki őt meggyalázni, társai nevetségévé tenni akarta ; ki reá fogadást tett, s azt lenézhetni saját világában, — éreztethetni vele mélységes megvetését, olyankor, midőn e megvetést, ez utálatot egy vele egyenlő név teszi jogossá és egy kezei közül kiragadott hatalom súlyossá, élessé, eltűrhetlenné.

Okoskodjál, okoskodjál jó hajadon. Fogva vagy már.

Nem szülői s testvérhajlam, nem bosszúvágy az, a mi téged vezet : szerelem viszi előtted a napfáklyát,* az fog vezetni jó és rossz világokon keresztül, a többi mind csak ámulat.

Hitesd el magaddal, hogy áldozatból teszed e lépést, mondjad azt is, hogy gyámjaidnak nem akarsz terhére lenni : képzeld el, hogy oly állásban mennyi jót fogsz majd tehetni szükséget szenvedőkkel, boldogtalanokkal, ittasítsd meg lelkedet a világ gyönyörképeinek tündér-eszméivel . . . Mind ámítás az. Szerelem visz téged arra, hogy szerelem nélkül egy gazdag aggastyán kezébe tedd kezedet, s Istent kisérteni mégy, midőn az oltár előtt e szót kimondod : «szeretem», és akkor másra gondolsz, mint kinek kezében remeg kezed . . .

Menj fátumod után !

Valahára alszik az egész ház. Álmodjatok. Az álom jó tanácsot ad.

Te lásd magadat boldog unokákkal játszó örömapának, te álmodjál zárdai csendes nyugalomról, te pedig álmodd magadat ifjadhoz közel ; egyik az egyik csillagban, másik a másikban. Az álom jó tanácsot ad.

Másnap reggel különös meglepetés várt a két öreg gyámra. Fanny megkéré Boltayt, hogy ha Kárpáthy János elküldend gyűrűjeért, azt ne küldje neki vissza.

* Így hívja a csillagászat az oly álló csillagokat, melyek véletlenül jelennek meg, s ismét nyomtalanul eltünnek.

XV. A VADÁSZ A VEREMBEN.

Boltay és Teréz egy szóval sem mondtak ellent Fanny határozatának, nem szóltak soha a férjhezmenetel felől, hanem az idő alatt, mint szokás, a kiházasítási czikkek után kezdtek látni, miknél ugyan mind fényesebbeket fog vehetni, ha majd a főúr neje lesz, de legalább elteheti emlékül, s előveheti, ha néha-néha a nagy világ zajából a polgári csendélet szerény örömeire visszagondol.

Fanny férjhezkészülődése azonban oly titokban volt még tartva, hogy senki sem tudhatott az érdekelteken kívül felőle semmit, azoknak pedig természetökben feküdt, nem dicsekedni és nem panaszkodni vele.

Különös történet adta elő az idő alatt magát.

Egy napon, midőn Boltay mester épen otthon volt gyári házában, berohan hozzá egy szennyesen, csaknem rongyosan öltözött asszonyszemély, kiben Boltay mester alig birt valami ismeretes arczot kitalálni. De nem is volt arra szükség, mert a szomorú alak sietett megmondani, hogy kicsoda? és azután iparkodott, hogy Boltay mester szóhoz ne juthasson, a míg ő ki nem beszélte magát.

— Én vagyok az a szerencsétlen Mayerné, — Fannynak az anyja! zokogá megkeseredett szívvel az asszonyság, odavetve magát Boltay úr lábaihoz, elébb a kezeit, azután a térdeit, utoljára a csizmáit csókolva össze és hullatva tengermennyiségű könyeket. Boltay, ki nem volt szokva ilyen tragédiákhoz, csak állt ott, mintha leszegezték volna, és sem azt nem mondta neki, hogy keljen fel, sem azt nem kérdezte, hogy mi baja?

— Oh uram, oh én kedves uram, maga derék, maga mindenekfelett becsületes, nagylelkű Boltay úr, engedje, hogy lábai porát csókolhassam, hogy még a másvilágon is érte könyöröghessek. Maga a minden igazak őriző angyala,

védelmezője az ártatlanoknak, hogy Isten éltesse sokáig és jutalmazza meg minden égi földi jóval! Látott-e ilyen esetet, mint ez .az enyim, hallott-e ilyet valaha ember? Nem. A szívem megreped, ha el kell mondanom; de mégis elmondom. Meg kell tudni a világnak, de leginkább meg kell tudni Boltay úrnak, hogy milyen szerencsétlen anya vagyok én. Oh, oh, Boltay úr, maga sem képzelheti azt, milyen iszonyatos egy anyanak a kínszenvedése, a kinek rossz leányai vannak, és az enyimek rosszak, de úgy kell nekem, magam vagyok az oka, minek neveltem őket kényök szerint; ütni, verni, robotoltatni kellett volna őket, akkor majd megbecsültek volna, akkor majd nem hoztak volna gyalázatot szegény megőszült fejemre. Oh hogy ilyen napokat kellett megérnem! Én Istenem, én Istenem! Mire hagytál meg engemet! Szegény lelkem uram jókor elköltözött e gyalázat elől a világból, nem birta meg azt, beleugrott a Dunába, bár én is utána ugrottam volna akkor! de látja uram, az anya szíve csak mindig érez, még ha rosszak is a gyermekei, csak szereti őket, csak azt hiszi, hogy majd megjavulnak, oh bár vakultam és süketültem volna meg azóta! Négy álló esztendeig tűrtem azt a szégyent, az Isten csodája, hogy még egy szál hajam van, hogy mind el nem ment bele. De a mi sok, végtére csakugyan mégis sok. Ha én el akarnám azt az iszonyatot mondani, a mi az én házamban naponta történik, így állanának az ég felé Boltay úr hajai. Végtére tegnap volt a napja, hogy megsokaltam a hosszútűrést és kifakadtam és kiadtam a mi lelkemen volt. «Hát már ez így fog menni mindig? hát ti már sohasem fogjátok magatokat becsületesen viselni, hát már énnekem sohasem lehet az utczára kimennem, hogy a szemem ki ne égjen, ha becsületes emberrel találkozom?» Hát uram, e szavakra, mint a megtestesült hárpiák, úgy támadtak rám egyszerre; mit leczkéz minket az anyánk, mi köze ahhoz, a mit mi csinálunk? Nem mi tartjuk-e úri módon? Azt a ruhát is én vettem, a mi most rajta van. Azt a fejkötőt is én tőlem kapta, az

egész házban egy szalmaszéke nincs, a mi a saját keresménye volna, mindent mi vettünk! Én csak elszörnyedtem, uram. Hát így kell ti nektek bánnotok anyátokkal, ez-e az én keserves fáradságaimnak a jutalma? (Itt a fuldoklásig vitte a zokogást a beszélő, de azért csak folytatta az előadást.) Ezt érdemeltem én annyi keserves álmatlan éjszakáért, miket beteg ágyaitoknál eltöltöttem, hogy a magam szájától elvontam a falatot, csakhogy ti nektek legyen, hogy magam czudarkodtam, piszokban, rongyban jártam, csakhogy titeket felczifrázhassalak, hogy cselédet nem tartottam, magam voltam a szolgáló, csakhogy ti kisasszonyok lehessetek! Ilyeneket kell énnekem azért hallanom, semmirevaló teremtések! Ekkor uram, a helyett, hogy meghunyászkodnék, nekem áll az a legnagyobbik, s nagy pikántul még azt mondja, hogy ha nem tetszik velök együtt laknom és magamat általok tartatnom, hát elég nagy Pozsony városa, vegyem elő a kapitálisaimat, fogadjak magamnak külön szállást, válaszszam külön a butoraimat, vitessem el a garderobomat és éljek nálok nélkül olyan tisztességesen, a hogy nekem tetszik. No várjatok gonosz leányok, azért se higyjétek, hogy engemet megcsúfoltatok; mondám és levetém a ruhákat, a miket ők vettek nekem, előkerestem azokat, a miket lelkem uram idejében viseltem, mikor a konyhában magam főztem, hogy legyen ezeknek a czuláknak mit enni; azokat vettem fel s úgy szaladtam ki az utczára. Magam sem tudtam, mit csinálok. A Dunának megyek, ez volt a legelső gondolatom. Hanem mire oda értem, mintha valami angyal súgta volna a fülembe: hiszen van még neked egy leányod, a kit emberséges emberek becsületben, virtusokban neveltek fel, eredj oda. Azok az emberséges emberek téged sem fognak eltaszítani, valahol valamelyik szegletében a háznak adnak helyet, a hol élhess meghúzódva, a míg Istennek úgy tetszik és meghalhatsz, ha megeléglette szenvedéseidet a mennyei felség. Ezzel jöttem ide, uram. Így vagyok, a hogyan lát. Semmim sincsen az ég alatt, még ma nem

ettem egy falatot, s ha az úr kitilt a házából, ha a leányom nem akar látni, az utczán kell meghalnom éhen, mert inkább elveszek, mint egy falatot elfogadjak többet a gyalázatos háladatlan gyermekektől; koldulni pedig nem tudok, én csak azt tudom, hogy elébb-utóbb úgyis utána megyek lelkem szegény jó uramnak, a kit ezek a rossz gyermekek vittek a sírba, a Dunába.

Boltay mester fejében a sok mindenféle közül az ragadt meg legerősebben, hogy a jámbor asszonyság még ma nem evett, minélfogva nagy keresztényi kötelességet vélt az által elkövetni, hogy a fali szekrényből egy tányér boszorkánypogácsát * s egy pohár bort állíta elé az asztalra és kényszeríté, hogy egyék, s a mi legelső, mentse meg magát az éhenhalástól.

— Oh uram, ezer köszönet, hiszen bizony egy cseppet sem vagyok éhes, inkább el vagyok keseredve, annyit eszem én különben is, mint a madár, csak annyit tesz az én evésem az asztalnál, mintha ott sem volnék. Többet érne énnekem a világ minden jóságainal az, ha én valaha az én lelkem Fanny lányomnak egy jó szavát hallhatnám. Nem lehet az, ugy-e bár? Nem nézhet ő az anyjára, szégyenli magát, ha látja. Talán rám sem ismerne már? Ilyen nyomorúságban ... ilyen rongyosan, piszkosan, ... így megvénűlve, ... legalább csak én láthatnám őt még egyszer; — nem kivánom én, hogy vele beszélhessek, csak hogy valahol, ablakon keresztül, elbújva láthassam őt előttem elmenni, hallhassam, mikor mással beszél. Nekem nincs több kivánságom.

Boltay mester egészen elérzékenyült e szavakra, eszébe jutott, hogy valami német tragédiában látott már hasonló jelenetet, milyen jól játszott benne az a Wildner, akkor is úgy megríkatta az eset.

— No no, asszonyom. Ne legyen olyan elkeseredett, biztatá a siránkozó anyát, a mit ön kiván, az minden két-

* Így hívják Dunamentén a töpörtős pogácsát.

ség nélkül meg fog történni. Ön meg fogja látni leányát, beszélni fog vele. Ott fog lakni ön is. Szépen ellesznek együtt és nem lesz semmi baj.

— Oh uram, ön úgy beszél, mint egy mennyből leszállt angyal. De a leányom, oh a leányom nem fog engemet szerethetni többé. Ő utálni fog engem.

— E felől legyen ön megnyugtatva, asszonyom. Önt sohasem rágalmazta leánya előtt senki, s Fanny sokkal jobblelkű, minthogy anyját a nyomorúságban meg ne ismerné. El fogom önt hozzá vinni, mert falura küldtem, hogy holmi incselkedésektől megszabadítsam. Ott lakik atyja testvérével együtt. Az ugyan kissé szigorú személy, de majd kibékítem én őt magával.

— Oh uram, nem várom én, hogy engem Teréz magához emeljen, elleszek én mellette mint szolgáló, mint konyhacseléd, csakhogy leányom körül lehessek.

— Ugyan asszonyom, mit beszél össze-vissza! pattant fel jámbor nehezteléssel Boltay, van nékem cselédem elég, csak nem fogom gyámleányom anyját munkára fogni. Ön egy óra mulva velem jön falura, a többit azután bízza énrám.

Mayerné még egyszer újólag meg akarta ragadni Boltay csizmáit, de az emberséges ember elszaladt az érzékeny jelenet elől s ott hagyta a szobában a tisztes asszonyságot, megigérve neki, hogy egy óra mulva visszakerül, addig talál ott az ablak hidján mindenféle jámbor könyveket, nézegessen belőlök.

Ezt az egy órai távollétet arra használta Boltay mester, hogy elment egy ruha-áruló boltba s összevásárlott mindenféle kész öltözetet Mayerné számára, mert átallta őt azon kétségbeesett külsővel leánya elé vinni, hogy azt meg ne szomorítsa, s egy egész teljes öltözettel tért vissza a házba, melylyel Mayernénak minden nemes vonakodása daczára át kellett cserélni nagy hatású rongyait.

Hogy Boltay mesternek az ilynemű vásárlásoknál nem volt oly tisztult ízlése, mint megboldogult hazánkfiának

P. H. Lázárnak, kire a legelegánsabb delnő rábízhatta a piperevásárt, az nagyon valószinű; ő bizony csak azt tartá szemei előtt, hogy minden jó bő és meleg legyen, s hogy melyik esztendőről való divatú valami, az iránt nem igen kérdezősködött; úgy hogy a mint Mayerné teljesen fölequipirozva magát, a tükörbe tekintett, egyedül levén a szobában, meg nem állhatta, hogy nagy keserűsége engedvén, el ne nevesse magát saját figurája felett! — Hogy fognak majd a leányok odahaza és a galant ifju urak nevetni, ha őt ilyen staffage-al meglátják!

Mit?

Igen, igen, a leányok és a galant ifju urak odahaza.

Mert ahoz, hogy az imént eljátszott tragédiát valónak tartsa valaki, épen oly erős hitének kellene lenni, minővel Boltay mester van megáldva. Nem igaz abból az egész monológból egy betű sem. Mayerné nem veszett össze a leányaival, azok sem kergették őt el maguktól, nem is volt neki szüksége a Dunába ugrani, hanem így áll a dolog:

Abellino (ismét ő) az utóbbi idők kudarczai által a dühig fokozott szenvedélylyel veté magát sikerületlen terve után. — Épen most kérte ki mr. Griffardtól az utolsó százezer pengőt a második millióból. Abellino mellett szüntelen volt egy kéme a cselédségből az eszélyes bankárnak, ki rögtön sietett azt levél által tudósítani Párisban a legelső kárpátfalvi eseményekről, mik János úr neve éjszakáján történtek. Mr. Griffard megtudva, hogy János úr haldoklik, százezer helyett kétszázezret küldött Abellinónak, a mi a visszafizetésben természetesen két annyit teende. Az egész mintha tévedésből történt volna. Nehány nap múlva természetesen megérté a másik levélből, hogy a nagybátya élve maradt, de már akkor a pénz útban volt s épen jókor érkezék Abellinónak vigasztalásul.

Százezer forinttal több pénze volt, mint a mennyire számított. Ilyenkor az ember elbízott szokott lenni. — Ennyi épen elég lesz a sikerre.

Ő maga csinálta ki a tervet, miszerint Mayerné, — (az anya!) ravaszul férkőzzék a Boltay-család körébe, utolsó leányához, és — tudja a többit.

Hatvanezer pengőben alkudtak meg, ha a terv sikerül.

Lehetséges ez?

Ne mondjátok, hogy szörnyetegeket festek. Ez az élet.

Mayerné elgondolta, hogy hatvanezer pengő szép pénz, abból ő magának a takarékpénztárba tesz harminczezret, a másik harminczezret pedig Fanny számára teszi le s mindketten biztosítva vannak holtig a szükséget-látás ellen; s mit kell érte eladni? úgyszólván semmit, olyan chimaerát, a minek addig semmi értéke sincs, míg valaki megtartja, csak akkor van, ha eladja: — az erényt. És az hatvanezer forinttal jól meg van fizetve. Ő úgyszólván jóltevője lesz ezáltal a leányának.

Tehát mégis — az a bűnös, a ki vesz.

Mert ha nem volnának rabszolgatartók, nem volnának rabszolga-kereskedők.

Egy óra mulva előállt a szekér. Boltay mester kérte a mélyen megszomorodott Mayernét, hogy sziveskedjék felülni és ne mutassa a kocsis előtt, hogy sír, mely kivánatnak eleget tenni nagy megerőltetésébe került a jó asszonyságnak.

Boltay mester azonban nem ült mellé, hanem kiült a kocsishoz. Azzal menté magát, hogy ő mindig ott szokott ülni, mert fél, hogy a kocsis elalszik, a lovak elragadják a szekeret s több efféle; pedig voltaképen úgy állt a dolog, hogy bármily nagy mértékben tisztelte becsülte légyen a magát megjavított asszonyságot, de csak mégis szégyelt mellette ülni egész Pozsony láttára.

Vevé is a gyeplőt és ostort a kocsis kezéből, s úgy elhajtott a városból, mintha valami nagy halálos veszedelem forogna kérdésben, a miért sietni kell.

Midőn a falu végére értek, leszállt a szekérről s lesütött szemekkel elmondá nagy akadozva Mayernénak, hogy neki itt egy kis dolga van, azaz, hogy beszéde van a zsidóval,

akará mondani a göröggel, csak tessék azért a házához hajtatni, azért ő hamarább haza kerül a kertek alatt, s mire a szekér oda ér, ő is otthon lesz.

Alig birta ez együgyű hazugságot elmondani a derék ember, talán most hazudott először életében, arra is a végső szükség kényszeríté; ő bizony a kertek alatt előbb otthon akart lenni, mint a szekér megérkezik, s előre értesíteni fogja Terézt és Fannyt Mayerné jöveteléről s megkérni őket szépen, hogy a mennyire lehet, bánjanak vele nyájasan és ne mutassanak valami rémületes meglepetést, ha meglátják. Egyuttal elmondá nekik az okokat is, melyek Mayernét e futásra kényszeríték, s mind ezt oly rövidséggel véghez is vivé, hogy mire a kocsizörgés az utcza végén hallatszott, már ő kint állt a kapuban vendégét elfogadandó s fölösleges buzgalommal kiabált a kocsisra: «Erre hajts, ne menj neki a sárnak, jól kitérj a kapunak».

A két hölgy künn állt a folyosón. Fanny épen akkor jövén a kertből, előre leoldá nagy szalmakalapját, mely akadályozhatta az anyjával ölelkezésben; Teréz is letevé kezéből azt a perpetuum mobilét, a mit az asszonyok kötésnek neveznek, nehogy a tűvel kitalálja szúrni testvére özvegyének a szemét.

Mayerné asszonyság meglátva leányát, le sem akart szállni, hanem csak úgy leesni a szekérből, a mit azonban sem a kocsis, sem Boltay mester egyáltalában meg nem engedtek neki, hanem levették szépen, úgy tették le a földre; azt azonban semmiképen meg nem gátolhatták, hogy a jeles asszonyság valamennyi cselédek, aratók előtt el ne játssza a csodát, a mit a leánya számára tartott fenn. Ott előttök térdre esett, úgy csúszott a két nő lábaihoz, a kik az által annyira meg voltak lepetve, hogy egyiknek sem jutott eszébe, őt felemelni, — végre is Boltay mester szedte fel a földről, kit nagyon bosszantani látszék, hogy az udvari szájtátók láttára megy véghez ez a scéna.

— Ugyan Mayerné asszonyom, ne térdepeljen. Magyar ember sohasem szokott térdepelni, magyar ember nem

térdepel senki előtt, még ha koldus is, még ha bűnös is, még ha megölik, sem térdel.

A jó kézműves még a nemzeti büszkeséget is segélyül hívta, hogy Mayernét egyenesen állásra birja, de mind nem használt az semmit, a mint leányához ért, ott ismét térdre-rogyott, Fanny piczi lábacskáit iparkodván meglelni, hogy azokat megcsókolja. Fanny ezen csakugyan megijedt, mert korán reggeltől kerti munkával levén elfoglalva, arra sem ért rá, hogy parányi lábacskáira egyebet is húzzon a kis házi papucsoknál, s azon veszedelemben forgott, hogy Mayerné törekvései napvilágra hozzák, miszerint — nem húzott harisnyát. E gondolattól egészen elrémülve, elpirulva, hirtelen lehajolt Mayernéhoz s mielőtt a botrány megtörténhetett volna, felemelte őt magához, melyet a kegyes anya ölelésnek véve, odaborult leánya keblére, sírt, fuldoklott, átölelte és csókolta a hol érte. Fanny csak állta, csak tartotta, a nélkül, hogy ölelést, zokogást vagy csókot vissza tudna adni.

Az ember úgy van néha, hogy semmit sem tud érezni, az egyik könybe olvad fel a találkozásnál, a másik hideg mint a fagy.

Végre sikerült az egész család egyesült törekvéseinek Mayernét a pitvarból a szobába betuszkolni, ott leültetni, s megfoghatóvá tenni előtte, hogy itt fog a szobában lakni; erőnek erejével ki akart menni. Elébb a padláson akart hálni, azután a konyhában a cselédek között, végtére azon könyörgött, hogy ha már a szobában lakásra érdemesítik, csak egy akkorka kis szobácskát rendeljenek a számára, a hol kezét lábát összehúzva elférhet, ne nagyobbat, mint egy pinczegége, csak hogy a leányát láthassa onnan. — Szerencsétlenségére Boltay mester házában minden szoba akkora volt, mint egy granárium.

Boltay mester odakinn falusi házában a maga fajtájú emberek iránt nagyon vendégszerető ember volt, s ha már egyszer valakit házába fogadott, azt akarta, hogy az jól is mulassa ott magát. Ő ugyan nem volt az az ember, a ki

valakit el tudott volna mulattatni, hanem birt egy jó tulajdonsággal: ha valakinek szenvedélye volt beszélni, ő elhallgatta éjfélig. E szerint Mayerné benne emberére talált: Boltay mester csak arra kért engedelmet, hogy pipára gyújthasson s azután engedte magának a beszédhez jött Mayerné által elmondatni azt a históriát, a mi az ő életének története, s melynek előadásában czélszerűen vegyítvén a valót a költészettel, néha annyira belebonyolódott a jó asszonyság, hogy önmagával lőn kénytelen disputálni, vagy egészen újra kezdte a felvett szöveget, a mi Boltay mestert csendes szemlélődéseiben épen nem háborította.

Fanny és Teréz az alatt a Mayerné lakául szánt szobát siettek rendbe hozni. A jó asszonyság csak azon könyörgött, hogy olyan szobába tegyék, a hol kedves leánya szavát hallhatja, vagy mikor dalol, sőt arra is vállalkozott, hogy egy tolóágyban azon ágy alatt aludjék, melyben leánya alszik, mely kivánatát megközelítőleg Teréz egy benyilót rendezett el számára, mely Fanny zongora-szobájával szomszédos, elébb ugyan saját szobáját akarta neki átengedni, mely leánya hálószobájába nyilt, de Fanny esengve kérte, hogy maradjon ő ott továbbra is.

— Lássa Teréz, én nem tehetek róla; örülnöm kellene, hogy anyámat látom, sírnom, hogy ilyen szomorú állapotba jutott, és nem tudok sem sírni, sem örülni, igen rossz szivemnek kell lenni. Én is szégyenlem, rosszul esik, hogy érzéketlen vagyok.

Teréz tudott volna mit felelni, meg tudta volna magyarázni azt az érzést, sőt a magáét elmondva, azt még ki is tudta volna egészíteni, de még most jónak látta hallgatni és vigyázni. Gyanította, sejtette ő, mi lappang ez álarcz alatt? de időt akart neki engedni, hogy azt levethesse, alkalmat engedni, hogy csigaházából kiöltse szarvait, úgy tenni, mintha nem is ügyelne rá, mintha minden szavát elhinné és a mellett mint az árnyék, úgy követni minden lépését.

Mikor készen voltak a szobarendezéssel, Teréz bizalma-

san fogá meg Fanny két kezét, s nyájasan tekintve szemébe, mondá:

— Fanny: légy anyád iránt előzékeny, szelid, nyájas. Ne kerüld, sőt iparkodjál kivánatait teljesíteni. Úgy látszik, hogy téged nagyon szeret. Ezt nem volna ok miért tagadni. Szeresd te is. De egyre kérlek: ne szólj előtte semmit leendő férjhezmeneteledről. Tarts titkot egy ideig — az én kedvemért.

Fanny megfogadá, hogy eltitkolja azt. Azt hivé, hogy érti Teréz czélzatát. Ő ilyen magyarázatot adott anyja megjelenésének:

Anyám kétségkivül régóta restelli testvéreim életmódját s csak az alkalmat leste, hogy tőlök megszabadulhasson. Most megtudta valahonnan, hogy én gazdag férjet kapok, s azért csatlakozott hozzám, tudva, hogy én majd magammal viszem. Önzés. Nem igen alkalmas arra, hogy a gyermeki szeretetet újra felköltse.

Hátha még azt sejtette volna, a mit Teréz.

Azonban nyájasan kellett anyjával bánnia, nehogy azt hihesse, miszerint Teréz őt elidegenítni iparkodott tőle, a mit az valóban nem is tett soha. Igaz ugyan, hogy esztendő számra sem igen szokott előfordulni közöttük Mayerné neve, tehát alkalom sem volt arra, hogy róla leánya előtt rosszat beszéljenek.

A kirendelt napon elküldé Boltayhoz Palkót az öreg Kárpáthy (ámbár ezentúl nem igen szabad már őt öregnek neveznünk, egy házasulandó vőlegényt) s nagy örvendezésére hallá a választ, miszerint jőjjön a gyűrűjeért maga.

Repült! Nem, ez sok lett volna tőle. De sietett, a hogy lábai engedék; a kik az utczán találkoztak vele, el nem tudták gondolni, mi érte? mert arczán meglátszott, hogy valaminek nagyon örül. Ha szegény ember törné magát így az utczán, könnyen rá lehetne fogni, hogy lutriba tett és quinternót csinált, de mit nyerhetett ez a Nábob, a ki egész Pozsony városát, úgy a hogy áll, minden benne levőkkel együtt, megvehetné; minek örül az?

Boltay mesterhez érve, annak meg kellett engedni, hogy őt össze-vissza ölelje. Rögtön, azonnal akart menni a menyasszonyért. Azon gondolat, hogy a tündér szépségű leány kész hozzá nőül menni, valóban szerelmessé tette őt belé; kénytelen volt Boltay mester figyelmeztetni rá, hogy az összekelésnek még néminemű előkészülési és törvényszabta szertartásai is vannak, a mikről hogy a főúr, mint törvényhozó tag elfeledkezett, világosan mutatja, mennyire el kellett neki a házasság eszméje által ragadtatva lennie, és viszont, hogy Boltay mesternek ugyanazok eszébe jutottak, bizonyítja azt, hogy az ő elragadtatása e tárgyban sokkal csekélyebb.

Csupán arra kérte tehát Kárpáthy leendő nászurát (ki nálánál, mellesleg mondva, jó húsz évvel fiatalabb lehetett), hogy addig is tartsák titokban az egészet, a mire neki sajátságos okai vannak.

Boltay megigérte s csak a főúr búcsúvétele után kezdett eszmélkedni felőle, miszerint Teréz és Fanny hasonló titoktartásra szólíták fel s ez összevetést közölte Terézzel.

E körülmény is erősíté Teréz gyanúját. Ha mind a két félnek érdekében áll, hogy a házasság az esküvő napjáig titokban maradjon, úgy nem tudhat a felől semmit Mayerné, — tehát más oka volt idejönni. Mert valami okának kellett lenni, az bizonyos.

Az előkészületek a házon kívül folytak, különben is az egész család nagyon ritkán jött úgy össze, hogy mindnyájan együtt lettek s egymás titkait kémlelhették volna.

Igen természetes helyzet az, miszerint Teréz és Fanny között is nagyon észrevehető volt az eltávozás. Teréz nem feledheté, hogy Fanny már egy milliomos arája, kinek szerencséjén nem tud örülni; Fanny pedig önmaga előtt szégyenlé bizalmasan közelíteni nagynénjéhez vagy gyámjához. Mit gondolnának azok? Azt hinnék, hogy mind azt csak tettetésből cselekszi; hisz a ki az oltár előtt azt mondhatja valakinek: én szeretlek, a kit nem szeret, mit ér annak a hizelgése mások iránt is? Hazugság, tettetés.

E miatt oly hideg lehangoltság ült a társalgáson, valami egymástól való tartózkodás, hogy néha az egész ebéd felett senki sem szólt egy szót is, mintha megnémultak volna.

A ki ezt a lehangoltságot legélesebb figyelmére méltatа, az bizonyosan Mayerné volt. A leány nem boldog. Ezt gondolá. A leányt nagyon szigorúan tartják. Teréz hideg hozzá és bizalmatlan. A leány unatkozik és szerencsétlennek érzi magát ebben a nyakig érő falusi boldogságban. Egész nap nem lát magához illő ifjut, pedig a szív vágyai ilyenkor legerősebbek. Hm. Lesz ebből valami.

E mellett Mayerné folyvást oly alázatosan viselte magát, hogy minden lépten-nyomon utána kellett járni, mit csinál? majd azon kapták rajta, hogy kiült a cselédek mellé tollat fosztani, majd mikor megtudta, hogy szapulnak, korán reggel kiszökött és segített szappanyozni, kisöpörte a szobákat, mire észrevették; minden ebéd idején erővel kellett az asztalhoz hurczolni, erővel rakni tányérjára az ételt, mert nem akart sem enni sem inni s a harmadik tál után mindig felkelt, mintha a negyedik fogásból már őt nem illetné semmi.

Ez együgyű fogásokkal elérte azt, hogy Fanny számtalanszor járt utána, bevitte magához, beszélgetett vele, zongorázott neki, — szánta.

Hinni kezdé, hogy a szegény asszony csakugyan kedvét akarja neki keresni. Önzés ugyan, de szánalomra méltó önzés. Ha leánya csak felpillantott, már kérdezé, mit parancsol? ha kellett neki valami, szaladt érte; ha a cseléd elkésett valamivel, ő sietett azt felkeresni, olykor lopva megcsókolta a ruhája szegélyét, elkérte imakönyvét, s midőn visszaadta neki, Fanny a szülőknek gyermekeikért való imádságukat tartalmazó lapot találta behajtva és benedvesítve. Azok bizonyosan könycseppek akartak lenni.

Olykor nagyokat sóhajtott Fanny hallatára, s ha ez kérdezé, hogy miért sóhajt, azt felelte, hogy van ő neki arra oka elég.

Egy napon Teréz berándult Pozsonyba a menyasszony-

ruhák után nézendő, s minthogy azok nem voltak készen, éjszakára is benmaradt, maga helyett ez alatt Boltayt küldve ki házőrzőnek.

Fanny ez ideig még sohasem hált egyedül szobájában, nagynénje még mindig ott aludt a benyilóban s a két szoba ajtaját nyitva hagyták, s nagy zivataros éjszakákon, mikor az eső veri az ablaktáblát, a szél rugdalja az ajtókat, a kutyák ugatnak a folyosó alatt, — olyan jól esett arra gondolni, hogy hozzá közel egy éber lélek pihen, ki Isten után legfigyelmesebb szemmel tekint reá.

Ez az éjszaka épen oly viharos volt, úgy szakadt az eső, úgy zúgott a szél a fák között, ugattak az ebek s futottak, mintha valakit kergetnének, a szél rázta az ajtókat, mintha valaki nyitogatná kívül. Fanny behívta magához az anyját, hogy háljon ott az éjjel.

Valamivel figyelmesebb szemlélő, mint ő, észrevette volna azt a veszedelmes örömet, azt a kapóra jött alkalom fölötti meglepetést, mely e pillanatban Mayerné arczára szökött. A másik pillanatban már el volt az fedve, elsimítva. A jó anya örült, hogy gyermekével egy levegőt szíhat.

Hölgyek hölgyek előtt nem igen szoktak óvatosak lenni, midőn éjszakai toilettjöket végzik. Fanny egész gyermeki gondatlansággal rakta le mindazon öltönyeit anyja jelenlétében, miket lefekvéskor nélkülözni szokás, nem gondolva vele, hogy szűz szépségének szoborszerű idomait elárulja az utolsó patyolat öltöny. Ki látja azt? Nő; — egy nő, ki neki édes anyja. Mit rejtené magát, mit óvakodnék ez előtt? Tulajdonképen nem is gondolt semmire, egész elmélázva ült ágya szélére, s fésüjét kivonva hajából, lebocsátá a hosszú tömött kettős tekercset, mely fekete volt, mint a bársony és fényes, mint az aczél, s kibontva annak többszörös fonadékát, éjszakára hármas ágra kezdé azt újra fonni; a kibontott gyönyörű haj mint egy varázsfátyol ömlött végig szép fehér alakján, természetes göndörödéssel kigyózva le egész térdeig.

Mayerné nézte, sokáig nézte a leányt. Szemeit le nem vette róla. Már az ágyban feküdt, ott is felemelkedék, hogy tovább láthassa, mint fonja, nagy gondtalanul azt a hosszú selyemhajat, még csak a tükörbe sem néz, hogy bámulja, csodálja magát; sőt a mint a gömbölyű tükör előtte áll s egyszerre véletlenül belepillant, elfordítja azt magától, hogy ne lássa magát abban ily pongyolán, s keblén szűkebbre hurkolja az ingfodor szalagját.

Mayerné egyre nézte a leányt. Bámulni, gyönyörködni látszék benne. Minden mozdulatánál új szépségben tüntek elő szűzi termetének idomai. Ah, ez valóban a legműértőbb szemek becsülése után sincs drágán eladva hatvanezer forintért. . . . .

— Ah, minő szép vagy te, Fanny! suttogá végre önkénytelen hízelgéssel.

Fanny hirtelen felrezzent. Ijedten tekinte szét, mintha először nem tudná, honnan jött e szó? szemei Mayerné szemeivel találkoztak, azután hirtelen felugrott az ágyába, félig befonva hagyta haját, magára rántá fehér takaróját s elfujta a gyertyát maga előtt és behunyta a szemeit.

És csak azután lassan merte azokat ismét felnyitni, mintha attól tartana, hogy azok a vizsgáló szemek a sötéten keresztül is ránéznek s még most is hallani vélte: «milyen szép vagy te, Fanny!» . . . Ez a kerítőné suttogása volt.

Fanny reszketve várta: fog-e még valamit szólani ez asszony?

Oh igen . . . .

Éjszaka, sötétben, mikor a gyertyát eloltják, az öreg asszonyságok akkor legerősebbek a beszélgetésben, kivált ha akadnak valakire, a ki hamar el nem alszik, a ki türelmesen hallgatja mit beszélnek, s legfeljebb csodálkozó, szörnyűködő, helybenhagyó s más efféle buzdító interjectiókkal mozdítja előre svádájokat. Ilyenkor van a legalkalmasabb idő elmondani tíz-, húsz év, ötven év alatt történt dolgokat, elkezdeni születésen, keresztelésen, keresztül

menni férjhezmenésen, halálozáson, míg végre egyik vagy másik fél horkolása véget nem vet a discursusnak.

Mayernénak is sok mondanivalója lehetett a leányához és soha jobb alkalma nem volt rá, mint ilyenkor, mindkettő ágyban fekve; senki, semmi nem zavarhatja a beszédet, nem lehet előle elmenni semmi ürügy alatt, a tárgyat százszor lehet változtatni s a sötétben semmi módon nem vehetni észre, ha az ember elpirul.

— Oh, oh, lelkem jó leányom, édes szép leányom te; így kezdé a beszédet Mayerné; de nem hittem volna soha, hogy még olyan boldog lehessek valaha, hogy te veled egy szobában aludjam. De sokszor elmondtam magamban, bár ne lett volna több leányom, mint te, vagy bár vette volna el az Isten amazokat tőlem, hogy csak te maradtál volna, akkor tudom, nem jutottam volna ilyen sorsra. Milyen sors, milyen sors. Négy esztelen leány, egyik bolondabb, mint a másik, mert ha bolondok nem volnának, nem úgy kellett volna magukat viselniök, mint a hogy ők viselték. Mindeniknek volt tisztességes viszonya, a mi mellett meglehetett volna, de nem becsülte meg, mindegyik az egész világé akart lenni. Majd úgy veszik hasznát.

. . . . Ez volt az első roham. Lepiszkolni egy dísztelen életmód alsóbb fokát, hogy a kevésbbé alacsony némi tetsző színben tűnhessék fel. Megszólni azokat, kik világ leányaivá lettek, miért nem voltak elég okosak maguknak tisztességes viszonyt biztosítani.

Tisztességes viszonynak nevezik a finom társaságok nyelvén azt, mikor egy hölgynek van egy bevallott szeretője és több nincs, s ez aztán életszükségeiről illően gondoskodik.

Fanny egy szót sem válaszolt. Mayerné abban hagyta e rohamot, egyet ásított, azután kezdett más beszédet.

— Te ugyan boldog vagy ennél a háznál. Látom, hogy mindenki szeret, egy kicsit szigorúak ugyan, de jó, becsületes emberek. Milyen ezer szerencse rád nézve, hogy ide kerültél; mindened van, a mit csak megkivánsz. Itt már

csak nyugodtan ellehetsz, a míg az öreg Boltay él; bár az Isten éltesse sokáig, pedig attól félek, hogy egyszer hirtelen fog meghalni, mert nagyon sűrű a vére, az apja is gutaütésben halt meg, meg a két testvére, épen az ő korában. Ámbár még akkor is tudom, hogy nem hagyna ő tégedet nyomorúságban, gondoskodnék rólad, ha nem volna neki egy unokaöcscse, a ki prókátor, arra akar hagyni mindent. Természetes is, az a család büszkesége. Hiába, a vér csak a vérhez szít, kiki azt pártolja, a mi a magáé.

Ez volt a második roham. Döbbenjen meg a leány arra a gondolatra, hogy mi lesz belőle, ha Boltay meghal? Addig, míg Boltay él, tán kárba vész drága ifjusága s akkor késő lesz azután sóhajtozni, hogy mennyivel jobb lett volna azt — eladni!

Az volt a borzasztó, hogy Fanny mind értette, tudta: az anyja miért beszél? hová czéloz? mit kisértget? mit tapogat? A sötétségen keresztül vélte látni ravasz arczát és ez arczon keresztül ravasz lelkét, s szemeit lehunyta és füleit eltakarta, hogy ne lásson, hogy ne halljon.

Mégis látott, mégis hallott.

— Hja — jah! sóhajta fel Mayerné, mintegy hangolásul, hogy ismét beszélni fog.

— Alszol már Fanny?

— Nem. Rebegé a leány. Nem birt annyi ravaszsággal, hogy felelet nélkül hagyta volna e kérdést; akkor tán azt hitte volna Mayerné, hogy elaludt s nem beszélt volna többé.

— Haragszol rám, hogy beszélek? Szólj, ha nem szereted.

Fanny erőt vett önkénytelen reszketésén és alig hallhatólag rebegé:

— Tessék?

— Alig ismertem volna rád, hogy megláttalak. Ha az utczán találkozunk, bizonyosan elmegyek melletted és meg nem szólítalak. Igaz is. Milyen kicsiny gyerekleány

voltál, mikor tőlem elvettek. Miért is nem maradnak a leányok mindig olyan kicsinyek!

Ezen együgyű és számtalanszor hallható óhajtás rendesen olyankor szokott kiszalasztódni a jámbor anyák ajkain, midőn felnőtt leányaik sorsán elkezdenek aggódni, töprenkedni.

— Haj, haj! mire is nőnek fel mai világban szegény ember leányai? Bár valahányszor szegény embernek leánya születik, gyászolnának a helyett, hogy vigadnak. Mi lesz belőlük, ki veszi el őket? Mai világban már senkinek sincs kedve házasodni. A kereset mindig gyérül, a háztartás költsége szaporodik, s ha férjhez is megy egyik-másik, mit nyer vele? korhely, részeges férjet kap, egész élete nyomorúság, gond, aggodalom, egyik bajból a másikba esik, dolgozik, mint a szolgáló, a sok rossz gyerek a nyakára nő, s ha megvénül, kidobják az utczára. Héj bizony jobban tenné minden anya, mikor leánya születik, ha előre megsiratná.

Ime elmondá leánya előtt a férjhezjuthatás nehéz voltát s a házas élet kellemetlen oldalait. És a leány mind jól tudta, hogy miért mondja ezt neki, mert azon szónál: minő szép vagy te! egyszerre világ derült gondolatai közt s ő is megtalálta a gyanút, melyet Teréz nem mert vele közleni, hogy anyja lélek-kisértőül jött hozzá.

— Fázol te Fanny?

— Nem én. Rebegé a leány, összehúzódva takarója alatt.

— Ugy tetszik, mintha reszketni hallanálak.

— Nem.

— Úgy-e bár ismerted te Halm Rézit?

— Ismertem, viszonzá Fanny halkan s rettegve várta, mi új fordulat, mi új támadás vár ismét reá?

— Ugy-e milyen büszke lány volt az? tudhatod, szomszédban laktunk, milyen büszkék voltak valamennyien? szóba nem álltak velünk. Mikor nénéddel az a szerecsétlenség történt, még csak ránk sem néztek többé, sőt még veled sem hagyták beszélni a leányukat. És most, tudod mi történt a leányukkal? Egy gazdag földesúr megszerette,

elszöktette; ők elébb kiátkozták, kitagadták, később a földesúr vett a leánynak egy szép jószágot, akkor kibékültek vele, s most valamennyien ott laknak ő nála. A büszkék, a kik más embert olyan hamar el tudtak itélni. És most ők mondják azt: hiszen nincs abban semmi kárhoztatni való, a leány boldogabb mint akárhány asszony, s az ember hűségesebb hozzá, mint sok férj a feleségéhez, minden kívánságát teljesíti, a mi a legjobb, legszebb, azt mind megszerzi neki, a cselédek nagyságos asszonynak hívják, s akármely úri társaságban szivesen látják, s nem kérdik, ki és mi? a promenádon karonfogva sétál vele s minden ember köszön neki; úgy bizony, így beszélnek most azok a büszke, dölyfös Halmék, a kik olyan könnyen pálczát törtek más ember leánya fölött, s ha egyszer-másszor valaki mégis pletykázik róluk, akkor azt mondják, hogy az az ember még az idén elfogja venni Rézit; csak arra vár, míg az anyja meghal, azután meg, míg egy nagybátyját kiengeszteli, s az emberek elhiszik és keresik a barátságukat. Ilyen bolond a világ.

Itt megállt egy perczre Mayerné, hogy időt engedjen Fannynak a mondottakon végig gondolni.

A leány hirtelen, vágyó, ösztönszerű sugallattal, a mint anyja elhallgatott, a támadt csendben egy úr imáját* kezde elmondani magában, kezei már régen össze voltak téve reszkető keblén, sietett azt elmondani s úgy örült, hogy elébb kimondhatá az ament, mint anyja beleszólt volna.

Mayerné kis idő múlva ott kezdé el, a hol elhagyta.

— Ilyen bolond a világ. Ha tisztességesen férjhez ment volna, a kutya sem ugatná meg, így meg az egész világ beszél róla, és irigykednek rá. Persze, hogy irigykednek. Az meg csak neveti őket a kastélyból. Beszéljetek, bolondok. Árt is az neki. Egyébiránt ki tudja, nem jobban történt-e ez így ránézve. Lám, ha ahhoz a polgáremberhez ment volna, a kihez a szülői akarták erővel adni, most

* A «Miatyánk» igen helyes czíme a hitformákban.

milyen keserves élete volna! Az később más leányt vett el, s még alig három esztendős házasok, már is elválni készülnek; ha három gyerek nem volna a nyakukon, régen el is váltak volna; az ember iszik, kártyázik, mindenét elkölti, s mindennap megveri a feleségét. Ha Rézi megy hozzá, ott van ni, ő lett volna vele a szerencsétlen. Csak hiába, sokszor jót akarnak a szülék és a legrosszabb lesz belőle, sokszor meg azt hiszik, hogy a legnagyobb szerencsétlenség történt a gyermekükkel, s abból lesz a legnagyobb szerencse. Fanny! Te fázol?

— Nem, nem, suttogá a leány és reszketett, mintha lázban volna.

— De fázol, én hallom, a fogaid is vaczognak bele. Várj, egy vánkost teszek reád, vagy megdörzsölöm a lábaidat?

— Ne! nem, nem fázom, rebegé Fanny. Irtózott azon gondolattól, hogy anyja e perczben testéhez érjen.

Mayerné megnyugodott benne, hogy leánya nem fázik. És aztán jó hosszú ideig elhallgatott. Fanny azt hivé, hogy már aludni fog.

— Te Fanny, szólalt meg egyszerre, újra kezdve a beszédet, alszol már?

— Nem! szólt a leány. Kiváncsi volt hallani, mi következik még? Van az emberben néha olyan merész kiváncsiság: tudja, hogy félni, rettegni fog attól, a mit megtud és mégis meg akarja azt tudni.

— Én nem tudom, mi lelt! szólt Mayerné, én sem tudok aludni, egy cseppet sem vagyok álmos. Tán hogy ismeretlen vagyok a szobában. Mindig oda képzelem az ablakot, a hol a tükör van. Úgy ne járjak, mint a rozsnyói követ, a ki másodmagával aludt egy idegen szobában, a hol be volt téve minden ablaktábla, s reggel felé meg akarta tudni: virrad-e már? de az ablak helyett a sajtos almáriomba lépett, s azután azt felelte a társának, hogy az egész világ sötét és sajtszagú.

Mayerné asszony nagyon jót nevetett a sötétben ennek

a lőcsei kalendáriumban megjelent anecdotának, a miben Fannyra nézve mégis annyi vigasztaló volt, hogy ez mégis nem az ő megrontására hozatott.

Kellett közbe-közbe valami tréfás, közönyös anecdota is, hogy az előadás czélja annál rejtettebb legyen.

Itt újra szünet állt be. Mayerné elkezdett sóhajtozni s Istent emlegetni, mint ki az álmot érzi már jönni, s nyugodalmas eszmékre tör. Egyszerre újra megszólalt.

— Te Fanny. Tudsz te még hímezni?

— Tudok, felelt Fanny. (Ez talán mégis ártatlan tárgy fog lenni.)

— Onnan jutott eszembe, hogy a legutolsó hímzésed most is megvan odahaza, tudod, az a pamlag, avval a két csókolódó galambbal; most is ott áll az arczképed alatt, a mit az a fiatal festő vett le ingyen. Jaj, abból azóta híres festő lett, azóta legalább háromszáz formában lefestette a képedet, el is küldte mindenfelé a műtárlatokba, ott a legnagyobb urak vették meg azokat drága pénzen, úgy szólván egymásra árverezték. Mondhatni, hogy azzal alapította meg a szerencséjét az a festő, mert azóta minden főrangú háznál ismerik a nevét. Egy kép tette az egészet.

Ah! most kerül a hiúság ajtajára.

— Nem hinné az ember, folytatá Mayerné. Egy úr, igen nagy úr, annyira beleszeretett abba a képbe, persze külföldön látta, hogy expressus jött ide Pozsonyba a miatt, megmagyaráztatta magának, hol lakott az, a kiről azt lefestették s eljött hozzánk. Láttad volna, milyen kétségbe volt esve, mikor megtudta, hogy te nem lakol már ott. Főbe akarta magát lőni. Hanem azután sikerült neki kitudni, hol vagy? meglátott, s azóta még jobban odalett; mindennap odajött hozzánk, leült arra a pamlagra, melyről megtudta, hogy a te hímzésed, s óraszámra elnézte azt a képet ottan szemben. A testvéreid haragudtak rá, mert rájok sem nézett, de én azért szerettem, mert tőle hallottam mindig te felőled valamit. Mindenütt utánad járt s legalább

is megtudtam, ha egészséges, ha beteg vagy. Oh az az ember egészen őrült volt miattad.

Hát ennyire vagyunk?

Fanny most félkönyökre emelkedve hallgatá anyja beszédét, azzal a visszaborzadó tudásvágygyal, a milyennel Damiens nézte a testén tépett sebeket, mikbe égő olajat töltöttek.

— Oh mennyi bohóságot elkövetett ez az úr nálunk, folytatá Mayerné, vánkosai egyik feléről a másikra helyezve át magát nagy zörejjel. Az ember igazán nem tudja, hogy nevessen-e rajta, vagy csodálkozzék? Nem múlt el egy nap is, hogy oda ne jött volna, s számtalanszor mondá, hogy ha most itt volnál, mindjárt feleségül venne. Menjen az úr, mondám neki. Majd hiszi azt valaki az úrnak, szokták is az urak szegény emberek leányát elvenni. Igen: elvenni és visszaadni. Attól őrizkedjél ám édes leányom; hogy ha valamely nagy úr azt mondja: elvesz, az csak bolonddá akar tenni, ez bolondság.

E kegyes észrevétel után megpihent Mayerné s Fannynak ideje maradt magában ilyenformán egészíteni ki a mondatot:

«Hanem ha megmondja, hogy nem vesz el, de pénzt ad: az okosság, arra hallgass. Leányokat elcsábítani, házasságot igérve, szerelmet esküdve, ez komisz diákok és inczifinczi negyedvér mágnás-gyerekek dolga; ezeket kerüld; igazi gavallér azon kezdi, hogy «mit ad», erre hallgass.»

Pfuj! pfuj! utálat, förtelem! . . . Ilyen az élet . . .

Vajjon ilyen-e? Csitt. Hallgasd jó leány, mit beszél tovább anyád? Ne dugjátok be füleiteket finom érzelmű, előkelő hölgyek, a magasabb, nemesebb világkör jól őrzött virágai; rátok nem ragad ebből semmi, mert ez csak szegény emberek bűne. Legalább legyen róla valami fogalmatok: minő látkör alatt vesznek el azon szerelem legforróbb sugarai, melyből számotokra többnyire csak az őszi alkonyat deres fénye jut.

Fanny irtózva várta, mit fog beszélni tovább édes anyja? Lesz-e bátorsága végtől végig lejátszani rettentő szerepét? Befurakodni a szerencsétlenség álarczával egy nyugalmas, becsületes család körébe, mely szánó, megbocsátó kart tár eléje, csak azért, hogy annak legféltettebb kincsét, a becsületet, az erényt, a szűztisztaságot ellopja, elrabolja és ez tulajdon leánya becsülete, erénye, tisztasága, mit idegeneknek kelle ótalmukba venni s idegenek ótalmából kelle elorozni!!

Oh! Feketébb az ördög, mint a minőnek festik.

— Én az ilyen beszédeket meg sem szoktam hallgatni. Még ha igazat mondana is, nem volna az jó; az alacsony sorsból származott nőket azokban az úri társaságokban lenézik, fumigálják, megvetik; míg az olyan nőkkel, mint Halm Rézi, nem törődnek. Azok el lehetnek miattok.

(Igen, azokat megvetik, azokról nem beszélnek.)

Csak tovább.

— Azt sem tudtam már: unjam-e vagy szánjam azt a szegény embert, egészen odalett. Egyszer csak eltüntél a városból. Már ekkor egészen kétségbe volt esve, azt hitte, férjhez vittek valahová. Úgy jött hozzám mint az őrült. Kérdezte, hogy hová lettél? Én nem tudom uram, mondék, tőlem régóta el van véve. Az bizony meglehet, hogy férhez ment. Erre csak elsáppadt az ember s leveté magát — ugyanarra a pamlagra, a mit te hímzettél, melyen két csókolódó galamb van egy rózsakoszorú közepében. Én sajnáltam a szegény embert, mert szép, gyönyörű ifju volt, soha sem láttam nálánál szebb férfit életemben; milyen szemöldök! finom, halavány arcz, olyan kéz mint a bársony, gyönyörű száj és fölséges termet! . . . Nem tehettem róla. Mondtam neki, hogy miért nem sietett, ha komoly szándéka volt veled? Mikor ő csak arra várt, hogy nagybátyja meghaljon, a ki ellenzé ezt a házasságot. Igen ám uram, de a leány nem várhat addig, míg az ön nagybátyja meghal, mert akkorra megvénülhet, addig nem lehet mindig leány. Hát azt mondja, addig titokban esküdött

volna meg veled. Jaj uram, bajos abban bízni, mai világban nem lehet hinni a férfiaknak. Ön szerencsétlenné teheti a leányt s örökre titokban hagyhatja a házasságot. Erre azt mondta, hogy no jó, ha én nem bízom az ő becsületszavában, esküvésében, ő kész hatvanezer pengő forintot egyszerre készpénzben letenni a kezembe, s ha ő olyan gyalázatos szószegő volna, hogy tégedet valaha elhagyna, veszítse azt el. Hatvanezer pengő nagy pénz, azt bizony bolondul senki sem dobja ki, az akárkitől is nagy áldozat volna, s a ki a szavát megszegje, hogy hatvanezer forintot elveszítsen, kivált mikor a szavát egy olyan szép, remek leánynak adta, mint az én Fannym . . .

— Jó éjszakát, aludni akarok. Rebegé Fanny vánkosai közé vetve magát és azután még sokáig hánykódott ágya párnái közt, küzködvén lelkében iszonyattal, gyűlölettel és undorodással. Csak a késő hajnal hozott végre álmot fáradt pilláira.

A nap már besütött az ablakon, midőn Fanny felébredt. Egész alvása alatt különös álomlátásai voltak, s a felébredés pillanatában még minden összevissza zavartan lebegett eszmélete előtt, álom és való, tudat és képzelet.

Az ember sokszor fél, remeg egész éjen át, s midőn reggel azután felébred, egészen szokva érzi magát azon eszmékhez, a miktől a sötétben úgy félt.

Vagy néha mélyen belemerülve gondolataiba, töprenkedéseibe, ugyanazon képeket átveszi az álom, s gyakran oly erős a képzelet, hogy nemcsak ábrándképeket, de jó ötleteket is ad. Ilyenkor lát az álmodó a jövőbe. Ezért mondják, hogy az álom is jó tanácsot ad. S midőn reggel felébredünk, oly messze látszanak az álom varázsködén keresztül az egész éjjel hányt-vetett gondolatok, mintha hetek, havak múltak volna el aközben.

Fanny látta, hogy Mayerné már korábban felkelt és ki is ment, míg ő aludt; hirtelen jó kedvvel felkelt, felöltözött, alig vett magának időt haját egyszerűen elrendezni. A reggeli már készen várt reá, Mayerné az alatt kinn

volt a konyhán, megfőzte a kávét, megpirította a kenyérszeletkéket, semmit sem hagyott a cselédnek végezni; megérdemli az ő kedves szép leánya, hogy anyja egy kicsinyt fáradjon érte.

Boltay mester soha sem szokott ezzel az idegen ország termesztette sötét nedvvel élni, hanem korán reggel ötvenesztendős szokás szerint szalonnázott, elgyűrvén jó darab füstölt paprikás szalonnát, s bevágott utána egy tele kotyogós szilvapálinkát, s azzal ment ki a mezőre. Csak a hangján érzett meg egy kicsinyt a papramorgó.

Fanny és anyja egyedül maradtak a kávézásnál. Boltay nem talált rá okot, hogy e miatt aggódjék, hadd panaszkodja ki magát szegény öreg asszony. Fannynak bizonyosan nincs mit panaszkodni, legalább gyámjaira nincs.

Fanny jó reggelt kivánt anyjának és kezet csókolt neki, melyet ez azzal torolt vissza, hogy viszont ő is kezet csókolt a leányának.

Ezt a szép kezet, ezt a gyönyörű kezet. Oh te kedves, egyetlen leányom. Jaj de boldog vagyok én, hogy melletted lehetek. Engedd, hadd én csináljam meg a kávédat. Én már tudom, hogyan szereted; sok tejjel, kevés czukorral, így ni. Semmit sem feledtem még el.

Az asszonyság igen beszédes lőn; — addig Teréz jelenléte miatt alig mert leányához szólni, annak hideg, örökké vigyázó szemei aggasztó befolyást gyakoroltak rá. Most ettől ment volt.

Fanny figyelve szürcsölé kávéját, olykor anyjára tekintve, ki nem szünt meg őt magasztalni, szépnek, jónak, tündérinek elmondani, erővel azt akarta, hogy Fanny költse el az egész reggelit.

— Mama, kezdé a leány, megfogva anyja kezét, — nem irtózott tőle, — hogy hívják azt az urat, a ki felőlem kérdezősködött?

Mayerné szemei hamiska módon kezdtek ragyogni, ah, a vad a hálóhoz közelít!

Pedig ha figyelt volna leánya arczára, megláthatá, hogy

az, ily kérdést téve, még csak el sem pirul, hanem hideg, halvány maradt.

Nagy titkolódzva előbb körül nézett, ha nem hallja-e meg valaki? azután oda vonta magához leánya fejét és megsúgta neki a kérdezett nevet.

«Kárpáthy Abellino.»

— Úgy? ő az? mondá Fanny különös, nagyon különös mosolylyal.

— Tán ismered?

— Láttam egyszer, nagyon messziről.

— Oh, szép ember, finom, kellemetes; soha életemben nem láttam olyan férfias alakot.

Fanny a morzsákat szedegeté fel ujjacskáival az abroszról s kávéskanalával játszott.

— Ugy-e anyám, sok pénz hatvanezer forint?

(Ah, a hálóban a vad, gyorsan! gyorsan!)

— Nagyon sok, édes leányom, annak háromezerhatszáz forint a legalis interesse. Sokat túrhatja az orrával a földet a szegény ember, a míg annyi jövedelemre szert tesz.

— Mondja csak mama, volt a papának annyi jövedelme?

— Dehogy volt, leányom. Neki sok volt, a mikor kilenczszáz forintra felment, ez annak csak egy negyedrésze. Úgy van, négyszer kilencz harminczhat. Negyedrésznyi jövedelme volt.

— De hát mama, igazán mondta azt Abellino, hogy engem elvesz?

— No, a biztosítékot minden perczben kész letenni.

Fanny meggondolni látszék magát.

— Hiszen, ha megcsal, ő bánja meg, a hatvanezer forint mindenesetre a mienk marad.

«Ah! okos leány! Nem olyan szeles, mint testvérei. Ez ám nem hagyja bolonddá tenni magát. Ez az én igazi leányom.» Gondolá magában Mayerné, s kezeit dörzsölé örömében.

Most meleg a vas. Most lehet ütni.

— Hja leányom, biz az ábrándozás szép dolog, hanem

az ember hamar megéhezik mellette. A poéta urak szeretnek idealis dolgokról firkálni, de azért ők is csak azt nézik, mi fán terem a pénz. Ma az egész világ csak pénz után jár, a kinek pénze van, annak van becsülete is. A koldus lehet becsületes, senki sem ügyel rá. Még most fiatal vagy, szép vagy, még most kapnak rajtad. Meddig tart ez a szépség? Tíz esztendő alatt vége van. Ki ad teneked azért valamit, hogy ifjuságodat nagy kegyes életben töltötted el, hogy magadat minden örömtől megfosztottad?

Ez az asszony úgy beszél, mintha soha keresztvíz nem érte volna. Minden csak e világból való. A vallás csak poézis.

— Sőt tíz esztendeig sem tart ily módon a szépség, folytatá még erősebb nyomattal Mayerné, mert az olyan hölgyek, kik a világ örömeitől megfosztják magukat, hamarább hervadnak.

— Csitt, Boltay jön!...

Az öreg úr belépett, jó reggelt kivánt s kérdezé, nem izennek-e valamit a városba, mert rögtön indul, a kocsi be van már fogva.

— A mama be akarna menni, felelt Fanny egész készséggel, nem lenne szives bácsi, hogy bevinné?

Mayerné szemet, szájat meresztett. Ő nem mondta, hogy el akar innen menni.

— Szivesen, felelt Boltay, hová parancsolja?

— Haza akar menni leányaihoz (Mayerné megijedt), nekem vannak ott holmi hímzéseim, nem akarom, hogy a nénéim elhányják, még zsibvásárra vetik, azokat fogja elhozni nekem.

(Ah, okos leány, arany eszű leány!)

— Nevezetesen egy pamlagom van ottan, tudja mama, magam hímeztem, azzal a két galambbal, azt már most semmi esetre sem akarom nénéimnek hagyni. Érti?

De hogyne értené? Ez azt teszi, hogy elfogadja annak a pamlagülő úrnak az ajánlatát s mily finoman adja tud-

tára, ez a vastag fejű Boltay egy betűt sem gyaníthat semmiből. Bölcs leány, arany eszű leány!

Boltay egy perczre kiszólt a kocsisához, hogy csináljon ülést az asszonyságnak, e perczet fölhasználva, suttogó szóval kérdé Mayerné:

— Mikor jöhetek vissza érted?

— Holnapután.

— S mit feleljek ott?

— Holnapután, ismétlé Fanny.

Erre ismét belépett Boltay.

— Egy perczig várjon még, édes bátyám, szólt Fanny, néhány sort irok Teréznek, vigye magával.

— Szivesen. Ámbár azért kár betintáznod az ujjadat, mert ha szóval megmondanád is, átadnám.

— Jól van bácsi, tehát mondja meg a néninek, hogy vegyen nekem egy köteg cashmir harrast, egy rőf pur de laine, vagy poil de chévre...

Boltay megijedt ez idegen szavaktól.

— Csak ird le, jobb lesz. Mert ezt meg nem tanulom.

Fanny mosolyogva vevé iróeszközeit s egy rövid levelkét irt, összehajtá, bepecsétlé s átnyújtotta Boltaynak.

Mayerné még egy titkos egyetértő pillantást lopva leánya szemébe, fel hagyá magát emelni a szekérre, s a víg ostorpattogás közt elhajtatott.

Fanny utánuk nézett egy ideig, azután hideg, megvető gunyorral fordult vissza szobájába, megöntözé virágait, megeteté madarait, s dalolt igen-igen jó kedvűen.

A szekér a városhoz érvén, a legelső boltnál ismét leszállt Boltay; tűzkövet, vagy mit árultak ott, a miből okvetlen vásárolnia kellett neki. A kocsisnak megparancsolá, hogy csak vigye Mayernét, a hova parancsolni fogja. Ő majd haza talál gyalog.

Mayerné nemsokára ismét szerettei körében volt. Épen ott találta Abellinót. A dandy leste már, mit fog végezni? s mindnyájan várták, midőn betoppant. Ugyanazon öltönyben volt, melyet Boltay mester vett számára. Ah minő

nevetség volt az! Hogy ugrálták körül, hogy forgatták erre-arra a dévaj leányok! Abellino megkérte, engedje meg, hogy ily alakban lefesse. De nem, most nem ért rá. Csak gyorsan. Mit végzett?

Mayernénak két óráig tartott, míg elmondta szerencsés merényletét, mennyit küzdött, milyen ékesszólással volt, míg a leányt rávette az engedékenységre. Mert a leány szemérmes szörnyen, s el kellett vele hitetni, hogy a lovag bizonyára nőül veendi őt, hát csak mindig azt mondja neki.

Abellino nem állhatá meg, hogy össze-vissza ne ölelje a duennát, a mit azzal bánt meg aztán, hogy Mayerné elmondá neki, milyen szép alaknak irta ő le Abellinót Fanny előtt. — Hagyjuk őket ott vigadni.

Ez alatt Boltay uram is szépen hazaballagott. Teréz már várta az ajtóban, mert a kocsis elébb haza ért, s jöttét hírül adá. Első dolga volt a levelet átadni.

— Levelet hoztam, mert a mi benne van, az törökül van, el nem tudtam volna mondani szájjal.

Teréz felbontá a levelet, elolvasá, Boltayra nézett. Megint elolvasá. Harmadszor is elolvasá s ismét Boltayra nézett.

— Ez igazán törökül van. Én sem értem. Nézze ön.

S azzal Boltaynak nyújtá a levelet.

— Hm, dörmögé az öreg úr, csakugyan azt gondolva, hogy a levél tele van vad idegen szavakkal, s elbámult, midőn ezt olvasá benne:

«Kedves nagynéném! Mindent tudok. Azon nő, kit anyámnak nevezni irtózom, ne jőjjön hozzánk többet. Izenjék meg Kárpáthy János úrnak, hogy még ma keressen fel, fontos, sietős beszédem van vele. Jőjjenek kegyetek rögtön. Szerető rokona Fanny.»

Mit jelent ez? Mi történt ezek között? Mikor volt ideje valaminek történni? Olyan szép csendesen kávéztak együtt, oly bizalmas suttogással váltak el egymástól. Kezet csókoltak egymásnak ... Boltay mester nem értett semmit.

De Teréz kezdé érteni.

Tehát rögtön izenni kell Kárpáthy Jánosnak. Ki megy

érte? Elmegy Boltay mester maga. Az ő lábai jók, egy percz alatt ott van. A vén Palkó már ismeri, s karonfogva ezepeli be urához. A vőlegény megérti az izenetet, rögtön hintajába fogat, öt percz alatt útban vannak. Boltay, Teréz a hintóban ülnek mellette, a fedett ablakon át senki sem látja őket, az öt sárkány-paripa, három előre fogva, kettő hátul, nyargalva vágtat végig az országúton. Két óra alatt megjárják az útat, a mi Boltay mester csendes hajtásával jó négy óra járás.

Fanny maga fogadja az érdemes vendéget, arcza valamivel halványabb mint máskor, de a halványság úgy illik neki. János úr magánkívül volt elragadtatásában, meg nem állhatta, hogy a szép ara elé járulván, ilyen szokatlan beszédet ne ejtsen, kezét ünnepélyesen mellére téve:

— Kisasszony, engem az Isten úgy segéljen, a hogy életemben nem lesz egyéb gondom, mint hogy kegyednek örömet szerezzek.

— Én pedig uram fogadom, szólt Fanny határozott, nyugodt hangon, hogy életemben nem fogok erősebb kötelességet ismerni, mint az ön nevének becsületére válni. Most legyenek önök mind a hárman szivesek néhány órai beszélgetésre elzárkózni velem.

E szavak oly nyugodt, oly határozott hangon voltak mondva, hogy engedelmeskedni kellett nekik s mind a négyen eltávoztak a legbelsőbb szobákba, bezárva minden ajtót maguk után.

Néhány óra mulva ismét egyenkint felzáródtak az ajtók s előjöttek mind a négyen.

De minő változás minden arczon!

Fanny arcza nem volt többé halvány, hanem piros, mint a hajnal, kinyilt, derült, mint a feslő rózsa.

Boltay mester egyre pödrötte a bajuszát, mint ki rettentő fenyegető dolgokra készül; ha olykor el nem nevetné magát, haragosnak is láthatnók.

Még a jámbor Teréz szemei is szikráznak, de a szikrák a diadalmas bosszú szikrái azokban.

Hát még a vőlegény, János úr! Hol van a János úr, hová lett az öreg Nábob? Ismeri őt valaki? Ez a vidám, ugráló, szökellő, nevető, diadalmaskodó alak; vajjon ő volna az? Ej, ej, bizony húsz évvel megifjult. Oly kedve van, hogy madarat lehetne vele fogatni. Kicserélték!

Nem találja helyét, oly kedve van; el van bűvölve, el van ragadtatva, ez a leány tündére, angyala, istennője. Nem hiába támadt ő fel halottaiból.

— Tehát holnap délután! monda örömtől reszkető hangon.

— Igen, holnap; viszonzá Fanny igéretteljes hangnyomattal, szemök különös tűztől villog, a mint egymásra tekintnek.

Kárpáthy túláradó érzelemmel szorítja meg Boltay kezét, azután Terézét, most Fannyra kerül a sor.

— Szabad-e e szép kezet megszorítanom?

Fanny szivélyesen nyújtá eléje a legparányibb, a legsímább, a leggyöngédebb kezecskét. A villanyos érintésre egészen oda lett János úr; nemcsak kezébe, hanem ajkaihoz is szorítá azt s a leány nem haragudott érte.

E merénylet sikerülte feletti örömében sorra ölelte János úr még egyszer Boltayt és Terézt, s azon vette magát észre, hogy egyszer csak Fannyt is karjai közt tartá. A leány szeliden simult hozzá, minden prude, ízetlen vonakodás és minden kaczérság nélkül, a hogy minden természet gyermeke fogna tenni.

Erre azután rohant János úr a hintajához, maga kinyitva annak ajtaját, s nem várva, míg Palkó lebocsátja a felhágót, onnan is visszakiáltа:

— Holnap délután!

— Csitt! inte, kicsiny ajkaira téve mutatóujját Fanny.

— Hajts Pozsonyba! kiálta János úr, nyugtalan sietséggel, míg Palkó egész tempóval kapaszkodott fel a bakra, onnan phlegmatice nézett vissza urára.

— No mit bámulsz? Hajts!

— Valamit itt hagytunk, mondá az öreg szolga.

— Mit hagytunk itt, te?

— Húsz esztendőt az öregségből, nagyságos ifjú úr! viszonzá amaz, el nem mosolyodó képpel s nagyot húzva azon a legelső «ú»-n.

János úr jókedvűen nevetett e tréfás megjegyzésre. A kocsis pattogva ereszté ki sudarát, a sárkányok belekaptak az útba s percz mulva messze porzott a hintó az országúton.

.... Vajjon mit végezhettek ott benn?

* * *

Másnap reggel hetivásáros kocsin érkezett ki Boltay falusi lakába valami cselédféle egyéniség, kit Mayerné küldött a hímzett pamlaggal Fannyhoz.

A cseléd titokban megsúgá, hogy a pamlag aljában levél van eldugva.

Igen jó.

Fanny előkeresé a levelet. Anyja irása volt az. A gazdag úr nagyon örül. Örömében Fanny tiszteletére másnapra nagy estélyt rendez Kecskerey úr ő nagysága szállásán, s arra Fannyt ünnepélyesen meghívja; ide van mellékelve a czifra meghívási jegy.

«Mademoiselle Fanny de Mayer avec famille.»

Családostul.

Értve alatta anyját, nénjeit s más efféle pereputyját.

Ah, tehát közönségről is van gondoskodva! Nagy sokaság lesz, nézők, bámulók! Annál jobb. Az előadás is jó leend.

Fanny visszabocsátá a cselédet azon izenettel, hogy az estélyre való meghívást elfogadja s üdvözletét küldi nagyságos Kecskerey úrnak.

Hát ez a Kecskerey úr kicsoda? Még ezt is meg kell ismernünk?

Egy derék gentleman, ki a finom társaságokban nem megvetendő szerepet szokott játszani s egy olyan korszükséget pótol, melyet nála nélkül sokkal nehezebb volna elviselni.

Ismeri őt mindenki, a ki magát nevezetességnek szereti tartani, legyen az nagy úr, vagy nagy művész.

Az ő termei, az ő estélyei, az ő reggélyei szoktak gyűlpontjai lenni az egész finom világnak.

Előkelő hölgyek, kiket a művészet iránti buzgalom kényszerít egy-egy hírneves művészt közelebbről is láthatni, szabadelvű amazonok, kik Hymen lánczain túl terjeszték viszonyaikat, éltes dámák, kik szeretnek jó kedvű népet látni magok körül, unalmas, illedelmes salontársalgások helyett; kegyelt művésznők, kiknek társalgása valódi fűszere a vigalmaknak, egy pár bas bleu, felvilágosult szellem, philosophasszonyok, kik naplót irnak minden emberről, a kit láttak, a kivel beszéltek; egy-egy delnő a magasabb körökből, kit nagy énekesnőnek tart a világ, s ki szereti magát bámultatni; homályos születésü divatszépségek, kiket egy vagy más tónadó kegyelése a finom társaságokbani megjelenhetésre jogosít, s tisztességes anyák, kik leányaikkal együtt jőnek ide, s kik elég együgyűek nem találni ki azon okot, mely őket e szerencsére jogosítá; ifju gavallérok, szellem és vagyon aristocratái, gourmand öreg urak, kiknek csak a szeme és szája élvez már gyönyörüséget; egy-egy satyricus szellem, ki szeret mások balgaságain mulatni; holmi idegen dúsgazdag gavallérok, kik a szépség és élvezet műkiállítását kívánják magok előtt látni; blazirt kedélyek, kik az unalom ragályát terjengetik; őrült poéták, kiknek csak inteni kell, hogy rögtön kiálljanak a középre s rettentő grimace-okkal elszavalják tulajdon verseiket, s végre két-három feuilletonista, a ki a lapokban mindent leirjon, a mit Kecskerey úr estélyén látott, hallott, evett, ivott és a mit mások láttak, hallottak, ettek és ittak.

Ilyenforma elemekből állanak a finom társaságok, melyek Kecskerey úr estélyein össze szoktak gyűlni. Ily estélyek pedig tartatnak minden héten kétszer, sőt rendkívüli esetekben, például valamely vendég-művész keresztülutaztával, soron kívül is és minden legfényesebben szokott azokban menni.

A ki ebből azt következtetné, hogy Kecskerey úrnak valami képtelenül gazdag embernek kell lenni, az csalatkoznék. Semmije sincs annak a nap alatt, sőt a föld alatt és a víz alatt sincs; de van «renomméeja!» Finom, lovagias, művészetismerő, mívelt és tudós férfinak tartatik. Nála megjelenhetni megtiszteltetés. Nála nem szégyelheti magát senki, mert ő valóban hódol az aristocratiának, csakhogy nála egyesül a czímer, pénz, szellem és szépség aristocratiája. Ez elmés közvetítése a különböző társadalmi köröknek. Ez elmésség indítja azután gazdagabb főurainkat, a derék bankárfiukat s galant öreg mágnásokat, hogy maguknak ily szellemdúsan összeállított világot alkossanak, melyben az anyag az ő szerzeményök, csak a művészi kezelés a házi gazdáé. — Magyarul beszélve: ők adják a pénzt az estélyekhez, mikre Kecskerey úr hívja meg a vendégeket.

A ki erre azt a szót ejtené ki a száján, hogy Kecskerey úr e szerint «kerítő», az nagyot vétene az illedelem szabályai ellen.

Kecskerey úr nem biztat, nem szerez meg senkit, az ő estélyein minden a legszigorúbb illedelemmel történik.

Elébb a művészek és művésznők szavalnak, énekelnek, furulyálnak, zongoráznak, azután zongora mellett néhány szerény quadrillet, keringőt tánczolnak el, akkor vacsorához járulnak szép rendben, a hölgyek ülve, a férfiak állva falatoznak, néhány pohár pezsgő üríttetik, a jelenlevő hölgyek s netaláni celebritások egészségére; azzal rövid, szellemdús társalgás után ismét egy pár quadrille, keringő tánczoltatik le, tizenegy óra után a hölgyek fölkészülnek, eltávoznak, csupán néhány dandy — ifjabb és vénebb — marad hátra poharazni és kártyázni.

Ebből láthatja mindenki, hogy ez estélyeken legkisebb illem- s erkölcssértés sem szokott történni.

Oh, Kecskerey úr azt meg nem engedné! ő büszke a maga renomméejára. Ő csupán alkalmakat szokott szerezni összejövetelekre, de ő szerelmet nem szerez. — Az

már megint másik személy dolga. — S ha őt ezért valaki kerítőnek nevezi, annak csupán ez az ostoba magyar nyelv az oka, miért nincs benne két különböző kifejezés — ugyanazon dologra?

Kecskerey úrnál tehát nagy estély készült a kitűzött napon. Abellino erszénye bánta a költségeket, tulajdonképen nem is az övé, hanem Fennimoré, kinek ez estve Fanny megjelenésével ezer aranyat kelle veszíteni, fogadás fejében.

A dolog pedig már oly bizonyos volt, hogy titkot sem kellett belőle csinálni. A tréfa angolos. Abellino kivetett hatvanezer pengőt azért, hogy megnyerjen egy ezer aranyas fogadást, a többi csak mellékes dolog.

Hivatalos volt az estélyre, s meg is igérkezett mind a finom világ, a szabadelvű delnők, a jókedvű öreg dámák, a kegyelt divatszépségek, a művészek és művésznők, a naplóiró kékharisnyák és a versmondó költők, a dandyk, a gourmandok, a banátusi szellemdús földesurak, s más efféle buzgó közbirtokosok, kiknek halmaza kétségbeejteni képes egy szegény feuilletonistát, ha mindeniknek külön megtisztelő epithetonnal akar felszolgálni.

A válságos nap reggelén, mely ifju honatyáinkat jobban érdeklé, mint a legújabb válaszfelirat, bérkocsiba ült Mayerné ugyanazon öltözetben, melyet Boltay mester vett neki; az úton így főzte ki magában a további tervet: a bérkocsit elhagyja az erdő mellett s gyalog megy Boltayék lakáig; ott azt fogja mondani, hogy vásárosokkal érkezett. Fannyval azután lesétálnak a mezőre, mintha a vetéseket néznék s a bérkocsihoz jutva, felülnek, azzal aztán Isten hozzád kapufélfa! Búcsúzzék el, a kinek tetszik.

Igy kicsinálva kegyesen jó szándékát, be is érkezék szerencsésen Boltay mezei lakába; a mennyei gondviselés olyan kegyes volt iránta, hogy sem kezét, sem lábát nem törte az úton.

Hanem abban a kellemetlen meglepetésben kellett részesülnie, hogy a mint a cselédektől Fanny után tudakozó-

dott, ezek azt válaszolták neki, hogy a kisasszony még reggel bekocsikázott Pozsonyba.

Helye volt a megijedésnek.

— Tán az öregek vitték be?

— Nem, azok még hajnalban elmentek, s ő csak pár óra mulva távozott el fogadott szekéren.

Jajjaj! — Mit gondolt ez a leány? Talán bizony csak ki akarja az anyját játszani, s egyedül lát a nyereséges üzlet után? Tán csak nem világosította fel valaki, hogy hasonló szolgálatok után a szolgálattevő közbenjárókat legjobb nélkülözni. No ez szép volna, ha őt skizzirozná! Utczu! vissza a bérkocsihoz. Rajta, vissza Pozsonyba, lóhalálába. Vajjon hova lehetett ez a leány? Jaj, ha az ideig össze talált jönni Abellinoval; vagy hátha mást gondolt s most már nem fog eljönni? pedig már mindenki arról beszél, az estély is azért van rendezve. Nem, nem lehet, jobban ismeri ő már az asszonyi szíveket, hamarább attól fél, hogy nála nélkül fog megjelenni. Mindegy, mindegy, azért csak mégis az ő érdeme, az ő fáradsága, hogy őt rábeszélte. Ah, minő keserű aggodalmakkal kell küzdeni egy anya szívének!

A vendégek pedig már mind gyülekeznek Kecskerey úr termeiben, egymás után szállnak le a kecses delnők a bejárás előtt, finom kaczérsággal engedve láttatni szalagos lábacskáikat a szemüvegező gavallérok előtt, a hintókból alálépve; a tornáczban kölcsön adott egyenruhás inasok szedik el a meghívó jegyeket, mikre szokásos felügyelet van s a burnusokat, sliffereket; a háziúr, ő nagysága Kecskerey, magas leereszkedéssel fogadja az ajtóban az érkezőket; minden ember tudja, hogy az estély nem az ő pénze ára, ő is tudja jól, hogy erről mindenki megvan győződve, hanem azért olyan diszesen bókolnak egymásnak, mintha igazi házigazda s igazi vendégek volnának. Kecskerey úr éles orrhangja keresztülhangzik az egész társalgáson.

— Nagyon örülök, hogy nem veté meg szerény meg-

hivásomat. — Nagysád nagy tiszteletben részesíti szegény házamat jelenléte által. — Mesdames, önök kegyesek voltak nem feledkezni meg legőszintébb tisztelőjökről. — Uram, ez igen szép öntől, hogy fontos tanulmányozásait félbeszakasztá miattam! — Grófné, az estély legfőbb öröme önnek syrénénekében gyönyörködhetni stb. stb.

Azután jönnek az ifju gentlemanek, s bemutogatják egymást a házigazdának, ki mindezt természethű prosopopoeiaval fogadja. Ezután nem paradoxon azt mondani: természethű prosopopoeia.

Az érdemes házigazda nagy mértékben lelkére vette, hogy vendégei jól és fesztelenül mulassanak. A kik még nem ismerik s ismerni kívánják egymást, azokat egymásnak bemutatja, meglehet, hogy azok nála nélkül is régen ismerik már egymást. A poétának lapokat ad, melyekben tulajdon munkáit olvashassa; a művészt zongorához ülteti s állít háta mögé valakit, a ki dicsérje, s mindenkinek tud valami lekötelezőt, valami érdekest mondani, frissen sült újdonságokat, pikant anecdotákat szór a csoportozatok közé, theát főz, a mit senki sem ért jobban és mindenkit lát, mindenkire szeme van. Ez már derék házigazda.

Végre jön Abellino. Neki nem volt szabad jókor érkezni. Egy éltes, idegen férfiut hoz karján, egyenesen a háziúr elé vezeti és bemutatja.

— Kecskerey barátunk, monsieur Griffard, banquier.

Meghajtások, bókok, kézszorítások.

— Megbocsát, tisztelt házigazdánk, ha e nagyon tisztelt világcelebritás, mint kebelbarátaink egyike, ez órában véletlenül érkezvén Párisból, siettem az alkalmat megragadni, őt becses vendégei elitejével megismertetni.

Oh, Kecskerey úr nemcsak hogy megbocsát, sőt ezerszer lekötelezve érzi magát, hogy ily jeles egyéniséggel megismerkedhetni szerencséje lehet. Ismét bókok, hajlongások, kézszorítások. S mindez oly komolysággal történik, mintha nem Abellino volna valósággal az estélyt adó háziúr, s mintha nem tudná ezt minden ember.

Tulajdonképen a derék banquier azért jött le Párisból, melyet még akkor nem hoztak oly közel a vasutak Pozsonyhoz, mint most, hogy saját szemeivel meggyőződhessék róla, hogy vajjon az a vén Nábob, kinek bőrére ő már annyit kölcsönzött, akar-e hát voltaképen valahára meghalni, vagy sem?

Kecskerey úr a kitünő férfiut a legkiválóbb figyelemmel iparkodott mulattatni, a legkellemesebb delnők társaságába vezetve őt, főczél levén ebben, hogy Abellino nyakáról lerázza, ki több fiatal dandy társaságában kivonult ezalatt a kártyázó terembe, az levén legkellemesebb neme az időtöltésnek, míg Fanny megérkezik.

Már akkor többen ültek a zöld asztalnál, köztük Fennimor is, kinek láttára hangos, impertinens nevetésre fakadt Abellino.

— Ah Fennimor, te ma kegyetlenül erős lehetsz a játékban, mert a másikban ugyan ellenkező poluson áll az iránytűd. Diable, neked ma sokat kell nyerned, mert ellenemben ezer aranyat veszítél. Haha! Ti azt hiszitek, hogy ez az estély az én költségemre megy? Csalatkoztok. Ennek Fennimor adja meg az árát. Adjatok egy kis helyet az asztalnál, hadd kisértsek én is szerencsét.

Fennimor egy szót sem szólt, ő adott épen bankot. Néhány percz mulva bankja szét volt ugratva, Abellino nyert bomlottul.

— Ah, ah! barátom, te rajtad rosszul teljesül a példabeszéd: szerencsétlen a kártyán, szerencsés a szerelemben. Szegény Fennimor, bizony Isten sajnállak!

Fennimor fölkelt és nem játszott többet. Ha tejfehér arcza még engedne meg valami nuanceot visszafelé, úgy azon meg kellene látszani a sápadtságnak, melyet elfojtott dühe okoz.

Vesztett fogadás és mellőztetés, pénzveszteség és a győztes, a nyerő általi kigúnyoltatás, epével, méreggel tölték el a szívét.

Egynéhányszor közel állt hozzá, hogy egy gyertyatartót

tettleges demonstratiókra használjon. De mégis jobbnak látta felállni és kimenni a szobából.

Abellino tovább is játszott, tovább is nyert, s kötekedő, kérkedő modorával vérig bosszantá azokat, a kik vesztettek. Ostoba szerencséje volt ma. Nem győzött rajta kaczagni.

— Na! szólt elvégre tárczájába seperve az előtte halmozott bankjegyeket; Fennimor kettős szerencsétlenségével hazudtolta meg a közmondást, én megyek azt kettős szerencsémmel czáfolni meg.

A legközelebbi teremben épen szemben találkozott egyik inassal, ki régóta keresi. Mayerné asszonyság vár reá, itt van az előszobában, nem jöhet be, mert útról jön, s nem ért rá átöltözni.

— Hopp! ez nem jó jel! Abellino sietett rögtön beszélni vele. Azt mondá, hogy nem találja a leányt, de az bizonyosan el fog jőni, mert különben nem fogadta volna el a meghívást.

Abellino bosszúsan fogadá e kedves hírt, s ott hagyta Mayernét az előszobában.

Diable! ha rászedték volna.

Ott pedig nem vala szabad a bosszúságot mutatni, hanem folytatni kelle az örvendő, kihivó, diadalmaskodó arczot. Inkább vesztette volna minden pénzét, csak a leány el ne maradna most.

Ezuttal nagyon kellemetlenül esett neki Fennimor fehér arczával találkozni s gondolkozni kezdett róla, vajjon ne legyen-e nagylelkű és ne békítse-e ki maga iránt?

Azután ismét kiment Mayernéhoz megkérdezni, hogy nem mondta-e a leánynak, hogy nőül fogja venni?

— Oh igen, és a leány nagyon látszott rajta örülni.

Ez megint megnyugtató egy kicsinyt, s újra visszament a társalgási terembe, s mr. Griffard-ot igyekezett mulattatni.

Már a theát kezdték felhordani, s X. grófné már elénekelte a «casta divát», midőn Abellino inasa urához furakodva fülébe súgja:

— Épen most láttam a hintóból leszállni Mayer Fanny kisasszonyt.

Abellino, a mi kezébe akadt, néhány aranyat nyomott a szolga markába, s azzal kissé rendbeszedé magát, fölkelt, egy tükör előtt megnézte magát. Csinos volt, csinos, azt meg kell neki engedni; hajfodrozata kifogás nélküli, arcza sima, bajusza, szakálla festői, nyakravalója elragadó, s mellénye magasztos.

«Quanta species!» mondaná rá Aesopus rókája.

Most belép a vendégeket jelentő komornyik, kit Abellino csak a tükörből lát, s saloni díszhangon jelenti az érkezőket francziául:

— Madame Fanny de Kárpáthi, née de Mayer!

— Patvart! gondolja magában Abellino, ez a leány komolyan használatba vette a nevemet. No csak tessék neki, ha ez mulattatja. Ártani nem árt.

— Ah, házasság! kiálta Griffard úr; ön megházasodott?

— Csak balkézre, viszonzá Abellino tréfásan.

A vendégek egy része kiváncsian tódul az érkezők elé, a házigazda (Kecskerey úr) az ajtóig megy eléjök, a komornyik kitárja a szárnyajtókat, s belép rajta egy fiatal hölgy egy férfi társaságában. A bámulat elhallgattatja egy perczre a társalgást. A szép nő tekintetén bámultak-e úgy el? Valóban szép volt! Egyszerű, de becses csipkeöltöny hullámzott alá pompás termetén, akkori idők divatja szerint kissé rövidre hagyva, s bámultatni engedve a parányi domború lábacskákat; gazdag hajtekercsét könnyű kis brüsszeli csipkefőkötő takarta, két felől hosszan engedve aláomlani az angolos fürtöket márványsíma vállaira s elragadó szépségű kebelére. És ez arcz, e halványpiros, istennői tekintet, ez égő fekete szemek, teli szenvedélylyel, indulattal, ellentétben a gyermeteg ajkkal, mely az alvó ártatlanságé, de oly összhangzók ismét az arczok és a rózsás áll szerelemgödröcskéivel, miken elvész az ember lelke, ha őt mosolyogni látja.

Igy mosolygott most, midőn Kecskerey úr elé lépett, a ki nem talált mit mondani.

Fanny üdvözlé őt.

— Uram, örömmel fogadtam el ön becses meghivását — családommal együtt, im férjem, Kárpáthy János úr, szólt a vele jött férfira mutatva.

Kecskerey nem mondhatott egyebet, mint hogy véghetetlenül örül, mi alatt a legláthatóbb zavarban látszott szemeivel keresni Abellinót.

Az, mint Lóth felesége, sóbálványnyá változva állt a tükör előtt.

Kárpáthy János azonban, — a jó kedvű, a vidám, a ragyogó János úr, — megszorítva a háziúr kezét, mint régi ismerősét, neje kezét karja alá fűzé.

— Kivánjon ön nekem szerencsét, tisztelt barátom. Egy kincset, egy másvilági kincset nyertem ma. Boldog vagyok. Semmi szükségem sincs a paradicsomra többé; ezen a világon idvezültem.

Azzal nevetve, tündöklő arczczal lépett a társaság közé, egyenkint bemutogatva nejét a tiszteletre méltó körnek, mely által üdvkivánatokkal halmoztatott el.

És Abellinonak mind ezt néznie kellett.

Elgondolni, hogy azon leány, kit ő szerelmével oly kitartón üldözött, nagybátyjához ment férjhez, s ez által örökre megközelíthetlenné vált rá nézve.

Ha az egekbe vitték volna, vagy a poklok mélységes fenekére, ha sziklavárban őriznék, vagy égő karddal vigyáznának rá bosszús arkangyalok, nem volna rá nézve úgy elzárva, mint e név talizmánja által: «Kárpáthy Jánosné».

Neki Kárpáthy Jánosnéval semmiféle viszonyt sem volt szabad kezdeni.

Minden szem, mely a szép menyecske bámulásában kifáradt, ő reá tévedt vissza s minden tekintet gúny és kaczagás volt reá.

A dandy, ki nagybátyja lakodalmát üli!

A kijátszott kérkedő, kinek imádottja ő helyette a nagybátyjának adta kezét.

Szinte jól esett Abellinonak, hogy látott még a társaságban valakit, ki ez eseten nagyon meg volt ütődve : mr. Griffard-t. S hogy még most se tagadja meg gúnyoros természetét, ahhoz fordult kötekedő szóval, mintha épen csak azt érdekelné a dolog:

— Qu'en dites vous, mr. Griffard? (Mit szól hozzá?)

— C'est bien fatal!

— Mon cher Abellino, szólalt meg ekkor mellette Fennimor czérnavékony hangja. Úgy látszik, mintha ön nekem ezer aranynyal tartoznék. Hahaha!

Abellino dühösen fordult felé, de e pillanatban szemei János úréival találkoztak, ki épen ő hozzá ért ekkor, karjára fűzött hitvesével, s a legnyájasabb mosolygással mutatá be őket egymásnak.

— Kedves nőm! Ez itt kedves öcsém Kárpáthy Béla. Kedves öcsém, ajánlom önnek atyafiságos indulataiba feleségemet.

Ah! ez volt az a pillanat, melynek úgy örült előre, ez volt az a kikeresett bosszúállás, mely az üldözött leány szívében született s mely oly szikrázóvá tette mindazon szelid lények szemeit, kiknek azt elmondá.

A vadász a veremben! Saját vermében. Megcsalva, megvetve, megtorolva.

Abellino feszesen meghajtá magát, ajkait összehúzta és fehér volt, mint a fal.

János úr odább ment, magát mr. Griffard-ral is megismertetendő, ki rendkívüli örömét fejezé ki a fölött, hogy őt ilyen jó egészségben tisztelheti.

Abellino pedig, a mint elfordultak tőle, hüvelykét mellénye szegletébe dugva, dudolva, fölemelt fővel, mint a kinek semmi baja sincs, lejtett végig a társalgási termen, s nem látszott rá ügyelni, hogy minden suttogás, minden sziszegés elül, hátul, őt gúnyolja, őt neveti.

Sietett a kártyázó szobába.

A mint benyitott az ajtón, hallá, mint nevetnek, mint kaczagnak mindannyian, Fennimore éles hangja kitört valamennyi közül. A mint őt meglátták, rögtön félbeszakadt a nevetés, jó kedv és előadás; mindenki iparkodott komoly és hallgató képet ölteni.

Lehet-e ennél bosszantóbb valami?

Abellino széket húzott az asztalhoz s közéjük ült.

Miért nem nevetnek? miért nem folytatják a beszédet? Fennimore mit erőszakolja az arczát, hogy komoly legyen minek fordul el annyit?

Oszszátok azt a kártyát.

Legalább van az embereknek min nevetni, akár nyer, akár veszt valaki, kaczagnak. Ez csak ürügy, hogy legyen, min kaczagni.

Most Abellinora kerül a sor, hogy bankot adjon.

El kezd veszteni.

Az asztal túlsó felén ül Fennimore és egyre nyer, néha benn hagyja az egész tételt kétszer-háromszor, hogy négyszeres, nyolczszoros húzást tegyen.

Abellino veszteni kezdi hidegvérét s szeleskedik. Nem vigyáz a tételekre, a nyerőt húzza be, s a vesztőnek fizet. Másutt jár az esze, s a folytatott tárgyra hárul ingerültsége.

Most ismét egy négyszeres tételt húzott be Fennimor.

— Ah, ah! — Meg nem állhatja, hogy diadalmasan ne nevessen. Monsieur Kárpáthy, a példabeszéd önön is roszszul teljesül: szerencsétlen a kártyán és szerencsétlen a szerelemben. Szegény Abellino, bizony Isten sajnállak. Ezer aranyommal tartozol.

— Én? kérdé Abellino ingerülten.

— Valóban te. Hiszen csak nem állítod még most is, hogy Fannyt el fogod csábítani; mert hiszen most már gazdagabb mint te vagy, pénzed el nem bolondítja, ha pedig udvarlót akar magának választani, akkor választhat mindnyájunk közül, akár engem, akár Liviust vagy Conrádot. Sőt neked nagy okaid vannak épen attól őrizkedni,

hogy beléd ne szeressen, mert egy ilyen kalandnak az lehetne a vége, hogy a majorátustól elcseppennél. Ah ez famos! Abellino fut nagybátyja nejének ölelése elől, egy új József és Potifárné. Sőt kénytelen vigyázni, hogy a nő valakit mást, derék fiatal embert meg ne szeressen. Ah, ah, ah! Abellino mint erényőr! Abellino mint garde des dames! Ez felséges szép. Ez tárgy egy vaudevillere!

Minden szó mérges fulánk, minden szó a vérig, az elevenig hat. Abellino sápad és elfagy a dühtől. A mit Fennimor mondott, az igaz. Neki remegni kell most, hogy e nő szeretni talál! Kárhozat, kárhozat.

És egyre veszt.

Alig látja már, mit raknak? Fennimor újra négyszeres tételt nyert. Abellino fizet neki, de csak kétszeresen.

— Ohó barátom, tévedsz, kétszer hagytam benn a tételt.

— Én nem vettem észre.

— Ah, ez flibusterie!* kiált elbizott indignatióval Fennimor.

E megbántó szóra Abellino egyszerre talpraugrik s az egész tuczat kártyát Fennimor szemei közé vágja.

A fehér arcz egyszerre elkékül, elzöldül, felkapja a széket, melyen ül, s Kárpáthyra akar rohanni. A társaság közbe veti magát, Fennimort visszatartják.

— Bocsássatok! bocsássatok reá! ordít egészen elváltozott hangon a sensitif ifjú, ajka tajtékzik és szava a düh erőködésében rekedt rikácsolássá válik. Abellino nem szól egy szót is, de melle zihál és szemeit elfutja a vér. Társainak dolgot ád őt visszatartani.

— Bocsássatok! Adjatok kést! Megölöm, megölöm! rikácsol Fennimor, s nem szabadíthatva kezeit az őt fogva tartók karjaiból, bosszúját az ártatlan székeken tölti, azokat rugdalva fel.

A dísztelen zajra egészen alarmirozott képpel rohan be

* Kalózság.

Kecskerey úr s roppant imposant tekintettel megállva a tülekedők között, harsányan közbekiált:

— Tiszteljétek házam szentélyét!

Ez interventio magukhoz téríti a feleket. Átlátják, hogy nem itt a helye hasonló modorú ügyeket elvégezni. Sokakat a ház szentélyérei hivatkozás épen jó kedvre hangol. Fennimornak és Abellinonak tanácsolják, hogy menjenek mindketten haza. Reggel elintézendik az ügyet. El is távoznak azonnal, s a társaság azért nem zavartatik meg. Néhány pillanat mulva ugyan már mindenki megtudta, hogy Fennimor és Abellino összevesztek a kártyán, de mindenki úgy tesz, mintha semmit sem tudna róla. János úr félre hívja a házigazdát, s nagy titokban megkéri, hogy legyen szíves elfogadni tőle a mai estély ragyogó elrendezéseért egy ezerforintost és egy óranegyed mulva az egész társaság tudja, hogy az estély hőse János úr, ki szép nejét kivánja a finom társaságnak bemutatni; a vigalom éjfél után két óráig tart, a midőn minden ember egymásba szerelmesedve oszlik haza; s otthon mindenki a furcsa történeten gondolkodva hajtja fejét nyugalomra s ha van valaki, a ki nyugtalan álmokat alszik, az Abellino, Fennimor és monsieur Griffard.

XVI. A TALÁLKOZÁS.

Griffard úr másnap mindjárt visszautazott Párisba, a nélkül, hogy Abellino után tudakozódott volna.

* * *

A Kecskerey estélyén történt affront következtében találkozásuk lőn Abellino és Fennimornak.

Igy hívják finomabb társalgási nyelven a párbajt.

A segédek kardot határoztak kiegyenlítési eszközül.

Különös, hogy minden rabiatus ügynél inkább választják a párbaji birák a gyengébb, mint az erősebb eszközt.

Ennek természetes indoka van.

A párbaj se nem törvényes, se nem helyeselhető, de mégis használt és bevett intézmény. Vannak sérelmek, vannak megtámadások, mik ellen a törvény ótalmat nem nyújt, a közhatóságok nem biztosítanak.

Ha egy jellemkérdésben gyöngének állítanak valakit.

Ha egy nem kedvelt viszonynak útját kell állani.

Ha egy titokban terjesztett álhírnek egy csapással véget kell vetni.

Ha egy politikai vitában valaki prostituálva érzi magát.

Egy szóval, mikor a felek nem vérjszomjból, nem dühből keresik a párbajt, hanem kénytelenek azt előidézni, hogy szívök erejét, véleményök tartósságát a halál kapuja előtt is bevallják: rendesen ilyenkor szoktak a párbajsegédek pisztolyt adni a vívók kezébe. Azok hidegvérrel fognak eszmélni, mindegyik el van határozva magát kitenni a lövésnek, de ellenfelére nem lőni. A párbaj végződik nemesen, férfiasan. Az illem kivánatainak elég van téve, a sérelmes kérdés eltemettetik, s azt többé előhozni nem szabad.

De mikor tettleges sérelmek okozzák a párbajt, mikor a felek kártyán, insultatiókon vesznek össze, mikor összeverekedtek, egymást meggyalázták: olyankor a tanuk féltik a saját bőrüket s inkább olyan fegyvert adnak a felek kezébe, melylyel azok hirtelen ki ne végezhessék egymást.

Négyen voltak a tanúk, kettő Fennimoré: Livius és Kalácsi (az excellentiás családból eredendett ifjú), Abellinoé Conrad és Kecskerey.

A felek eleinte hallani sem akartak a kardról, hanem a tanúk (különösen Conrad) határozottan kijelenték, hogy ők pisztolyra nem engedik őket menni, s ebben meg kellett nyugodniok.

Fennimor még egy kicsit hánykolódott, hogy hát adjanak neki egyenes kardot, mert ő ahhoz van szokva. Francziaországban noble emberek nem is vívnak mással. Ha-

nem e kivánatának sem tettek eleget; csak vívjanak görbe kardokkal.

Viadalhelyül kibérlének egy nagy tágas termet a «Zöldfa» vendéglőben, a holott is bezárkózva, megismertették a feleket a kölcsönösen megállapított egyezményekkel és megszorításokkal.

Kibékítésről, megkövetésről szó sem volt.

Vérnek okvetlen kelle folyni.

Ha öt percz alatt meg nem tudják egymást vágni, a párbaj bevégzettnek tekintetik.

A felek feltűrt ingújjal vívnak.

Kivétetnek a fej- és hasvágások. Arczot, kart, mellet és lábat vágni szabad. Cselvágások a kivett részekre tiltva vannak. Szúrni egyáltalában tiltva van.

Mindkét vívó mellett kétfelől állnak a segédek, s a melyik e szabályok ellen vét, annak kardját leütik.

— Ah uraim, hisz ez így csak tréfa! dühönge szokatlan rikácsolásával Fennimor. Hisz önök csak játszani hívtak bennünket ide. Hisz ez nem párbaj, hanem gyermektréfa. Ennél jobb lesz, hogy hivassanak önök egy borbélyt, s a melyikünk feketét húz, vágassanak rajta eret.

— Hiába minden beszéd, monda Conrad, ebben mi így egyeztünk meg, ha nem tetszik, tessék egyedül itt maradni.

— Csak hadd legyenek egyszer azok a kardok kézben, monda tompa hangon Abellino, majd beszélhetünk azután.

Erre Fennimor is elhallgatott. Ő is azt gondolta, a mit Abellino. Csak egyszer szemközt álljanak, s legyenek a kardok kézben, a többit majd elvégzik ők.

A tanúk gyanítani kezdék a két vívó szándokát, s ismét összesúgtak, mielőtt a kardokat átadnák nekik. Elébb magukat helyezék el: ketten kétfelől, kivont karddal. Azzal összemérték a vívókardokat, s egyenlőnek találva, átnyújtják mind a kettőnek.

Egy, kettő, három. En garde.

Egyszerre, mintha összebeszéltek volna, oly közel rohant egymáshoz mindkét vívó, hogy ily közelségből nem is lehetett mást, mint életveszélyes vágásokat osztaniok. A kardok szikráztak és a szemek még jobban.

Egy percz mulva mind a négy segéd kardja keresztben állt közöttük.

— Urak, ez nem szabad. A viadal nem megy életre-halálra: mi szükség ti nektek ilyen közel rohanni egymáshoz? tartsatok distantiát! Úgy vívtok, mint két mészároslegény.

Ezt Conrad mondta, ki jobban félt, hogy valamelyik elesik, mint ők maguk.

A vívók újra szemközt állíttattak, s most már szép óvatosan mérték össze kardjaikat; nem sokat zörögtek, nem vesztegettek erőt a vágásokhoz, inkább csak cselvágásokkal iparkodtak ellenfeleiken kifogni. Mindkettő gyakorlott vívó volt. Mindkettő főtörekvésül tűzé ki magának ellenfele arczát megpiszkolhatni, orrát vagy szemét bélyegezni meg. Egyiknek sem sikerült, szemeik merően néztek egymás szemébe, kifeszített karjaikban csak a vékony villogó aczél forgott, alig-alig adva egy-egy hideg bántó hangot, minő a köszörült kardok csesszenése, s mely nagyon különbözik az összevert szinpadi kardok csattogásaitól.

Sokáig vívtak így, egyik sem bírva a másikat megsérteni, Fennimor gyöngülni érzé karját, s e miatt hátrálni kezde. Abellino nyomban utána; e fölötti bosszújában, szégyenében ismét azon vevé észre magát Fennimor, hogy egyszerre egy egészséges csapást mért Abellino fejének, melyet az csak nagy bajjal bírt elhárítani, s azon perczben visszaadott.

— Verjétek le kardjaikat! ordítá Conrad. Le és fel!

S azzal mind a négy kard közbe szaladt, kardjaikat le- és felcsapták, s ismét szétválasztták őket.

Már ekkor Fennimor dühe nem ismert határt.

— Mit akartok hát velünk? Minek hoztatok hát ide, komédiát játszani? Adtatok volna vítőrt, ezóta régen vége

volna mindennek. Én a szívébe akarok szúrni, a szíve közepébe. Én látni akarom halva.

— Csendesen, barátom, csendesen. Lármával semmire sem megyünk, legfeljebb kihallik az utczára, s elfognak bennünket.

Úgy kell vívnotok, a hogy mi határoztuk. Ha romantice akartok vívni, menjetek Amerikába, ott zárkózzatok be egy sötét szobába, vegyetek egy kardot meg egy pisztolyt; ki a sötétben jobb helyre talál, az a győztes, de a míg Európában éltek, addig alkalmazkodnotok kell az itteni szokásokhoz.

Fennimor mégis azt gondolá, hogy az sokáig tartana, míg Amerikába mennének, s jobbnak találta csak itt helyben végezni el a dolgot.

Még egyszer szemközt állíták őket.

Már akkor Fennimor reszketett a dühtől. Nagy erőpazarlással veté magát Abellinora és sűrű, de ügyetlen, kiszámítatlan csapásokkal iparkodott azt kifárasztani; nem is gondolt már magával, szinte belefutott ellenfele kardjába s elvégre dühének tetőpontján, nem törődve szabályokkal és segédekkel, egyenesen nekidöfött ellenfelének.

— Ah! Le azzal a karddal, verjétek ki a kezéből!

Egyszerre mind a négy segéd ellene támadt.

— Ön háromszor megszegte a párbaj szabályait, szólt Conrad, ön meg van fosztva azon jogától, hogy ellenfelével tovább vívjon. Az ügy elintézettnek tekintetik s mi ki fogjuk nyilatkoztatni, hogy Abellino eleget tett lovagi kötelességének.

— A vívók tegyék le a kardot, szólt Kecskerey határozottan.

Fennimor e felszólításra oly állásba tette magát, mintha egyszerre mind az öttel meg akarna vívni, a mi annál különösebb volt, mert ő nem birt valami különös testi erővel, mondhatni: igen gyenge testalkatú volt.

— No jó. Abellino le fogja tenni a kardot, s azzal a párbajnak vége.

A segédek ezzel Abellinót fogták körül, rábeszélve, hogy tegye le a kardot.

Abellino már hajlandó volt szavaiknak engedni, s megfordult, hogy a kezében levő kardot tokjába visszadugja. E perczben senki sem állt közte és Fennimor között.

Csak a düh legmagasabb foka, a háromszori különválasztás teszi megfoghatóvá, hogy Fennimor e pillanatot használva, annyira elfeledkezhetett magáról és minden lovagiasságról, hogy háttal álló ellenfelére rohanjon, s kardjával hátulról megszúrja.

A szúrás Abellino lapoczkájában akadt meg, különben keresztül megy rajta.

— Ah! orgyilkos! kiálta fel Kárpáthy a döfés fájdalmára, s egyszerre visszafordulva, a még kezében levő kardot kinyújtá ellene. Fennimor nem látott többé semmit, még egy döfést akart neki adni. Kardja elcsúszott Abellino válla felett, ő pedig vakon, eszeveszetten, visszatarthatlanul belerohant annak kinyújtott kardjába. Ott állt meg a markolatnál. — A kard egészen keresztül ment rajta, s úgy nézett egy ideig egymás szeme közé a két ellenfél mereven: egyiknek arcza oly fehér, oly halott, szemei fénytelen golyóján, ajka merev nyílásán a halál, a rögtöni halál; csak a szívén keresztülütött kard tartja még egyenesen állva . . . Azután összerogy mindakettő.

— — — — — — — — — — — —

A kik a legközelebb lefolyt (40-es) években a műveltebb körök történetének évlapjait figyelemmel kisérték, tudni fogják, hogy ily párbaj nem költői agyrém.

— — — — — — — — — — — —

Fennimor abban a pillanatban egy sóhaj, egy rándulás, egy fájdalmas arczmozdulat nélkül halva volt. Abellino feküdt egy hónapig kapott sebében. Felüdültével figyelmeztetést kapott jóakaróitól, hogy míg a dolog híre kissé elcsendesül, jó lesz kiszellőztetni magát valahol a külföldön. Még pedig akkor sem valami művelt birodalomban, mert ott hamar megkapnak olyan embert, kinek sok hite-

lezője van, és szeret zajt csinálni, hanem valami szép keleti tartományban.

El is indult néhány nap mulva a szent sírhoz Palæstinába; mint a tréfás közvélemény mondá, bűneiért vezekleni.

Oda nem követjük, ha visszajön, úgy is ki fogja adni jegyzeteit.

Kárpáthy János pedig a boldog, a túlboldog Nábob szép feleségével elutazott Kárpátfalvára.

Nemsokára látjuk őket, vagy hallunk felőlök.

XVII. EGY HAZAI INTÉZMÉNY.

Szétoszlottak a tekintetes karok és rendek, vége volt az országgyűlésnek, a juratusok fekete atilláikkal és csörömpölő kardjaikkal, a honatyák aranyzsinóros, hattyúprémes mentéikkel, az úri előfogatok divatos delnőikkel egyszerre eltüntek a népes utczákról; a házak ajtain kiadó szállások szomorú hirdetményei lőnek olvashatók, a kereskedők visszarendelék nagyreményre készült divatkelméiket, a kávéházak kongtak az ürességtől, úgy látszván meg bennök azon néhány benszülött és benvénült törzsvendég, mint mikor falevél hulltával ott maradt a fákon a mindig zöld fagyöngy; csendes volt már a város, bátran ki lehetett jönni az utczára, nem kellett félni az embernek, hogy ott valami hintó elgázolja, vagy a járókelők a sárba taszítják; éjjel nem verte fel a jámbor alvókat a nyughatatlan fiatalság danája, kik tizen, huszan széltében karonfogva mentek végig az utczán, elfogva azt az egyik szélétől a másikig s valamennyi háznál sorba mind meghúzták a csengetyűket, megverték az ablakokat; nem kellett többé annyit ügyelni a fiatal leányokra, hogy ne üljenek mindig az ablakban; nem kellett többé remegni, hogy valami fáklyásszene alkalmával feltalálják gyújtani a várost; egy szóval: Pozsony ismét visszavette szokott csendes, békességes

alakját, s a lyceumi és akadémiai ifjak kezdtek ismét háttérbe szorított reputaciójokhoz jutni.

Kárpáthy János is hazament nejével. Megemlegették utoljára a pozsonyi boltosok. Megemlegették először azért: mert a mi szemnek és szívnek tetsző dolog, kelme, pipere, ékszer találtatott boltjaikban, abból a legszebbet mind összevásárolta János úr szép neje számára, kit soha el nem hagyott magától, hanem vele parádézott, mint mikor a gyermek új ruhát kap, még aludni is abban szeretne; megemlegették másodszor azért, mert neki egyik elve volt az, hogy nem a vásáros született az eladó kedvéért, hanem a kereskedőt teremté Isten a vevők szolgálatára; tehát ha ő vásárolni megy valahova a maga pénzeért, nem az ő kötelessége az eladó nyelvét megtanulni, hanem az eladó dolga érteni, a mit ő beszél. Ilyenkor tehát, mikor őt látták a bolt előtt hintajából kilépni — s ki ne ismerte volna őt, a leggazdagabb férfit s a legszebb asszony férjét fél Magyarországon? — már akkor nagy agiója volt egy-egy boltosinasnak, a ki ötölve-hatolva tudott valamit beszélni a generosus Nábob saját nyelvén s legalább annyit a főfőkereskedő is megtanult, hogy Kárpáthy úrnak egy «aláz' szolgáját» köszönjön, a mi egyébiránt szokatlan fülek előtt olyformán hangzott, mintha azt mondaná: «alle sollen geigen». Ilyen formán nyakra-főre minden boltos férfi iparkodott felfedezni magában némi sejtelmeket a magyar nyelv felől, s voltak előre gondoskodó atyák, kik elgondolák, hogy gyermekeiknek mily előnye lesz abban, ha majd Kárpáthy úr gyermekei szintén feljőnek az országgyűlésre, s keresni fogják, ki beszél magyarul és annál vásárolnak; minélfogva siettek nagyreményű fiaikat és leányaikat tisztességes házakhoz kiadni cserébe Komáromba vagy Somorjába, mely igen egyszerű és legkevesebb költséggel járó neme a mester nélküli nyelvtanulásnak. E hatás következtében feltevé magában János úr, hogy a legközelebbi országgyűlés alkalmával egy társulat életbeléptetését fogja indítványozni, melynek tagjai külö-

nösen kötelezik magukat: soha senkivel, a kitől valamit vesznek, semmiféle idegen nyelven nem beszélni, ilyenformán kényszerítve azokat az erőteljes magyar nyelvvel megismerkedni; magunk között aztán odahaza beszélhetünk diákul és németül, mint a mely két idioma volt a legszokásosabb az akkori társalgásokban; és az erélyesség sokkal több czélt fog elérni, mint holmi eredménytelen decretumok, hogy a horvátok tanuljanak magyarul.

Ez üdvös szándékot tehát eltéve jövőre, mint már említők, szeretett nejével visszautazék Kárpátfalvára.

Fanny elhagyá rokonait s midőn elvált tőlök, azt látszék érezni, hogy örökre elhagyja őket. Látta maga előtt búsan, leverten állani a két derék, jólelkű lényt: gyámját és nagynénjét. Hidegen, szótlanul iparkodtak tőle megválni, pedig úgy szeretett volna sírni mindakettő, de az nem illett. Most örülni kellett volna. — A leány nagy szerencsét csinált.

Fanny szíve elfacsarodott. Nyakába veté magát nagynénjének és alig birta e szót elrebegni:

— Szeressen engemet.

— Mindig szerettelek, mondá Teréz, és szemei égni látszottak, hogy könyet nem engedett jönni beléjök. Nem lehetett. A nagy úr ott állt közel, mit gondolhatott volna?

— No Boltay mester, mondá a Nábob, megrázva az érdemes férfiu kezét, remélem, látjuk egymást. Ön tartozik nekem egy látogatással. Én már voltam az ön jószágán odakinn, most már majd önnek is meg kell látogatni engem Kárpátfalván.

A kézműves elvörösödött. A Nábob nem tudta, hogy ennek a munkától izmos embernek is van saját büszkesége.

— Köszönöm uram, felele. Én innen alig mozdulhatok dolgaim miatt.

— Eh patvart, hisz van önnek derék legénye, beszéltem vele, okos fiu az, arra rábízhat mindent. Hogy is híják csak?

Boltaynak szinte torkán akadt a szó, midőn ki kelle mondani:

— Barna Sándor.

És akkor akarata ellen két nagy könycsepp jelent meg szemében s csendesen végig gördült erős napbarnította orczáján. A mire aztán Teréz szemeiben is megeredt a sírás s Fanny halványabb lett a falnál.

— Hát majd egyszer télen, jó Boltay, folytatá Kárpáthy. Ha tetszik feljövök magam és elviszem magammal. Szeret-e vadászni?

— Nem, uram. Sajnálom az állatokat.

— No de kegyed, jó Teréz, csak óhajtani fogja meglátni unokahúgát? Csak eljön megnézni, nem érte-e valami baj? hogy van megelégedve sorsával? Egy kicsit ő is hadd panaszkodja ki magát, legalább könnyebben fog engemet tűrhetni.

Ez féltréfa akart lenni János úr részéről, de Teréz nem felelt rá semmit, s Fanny oly kínos helyzetben érzé magát, hogy szinte nagyot lélekzett, midőn az utolsó búcsúszóval a készen álló utihintóba ültek s Pál gazda becsapva az üveges ajtót, parancsot adott a kocsisnak s a hintó kerekei robogtak végig a kövezeten.

Alig mult egy hét, midőn Teréz már levelet kapott Fannytól.

A fiatal nő jó kedvvel iparkodott irni, szeretet, jó szív látszott minden sorban, leirta azokat a mulatságos embereket, kikkel János úr körül van véve; a furfangos Horhi Miskát, ki mindenféle bohót csinál magából, hogy őt megnevettesse, Kis Miskát, a szilajkedvű jó fiut, ki mindennap négy mérföldet nyargal lóháton, hogy őt láthassa, az öreg czopfos jószágigazgatót, ki őt a gazdálkodás mindenféle ágazataival a legkitartóbb fáradsággal iparkodik megismertetni, a vén hajdút és a vén bohóczot, s valamennyi között a legmulatságosabb alakot, magát János urat, kik mind arra látszanak összeesküdve lenni, hogy a fiatal menyecskét mulattassák, neki jó kedvet, örömet, szórakozást szerezzenek, a mi meglehetősen sikerül is nekik.

(Jó kedv, öröm, szórakozás . . . . .

Szerelemről, boldogságról egy szó sincs a levélben).

Most azonban egy új tárgy kezd érdeket önteni János úr életébe.

Mióta az országgyűlésen járt, de legkivált azon válságos nap gyötrelmei után, melyet unokaöcscse okozott neki, fejébe vette, hogy ő a hazának, a közügyeknek használni akar.

Alapítványokat tesz a köziskolákban, — sokszor eljár a szomszéd Szentirmay grófhoz, ki valami nagyon különös ember lehet, mert mindenki által igen komolyan magasztaltatik, s örökké furcsaságokon töri a fejét, minő a jobbágyok felszabadítása az úrbér alól, örökváltság útján, s más magához hasonló urakkal gőzhajókon, gyárakon, Tisza-rendezésen, töltéseken, tudós társaságon, szinházon, lóversenyen töri a fejét, az esztendő nagyobb részét Pesten tölti s biztatja a többi főurakat is, hogy töltsék ott a telet. János urat már rá is vette, hogy egy nagyszerű palotát építtessen a fővárosban. Ha nem akar is benne lakni, legalább szépíti, emeli a várost. Az ő nála összejövő urak csaknem mindegyike tud egy-egy új indítványt, egy új vállalatot napfényre hozni: többek között emlegetnek valami ismeretes nevű grófot, a ki azt ajánlotta, hogy egy magyar akadémia létrejövetelére kész egy egész évi jövedelmét, a mi 60 ezer forint, áldozatul hozni, s mikor kérdezték tőle, hogy hát maga ezalatt miből él? azt felelte rá, majd csak elélődöm egyik vagy másik barátomnál egy évig. E különös társaságokat látogatja János úr s azóta gyakorta figyelmezteti Varga uramat, hogy pontosan számadoltassa a tiszteket, mert sok pénzre van szükség a közügyek számára. Most végtére ő is akadt egy inditványra, melyet mindazok, a kikkel közlötte, oly közérdekűnek találtak, hogy e fölötti örömében János úr minden fogalmat fölülhaladó mértékre kezd növekedni szeretetreméltóságban.

Ez egy agarász-egylet létrehozatala.

Persze Fanny nem érti, hogy mi érdek van ebben? épen

oly kevéssé, mint a többi indítványokban és közintézményekben, gőzhajókban, töltésekben, akadémiában és lóversenyen egyéb, mint hogy némelyiket ezek közől mulatság látni; hanem azt veszi észre, hogy mindazok, kik az eszméről beszélnek, rendkívül lelkesülve vannak, s úgy látszik, hogy az agarakra boldogabb jövő és fényes hivatás kezd felderülni; a jövő hónapra van hirdetve a közgyűlés a kárpátfalvi kastélyba, hol a társulat megalakultnak nyilvánítandja magát, alapszabályokat irnak, s nagyszerű mulatságokkal végzendik az egészet.

Végül minden jeleivel szeretetének s férje részéről legszívesebb üdvözleteknek alig várja a perczet Fanny, melyben kedves rokonait ölelhesse s ezzel bezárja a levelet.

Szívről, szívvilágról egy szó sincs abban. Szegény asszony! Nincs senkije, a ki előtt azt elmondhassa.

Fanny megérkeztével Kárpátfalvára, semmit sem talált már ott a hajdani bohóságok közől.

János úr még Pozsonyból írt haza Varga Péter uramnak, hogy asszonyt visz a házhoz, szép, fiatal, szemérmes asszonyt, tehát intézkedjék úgy, hogy a menyecske semmi megbotránkozni valót ne találjon, mire nézve teljesen felszabadítja Varga uramat, hogy tegye az ő nevében a mit jónak és üdvösségesnek lát.

A derék ősz férfiu, a mint a felhatalmazó levelet kapta, attól számítva egy hét alatt úgy keresztül-kasul reformált minden intézményt, mely János urat oly hirnevessé tette, hogy rá nem lehet Kárpátfalvára ismerni.

A nagyon meghatározhatlan szolgálatokat tevő paraszt leányok hazaküldettek, ki hová való volt, a maga falujába.

Káromkodásukról, mosdatlan szájukról ismeretes cselédek kiutasíttattak a gulyára meg a ménesre. Ott produkálják magukat.

A tisztviselőknek meghagyatott, hogy a legnagyobb illendőséggel fogadják az úrhölgyet és maguknak többé semmi kivételes szabadságot a kastélyban ne vegyenek.

A fiscalisnak három napi határidő engedtetett, mely idő

alatt arczát és kezét tisztességesen megmosni tartozik, egyuttal az is tudtára adatván, hogy ha egyszer foghagymát-evett állapotban fog találtatni, menten nyugdíjaztatik.

Marczi feleségestül berendeltetett a kastélyba, ő maga a nagyságos asszony kocsisává, neje pedig komornájává igtattatván; a legszelidebb szürkék közől kiválasztott előfogatul, egyet-egyet mindenféle színből hátas paripának, s rábízta Marczira, hogy az mind olyan jámbor legyen, mint a bárány, mert asszonyt fog emelni, szép, fiatal, szemérmes hölgyet.

Ő maga saját személyében fölmene Pestre, ott elegans hintókat, divatos bútorokat, szőnyegeket vásárolt, mert ámbár ő maga kívül húzott kordovány csizmában járt s meszelt falú, zsúrolt padolatú szobában lakott, azért oly helyes ízlése, oly finom tapintata, ügyesen sajátító felfogása volt az úri teremnek elrendezésében, hogy a kárpátfalvi kastély azon szárnya, melyet az úrnő számára választa, nyilt tekintettel a helység felé s oldalablakaival az angol kertnek fordulva, maga sem ismert volna magára az átváltozás után.

A szándékosan gyűjtött frivol képek, mikkel minden szoba meg volt rakva, kiszedettek rámáikból, s helyettök szép tájfestmények, komoly ábrázolatok rakattak, amazokat elvitték a madarasi kastély padlására. E buzgalmát annyira vitte Varga uram, hogy még a régi frescofestményeken levő hamis isteneket és istenasszonyokat is persvadeálta, hogy viseljék magukat tisztességesebben s legalább egy kötényt festetett a pongyola grátiáknak s Apollónak, Bacchusnak igen szép köpönyeggel kivánt kedveskedni.

Mindent, a mi botrányos, mindent, a mi illetlen, avagy régibb botrányos kalandokra emlékeztet, szorgalmatosan eltávolított: az angol kertből a titkos buvóhelyek, a palotából a rendetlen álfolyosók részint leromboltattak, részint befalaztattak, a fürdőszobából téli kert lett s a vízvezető csövek az úrhölgy hálószobája mögé vitettek, s a régi muzeum alakult fürdőteremmé.

A nagy ivószobából kihordatott mindent, a mi egykori tivornyákra emlékeztetne, a kerek székek, a nagy diófaasztal kivándoroltak s elfoglalta helyöket a családi régi pénzek és festmények gyűjteménye, melyeket eddig por és pókháló lepett. Az ittas vendégek számára alakult apró czellák, mik egy hosszú folyosóról nyiltak, áttörettek s lett valamennyiből egy hosszú terem, nőcselédek számára. Nem jöhetett elő eset, hogy valaki az ifju nő előtt elmondhassa: itt ezen a helyen volt János úr ittas, itt verekedett, itt tartá szeretőit. Minden nyom el volt törölve.

Sőt még a kert mögött lévő lovardát is lehordatá, nehogy egyszer valaki elmondhassa a nőnek: ime ezen a helyen történtek azok a mulatságok, hogy János úr tizenkét parasztleányt szilaj lovakra ültetett s ittas vendégei gyönyörködésére elbocsátá őket a hánykódó méneken, miket hosszú karikás ostorral űztek kurjongató hajdúk. Volt nevetség és jókedv, mikor egy-egy a leányok közől lehullt. Egyet el is tapostak a lovak.

A sok bohócz közől csupán Vidra czigány hagyatott meg az udvarnál, tapasztalt hűsége iránti tekintetből, de neki is meghagyatott az érdemes jószágigazgató által, hogy ezután okosan kell magát viselnie.

— Akkor leszek még csak nagy bolond, mondá erre Vidra czigány.

Midőn aztán a vidékre híre futamodék, hogy János úr megházasodott, jöttek mindenünnen a különféle gratulatiók az ismerős eredeti ficzkóktól, ki versben, ki prózában.

Varga uramnak gondja volt mindezen leveleket elfogni és megtartani magánál, mert tele voltak azok mindenféle bohósággal, a mikért nagyon kár volna, ha János úr, vagy épen szeretett hitvese kezébe jutnának. Különösen egy ocsmány pasquil érkezett a többek között, tele mindenféle piszkos, szennyes ötletekkel, a milyeneket rondalelkű poeták szoktak versbe szedni és tisztújítások, követválasztások alkalmával egymás választottjaihoz mázolni. Undok rothadékai a költészetnek, minőket nyomtatásban sohasem

látni, de a melyeket számtalanszor leirnak, olvasnak, egyik kéziratból a másikra másolnak, s jobban ismernek, mint a leghirhedettebb költők örökbecsű munkáit.

A Kárpáthyhoz küldött ilynemű versbeszedett piszok Gyárfás poéta által mázoltatott papirra, ki eltávozván régi urától, mint komisz, közönséges lelkek szokták, annak ellenségéhez szegődött át, Kutyfalvi Bandihoz s ekként leginkább ismeretes levén a Nábob gyöngéivel, azt legérzékenyebb részén találhatá. A küldött poéma annyira túl volt halmozva frivol, bosszantó, ingerlő, undorító kifejezésekkel, hogy a becsületes jószágigazgató elolvasván azt, azon gondolatra jött, hogy összeszedve a Nábob hajdúit, rajta menjen Kutyfalvi Bandin s poetájával együtt ott saját portáján megcsapassa, hanem csak mégis okosabbat gondolt később. Fogá a pasquillt, úgy a hogy volt, egy szelet érett penészes sajtot s egy darab jól behamuzott kenyeret takart bele, mint a mely általánosan ismert egyszerű szerekkel szokták falusi gazdák a veszettséghez közelítő kutyákat gyógyítani, s azokat egy külön borítékba pakolva küldé vissza Kutyfalvi úrnak, minden comitiva nélkül. Marczi vitte el a küldeményt, előre meg volt neki mondva, hogy a legjobb futó lovára üljön, s le ne szálljon róla, a mikor a küldötteket kézbesíti, mely, hogy nem maradt kivánatos siker nélkül, bizonyítá az, miszerint Kutyfalvi a hamus kenyér és érett sajt láttára majd kiugrott a bőréből dühében s cséplőinek ordítva parancsolá, hogy csukják be a kaput Marczi előtt, a ki azonban szintén nem volt rest, hanem a mint becsukták mögötte a kaput, lovával egyenesen átugratott a palánkon s Varga uram nagy satisfactiójára azzal a hírrel ért vissza Kárpátfalvára, hogy Kutyfalvi valamennyi béresével együtt egész az erdő széleig szaladt utána lóháton.

Maga János úr a legörvendetesebben volt meglepetve, midőn hazaérve, semmit sem talált azokból, a miktől félt; akárhová nyitott be, mindenütt új bámulat érte, a csintalan tréfák tanyáiból komoly, tisztességes termek váltak,

akárkivel találkozott palotában és udvaron, az mind becsülettudó, jámbor ember volt s midőn legelső úri barátai megjelentek nála, mind oly illedelmesen viselték magukat neje irányában, hogy Fanny előtt merő mesének látszhatott mindaz, a mit a Nábobról beszélni hallott, még mikor nénjeivel lakott s gyermek-észszel együtt nevetett a dandyk által előadott anecdotákon, miknek sikamlós értelmét csak most kezdé még felfogni.

Semmi sem volt azokból igaz. Hiszen semminek sem látszott nyoma.

A czimborák eleinte őrizkedtek kiméletlen emlékeztetéseket tenni János úr előtt, később pedig, midőn János úr vevé észre, hogy a betyár companiák ismét kezdenek oda kapni hozzá s van kilátás, hogy bizalmukkal meglehetősen terhére fognak lenni, ekkor talált ki számukra valamit, a minek alkalmazása teljesen használatosnak találtatott.

Már akkor kezdett valami jótékony vérkeringés, elevenség mutatkozni a nemzetben; közhasznú, közérdekű társulatok alakultak mindenfelé, nemzeti, emberiségi, tudományos, vagy gazdászati czélok előmozdítására. Kárpáthy mindezen társulatokba beiratta magát, s szivesen vevé, ha itt-amott tiszteletbeli elnöknek, pártfogónak megválaszták; ha aláirási ívekkel megtisztelék. Midőn aztán jöttek a kortyondi fráterek, mindig volt a zsebében egy-két aláirási ív, melyet maga kezdett meg, alatta a felesége neve, ugyanannyi összeggel; a verembe esett látogató azután akár lármázott, akár szitkozódott, akár rimánkodott, akár szabódott, meg volt szorítva, nem menekülhetett, ki kellett magát váltani, mint a «kútba estem»-nél. Ha nem kellett neki tudós társaság, ott volt a másik ív czukorrépa-gyár felállítására, ha azt nem találta eléggé közemberiséget érdeklőnek, tetszhetett aláirni a népszerű iskolai könyvek terjesztésére; ha azt bolondságnak tartotta, megragadtaték a Berettyó átvágásait létrehozó társulat részvényei által. Ha jobb szerette a vizet, s nem akart a szárcsákat nyugtalanító vállalatról hallani, megtámadtaték mind a négy

superintendentia nevében s ha három alól kibújhatott, haragudván megfejthetlen okokból reájok, a negyediknek áldozatul kellett esnie.

Utoljára kerülni kezdték a fráterek Kárpáthy udvarát, mint valami gonoszhírű calabriai vendégfogadót s a ki véletlenül találkozott vele, már messziről elkezdett szabódni, hogy ő már lefizette bűneinek zsoldját, neki békét hagyjon.

A kinek még az sem használt, azt elcsalta magával a Szentirmaynál tartatni szokott közérdekű ülésekbe.

Ott komoly, tudományos készültségű, művelt férfiak szoktak összegyűlni, kiknek körében gonoszul érezék magukat az ilyen gőzkörhöz nem szokott jó fiuk, s reszkettek azon gondolattól, hogy Szentirmay egyszer a nejével is meg találja őket ismertetni, a ki, mint mondják, igen finom és magas műveltségű delnő s vannak emberek, a kik az ily hölgyek közelében nagyon kényelmetlenül érzik magukat.

Ah, Kárpáthyné előtt, az egészen más. Arról tudja az ember, hogy nem valami előkelő családból származott, sőt szavait sem igen szükség megválogatni, mert odahaza hallhatott minden bohóságot, s nem neheztel meg, ha véletlen egy-egy dévaj kifejezést szalaszt ki az ember jó kedvéből az ajkán, míg Szentirmayné előtt az ember sem szólni, sem moczczani nem mer, mert az Angliában neveltetett, mely ország asszonyairól azt mondják, hogy ha jelenlétökben valaki egy lábát a másikra felteszi, avagy beszéd közben ezen szavak közől: «kapocs, ing, gombostű, harisnya» egyet ki talál a száján ereszteni, vagy ha keztyűjét lehúzza, rögtön felkelnek mind s ott hagyják az embert a faképnél.

És így soha sem bizonyos róla az ember, hogy mikor fog iszonyú neveletlenséget elkövetni.

Mint már fülhegygyel hallottuk, a legközelebb jövőben ismét egy közérdekű intézménynek kelle létrejönni, még pedig János úr elnöklete alatt, ki az eszmének legelső megindítója vala, a mely rövid időn az egész társadalom

minden névszerinti osztályának kivételnélküli tetszésében részesült.

Oly eszme, oly inditvány vala ez, mely varázshatalommal egyesíte minden pártot, akár fehér, fekete, veres vagy tarka toll, akár zöld ág, vagy szalag volt is azoknak jelvénye, s nevezték legyen magukat conservativ, reformer, vagy liberálnak (radikálról még akkor szó sem volt), mind egyesülének a nagy eszme körül, mely, hogy nem volt mulandó, hiú tárgy, mutatja az, miszerint mind e mai napiglan hasonló — ha nem nagyobb — népszerűségnek örvend, mint megkezdetése napjaiban s közlelkesedésre gyújtó érdekéből azóta sem vesztett, de bizonyosan nyert.

E varázserővel biró eszme, melynek szerencsés inditványozója Kárpáthy János úr volt, neveztetik agarászegyletnek.

Nem kételkedünk rajta, miszerint azt, mielőtt kimondtuk volna, a megelőző magasztalásokból kitalálta mindenki.

Az agár okvetlenül egyike a legfontosabb és figyelemreméltóbb tüneményeknek a hazai természetben, de legkivált azon sokoldalú hivatásánál fogva, melylyel a közélet rugóiba vág, kénytelenek vagyunk azt, mint a társadalom világának egyik positiv tényezőjét tárgyalni.

Nem tekintve azon csaknem mysticus, mondhatnók delejes hajlamot, melylyel e délczeg állatok az úri körök iránt viseltetnek, mintha éreznék, hogy ők képezik az állatvilág aristokratiáját, csupán azon hagyományszerű ősi szokást kivánjuk figyelembe venni, miszerint sem Magyarországon, sem pedig Erdélyben nem lehet képzelni előkelő házat, melyben e nemes barmok kiegészítő csoportozatot ne képezzenek. Bárhova lépjünk be, ott húznak le bennünket az udvaron, ott ásítnak a konyhában, ott vakaróznak az előszobában, ott ágaskodnak az ebédlőben, ott kapkodnak a legyek után a salonban, ott ülnek a pamlagon a házi úr, a házi asszonyság mellett, a zongora alatt, a karszékekben, s mentül gazdagabb valaki, annál nagyobb számban és általánosabb kiterjedésben, de a legszegényebb nemes

embernél is hasonló előjogokban és legalább két példányban. Ha hozzávesszük ehhez hajdani hadvezér Bástának azon nyilatkozatát, miszerint egy időben azzal fenyegeté az erdélyi urakat, hogy addig meg nem nyugszik, a míg egy agarat tarthat valaki az országban: ebből átlátandjuk, miszerint az agár nemzeti jólétünknek hévmérője, s egyszersmind egyike fajunk fensőbbségi symbulomainak.

De nemzetgazdászati tekintetben is fontos és jelentékeny tényező az agár, mert nem is említve azt, hogy a legszebb kalapok a nyúlnak szőréből készülnek, a mi tehát nevezetes kereskedelmi czikk, mellőzve azt is, miszerint hazánkban a gyümölcstenyésztésnek legátalkodottabb ellenségei a nyulak, melyek a fiatal ojtványok kérgét lerágják s ekként gyümölcstenyésztésről addig szó sem lehet, a míg az agarak rendes működése szervezve nincs; csupán arra kivánjuk figyelmünket vetni, vajjon a hazánkban annyira pártolandó lótenyésztés és nemesítésnek mi a legerősebb rugója? Az agár! Ki a tatár fog szaladni az agár után? Ahoz ló kell, még pedig jó ló. Tehát az agarászat mozdítja elő a lótenyésztést.

Ehez járul még az is, miszerint az agarászatban talált élvezet sok gonosztól megóvja az embert; megőrzi mindenféle rossz könyvek, ostoba ujságok olvasásától, s a nemzeti kedélyt azon ősi egyszerűségében tartja fenn, a midőn még a nyughatatlan tudományok s feszengő költészet nem cserélték ki a korszellemet.

Azt se gondold pedig szives olvasó, hogy az agarászat valami oly felületes tárgy, a mihez minden előleges stúdium nélkül lehet érteni, hogy agarat is olyan könnyű nevelni, mint könyvet irni. Ahoz nagy előrelátás, széles ismeretek, gazdag tapasztalás, kölcsönös eszmecserék és higgadt ész és nem higgadt erszény kivántatnak; egy-egy jó agár öt-hatszáz p. forinton kel, s ha minden magyar földesúr egyszer életében csak egy kölyök agárnak az árát fordítaná hazai literaturára, azt örök időre virágzóvá tehetné; a miből átláthatod, mily fontos és életbevágó kérdés ha-

zánkban az agarászat, s mily büszkék lehetünk mi más nemzetek felett, midőn a közműveltség ezen ágazatát oly tökélyre fejlesztők, hogy századok kellenek hozzá, míg valaki bennünket utolérhet azon ostoba népek közől, melyek ipar, kereskedés, tudomány, művészet, s furcsa találmányokon törik ezalatt fejeiket.

Hogy mily sensatiót gerjeszte mindakét házában János úrnak ezen indítványa, annak leirásához sokkal erősebb phantasia és lelkesültebb toll kivántatnék, mint az enyim. Felvillanyozta az egy időre a példabeszéddé vált lethargiát, megmozgatá a társadalom minden rétegét, elfeledteté a tisztújítási ingerültségek utófájdalmait, ellenséges családokat békíte ki egymással, háttérbe szoríta minden egyéb apró-cseprő indítványokat és sok ideig kétséges versenyt futott az indítványba jött akadémia kérdésével s csak akkor engedé át annak az elsőbbséget, midőn indítványozói megigérék, hogy eme második közérdekű vállalathoz is hozzájárulandnak tehetségeikkel.

Minélfogva a legnagyobb biztossággal várhatjuk, hogy a nemsokára tartandó alapító gyűlés a kárpátfalvi kastélyban egyike leend a legfényesebb és legérdekesebbeknek, miután az ország legtávolabb részeiből is történtek előre való igérkezések e nevezetes alkalomra, s nagy a feszültség és várakozás; vajjon a kitűzött ezüst billikomot, ezen felirattal: «Küzdeni hogyha tanulsz, vár pályádon a borostyán!» mely igen szép buzdítás agarak számára, melyik fogja elnyerni az országhírű versenyzők közől? János úr Marczija-e, avagy Horhi Miska Szellője? Az egész Bükkalja in massa kész fogadni, hogy a borsodmegyei alispán Fecskéje mindakettőn kitesz, míg a dunántúli kerületben alig van valaki, a ki meg ne volna felőle győződve, hogy a győrvármegyei, bőnyi születésű, kisbéri neveltetésű Szikráé leend mindenek felett az elsőbbség; valamennyien azonban félelemmel emlegetnek egy erdélyi csodaállatot, mely mezőségi közbirtokosé s melyért magyarországi urak már kétszáz darab aranyat is igértek,

de tulajdonosa nem adá s most erősen köti az ebet a karóhoz, hogy elragadja Magyarország elől a győzedelmi pálmát.

Már a kihirdetett ülés napját megelőző hetekben alig győzi a fiscalis a sok levelezést, minélfogva most már nemcsak az újjai tintásak másodíziglen, hanem egyúttal a hajfürtei is, melyek szőkék lévén, nagyon meglátszik, hogy oda szokta törölni a tollat, sőt még a nyelye is az, mert azt meg itatós papir helyet használja, ha elcseppen a tinta, felnyalván vitézül.

János úr mindennap egész halmaz levelet kap az ország minden részéből, maga elolvassa azokat mind. Egyik üdvkivánat, másik részvények megrendelése, ismét másik igérkezés a gyűlésen megjelenni. Vannak, kik a haza boldogabb napjait látják már-már felvirulni, sokan fényes jövendőt igérnek az agártenyésztésnek, némelyek szolgálnak bölcs tanácsadásokkal az alaptervezetre, mások szívesen ajánlkoznak a statutumok kidolgozására. Egy-egy holta napjáig boldognak érezné magát, ha az igazgató választmányba kineveztetnék; más kéri a nagyon tisztelt társulatot, értesíteni, miszerint ő maga ugyan, minthogy csúzban szenved, nem lehet olyan szerencsés, hogy az ülésben részt vehessen, de agara által okvetlenül képviseltetni fogja magát a versenyen.

És ezen leveleket János úr nagy elégültséggel hagyja heverni asztalán, még a borítékokat sem engedi kiseperni a szobából. Legyenek ott; gyönyörködhessék bennök, valahányszor belép, csupán néhány profanus vakmerő levele vándorol a tűzbe, a kik olyasmit mernek írni, mintha jobb volna, ha azon gondolkoznátok, hogy népiskolákat, kisdedóvókat, gazdasági egyletet, műtárlatot, Tisza-szabályozást, Vaskapu-áttörést, útcsinálást, múzeumot, akadémiát, szinházat, takarékmagtárakat ajánljatok egymás buzgalmába; az ilyen alacsony gondolkozású emberek levelei figyelembe sem vétetnek. János úr sokkal jobban át van hatva eszméje nagyszerűségétől, hogysem

vissza riasztatni engedné magát. Aztán adakozott ő mind a fenn nevezett czélokra is, miket egy nyughatatlan gróf és más, bőrükbe nem férő hazafiak a nemzetre rádisputálták. Igaz ugyan, hogy annak felével, a mit évenkint az agarászatra fordít, felét ezen vállalatoknak kiránthatná a sárból; azonban azt sem lehet elvitatni, hogy ezek majd csak megélnek azért valahogy, míg az agarászat felvirágzására okvetlenül áldozatok kellenek, mert az agár, már mint említők, «non nascitur, sed fit» (nem születés által lesz agárrá, hanem a kellő kiképeztetés által).

...De most hátrább egy kissé az agarakkal!

— — — — — — — — — — — —

Az ünnepély, a gyűlés, a nagy sokadalom előkészületei nagy részben igénybe vették Fanny figyelmét és szívét.

Szívét is?

Sokan, igen sokan fognak ott lenni, a nemesség színe, java, jelesei együvé gyűlnek; ott lesznek a komolyabb, ünnepeltebb férfiak is, mert Kárpáthy János iránt mindnyájan viseltetnek némi előszeretettel, kiben minden bohóságai s bizarr eszméi daczára annyi fogékonyság van minden jó iránt, hogy nagy és nemes vállalatoknál ép oly biztossággal lehet reá számítani, mint hetyke, tréfás ötleteknél.

Aztán ily esetnél az emberek egymást húzzák oda. Mindenki arra gondol, hogy sok embert, sok szép aszszonyt, sok bohó férfit fog együtt találni, s egymás rovására igérkezik mulatni.

Ez volt az első ilynemű ünnepély, melybe János úr hölgyeket is hívott meg. Hiszen most már ő is nős volt.

Fanny remegve gondolt rá: vajjon eljönnek-e a meghivásra a vidék előkelő delnői? Érdemesítik-e őt arra, hogy magas köreikbe fölvegyék? E magas, feddhetlen családok hölgyei, kiknél nemcsak a nemesség szállt anyáról leányra, hanem az erény, a szeplőtelen hírnév is. Fogják-e ezek őt azon polczon elismerni, melyre a szerencse és egy bohó vén ember szeszélye hozta? fogják-e neki el-

feledhetni családját, annak homályos eredetét és undok dicsőségét?

A férfiak bizonyosan eljönnek a környékből, mindazok, a kik hírnévvel, országosan ismert hitellel bírnak. Napokig fog tartani az ünnepély. Első nap lesz az ülés: a hosszú teremben fognak ülni a férfiak, oldalt a karzaton lesz hely a hölgyek számára, a honnan hallgathatják az elmés beszédeket. Ezt befejezi egy népes lakoma; ő ott fog ülni, mint a ház asszonya, látva mindenkitől.... vajjon ki fog az ő egészségeért áldomást inni?

Másnap következni fog az agárverseny. Nők, férfiak délczeg paripákon fogják űzni a furfangos, csalárd rókát. Ő is lovon fog ülni... vajjon ki leend az ő lovagja?

Este a legbátrabb lovagnak, ki agaraival legtöbb, legmerészebb fogást tett, arany és gyöngygyel kivert nyeregtakarót fog ajándékba adni a ház asszonya, melyet maga hímzett... vajjon ki nyeri azt el?

Harmadnap fényes tánczvigalommal végződik az ünnepély; milyen szép, milyen ragyogó látvány lesz az. Annyi szépség, ifjúság, gyönyör vegyülete, ártatlan, vonzó vígalom; minden virágnak van zöldje, szép szemérmes hölgyek mellett bátor daliás lovagok, kik egymásra mosolyognak és szíveikben nem gondolnak semmi rosszat... Ki fog ő reá mosolyogni?

Most és mindig és örökké ott lebegett lelke előtt a tüneménynyé vált ideál. Azt látta ott a gyülés asztalánál ülni és óhajtott elveszni sovár bámulatában, de úgy, hogy az ne láthassa. Őt látta felkelni maga előtt s előre sejtett csengő tiszta szóval hallá az áldomást ajkairól és elgondolá, hogy milyen szép volna, ha az összekoczintott pohár méreggel volna telve és azt kiinni, az utolsó cseppig és meghalni és ő ne tudná azt meg soha. Őt látta maga mellett futtatni sebes paripán, a széltől kigyulladt arczczal, sebesen, sebesen és elgondolá, hogy milyen szép volna, ha egyszerre ő vele elbuknék a ló s leesnék, meghalna előtte és az ifjú soha se tudná meg, miért halt meg? Őt

látta itt és ott és mindenütt, bárhova gondolt, bármire vezeté figyelmét, csak a névtelen kép állt mindig előtte és követte azon gondolat, hogy milyen jó volna meghalni.

XVIII. SZEGÉNY ASSZONY!

Szegény asszony!

Értjük alatta Kárpáthynét.

Férjével éktelen nagy gazdagságot és egy roppant nagy nevet kapott. Mindkettő nagyobb teher, mint áldás.

Hisz a gazdag számára sem jön fel kétszer egy nap a hajnal s a világ minden kincse birtokosának sem árulnak örömet, megelégedést, szívbeli boldogságot, szerelmet, nyugalmat, édes öntudatot.

És az előkelő név?

Az egész világ tudja, mint jutott ő e névhez. Egy bolondosnak ismert öreg úr, hogy bosszút álljon unokaöcscsén, nőül vett egy rosszhírű családból eredett leányt, kit ez másként tán elcsábított volna.

Az öreg úr vagy nagylelkű volt, vagy bolond. A leány okvetlenűl hiú és nagyravágyó ... Várnak reá.

Mindenki kész ragadománynak hiszi.

Csak hadd jelenjen meg azokban a magas körökben, mikbe feltolakodott.

A hölgyvilág előre számít a mulatságra, melyet ügyetlenségei, ismeretlensége, balfogásai, hiúsága, tán majd később kalandjai, sőt botrányai szolgáltatni fognak; a gavallér világ szinte oly biztosan számít mindezekre: a hölgy veszendő portéka, fiatal, szenvedélyes, hiú, teli vágygyal, könnyelműséggel, legalább minden arra mutat, semmi sem lesz könnyebb, mint őt elejteni s egyszer megbuktatva, nem marad számára egyéb hátra, mint elveszni mások gyönyörűségére.

Nincs senki, a kitől egy őszinte szót várhasson, a kire egy őszinte szavát rábízhassa, a kitől tanácsot kérjen, a

kiben bízzék, a kihez ragaszkodjék, a ki pártját fogja, vezesse, utasítsa. Férje legkevésbbé.

János úr minden kötelességét teljesítni véli, a midőn neje kényelméről gondoskodik, midőn a világ minden részéből összehordja azt, a miben asszonyok gyönyörködni szoktak, a piperétől kezdve egész az imádókig.

Igen, az imádókig.

Mert a mint a kortyondi fráterek elmaradoznak a kárpátfalvi háztól, a régi dáridók megszüntével, helyettük más új világ kezd oda szokni, kiket többé nem a Nábob jó bora és rossz tréfái, ripőkjei és menyecskéi csalnak oda, hanem a szép nő, az elhírhedett, a csodára állított szép nő, ki iránt kétszeres oka van mindenkinek érdekes reményeket táplálni: egyik a férj, másik saját híre. Hozzá egy lépéssel közelebb van minden ember, mint egyéb úri hölgyekhez.

Csaknem mindennap megfordulnak a kárpátfalvi kastélyban a környék legelső arszlánai:

Az ifju Darvay Jenő, kit a megyei szabadelvű párt vezérének tart a közvélemény, mert hosszú szakálla van. Van-e egyéb oka is e véleményre, azt bizonyosan nem tudom.

A szép Csendey Rezső, ki nem restelli, hogy a világ által szépnek neveztetik. Én részemről nagyon bosszantónak hiszem azt egy férfira nézve. Kicziczomázott arcz, középen szétválasztott haj, megkenve, megbodorítva. Két okos szót sem lehet vele beszélni.

A szőke báró Berky Tivadar, a ki különczöt játszik, nyergelve ül a székre, félszemüveggel pislog, inggallérát az orráig ereszti s maga is azt hiszi magáról, hogy külö nös ember.

Az ünnepelt Csepcsi Aladár, minden bálban patentirozott előtánczos, a ki nem emlékezik rá, hogy találkozott volna nővel, a ki utána nem bolondult volna, vagy férfival, a ki úgy tánczolja a mazurt és keringőt, a hogy ő.

Egy hosszú, öles gróf, a ki maga is megvallja magáról, hogy rútabb embert nem látott magánál, de azért mégis

tagadja, hogy valaha egy vetélytársa megelőzte volna. Tán azért, mert lábai elég hosszúk, hogy keresztül-kasul lépjen akárkin.

Egy halavány fiatal ember, ki abban a gyanúban áll, hogy álnév alatt verseket ir. (Sietünk kimenteni, e gyanú annyira alaptalan, hogy még az is kétségbe vonható, vajjon tud-e egyátalán irni?)

És azután egy csapat szemét ember, a ki üres léhaságokat beszélni, hírt hordani, émelygős hízelgéseket, stereotyp bókokat vágni, tánczolni, szelet kergetni mind igen alkalmas és jó; meg egy másik csoport léhűtő, mely ábrándozik, sóhajtozik, eped, romanticus képeket vág, s a mellett csak úgy iszik és kártyázik és fut a szobaleányok után, mint a többi; és még egy harmadik légió apró ember, a ki igazán meg van őrülve a szép asszony iránti szerelmében, csak azt nem tudja, hogy mi fán terem az az alma, a mitől az is viszont szerelmet érezhetne? s e fölötti tépelődésiben vékonynyá szárad, mint egy tőkehal; ime, ezekből áll az új téli kert, mely Kárpátfalván virul, a mióta a paraszt menyecskéket ideál szépségű delnővel váltotta fel a Nábob.

Szegény asszony!

Mennyire keresne menekülést e nyomasztó, szomorító, untató, bosszantó környezet elől. De hol, de kinél? Egy szív sincs hozzá közel, mely őt megértené, János úr nagyon lekötelező magaviseletet vél neje iránt tanúsitani, midőn őt e vidám társaságokban a kétségbeesésig engedi mulatni.

Milyen törpék, ostobák, ízetlenek, fajankók ezek mind az ő ideáljához képest, a kit alkotott magának szívében!

Milyen önzők, üreslelkűek, haszontalanok, hiúk ezek mind azon férfival összehasonlítva, kinek képét lelke szentélyében őrzi!

Miért nincs legalább egy nő, egy jó barátnő közel, kit lelkébe hagyna pillantani, a hol az őrzött kép senkitől nem sejtve pihen?

A közelgő társulati ünnepély már nem messze volt.

János úr összehívott nagy csomó úrnépet az adandó vigalomra, s a meghivottak neveit feljegyeztetvén egy hosszú lajstromra, azt beküldé Varga uramtól nejéhez, hogy nézze át, s ha történetesen kifelejtett volna valakit a névsorozatból, a kit ott látni óhajtana, jegyezze fel.

E különös gyöngédség mutatja, mily előzékeny János úr neje iránt.

Varga uram elhozá a lajstromot, sorba kopogtatott minden ajtót s ki nem nyitott egyet is, a míg rá nem kiáltották, hogy «szabad!» Megpillantva úrnőjét, nagy tisztelettel állt meg a küszöbben s nagyon szerette volna, ha most egyszerre olyan hosszú keze lenne, hogy onnan az ajtóból a pamlagig nyújthatná az irást.

Fanny különösen vonzódott ez öreg emberhez. Némely embert azzal jutalmaz meg a sors, hogy becsületes tiszta lelkét arcza vonásaiban engedi láttatni, hogy első tekintetre mindenkinek bizalma támadjon hozzá. Fanny nem várta, hogy Varga uram közelebb jőjjön, hanem felkelt és eléje ment, megfogá kezét s daczára az öreg úr azon törekvésének, miszerint minden lépésnél meghajtsa magát, előre húzta, leültette egy karszékbe s hogy fel ne állhasson, gyermeteg kedélyesen átfogta karjaival, a mi a jó öreg urat a lehető legnagyobb zavarba hozta. Természetesen, a mint Fanny eleresztė és leült, ő azonnal felállt.

— Ugyan édes Varga bácsi, maradjon ülve, vagy különben én is felállok.

— Pedig nem volnék érdemes e különös tiszteletre, rebegé a jószágigazgató, szép ovatosan bocsátva magát vissza a karszékbe, mintha attól is bocsánatot akarna kérni, hogy elég vakmerő bele ülni s előre hajlott, hogy nagyon nehéz ne legyen neki.

— Hát mit hozott nekem, édes jó Varga bácsi? kérdé mosolyogva Fanny. Ha semmit sem hozott, annál jobban szeretem, mert akkor magát hozta. Lássa, én úgy örülök, mikor önt látom.

Varga úr olyas valamit rebegett, mintha meg nem fog-hatná, mivel adott okot e rendkívüli kegyeletre? s egy-szersmind sietett átnyujtani a küldött iratot, elmondva hozzá János úr izenetét s azután iparkodott búcsút venni.

De Fanny észrevevé az elókészületekből, hogy menni akar s megelőzte benne.

— Maradjon kérem, némely kérdezni valóim lesznek.

Ez parancs volt. Varga úrnak le kellett ülni. Ily gonoszul semmi examen előtt sem érezé magát. Vajjon mit akar tőle kérdezni a nagyságos asszony? Bár csak más ülne most itt az ő helyén.

Fanny kezébe vevé a névsorozatot s végig olvasá azt, szíve elszorult bele. Mennyi idegen név, a kikről ő csak annyit tud, hogy azok mind előkelő, nagy emberek, magas állású férfiak, feddhetlen delnők nevei; egyetlen egy ismerőse sincs e nők között, sejteni nem képes, kihez vonzódjék, kitől féljen? Férje, mint mindenben bizarr, úgy itt is azt gondolá, hogy a szokásos bemutatások nagyon sokáig fognának tartani s e helyett azt találta ki, hogy mindazokat, kikkel ismeretséget akar tartani, egy nagy ünnepélyre összehíva, nejét ott fogja bemutatni. Azt hivé, hogy e nő, ki a finom világ estélyén Kecskereynél annyi önbizalommal, annyi diadallal tudott fellépni, itt is fel fogja találni azon helyet, azon szerepet, melyre szépsége, szíve jogosítja. Ah de az egészen más helyzet volt. Ott tudta jól, hogy ellenei közé lép, tudta, hogy azokat meg fogja szégyenítni, senki sem volt jelen, a ki előtt bármi okból is le kellett volna sütnie szemeit; míg itt komoly, erényeikre büszke s állásukat jól érző hölgyek társaságában úgy fog ő megjelenni, mint a ki nem maga választja szerepét többé; ha bátran, biztosan lép fel, megtörik, ha megalázza magát, kigúnyolják, erényeiben nem hisznek, szépségeért gyanúsítani fogják, akárki szóland hozzá, bárminő édes nyelven, a nyájas szavak háta mögött titkos czélzás, bántó kiszámolás van rejtve. Jaj neki, ha el nem érti azt, jaj neki, ha elérti és el nem tudja titkolni. Jaj neki, ha vissza nem

tudja adni és jaj neki, ha vissza adja. — Szegény asszony!

Az előtte álló nevek során végig-végig hordja szemeit. Hogy azok között igen sok jószívű, kegyes, szelíd indulatú hölgy van, kiket úgy tekinthetne, mint édes anyját (nem Mayernét, hanem egy idealis édes anyát, a milyennek képzeli azt az ember) és sok érzelemdús lányka, ifju, rokonszenvü hölgy, kiket testvérei gyanánt szerethetne (ismét nem az igaziakat értve), arról világos sejtelmei vannak.

De hogyan ismerhessen azokra, hogy közelítsen hozzájok, mi által nyerje meg szíveiket, bizalmukat? Hátha épen az előtt tárja fel lelkét, a ki gúnyt fog űzni belőle? hátha visszautasító, hideg tekintettel találkozik, a hol meleg, résztvevő kebelre vélt találni?

Újra meg újra átolvasta a névsorozatot, mintha a nevek hangzásából akarná megtudni a személyek jellemét, majd felsóhajtva tevé azt le maga elé s kérő tekintetét a jószágigazgató felé fordítá.

— Édes Varga bácsi, megbocsásson, ha egy kéréssel terhelem.

Varga uram sietett felelni, hogy parancsoljon vele, legalázatosabb szolgájával.

— De e kérés nagy, igen nagy.

Varga uram bizonyítá, miszerint ő mindenre kész a világon, akár e perczben leugrik az ablakon, ha a nagyságos asszony úgy kívánja.

— Egy kérdést akarok önhöz intézni, de a mire igen őszinte választ várok.

Varga uram el volt szánva mindenre.

— De nagyon őszintének kell önnek irántam lenni; úgy vegye ön e kérdést, mintha ön édes atyám volna, s most nekem, mint leányának, tanácsot adna, mielőtt a világba lépek.

E szavak oly érzékeny, oly szívből jövő hangon voltak mondva, hogy Varga uram meg nem állhatá, miszerint

dolmánya belső zsebéből egy koczkás gyapot zsebkendőt elővonva, azzal szemeit meg ne törölgesse.

Fanny közelebb vonná hozzá székét s a névjegyzéket egész hosszában kiterjeszté előtte.

— Lássa, kedves barátom, mondá Fanny, leirhatlan szeretetreméltósággal fektetve szép gömbölyű karját az öreg úr vállára, ezek itt mind idegen nevek előttem, egyet sem ismerek azok közől, a kik fel vannak irva. Nem tudom, kitől féljek, kihez ragaszkodjam? kit nevezzek barátomnak, barátnémnak s ki előtt zárjam el szívemet? Én tudom, hogy nehéz, nagyon nehéz szolgálatot kérek öntől, de önnek ismerni kell mindezeket; ön legjobban tudhatja, mit akarok? . . .

Varga uramat nagyon elérte a titkos köhögés; a tarka gyapot zsebkendő ismét előkerült, ezuttal a homlokát kellett megtörülni vele, mert nagyon izzadt.

— Méltóztatik parancsolni? kérdé olyan hangon, mintha minden szótag lábára épen olyan szűk csizmák volnának húzva, mint az övére.

— Azt a szivességet várom öntől, hogy a kik e névsorozatban fel vannak jegyezve, vegye sorba és mondja el őszintén, nyiltan nekem: mit tart felőlük? milyen jelleműeknek ismeri őket ön, milyennek a világ? Kiket tart szeretetre, kiket hidegségre méltóknak?

Jó Varga uram sem volt még ilyen rigorosumba fogva soha.

Ha azt kivánta volna tőle Kárpáthyné, hogy hívjon ki párbajra ötöt hatot azok közől, a kik ott fel vannak irva, avagy hogy menjen el külön mindegyikhez gyalog valamely izenettel, avagy hogy valamennyinek a legrövidebb idő alatt teljes és tökéletes genealogiáját készítse el, ez mind csekélység lett volna ahoz képest, a mit most kért tőle.

Ő, a legalázatosabb, emberségtudó szolga, ki olyan szertelen nagy tisztelettel viseltetik mindenki iránt, a ki a magasabb köröknek tagja, hogy boldogtalannak tartaná ma-

gát, ha vagy egyszer beszédközben valakinek a nevét úgy mondaná ki, hogy elől-hátul meg ne czímezze, magyarországi uraknál így: méltóságos ez és az ő nagysága, erdélyi uraknál pedig így: nagyságos ilyen és ilyen ő méltósága; és most ő mondjon birálatot, úgyszólván itéletet ennyi nagy uraság felől, a kiktől már az is elég szép tisztelet, hogy megengedik egy olyan csekély embernek, mint ő, hogy neveiket kimondja.

Varga uram kétségbeesetten súrolta talpaival a padlót, s a tarka gyapot zsebkendővel fényes homlokát. Nagyon meg volt akadva mai nap a köhögéssel s valami olyforma óhajtásnak kezde helyt adni szívében, mintha igen föltehető esetnek tartaná azt, hogy most őt, a mint ott ül, egyszerre kicseréljék az ezeregyéjszakai szellemek s valaki mást ültessenek a helyébe, őt pedig eldugják egy hombár alá, a hol senki rá ne találjon.

Végre zavara és kétségbeesése tetőpontján úgy tetszék neki, mintha Kárpáthyné szólt volna ismét.

— Tessék.

— Nem szóltam, édes barátom, felelt Fanny és mosolyogva tekintett a becsületes öregre.

Ez látta, hogy valami módon hozzá kell fogni feladatához s vevé a lajstromot, melyet Fanny eléje tolt, majd közel, majd ismét messze tartá szemeitől, mintha azzal kecsegtetné magát, hogy hátha az idő alatt, a míg ott ül, elfelejtett olvasni? Azután meg a tulsó felére nézett a papirosnak, oda, a hol már semmi sem volt írva, mintha azt gondolná, hogy sympathetika tintával mindenkinek a neve mögé van irva az a felelet, a mit ő neki kell elmondania.

Fanny észrevevé a jó öreg zavarát s buzdító nyájassággal fordult ismét hozzá.

— Édes barátom. Tekintsem engem úgy, mintha atyám volna, kitől egyedül kérhetek tanácsot ebben az ismeretlen világban. Én nem tehetek róla, hogy önt úgy tekintem, mint atyámat. Miért volt ön hozzám olyan jó, olyan kedves?

E szavak való, mélyen érzett jelentősége által megerősödve érzé szivét a jó öreg s még egyet bátran és elhatározottan köhintett, mint végső adieut a gyávaság kisérteteinek s azzal megkeményítve lelkét, válaszolt.

— Nagyságos asszonyom, engemet érdemeim felett megtisztel nagyságod határtalan kegyelme és én kimondhatlan boldognak és szerencsésnek érzem magamat, a midőn nagyságodnak bármi csekély szolgálatot is tehetek. És ámbátor gyűlöletes dolog egy olyan csekély embernek, mint az én személyem, olyan nevezetes férfiakról és asszonyságokról itéletet és véleményt mondani, mint a kiknek a nevei itt előttem állanak, de mégis a nagyságod iránti szeretet — engedelmet kérek! — tisztelet . . . .

— Csak hagyja szeretetnek, maradjon, a hogy elébb mondta.

— Igen is. Azt mondám, a mit valóban érzek. Nekem is volt egy leányom. Régen, nagyon régen. Épen ilyen idős, mint nagyságod, nem ilyen szép, de igen jó volt, nagyon jó. Meghalt régen, fiatalon. És az nagyon szeretett engem; bocsánatot kérek, hogy ő róla szegényről beszélni voltam bátor.

— Úgy, úgy, majd többet is fogunk beszélni róla. Az ő arczképe függ kegyed szobájában az iróasztal felett?

— Hogyan? Nagyságod lett volna olyan kegyes, az én szegény házamnál lenni?

— Elárultam magam. Folytassuk a felvett tárgyat.

— Nem, nem, nagyságos asszonyom, bocsánat szavaimért, nem addig, a míg határtalan, kimondhatlan hálámat ki nem fejezem nagyságod iránt. Most már kezdek rá emlékezni, hogy midőn hagymázbeteg voltam, legnehezebb óráimban egy szép delnő, egy nem ezen világból való angyal virrasztott ágyam előtt; akkor hagymázos észszel azt képzeltem, hogy rég megboldogult leányom áll mellettem, most már emlékezem jól; oh nagysád! nincs szavam kifejezni, a mit érzek.

— Térjünk ügyünkre, öreg barátom; szólt Fanny,

attól tartva, hogy az öreg elárasztandja hála- és magasztalással.

— Tehát, nagyságos asszonyom, vegye úgy, mint a legjobb szándékból, a legtisztább akaratból eredendő tanácsot azon csekély észrevételeket, mikkel én az elém adott kérdésre felelni próbálok. Nem tartom legelőször is szükségesnek, hogy azon személyekről beszéljek nagyságodnak, a kik iránt — hogy is fejezzem ki magamat? — a kik iránt nem lehet nagyságodnak teljes bizalmat érezni; mert, ámbátor Isten őrizzen engemet azon gondolattól, hogy ilyen nagyúri emberek és asszonyságok életében valami kifogást találnék, mindazáltal lehetnek okok, miknél fogva nem épen kivánatos nagyságod személyére nézve a hozzájok való ragaszkodás. Ellenkezőleg ki fogom keresni azon személyeket e sorozatból, a kik nagyságod jóságát, érzékeny szívét hasonló jósággal, hasonló érzékeny szívvel tudják és fogják visszafizetni. A kiket azután alázatosan elhallgatok, azok iránt méltóztassék azon megnyugvással lenni, hogy becses személyeikben minden elismert jó tulajdonságaik mellett sem találtam olyanokat, melyek nagyságod előtt kívánatosak volnának.

— Helyesen, nagyon helyesen, édes barátom. Ön csak azokat ismerteti meg velem, kiket szeretnem kell, a többiekről hallgat. Ah, önnek jól kell ismerni a világot. Ez bölcs tanács.

Varga uram kérő tekintettel fordult Fannyhoz, mintha instálná, hogy ne dicsérje nagyon, mert megint zavarba jön s elfeledi, hogy mit akart mondani.

Azután vevé is a hosszú lajstromot és elkezde rajta végig menni, ujját végig húzva rajta, de úgy, hogy a nevekhez ne értesse, nehogy e tiszteletlen érintéssel megbántsa azoknak tulajdonosait.

Hm, hm. Egyet köhintett és lábaival súrolta a padlót.

Nagyon sok olyan név volt egymás után, a kiket kívánatosnak talált épen semmi észrevételekkel nem kisérni.

Hm, hm. Néha már megállt a neveket kisérő ujj s Varga

uram feltekintett, hogy valamit szóljon, de a míg köhögött, hogy hangjának tisztaságot adjon s még egyszer visszatekinte a névre, melyet ujjával megbökve tartott, ismét csak mást gondolt, s jónak találá azt illedelmesen azok közé sorozni, kiknek elismert jó tulajdonságait nem találja eléggé ajánlatra méltóknak.

Pedig, a mint veszszük észre, már mindjárt a vége felé fog járni, s maga is ijedten veszi észre, mennyit mellőzött már hallgatással. S homloka a legőszintébb izzadás cseppjeit gyöngyözi, midőn mindig újabb nevek kerülnek mutató ujja alá, kik iránt ugyan ő mind rettenetes nagy tisztelettel viseltetik, de ha leánya volna, egyiket sem rekomendálná bizodalmába.

Pedig Fannyt most úgy tekinti, mintha tulajdon leánya volna.

A nagyságos asszony maga is úgy kivánta ezt és mikor ő hagymázbeteg volt, azt képzelé, hogy megholt leánya áll előtte a nagyságos asszony képében.

Kénytelen volt atyai szívének megbocsátani ezt az illusiót.

Ah, végtére valahára kigömbölyednek arcza vonásai.

Keze reszket a papiron, a mint e névhez ért. Talált végtére valakit, a kit megnevezhet, a kit magasztalásaival elhalmozhat, a kit leánya — a nagyságos asszony bizalmába, szeretetébe ajánlhat.

— Ime nagyságos asszonyom, szól odanyújtva a névsorozatot. E derék hölgy bizonyára egy lesz azok közől, a kikben nagyságod bizodalmát helyezheti és csalatkozni nem fog.

Fanny olvasá a mutatott nevet.

— «Szentirmay Eszéky Flóra.»

Emlékezék rá, hogy midőn a névsorozaton magától végig futott, mikor e névhez ért, mintha valami öntudatlan sejtelem megkapta volna figyelmét, mintha meg lett volna a felől győződve, hogy e név tulajdonosnéjának nem lehet gyűlöletes jellemmel birnia.

— Milyen e nő? kérdé a jó öregtől.

— Valóban nagy ékesenszólással kellene birnom, hogy őt leirhassam hozzája méltón. A miket egy nőnél erényekben lehet keresni, azokban ő mind gazdag. Szelidség okossággal párosulva jár ő vele, minden szűkölködő, minden ügyefogyott titkos pártolójára talál benne, ő ugyan titokban tartja jótéteményeit, de a háládatos nyelveket ki kötheti le, hogy róla ne beszéljenek! nemcsak azokkal érezteti ő szíve jóságát, a kik éheznek, fáznak, szűkölködnek és sínyledeznek, kenyeret, ruhát, orvosságot és jó szót osztva közöttük; nemcsak azt cselekszi, hogy a törvény által elitélt bűnösökért a kegyelemosztó magas helyeken esdekel, hanem pártul fogja azokat is, a kik lelkileg szűkölködnek, betegek, kiket a világ itél el, szegény elcsábított leányok, kiket botlásuk szerencsétlenné tett, házas életök keresztjét nehezen tűrő asszonyok benne pártolóra, védőre találnak, ki azt is fel tudja keresni, mi baja van a szenvedőnek a szívében? Engedelmet kérek, hogy ezt a szabadságot veszem magamnak, noha elismerem, hogy más nagyúri személyek is sok jót tesznek a szegényekkel, de azoknak voltaképen csak a szegények testi szükségeire van gondjok, míg ez úrhölgy őket lelkükben is ápolja s ilyenformán nemcsak a kunyhókban, hanem gyakran a palotákban is talál szűkölködőket, a kik segítségére vannak szorulva. Ezer bocsánatot kérek, hogy így bátorkodom beszélni.

— Csak folytassa! inté Kárpáthyné érdekelten.

— És valójában így ismerik őt mindenütt. Méltóztassék másoktól is kérdezősködni, hogy nem azt fogják-e egy szívvel egy szájjal állítani, hogy boldogságot és megelégedést terjeszt ez úrhölgy maga körül s áldást visz minden házhoz, melybe belép, mert családi boldogságot és erényeket honosít meg azokban, a mikre maga adja a legjobb példát; én valójában csak egy úrnőt ismerek, a kit méltó helyre állíthassak mellé s nem volna rám nézve nagyobb öröm, mintha e kettőt egymással egyetértésben látnám.

Fanny megilletődött arcza tanusítá, hogy elérté a vasfejű öregnek e gyöngéd czélzatát.

Ezerszer bocsánatot kérek ezen szavaimért, de meg kellett magamnak engednem, hogy ezeket elmondjam.

— Fiatal e nő?

— Épen nagyságod korából való.

— És házassága boldog? Mondá inkább magában, mint kérdezé Fanny.

— Valóban az, felelt Varga. Igaz, hogy nem is látni messze földön oly egymáshoz illő párt, mint ő és gróf Szentirmay Rudolf úr ő nagysága, oh az nagy ember! mindenki bámulja eszét és nagy lelkét, az egész ország dicsérve, magasztalva beszél felőle; sokat utazott külföldön, nejét is ott ismerte meg; mint mondják, addig nagyon életunt ember volt s hazájával is keveset törődött, de a mint nejét, még akkor gróf Eszéky Flóra kisasszonyt megismeré, egyszerre egészen megváltozott, visszajött vele Magyarországba, s a dicső ** István gróf után, kit Isten segítsen minden törekvéseiben, alig ismerhetni hazafit, ki annyi jót tett volna kevés idő alatt a hazával és az emberiséggel. De meg is jutalmazá őt érte Isten, mert a mi legfőbb kincs, a családi boldogság, oly mértékben jutott neki, hogy szinte példabeszéddé vált és ha valaki együtt látja őket, hinni fogja, hogy számukra még ezen a földön elkezdődött a paradicsom.

Fanny kebléből önkénytelen, öntudatlan sóhaj emelkedett e szavakra.

E perczben kocsirobaj hallatszott az udvaron: alkalmasint vendég érkezett. Künn nagy sürgés-forgás hallatszott, közbén János úr stentorhangja, mintha valakit nagy örömmel fogadna s rá egy pillanat mulva Marczi, a komornok lépett be Kárpáthynéhoz, jelentve:

— Ő nagysága gróf Szentirmay Eszéky Flóra asszonyság!

— — — — — — — — — — — — —

Fanny az öröm, a meglepetés reszketegségével várta bejelentett vendégét. Mintha csek jelszóra érkezett volna, a

midőn épen róla beszéltek, a midőn magasztalásával volt elfoglalva minden szív, midőn ő lelkében a hallottak szerint egy képzeletalakot iparkodott idomítni .... Minő leend e képzelt arcz a valóban?

Úgy dobogott az ifju nő szíve, midőn a léptek mind közelebb jöttek ajtajához s hallá, hogy Kárpáthy mily élénken beszél valakihez: most nyílik az ajtó.

És belép rajta — nem azon arcz, azon alak, mit Fanny képzeletében alkotott, hanem egy magas, száraz, meghatározhatlan életkorú delnő, hamis vuklikkal, hamis arczszínnel, hamis fogakkal és hamis szemekkel, viseletében a legdivatosabb tarkaság.

Szörnyű kalapja nagy virágcsokrokkal egészen elveszi a kilátást mindenről, a mi háta mögött van.

Köpenye félvállról le van csúsztatva, a mi hősi, amazoni tekintetet ad alakjának, neveli e hatást a mélyen kivágott öltöny, mely az ijedelemig engedi láttatni a sovány vállakat és a nyakperecz kiülő csontjait; összefüggésben állnak a rendkívül sovány kezek, melyek csuklóban, nem tudni mi okból, szörnyű hattyúprém karmantyúkkal vannak felékesítve, s miután kezeit nem tudja megmozdítani a nélkül, hogy valamit ne beszéljen hozzá, s ha beszél, akkor szokott mindig mosolyogni, és ha mosolyog, akkor nemcsak az egész felső sor fogait (raktár: Paris, Rue Vivienne Nr. 11. Dr. Legrieuxnél), hanem egyuttal az egész inyét is megmutatja, ennél fogva a társaság figyelmét folytonosan képes lekötve tartani könyöke, ínye és vállperczei iránti borzalommal.

Egy perczre szinte megrettent Fanny, ki egy kedves, szeretetreméltó alak elfogadásához készült, a ki elé őszinte örömmel fog futni, megölelni, megcsókolni; ah ez nem az.

Hátul jön ő, nagynénje, a tiszteletőr háta mögött, kit előre bocsátott, s maga enyelegve hátul maradt Kárpáthyval.

— Gróf Szentirmay Marion kisasszony! gróf Szentirmay

Rudolfné! — nőm . . . Sietett János úr a hölgyeket egymásnak bemutatni.

Gróf Szentirmay Marion kisasszony a legtökéletesebb, s minden kifogáson felül álló bókolattal üdvözlé a háziasszonyt, a közben figyelmesen tekintve rá, vajjon hogyan tudja ő e bókot viszonozni? biz az ügyetlenke volt szegény.

Alig tudott mit mondani, oly zavartnak, oly elfogódottnak látszék s annyira el volt merülve Marion kisasszony inyének bámulatában, hogy Flórát alig jutott ideje láthatni.

De nem is volt itt arra nagy szükség, hogy akár ő, akár más valaki a társaságban nagyon keresse a szavakat, sőt inkább, ha volnának is azok valakinél, el kelle dugni, mert Marion kisasszony hord magával mindig annyit, a mennyi elég egy igen népes társaságnak.

Azt is meg kell pedig adni a jeles kisasszonynak, hogy a mit ő beszél, az soha sem üres fecsegés, mende-monda, szószaporítás, a mint más korabeli ifju amazonoknál szokott lenni, hanem az mind jól kiszámított czélszerű és czélba találó lövés, vágás és szurkálás, melylyel egy egész társaságot képes oly jelesül elmulattatni, mintha különkülön mindenkit egy-egy hangyafészekre ültettek volna.

S ezen tekintetben tehát csak annyiban nem hasonlít az érdemes kisasszony a csalánhoz, a mennyiben a csalán csak azokat csípi meg, a kik hozzá érnek, míg ő szíveskedik fölkeresni még a legtávolabb rejtőzködőket is s a ruhán és a pánczélon és a szíven keresztül képes csípni.

— Tessék helyet foglalni tisztelt úrnőim. Flóra nagysád ide a nőm mellé, ide-ide. Marion kisasszony — — ezerszer bocsánat....

János urat egy tekintet a delnő arczára meggyőzte arról, miszerint ő sokkal jobban tudja, hova kell ülnie, mint hogy azt mondassa magának. Egy mellék fauteuilbe bocsátkozék le, a melyből embertől észre nem vehető módon sikerült Varga uramnak eltűnnie.

Az is meglehet különben, hogy szemünk láttára ment

el a jámbor, meglehet, hogy legalább hatszor meghajtotta magát és igen alázatosan köszönt is személy szerint mindenkinek. Ki venne ilyesmit észre?

— Megbocsát, kedves szomszédnő, kezdé a félbehagyott szót Marion kisasszony valami oly mesterséges hangon, melyet a szónoklattan még nem határozott meg s mely örökké azt a gyanút gerjeszti az emberben, hogy a beszélő valamit forgat a szájában, a mit restell lenyelni. Megbocsát kedves szomszédnő, chére voisine, — mert mi itt lakunk a Kárpáthy-család jószága mellett (értsd: ez nem a te jószágod, nem férjedé, hanem a Kárpáthy-családé), hogy oly bátrak valánk önt becses foglalkozásaiban háborítani (mivel tudnál te foglalkozni?); mert ámbár nekünk be kellett volna várnunk, hogy Kárpáthy János úr mutassa be nálunk előbb szeretetre méltó nejét, ez a rendes szokás (ezt te talán nem is tudod, hogyan tudnád?); minthogy azonban utunk épen erre vezetett (tehát ne gondold, hogy ide indultunk), nekem különben is egy régi perem van Kárpáthy János úrral (tehát nekem köszönöd, hogy bennünket látsz és a pernek, nem Rudolfné jóságának, a hogy gondolod) — bizony régi per már, még én akkor fiatal voltam, alig gyermek, haha. Tanácsolták, hogy úgy vessünk véget a pernek, hogy én menjek nőül Kárpáthyhoz, de még fiatal voltam, csaknem gyermek, haha, nem vehettem rá magamat, haha; hibáztam, milyen gazdag volnék most, jó partie! (értsd: János úr már akkor is vén ember volt, mikor én a te idődben voltam, de én nem adtam el magamat gazdagságért, mint te). No de ön is szerencsés kópé, Kárpáthy, valóban önnek semmi panasza sem lehet a sors ellen. Ily szeretetre méltó nő, mint az öné, oly kincs, a minőt ön soha sem érdemelt meg. (Bizd el magadat ostoba. Ne gondold, hogy azért dicsérjük szépségedet, mintha az érdem volna; szégyeld magadat, hogy szépséged tett úrnövé.)

Itt egy kicsinyt elszalasztá a beszéd fonalát Marion kisasszony, mely alkalmul szolgált Flórának oda hajol-

hatni Fannyhoz, s gyöngéd, biztató hangon fülébe súghatni:

— Én régen óhajtottam kegyeddel találkozni s naponkint készültem ide.

Fanny hálásan szorítá meg a kezébe tévedett gyöngéd kezet.

Egy jótékony köhögési roham meggátlá Marion kisasszonyt a beszéd fonalát újra felvehetni, mely alatt János úrnak ideje maradt tréfásan évődhetni szép vendégnőjével. (Lehető félreértés kikerülése véget megjegyezzük, hogy Flórát értettük itt.)

— A milyen nagy az örömöm szép kis szomszédnőmet házamnál láthatni, épen akkora az aggodalmam, hogy önt csak egyedül látom, Rudolf nélkül. Úgy hiszem, ez oly rendkívüli eset, a minőre aligha emlékezik valaki s én hajlandó vagyok attól tartani, hogy Rudolf barátomat valami szokatlan nagy bajnak kelle érni, hogy kedves nejét nála nélkül látjuk, vagy elfogták, vagy párbajban megsebesítették.

Flóra jóízűen nevetett e vidám és hízelgő gyanúsításokra s a legkellemesebb édes, kedves csengő hangon iparkodott azokat megczáfolni.

— Nem, nem; de el kellett utaznia Bécsbe hirtelen.

— Ah, gondoltam, hogy messze kell lennie, ezt nagyon sajnálom, mert nekem megigérte, hogy tartandó ünnepélyünkön megtisztel jelenlétével.

— Oh akkorra meg kell jönnie. Nekem szavát adta, hogy akkorra itthon lesz.

— Úgy minden kétségen kívül megjön. A szép hölgyeknek adott szót megszegni lehetetlen. A kit oly mágnes vonz, mint őt, annak igen sebesen kell utaznia. Ha a léghajósok még nem találták fel a léggömb kormányozhatásának titkát, én megmondom nekik: ültessék bele Rudolfot és őt szívénél fogva mindenütt oda fogja vonni a magneticus erő, a hol neje van.

A fiatal hölgyek nevettek a tréfán. János úrtól jó néven

kellett venni az ilyesmit, ő ugyan vastag és nehézkes élczeket szokott használni mindenki ellenében, de legalább nem is volt azoknak sem élök, sem hegyök, hogy szúrjanak, vágjanak.

Marion kisasszony azalatt magához tért a köhögési intermezzóból, s magához ragadta ismét a kormányrudat.

— Már azt valóban ell kell ismerni, hogy oly gyöngéd, mívelt, szeretetre méltó férj nincs is több az ég alatt, mint Rudolf. Bocsánat, édes szomszéd; érzem, hogy önt nagyon megsértem, a midőn azt mondom, nincs! de igaz; ön is igen kedves, előzékeny férj, de Rudolfnak nincs párja, ő valóságos angyal a szeretetben, egy cherubim, nem is férfi a neje mellett, olyan férj, a minő csak csodára születik egy században egy.

(Értsétek meg belőle mind a hárman: Rudolf nem azért jó férj, mert neje megérdemli, hanem azért, mert ő cherubim. Rudolf nem olyan férj, mint egy más férfi, teszem föl János úr, és te szegény, szerencsétlen asszony sírhatsz, a midőn ilyen példás szeretetet hallasz magad előtt emlegetni, más boldogságának látása, hallása megannyi tőrszúrás lehet a szívedben.)

Flóra nem tűrheté, hogy más irányt ne adjon a beszélgetésnek.

— Kegyedet mindenütt reméltem feltalálni; mi itt, környékbeli ismerősök, meglehetős eleven társaságban élünk s előre örültünk, hogy társnéink száma ismét egygyel szaporodott, de mindeddig nem találkozhattunk kegyeddel, pedig egészen összeesküdtünk már ellene, hogy közöttünk igen jól érezze magát.

Marion kisasszony sietett e buzdító gyöngédség hatását lehűteni szúró észrevételével:

— Kárpáthy úr persze hogy rejtegeti nejét, eldugja a hamis, hogy más ne is láthassa. (Félti a vén bolond, van oka rá).

— Oh férjem igen előzékeny, sietett őt kimenteni Fanny, de megvallom, némi tartózkodást, mondhatni félelmet

érezék magamban, ily magas körökben megjelenésem előtt. Én igen egyszerű emberek közt nevelkedtem s szerfelett hálásnak érzem magamat nagysádtok ezen kegye által, mely egészen felbuzdít.

Nem használt az. Hiába felelt ily magát megalázó hangon, hiába iparkodott azt állítani, hogy köszöni, a mit egy részről nincs oka köszönni; ügyes vívóval volt dolga, a ki szüntelen megtalálja ellenfele védetlen gyöngéit.

— Persze, persze! viszonzá Marion kisasszony, ez nagyon természetes, ez nem is lehet máskülönben. Egy fiatal nőnek a legnehezebb állása van, midőn legelőször a világba lép, kivált egy esetben, midőn azt kénytelen nélkülözni, a mi rá nézve legszükségesebb, a legbiztosabb támaszt, az anyai tanácsadást, az anyai vezérletet; oh egy anya őrködő gondja megbecsülhetlen egy fiatal nőre nézve.

Fanny szemeit érzé kiégni; nem rejtheté el, arcza bíborvörös lett. Ah ő előtte anyáról beszélni a legiszonyúbb fájdalom, a legsértőbb szégyenpirítás, a legnagyobb kegyetlenség.

Flóra görcsösen szorítá meg az ifju hölgy kezét s mintha ugyanazt a beszédet folytatná, mondá:

— Való. És az anyát nem pótolja ki senki.

Azokból a sötétben rászegzett szemekből nagyon jól megérté Marion kisasszony, hogy ez elég vágás volt ő ellene s a következő batteria már most egyenesen Flóra ellen lőn elgyújtva.

— Oh abban igazat adok önnek, kedves Flóra! Kivált olyan derék, jó szelid anyát, mint néhai Eszékyné volt, bizonyára nem pótolhat senki. Senki. Senki. Megvallom, hogy én sem. Oh én bennem sok kellemetlen szigorúság van; az engedékenység jól illik az anyáknak, az őket ékesíti, de már a nagynénék sokkal kellemetlenebb, sokkal hálátlanabb szerepre vannak utasítva, nekik pörölni, zúgolódni, gáncsot keresni, ügyelni, teherré válni szükséges. Hiába, ez a mi sorsunk. S ebben igaza van önnek, kedves Flóra,

És ezt oly hangon mondá el, mintha ő neki rettenetes sok oka lenne Flórával pörölni, zúgolódni, gáncsot keresni.

— Ad vocem pörölni! vágott közbe János úr, ki maga is észrevette nejének zavarát. Nagyságod pöre végett méltóztatott azon tiszteletben részesítni, hogy házamnál elfogadhassam; ha talán nem gondolná czélszerűnek az ifju hölgyekkel actáinkat megismertetni. . . .

— Oh nem, nem, nem! Értem, értem! Hagyjuk őket magukra. Sok beszélni valójok lesz. Kárpáthy úr, mondhatom, hogy két fiatal hölgynek mindig elég beszélni valója van egymással. Reménylem, Kárpáthyné asszonyság, kedves szomszédnő, hogy ön nem fog rám féltékeny lenni Kárpáthy úr miatt. Oh kérem! az régen volt, nagyon régen, még én akkor igen fiatal, mondhatni kicsiny kis gyermek voltam.

János úr karját nyújtá az amazonnak, ki még egyszer megmutatva az ott maradóknak mosolygásra kész ínyét, csontkezeit a nagy karmantyúkkal a Nábob karjába ölté, s a legtökéletesebb, hibátlanabb libegéssel átszárnyalt a családi archivumba, hol a fiscalis és Varga uram tisztelet-teljes állásban vártak reá. Varga uram olyasmit gondolt, hogy ennek a nevét is átugrotta az imént, mint egyikét azoknak, kik sok jó tulajdonságaik mellett épen azzal nem birnak, a miért valakinek oka lehessen társaságukat óhajtani.

A két ifju nő egyedül maradt.

Alig zárult be az ajtó Marion kisasszony mögött, midőn Fanny a legszenvedélyesebb hevességgel ragadá meg egyszerre mindkét kezével Flóra kezét, s mielőtt annak ideje lett volna őt meggátolni, ajkaihoz szorítá a parányi kis kezet és csókjaival, forró szívtől szakadt csókjaival borítá el azt és ismét és ismét csókjaival halmozá el és nem birt egy szót szólani.

— Ah Istenem, mit cselekszik ön? szólt Flóra, s azután, hogy megakadályozza Fannyt a tettben, odaölelte őt magához, és arczát csókolta meg és kényszeríté őt is arra.

Olyan szép, olyan legendai szép volt e két nő együttlétében, a mint egymást átölelve tarták, egyiknek szemében köny, másikéban mosoly, ez mosolyog, hogy társnéja ne könyezzen, amaz örömkönyeket sír, hogy őt mosolyogni látja.

— Mondja ön, szólt édes vonzalomtól reszkető hangon Fanny, mondja ön: ugyebár nem egy hideg ügy hozta e házba, hanem hallotta ön, hogy van itt egy szegény magárahagyott nő, ki néhány nap mulva egyedül, ismeretlenül, pártolatlanul fog tévedezni a világban és gondolá magában, gyerünk el hozzá, adjunk neki egy jó szót, egy buzdítást, tegyünk jót vele.

— Oh Istenem .... Flóra nem tudott mit felelni, hiszen Fanny valót mondott.

— Oh én tudom azt jól, hogy ön jótékony szelleme a vidéknek. Épen midőn megérkezett ide, önről hallottam beszélni s azokból, a miket hallottam, képzeltem önt magam elé. Ön sejti azt, hogy bennem is egy szegényre talált, kit jótéteményiben részesítnie kell, de e jótét nagyságát csak én tudom, csak én érzem.

Az indulat beszédessé varázsolá e nőt, ki különben oly méla, oly hallgatag volt.

— Ne mondja ön, hogy nem úgy van; engedjen e boldog hitben maradnom, engedje, hogy önt szerethessem úgy, a hogy az első pillanattól megszerettem, hogy fentarthassam magamat ennél a gondolatnál: van egy áldott lény, ki rám gondolt, megszánt és boldoggá tett.

— Oh Fanny; monda Flóra szelid reszketeg hangon. Valóban sajnálta e nőt.

— Úgy, úgy! nevezzen engem úgy, szólt Fanny hevesen, túlboldogan szorítva szivéhez Flóra kezét, melyet egy perczig sem bocsátott el kezéből, mintha attól tartana, hogy a kedves visio eltünik előle.

Flóra helybenhagyásul szép ajkát nyomá Fanny homlókára. Kedves hitelesítő pecsét! Boldog okirat, mely benne részesül.

Fanny keble alig birta örömeinek terhét. Életében elő-

ször talált arra, a mi után sóvárgott: egy szívre, mely megérti, egy oly őszinte, salaktalan lélekre, mint a magáé; oh, jobb még mint a magáé, mert Flóra jósága öntudatos, eszmélő, mások által is érezett. Ezt ő jól átgondolta, s örült neki, hogy magánál jobb, szebb lélekre akadt; annyi rút, önző piszoklélekkeli érintkezés után milyen jól eshetett ez neki; a mit egy tiszta, vágyó szív érez magas, nemes szellemekkeli találkozásakor, ez valami a menny, az üdv érzeményei közől.

— Tegye önt oly boldoggá az ég, mint a milyen boldoggá tett ön engemet.

— Ah Fanny, én már önt nevén szólítom, szólítson ön is . . . szólíts te is engem Flórának.

Csak a legnagyobb elővigyázattal sikerült Szentirmaynénak meggátolhatni, hogy Fanny lábaihoz ne boruljon; a mit hogy nem tehetett, oda borult Flóra keblére és sírt, és mikor olyan nagyon sírt, akkor igen-igen boldog volt.

Flóra pedig mosolygott és úgy örült neki, hogy ezen nő az ő keblére borulva zokog.

— De már most kedves Fanny, ennek vége van, ezen átestünk. Ha megigéred, hogy erről nem beszélünk többé semmit, hát akkor én itt maradok nálad egy egész — egy egész hétig!

Ez annyit tett, mint Fannyt kényszeríteni, hogy újra kezdje az örömkönyeket.

— És azután segítek neked a közelgő ünnepélyre, a mit férjed adni szándékozik, az előkészületekben. Oh úgy is annyi dolog lenne, hogy nem győznéd magad, aztán meg nagyon meg is unnád; ha pedig ketten leszünk, majd meglátod, mennyi tréfa lesz azzal, mennyit fogunk nevetni azon a sok apró bajon, a mi előfordul.

És előre is sokat nevettek rajta, oh az nagyon víg, nagyon mulatságos dolog lehetett.

Fanny valami érzékeny észrevételt akart tenni, de nem juthatott hozzá barátnéja vidám arcza miatt; a mint rátekintett, kénytelen volt ő is nevetni.

— Oh, ezt ne gondold, hogy nem önzésből teszem, monda Szentirmayné, óvást téve mindennemű hála és köszönet ellen; a legkiszámitottabb önzésből teszek mindent; férjem most főispánnak neveztetett ki ** megyébe, két hónap mulva foglalja el helyét, a beigtatási lakomán azután te fogsz majd nekem ismét segíteni, s egy hétig te leszesz nálam. Látod, milyen előreszámító, milyen ravasz vagyok én!

Ah, ezen ismét nagyon sokat lehetne nevetni. Fanny sohasem hallott ilyen mulatságos dolgokat; legalább életében soha ily jóízűn nem nevetett.

Ez a Szentirmayné egy valóságos kis bohó, hogy meg tudja az embert nevettetni! Egyet szól és akkor sír az ember, másikat szól és akkor meg nevet.

Fannynak e közben nagy gyönyörűsége telt benne, Flórától elszedni kalapot, köpenyt és minden zálogba vehető portékát a miket el szokás szedni lefoglalt vendégektől, nagyobb biztosság okáért, hogy el ne szökhessenek.

A kalaplevételkor természetesen szemébe ötlött Fannynak Flóra gyönyörű hajzata, mely oldalválasztékaiban szép reczés hullámzatokat képezett. Erre majd meg fogja tanítani Fannyt, neki az még jobban fog illeni; ilyenformán szerencsésen átment a társalgás a piperére, női munkákra, kézművekre s egyéb apróságokra, a mik hölgyeket szoktak érdekelni, úgy, hogy mire visszajött Marion kisasszony Kárpáthy úrral az archivumból, már akkor semmi nyoma sem volt a két delnő között az előbbi szenvedélyes érzelmes jelenetnek, úgy beszélgettek egymással, mintha régi — régi jó ismerősök volnának.

— Ah, ah! szólt Marion kisasszony, felkapva fejét, a mint Flórát kalap és köpenyke nélkül látta. Ön egészen kényelembe tette magát!

— Igen, nagynéni, még egy kis ideig itt maradok Fannynál.

Marion kisasszony meglepetve tekinte körül a szoba

minden szegletébe, azután fel a plafondra a festett muzsákra, mintha nem tudná, hogy ki az a Fanny.

— Ah, mille pardons! madame. Most jut eszembe, hogy ez a kegyed keresztneve, egészen confuse vagyok a sok családi névtől, a mivel Kárpáthy úr jurium directora tele olvasta a füleimet; valójában ez a Kárpáthy-család roppant összeköttetéssel bir, női ágon az ország minden előkelő családjával rokonságban van; úgy hiszem, a naptárban létező minden nevek feltalálhatók benne.

(Értsétek: csupán csak a te családod kellett még ide a Kárpáthy-családfa dicsőítésére.)

De nem fogott többé a fegyver. Flóra jókedvüen elnevette magát:

— Most már «Fanny» is van a nagyon tisztelt Kárpáthy-naptárban.

Fanny maga sem állhatta meg, hogy ezt igen jó gondolatnak ne találja s egészen őszintén nevetni kezde rá, s miután a nevetés ragadós, — engedelmet kérünk nagysádtól, Marion kisasszony, — maga János úr is annyira belejött a jó kedvbe, hogy le kellett ülnie egy karszékbe, magát kinevetni, állva már nem győzte.

Marion kisasszony pedig elbámulva állt, hosszúnyelű parasoljával hosszú kezében, mint Diána, mikor kutyáját lőtte meg nyúl helyett. Meg nem foghatta, hogy hol vettek ezek az emberek annyi jó kedvet, mikor ő olyan szorgalmatosan dolgozik a bosszantásukon.

— S meddig fog — tartani — az az — a — kis idő? kérdé piquant, szaggatott hangoztatással Flórától, koczkáztatott tekintélyét vetve a latba.

— Bagatelle, nagynéni. Csak egy hétig!

— Csak egy hétig! szörnyedt el Marion kisasszony. Csak egy hétig?

— Ha ugyan ki nem vernek innen, viszonza tréfásan Szentirmayné, a miből az lett, hogy Fanny érzékenyen ölelte át, mintha örökké ott akarná tartani.

— Ah, úgy? monda kicsinylőleg Marion kisasszony. No

jó. Fiatal hölgyeknél hamar kész a barátság. Nagyon örülök rajta, hogy önök oly egyszerre megszerették egymást, ez arra mutat, hogy természeteik egyeznek, a mi nagyon örvendetes. Meg fogja azonban nekem engedni, kedves húgom, hogy visszamehessek Szentirmára?

— Ámbár Fanny igen nagy szerencséjének tartaná tovább is élvezhetni kedves néni kellemes társaságát . . .

— Oh, kérem, kérem! Semmi okot sem adtam e rendkívüli szerencsére.

— Kegyed úgy fut tőlünk, szólt közbe Fanny, várjon, majd ha mi Szentirmára megyünk, mi is úgy fogunk sietni haza.

Marion kisasszony nem tagadhatott meg magától egy méltóságteljes tekintetet, annak napvilágra hozatalául, miszerint észrevette, hogy ő vele bizonyos emberek komázni akarnak. Minden felelet helyett redőkbe szedett arczczal (volt ott sok mindenféle redő) fordult János úrhoz:

— Reménylem, hogy ön nem szedte ki a kerekeimet, mint más vendégeinél szokta.

— Nagyságod kerekeit? kiálta János úr. Engem ucscse én csak a kocsi kerekeket szoktam kiszedetni, de arra nem volt még eset, hogy a vendégeim kerekeit szedtem volna ki. Hahaha! hahaha! óhhaha!

János úr úgy el tudott nevetni ezen a bolond ötleten, hogy a könyei csorogtak bele, sőt utoljára a nagy nevetés miatt egészen elbujtak a szemei az orczájába s midőn ismét napvilágra jöttek, már akkor Marion kisasszony útban volt az ajtó felé, vissza sem tekintve az őt kar karban kisérő két ifju delnőre, ámbátor azok minden kitelhető erőszakot elkövetének magukon, hogy szép arczaikat meglett komolyságra kényszerítsék.

János úr hirtelen eszére térve, elgondolá magában, hogy milyen nagy illetlenséget követett el s törte magát a távozó kisasszony után és sikerült is neki azt megállásra birni, még pedig olyan egyszerű módon, hogy futtában olyat gá-

zolt a sleppjére, hogy az érdemes dáma szinte hanyatt bukott bele.

János úr most igazán nem tudta, hogy engedelmet kérjen-e, vagy bocsánatot?

— Nem tesz semmit, suttogá nagy lassúsággal a derék kisasszony, megbocsátani kész szívvel, az ilyen apró szeleskedéseket meg kell bocsátanunk — fiatal házasoknak.

Azzal nagy prosopopoeával kisérteté magát végig a lépcsőn, s minthogy rangján alóli dolognak tartá a lába alá nézni, a tornáczban olyat lépett egy ott nyujtózkodó agárnak a farkára, hogy az ijedtében az ablakon ugrott ki.

Maga is megijedt pedig Marion kisasszony, de mint a kigyónak még ijedtében is eszibe jut a sziszegés, mint a macska, mely akkor tüsszög, ha megrémült, oda fordula János úrhoz.

— Bocsánat, hogy akaratlanul revanche-ot adtam ön egyik protegéejának az iméntiért. Nem akartam e nevezetes személyt megbántani. Tudja ön már, hogy ama nagy agarászgyűlésen ön elnöklete alatt egy derék elmés férfiu indítványt fog tenni, hogy ezentúl az agarak ne számíttassanak a kutyák közé? Valóban emancipatio az agarakra nézve. Ajánlom önnek figyelmes pártolásába. Vajjon nem lépek-e ismét valahol egy agárra?

Már ekkor csak egy lépést kellett tennie a hintó hágcsójáig.

Ámde e lépéshez még nagy teketoria kellett. A sleppet lebegő állapotba helyezni, hogy a bokáig érő salavári fodrai az illedelmen túl el ne árultassanak, s azzal egy lebbenéssel a hintó hágcsói felé, melyet valamennyi hozzá közellevő kéz iparkodott mentül könnyebbé tenni.

Ott ült már közörvendezésre, de még onnan is jónak látott egy duplavágást mérni a hátramaradtak fejére.

— Reménylem, hogy hugomat jó gondviselés alatt hagyom, ámbár nem tudom, hogy Szentirmay féltékenysége miatt nem gyűl-e meg a Kárpáthy-kastély baja? Adieu, kedves szomszéd, chère voisine, adieu chère nièce, adieu!

Értsd e sok adieu alatt akár azt a gúnyt, hogy Kárpáthy János irányában bizony nem igen ébred fel bárkiben is a féltékenység, akár azt a rágalmat, hogy a Kárpáthy-kastély rossz hírű termeiben eltöltött napok nem igen mozdítják elő egy nő jó hírnevét.

— Adieu, adieu. Te kocsis vigyázz, ne hogy elgázolj vagy egy agarat. Lassan hajts, míg a kárpátfalvi határból ki nem érünk, mert nem tudod, hogy hol méltóztatik épen egy-egy kedvencznek déli nyugalmat tartani. Adieu.

Megy már.

János úr még most is hajlong és bókokat hány utána az udvar közepén, a hölgy hosszú napernyőjével int vissza, bizonyosan azt mondja, hogy «régen volt már az, én még akkor gyermek voltam».

A két fiatal hölgy pedig, a mint a nyüg eltávozott, dévaj jó kedvvel veszi két felül karjára a jámbor János urat, s dalolva, tánczolva viszi fel magával a lépcsőkön.

János úr arcza ragyog, nevet, vidám; elgondolja magában, milyen derék dolog volna, ha e két asszony az ő két leánya volna, s hívnák őt atyámnak.

Az ősi termek visszhangoznak a két delnő jókedvű, tiszta örömének eleven zajától. Oly hang ez, melyet rég nem hallottak e falak.

A vén Varga uram áthallja azokat az archivumba s úgy megjön-megy, úgy megjárkál örömében alá és fel, kezeit össze-vissza dörzsölve, hogy szinte tánczba elegyednék, ha volna kivel s csak az esik neki nehezen, hogy nem mondhatja el senkinek, hogy miért örül? Ott van ugyan a fiscalis, de az nem arra való ember. Ennek elég bosszúság az, hogy mindennap meg kell mosdani.

XIX. A BARÁTNŐ.

Szentirmayné czélt ért.

Egy heti mulatása a kárpátfalvi kastélyban képes volt Fanny állását a világ előtt egészen megváltoztatni. Minden elővélemény kedvezőbb lett azon nő felől, kit Szentirmayné barátságában részesíte. A büszke delnők, kik eddig nagy leereszkedést véltek tanusítani, ha az ünnepélyen megjelennek, a hol egy polgár leányból lett úrnő játsza a háziasszony szerepét, oly szerepet, mely minden valaha szinpadra kerültek között a legtöbb és legszigorúbb kritika alá esik, most kezdtek róla gondolkozni, hogy a leereszkedéshez kevesebb előkészülettel járuljanak; szigorú, erényes asszonyságok, kik kételkedtek magukban, ha illendő lesz-e a fiatal leánykáikat a kárpátfalvi kastély eleusi mysteriumokkal teljes labyrinthjába vezetni, most minden aggodalom nélkül rendelék meg a divatárusnőnél a ruhákat. Szentirmayné jelenléte a legnagyobb biztosíték erény és illedelem felől; az agarásztársulat ügye is új phasisba lépett ez által, a részvényes coriphæusoknak egy okkal több volt társulatuk megszilárdítására; a kortyondi fraterek, az eredeti ficzkók tanultak okosabban beszélni az ő jelenlétében s a divatvitézek, a szelid arszlánok tanultak okosabban hallgatni.

Mindenki előtt emelkedett azóta Fanny erkölcsi értékében, hogy Flóra barátságát megnyeré, magában saját házi körében egészen más szemmel tekinték s úgy tetszék, mintha János úr maga csak most kezdené felfogni, mit bir nejében? Ő maga is százszorta szebbnek, jobbnak és kedvesebbnek képzelte őt, e delnő nymbusától körülsugározva.

Egész nap együtt lehete őket látni, nagy nehéz munkával elfoglalva; ne tessék rá mosolyogni. A munka nagy és nehéz. Könnyű a férjnek azt mondani, én holnap vagy egy

hónap mulva nagy ünnepélyt adok, hivatalos lesz rá az egész környék, a kiket ismerek és olyanok is, a kiket soha sem láttam. A többi az asszony gondja.

Annak kell mindenre emlékezni, a mi szükséges, hogy fény és megelégedés legyen minden részről; neki kell ismernie vendégei ezerféle igényeit, kivánatait, szeszélyeit, tudni, ki mi által lesz kellemesen meglepve, mi által érezhetné magát mellőzve, megbántva, ki mit és kit szeret, kik nem szeretik egymást?

Nem volna csoda egy új asszonynál, ha azt sem tudná, hol kezdjen mindezekhez? Flóra ügyelete mellett mindez a legszebb rendén ment. Ő már jártas volt az ilyesekben. Mindenre emlékezett s ha kellett valamit végezni, úgy tett, mintha ő kérdené azt Fannytól: ugy-e, most ezt és ezt kell tenni? Ma nemde ezt végezzük el? Úgy, hogy ha Fannynak elég finom érzése nem lett volna barátnéja gyöngédségét észrevenni, könnyen azt hihette volna, hogy ő maga az, a ki mindenhez ért, legalább János úr abban a meggyőződésben élt, hogy felesége otthonos mindezen dolgokban, mintha örökké grófi házakban nevelkedett volna.

És mikor eljött az est, midőn egyedül maradtak s volt idő beszélgetni, mennyi szépet, mennyi okosat hallott akkor Fanny barátnőjétől. Ő csak hallgatott, ő csak nézte e finom beszédes ajkakat, e még beszélőbb, ragyogó szemeket, miktől boldogságot kezde tanulni. Olyankor szobaleányaikat kiküldék s egymásnak kölcsönösen segitének az esti toilettnél s azután szabadon, vidáman beszéltek a világ bohóságairól.

Egyszer elővevék azt a névsorozatot, mely Varga uramnak annyi izzadást és szorongattatást okozott. — Fanny nem hallgathatá el az öreg tisztviselő magasztalására, miszerint ő volt az, ki Flórát előtte oly lelkesülten magasztalá, hogy ő már képzeletében is olyannak hitte Szentirmaynét, mint a minő valóban.

— Aha! Ti tehát szemlét, birálatot tartottatok vendégeitek felett.

— Tartottunk volna, de a jó öreg abban alkudott meg velem, hogy csak azokat fogja velem megismertetni, a kiket okom lesz szeretni; egész odáig, a hol a te neved áll, mind olyanokat talált, kiknek sok jó tulajdonságaikból csupán csak az az egy hiányzik, hogy nem szeretetreméltók.

Szentirmayné kedélyesen kaczagott.

— No, tehát jer ide, szóljuk meg a többieket is.

Fanny odaült mellé. Flóra odavonta a barátnő szép fejét s azután elővették a lajstromot, hogy megszólják a világot.

De elébb annyit kellett ezen a gondolaton kaczagniok, hogy ők most teljes elszántsággal és hozzákészüléssel elkezdjék a világot rágalmazni.

Ez igazán különös tréfa.

Ámde különbség van rágalom és rágalom között. Valaki felől álhíreket terjeszteni, rejtettebb hibáit felkapni, tovább adni, ismerőseinél jó hírét aláásni, árulkodni, ezek bizonyosan mind nem igen szép foglalatosságok, ez nemtelen rágalom; de ismerni a világ gyöngeségeit s azokat ártatlan téveteg lelkekkel megismertetni, óvni, figyelmeztetni valakit, a ki különben nagyon érzékeny, nagyon esendő, az útjában fekvő tövisekre, kavicsokra, sikányokra, békákra és vermekre, ez már ismét helyes dolog, az nemes rágalom. (Ámbár lesznek, a kik e szót ismét non sensnek fogják nevezni.)

Tehát fogjunk hozzá a nemes rágalomhoz.

Legelsőbb is a férfiak.

A tény nem az enyim, hanem azé a két hölgyé, a ki az értekezés folyamát viszi; ha rajtam állna, én bizonyosan a hölgyeken kezdeném.

— Ezek itt felül mind nagyságos és méltóságos urak. A nagyságos és méltóságos urakat sokkal nehezebb kitanulni, mint más embereket, mert nekik a közönséges emberi tulajdonságokon kívül még nagyságos és méltóságos erényeik és hibáik is vannak. Itt van egy mindjárt legfelül; ez ha közönséges ember volna, azt mondanók róla, illetlen

magaviseletű, minden nőről rosszat gondol, kivéve a magáéról, mert azzal épen nem gondol, a mellett heves, szenvedélyes; ha indulatba jön, nem válogatja a szót, nem nézi, férfiak vannak-e körüle vagy nők? a legtarkább társaságban, akárhány fiatal leány legyen jelen, olyan furcsa anekdotákat mond el, hogy még az érzékenyebb férfiak is elpirulnak bele; hanem nagy hazafi, neve ismerve és bámulva van, tehát tisztelni kell, tehát nem lehet vele úgy bánni, mint más emberrel; hanem épen ez a tisztelet a legjobb fegyver ellene, ő bizonyosan erősen fog neked udvarolni és te nem utasíthatod őt el, hanem e helyett magasztald őt országos erényeiért. — Ez mindig sakkban tartja őt; én próbáltam és sikerült. — Valahányszor könynyelmű, csapongó, vagy hetyke, alacsony czélzatokkal közelít, a nagy tisztelet mindannyiszor kényteti őt országos renomméejának érzetére s a lehető legkényelmetlenebbül érzi magát oly asszonyokkal szemben, a kik mindig nagy tetteit emlegetik előtte, mindig országgyűlési beszédeit magasztalják, mikor ő meleg nyilatkozatokra készül s mikor legtüzesebben ostromolna, akkor úgy bámulják, mint a Nelson szobrát, a ki négyszer magasabb más embernél s a kinek nem szabad onnan az oszlop tetejéről leszállani. Ezért ő tégedet nagyon együgyűnek, ostobának fog tartani, hanem az rád nézve jó.

— Kicsoda is ez? szólt Fanny, megnyálazva irónjának hegyét. Szépkiesdi Imre gróf. S utána irá: Nagy és tiszteletreméltó férfiu.

Valami mulatságos helyzet volt ez; a hölgyek titkos rendőrsége, kik jegyzeteket raknak az emberek nevei után, hogy előre tudják, kivel van dolguk?

— Itt jön egy másik nagyságos úr. Ezen czím nélkül nem tudom, hogy ismerné-e őt valaki a világon? Semmiféle tulajdonságát sem ismerem, pedig minden hónapban van hozzá szerencsém. De egyet mégis megjegyeztem róla: azt, hogy felséges étvágygyal bir és mindig azon panaszkodik, hogy nem tud enni. Nagyon kellemetes em-

ber; ebéd előtt azon panaszkodik, hogy nincs étvágya, ebéd után, hogy megterhelte magát; ha nem kinálod, megharagszik és éhen marad. Ezzel legkevesebb baj van.

— Irjuk utána: báró Málnay George (nem György) — kellemetes ember.

— Itt van egy kedves bohó, gróf Erdey Gergely. A legkellemesebb fiu valamennyi között, ki tréfás ötleteivel az egész társaságot mulattatni birja. Producálja a világ minden nemzeteit ellesett alaktalanságaikkal, a kalapja föltevésével angolt, spanyolt, francziát és zsidót állit elő. A legkevésbbé veszélyes ember, épen azért, mert olyan bohó, épen azért, minthogy oly szeretetreméltó, nem lehet félteni senkit, hogy beleszeret. Képtelen volna egy tapasztalatlan tizenhat éves lánykát elcsábitani; minden nagyravágyását abban látszik helyezni, hogy másokat megnevettessen. Mondhatni, olyan ártatlan, mint egy gyermek, úgy hogy bátran el lehetne küldeni fiatal lányokkal bálba, mint garde de dames-ot, senki sem szólná meg őket érte. A nevetők mindig az ő részén vannak.

— Gróf Erdey Gergely, jegyzé Fanny. Kedves bohó.

— Menjünk tovább: gróf Louis Karvay. Nem is lehet őt képzelni máskép, mint így megfordított névvel: Louis Karvay. Tökéletes világfi Talleyrand korából. Mindenkire figyelmez és követeli, hogy mindenki figyelmezzen rá, kérdést csak azért intéz hozzád, hogy lássa, mennyire nem tudsz neki megfelelni; valóságos kisértet, melyről soha sem tudhatod, hogy mivel bántod meg. És azután elharagszik esztendőkig és nem mondja meg, hogy miért: egy levélboríték, melyen Louis helyett Lajosnak van fordítva, elég rá, hogy elduzzogjon érte holtig; ha valaki jön hozzád, midőn ő nálad van s azon valaki nálánál rangra alábbvaló és te azon hibát találod elkövetni, hogy az etiquette szabályai ellen felkelsz helyedről, midőn csak meg kellene magadat hajtanod, vagy épen eléje mégy, Louis megharagszik és azt mondja, hogy őt megbántottad. Az asztalnál kit ültess mellé és vele átellenbe? ez meg épen

kétségbe ejt, mert meglehet, hogy valami ismeretlen oknál fogva valamelyikre haragszik s akkor azt hiszi, hogy kiszámított álnokságból ültetted mellé és férjednek ellensége lesz. Utasítást pedig senkinek sem ad a felől, hogy neki mi tetszik és mi nem? Hanem tessék azon másoknak törni a fejöket, hogy az ő agyafúrt szeszélyeinek titkaiba behatoljanak.

— Ennek a neve után irjuk azt, hogy tüskés gentleman. (Megint non sens.)

— Most jön gróf Sárosdy főispán. Derék, jó érzelmű ember, de rettenetes aristocrata. Parasztokkal, szegény emberekkel örömest tesz jót, de azt nem kivánhatják tőle, hogy őt embereknek ismerje el. Jobbágyainak bizonyosan legjobb dolguk van az egész Magyarországon, de nem nemes embert még csak irnokai közt sem szível. Ez egy kissé feszesen fogja magát irányodban viselni, de szerencsére szíve jó s a jó szívhez vannak kulcsaink. És nem volna utolsó vállalat őt szabadelvűbb eszmék számára meghóditani s úgy hiszem, hogy ha mi szövetkezünk ellene, a diadal annyi, mint bizonyos.

Itt egy kissé meg kelle állapodni azon vitakérdés felett, hogy melyike a két hölgynek bir nagyobb előnyökkel és hatalommal e győzelemre? s miután mindakettő a másikra iparkodott háritani az elsőbbséget, a kérdés eldöntetlen maradt.

És azután még egy csomó nagyságos és méltóságos úr következett, kik kisebb, nagyobb mértékben szintén igénybe vették Szentirmayné figyelmét, különben nagyobbrészint olyan emberek, a kiket egyszer látunk s azután elfelejtünk, mint valami vasuti útitársat.

Most jöttek a tekintetes és tiszteletes urak, természetesen ezek már mind meglett férfiak, mert azon időkben nem igen osztogatták fiatal embereknek a tekintetes czímet.

Oh ezek a tekintetes urak mindig a legkönnyebben bánható osztálya voltak a társadalomnak; a tekintetes urak soha sem szokták azon törni fejeiket, hogy mikor

haragudjanak meg valamely etiquette-szabály elmulasztása miatt? Derék, becsületes emberek, a kik mindenkit meghallgatnak, mindenkinek igazat adnak, senki czímét el nem feledik és a magukéval meg vannak elégedve, a tréfát felveszik s örömest visszaadják, nem csinálnak komoly képet, a hol mindenki vigad s nem nevetkéreznek, a hol más figyelmez. Kiken harmincz esztendő óta köszörüli a napi és heti sajtó fegyvereit, tarkabarka képeket festve a tekintetes világ conservativismusa, csökönössége, nagy pipájú, kevés dohányú volta felől, kiket csak egy regényíró is munkájából ki nem felejt, ha azt akarja, hogy abban magyar elem és nevetni való legyen és a mi a legsajátságosabb, ezek a bohó táblabirák, ezek a tekintetes urak maguk azok, a kik e könyveket vásárolják és olvassák, mert ha ők nem vennék, nem tudom, hogy kinek a számára gyakorolná a betüvetés nemes foglalatosságát a magyar Helicon?

— Most jön a sor az eredeti fiukra.

— Oh már ezeket jobban ismerem náladnál. Többet tudok róluk, mint kellene.

— Végül a finom gavallérok. Ezeket is ismerheted. Kárpáthyné nem állhatá meg, hogy ne ásítson.

— Felelet volt ez arra, a mit mondtam? kérdé Szentirmayné nevetve.

— Csak visszaemlékezés a mulatságosan eltöltött órákra.

— E szavakkal be van rekesztve a szemle a férfiak fölött.

Fannyt egyszerre valami komolyság lepte meg. Eléje tünt ideáljának képe újra. Tehát ő nincs sehol? tehát őt nem fogja soha látni az életben többé? Vagy tán ő is ott van e névsorozatban, hisz Pozsonyban többször látta őt Kárpáthy Jánossal karöltve sétálni, tehát ismerősök s talán csak Flóra nem vette észre őt, vagy azok közé számítá, a kikben sem jó, sem rossz tulajdon nincs, a miért megemlékezzék róluk. Az nem lehet; e nemes arcznak nemes szívet kell képviselni, e tiszta szép szemekben csak tiszta

szép lélek lakhatik, hisz minden vonás férfi-erényt, magas, fenkölt szellemet árul el.

Félig habozva, félig tréfásan kérdezé Flórától:

— És — nem hagytál ki senkit?

— De igen! szólt Flóra nevetve, s gyermeteg játsziсággal ragadta fel az asztalról a hosszú iratot s a pamlagvánkosra vetve magát, maga elé tartá azt kiterjesztve s onnan kandikálva elő mosolygó arczával, mint egy leskelődő amourette. — Kihagytam egy nevet. Pedig nagyon érdekes név. Nem találod ki?

— Nem én! szólt Fanny egészen elhalaványodva.

— Ah, be bohó vagy te! Ez egy igen jeles, szép, nemes lelkű fiatal ember. Legalább én legszebbnek tartom őt az egész világon s nem ismerek férfit, ki vele nemes lélekben, szeretetreméltóságban versenyezhetne. Valahányszor arczát látom, a lelkét is látom magam előtt s imádom mindakettőt. Még sem ismersz rá?

Fanny fejét rázta. De igen. Ráismert ő valakire. Csakhogy ez az ő névtelen ideálja volt, kit ő szinte legszebbnek, legnemesebbnek tartott minden férfiak között s arra gondolt e perczben.

— Tehát igazán azt kivánod, hogy megnevezzem őt előtted? kérdé tréfás bosszúsággal Flóra.

— Igen, igen, suttogá Fanny s iparkodott bele nézni az iratba, melyet barátnéja kötekedve vont el szemei elől s nagy komolysággal olvasá belőle.

— E jeles, szeretetreméltó férfiu, gróf Szentirmay Rudolf.

— Ah, sóhajtá Fanny, lángra gyúlt arczczal. Most értette át a tréfát s elszégyenlé magát, hogy oly együgyű volt magától ki nem találni, hogy más név nem maradhatott ki onnan az övénél, melyről még nem szóltak.

Flóra azt hivé, hogy e tréfa után át kell ölelni barátnéját és őt megcsókolni; az ideál ismét eltünt a szívből, Fanny lemondott azon reményről, hogy őt valaha lássa s iparkodott barátnéja jókedvét osztani s maga is kaczagott szórakozottságán.

— Most szóljuk meg a hölgyeket.

— Jó lesz, szóljuk meg a hölgyeket.

— Ugyis csak kölcsönbe esik.

— Persze, aztán mi csak igazat mondunk róluk.

— És az nem emberszólás és mi csak egymás előtt beszélünk, nem adjuk tovább, a mit hallunk.

— Annyi, mintha nem is szólnánk, csak gondolkodnánk. No, lesz most mindjárt csuklás az országban ....*

Galambcsipések!

— Legfelül áll az aristocrata főispánné neve. Nem tudom micsoda előszeretetből irta ide a magasra a jó szomszéd? Talán inkább előfélelemből. Ez egy elégületlen, elkényeztetett dáma, a kinek annyi elájulni, mint más embernek egyet sóhajtani. Mintha izzó parázsra tennék, a ki előtte áll, mert bizonyos lehet róla, hogy a mit tesz, mond, még a mit gondol is, az neki mind nem tetszik. Lássa meg, hogy valaki keresztbe tette a lábát, elájul; ha egy macska téved a szobába, görcsöket kap; ha a kés a villára van téve, le nem ül az asztalhoz; ha künn a kertben rózsák vannak, kettős ablakon keresztül megérzi a szagát és elájul, úgy hogy abban a szobában nem lehet virágot tartani, a hol ő van. A vajas szarvastól iszonyodik, fél tőle, mint valami öklelő vadállattól s ha meglát egy férfit, a kinek jobb felől van elválasztva a haja, kétségbe esik. Ahoz az asztalhoz, melynél ő ül, ne ültess senkit, a kinek kék ruhája van, mert az rettenetes szín előtte, görcsöket kap, ha látja; senkije felől ne tudakozódjál, mert akárkit kérdeztél tőle, elájul. Az ő rá mind rettenetesen hat, általában iparkodjál semmit sem beszélni előtte, mert őt a legcsekélyebb dolog is alterálja. Vigyázz a mellett, nehogy a jó szomszéd minden elájulásnál sajtár vízzel támogassa fel, hanem tarts hozzá közel valami üveget, akár van benne valami, akár nincs, ettől felocsudik.

* Közhit: a ki csuklik, azt emlegetik.

— Ezt jól megismertük. A neve után: repülő só.

— Ah, itt jön gróf Keresztyné. Ez jeles asszonyság. Magas, vaskos, férfias alak, széles vastag szemöldökkel; soha sem beszél alantabb hangon, mintha egy zászlóaljat vezényelne; «mit? micsoda? ha? hogyan?» így beszél örökké a legmélyebb hangon más szavába, hogy holmi gyönge szívű embert százszor belezavar a beszédjébe s mikor elkezd nevetni, szinte reng bele a ház. Megregulázza az egész társaságot s ha valakire megharagszik, annak jobb lett volna vakon születni; ezeket az apró fiatal embereket már előre leli a hideg, mikor meglátják; mert úgy rájok ijesztget, mint akármely professzor és a mellett folyvást beszél diákul, ismeri a törvény-könyveket, kidisputálja a legkörmösebb prókátort, iszik hatalmasan és gyönyörűen dohányzik; a lovakat ugyan nem hajtja, de megesik rajta, hogy ha a kocsis rosszul hajt, kiveszi kezéből az ostort s a nyelével jót rak a hátára. Különben a legjobb szívű teremtés a világon, a minőt csak kivánni lehet s igen könnyű kegyébe jutni. Csókolj neki kezet s nevezd asszonynénémnek, azontúl aztán ne félj tőle s csak te magad ne adj ellenkezőre okot, szeretni fog és kardot ránt melletted s ha valahol hátad mögött az ő jelenlétében mások rágalmazni találnak, olyan lármát csinál érted, hogy mind szétszaladnak.

Fannynak előre is nagyon megtetszett ez asszonyság. Mégis milyen jó ez a kis emberszólás, e nélkül nagyon félt volna a harczias külsejű delnőtől.

— Ennek a neve után nem irunk semmit, könnyű lesz ráismerni.

— Tovább lássuk nagyságos Körtvényiné asszonyságot. Ennek egy gyöngéjét ismerem: van egy kedves fiacskája, mintegy húsz-huszonegy éves gyermekcse lehet a lelkem. Anyja mindig ő róla beszél. Tiszteletreméltó szenvedély. Dezsőnek hívják a parányit, tudakozódjál felőle. Véghetetlenül sokat fog róla beszélni s ha azt mind végig hallgatod, téged tartand a legderekabb hölgynek az országban. Azt

persze nem szükség tudnod, hogy Dezsőcske egy iszonyú haszontalan fiu a földön.

— Ah te Flóra, milyen ravasz vagy te!

— Ugy-e, hogy elrontalak!

— Azt ugyan jól teszed. Csak én tudnék úgy az emberekre figyelmezni, de én le nem tudnék egy embert irni, hogy milyen?

— Vénülj csak meg, mint én.

Ezen természetesen nagyon sokat kellett nevetni.

— No hát kedves anyókám, jó öregem, kit ismerjünk még meg?

— Itt van még Szépkiesdyné neve. Csendes, hallgatag asszonyság, a kit semmivel sem lehet megbántani, férje hozzá szoktatta már, hogy semmi se fájjon neki, de viszont örömet sem lehet neki okozni, az egész arcz, egész alak egy vágyat, egy óhajtást látszik kifejezni, azt, hogy mennyire szeretne a föld alatt lenni.

— Szegény asszony!

— S még az a kín járul hozzá, hogy minden csinos arczú nőnek tudnia kell azt, miszerint ő neki önkénytelen fájdalmat fog okozni, mert férje az ő jelenlétében is udvarol mindenkinek. Valaha nagy szépségnek tartották s tíz év alatt egészen megvénült a bánat és gond miatt.

— Szegény asszony! sóhajta Fanny. (Tehát vannak, kiket még ő is sajnálhat.)

— Bemutatom még Málnay George nejét. Őrizkedjél tőle. Örökké hizeleg, csak azért, hogy valami titkot, valami gondatlanul kiejtett szót ellessen tőled. Valóságos Mephisto női alakban. Mindenkinek ellensége, a kit csak ismer, de ha összejön vele, öleli, csókolja, azt hinnéd szerelmes bele; hiába való dolog vele nyiltan összeveszni, holnap már megint úgy tesz, mintha semmi sem történt volna, ölel, csókol és el van ragadtatva. Legjobb, ha fel sem veszed. Egyenesen hideg, visszautasító arczczal fogadd. Ezért, hátad mögött, gorombának, neveletlennek fog mondani, hanem ez a legszelidebb rágalom, a mit tőle várni lehet.

Fanny háládatosan szorítá meg Szentirmayné kezét. Nélküle mennyit kellett volna botlania! mennyit okulni saját kárán! vagy tán szenvedni és még sem okulni, mert hiszen ő nem tudott figyelni, nem embereket kiismerni. Lelke nagyon kevés önállósághoz volt szokva.

— Van még valaki említésre méltó a sok között?

— Marion kisasszony.

— Valóban?

— Olyan, a milyennek láttad. Mindig olyan. Ez természet nála és nem szokás.

— Hát még ki?

— Még egy árulkodó, mindenkit megszóló, rágalmazó asszony van itt a többi között, a ki gonosz fölfedezéseket tesz az emberek legtitkosabb hibáiban, de a kitől azért nem kell félned, mert tégedet igazán szeret s téged soha elárulni, rágalmazni, bántani nem fog. Hát ezt kitalálod-e?

Fanny félig nevetve, félig sírva borult barátnője keblére, őt összeölelve, csókolva és azután még sokáig nevettek, vigadtak a fölött, hogy ők most hogy megszólták a világot.

XX. AZ ÜNNEPÉLY.

Egyik hintó a másik után gördült a kárpátfalvi kastély udvarára, mindenféle fajai és nemei a négykerekű állatoknak voltak e napon láthatók a népes kastély kapuin belől: gömbölyű sárga mázú hintók, magas peczkes rugókra helyezve, miket bűnei bűnhődéseül vett magának valami tekintetes úr; széles, üveges, salugáderos batárdok, ki tudná, hány emberre és lóra számítva, hátul két álló bakkal és kettős fogantyúkkal, oldalt egymás vállára boruló kettős czímerekkel, minden ezüst rajtok, a mi másutt csak réz. Ezek a nagyságos és méltóságos urak földi mozdonyai. Amott látni egy nagyon megviselt hintót, melyet rögtön megleptek a verebek, az egész úton elhullatott

kalács és kugloff morzsák miatt, ezen valamelyik esperes úr jött élete párjával. Amott egy szerény cséza, paraszt tengelyre kötött hintóczím. Furcsa angol járművek, mik köznapi embert zavarba hoznának, miután az egészen csak két ülés van, egyik a kocsis, másik az inas ülése, már most melyik illeti meg magát az urat?

Lehete látni ezek között czifra parasztszekereket, miken sallangos, csengős öt lóval jöttek az eredeti ficzkók, kivarrott szűrben, subában, sőt egy rettentő társzekeret is, melyen Horhi Miska utazott ide nyolcz ökörrel és hat agárral, hat czigány ott ült a szekéroldalon, s végig muzsikálta valamennyi falun.

Maguk a vendégek már azalatt keresztülmentek azon a chemiai procedurán, miszerint a hölgyek és férfiak különváltak, azonban még nincsenek abba a kényelembe helyezve, hogy egymással mind megismerkedtek volna s csak úgy meredeznek egymásra, mikor két ismeretlen találkozik. Az különös, hogy nagy társaságban az ember úgy szokott haragudni arra, a kit nem ismer. Természetesen nem hölgyeket értünk. Mennyivel szerencsésebb mindenkinél maga a háziasszony, ő már mindenkit ismer, tudja jól hibáit, erényeit, gyönge és erős oldalait vendégeinek s magát azokhoz alkalmazva viseli. Szépkiesdy grófot, mint legtiszteletreméltóbb hazafit, a legkomolyabb tisztelettel fogadja s biztosítja róla, hogy mint nagy szónokot, mint nemeslelkű férfiút régóta tanulta bámulni. A gróf szitkozódik magában, hogy megint akadt valakire, a ki őt óriásnak nézi. Gróf Erdey Gergelynek már messziről nyújtja mosolygó üdvözletét, mit ez azzal hálál meg, hogy egyik kezében a kalapjával, másikban a parókájával köszön neki, a mi óriási kaczajt idéz elő a vendégsereg között. A bohó fiu leborotváltatta mind a haját, hogy erősebben nőjön, s most kopasz fejével rémíti a gyengeszívűeket. Gróf Sárosdy főispán és neje előtt alázatoshallgatagon hajtja meg magát az ifju háziasszony, mi az aristocrata hazafinak nagyon megtetszik benne. Elismeri,

hogy a polgár leányok sem rút asszonyok, ha egyszer nemesi családba emeltetnek fel; azután cselédjeit sürgeti Fanny, hogy úntalan a nagyságos asszony körül legyenek s kivánalmait teljesítsék, a mi viszont az ő tetszését nyeri meg, mert hozott bár magával két szobaléányt, de az neki soha sem elég. Gróf Keresztyné megérkeztére őszinte örömmel fut eléje Fanny s mielőtt azt meggátolhatná, megcsókolja kezét, a mivel azt nyeri, hogy a harczias asszonyság elébb megfogja két vaskos markával s eltartja magától messze, sűrű fekete szemöldeit leránczolva, mintha keresztül akarna rajta nézni, azután oda ragadja magához s megveregeti nagy tenyerével, mély gordonka-hangon mondván: «tetszünk egymásnak édes öcsém, tetszünk egymásnak».

Kárpáthyné tehát az első órában megnyert, meghódított mindenkit. — A férfiakat szépsége, a hölgyeket eszes magaviselete nyerte meg, csak a villás-reggeli hiányzott még, hogy mindenki elragadtatva legyen, mind a pompa és ízlet, mind az ügyes elrendezés fölött, senki sem érzé magáfeszesen, senkinek sem volt oka neheztelésre; Louis Kartvay két fiatal hölgy mellé jutott, a hol teljes pályatere nyilt Talleyrand korából való udvaronczi tehetségeit legnagyobb ragyogásukban kitüntethetni. A kortyondi fraterek külön szobába, külön asztalhoz jutottak, mely felett kimondhatatlanul meg voltak elégedve s általában azt imádták legjobban a házi asszonyban, hogy olyan keveset háborgatja őket. Málnay George pedig magához sem térhetett a sok kinálás miatt, s az egész reggeli alatt esküdött égre-földre, hogy ő ma képtelen lesz ebédelni s szerette volna látni azt az embert, a ki még egy falatot képes volna valamiből enni, habár csupán ambrosia lenne is; s a mellett akármi került az asztalra: «de már abból eszünk». Végül minden pástétom és sütemény után, miken az érdemes úr keresztül késvillázta magát, az esperes úr személyes meglepetésére, kinek e gyöngeségét a tisztelendő asszonytól tudakolta meg Fanny, került az asztalra — sült burgonya

Az egész társaság kaczagott, mert mindenki tudta, hogy azt az esperes úr nagyon szereti. — «Mi az? kiálta Málnay, krumpli? — De már abból eszünk».

Ilyen módon jó hangulatba hozva, fölkelt a társaság, a terembe átvonulandó, a gyűlés, a tanácskozmányok megkezdésére. És ez valóban nem rossz gondolat a terített asztaltól járulni a zöld asztalhoz, igy az ember sokkal könnyebben beszél és könnyebben hallgat.

A Kárpáthy-család nagy ősi terme volt felnyitva e czélra, a hosszú karzatos terem, mely az insurrectió óta most először tárult fel emberi szemek előtt, körül nagy ősi képek, csoportba rakott csodás fegyverek, zászlók és más diadaljelek, miket nagyban megbámult egy pár falusi fiatal ember, a kinek még nem volt annyi esze, hogy inkább a karzatot elfoglaló szép hölgyeket bámulta volna; pedig bizony lett volna ott mit bámulni, annyi szépség, annyi báj közepett egymás mellett a vidék legszebb két ifju delnője: Kárpáthyné és Szentirmayné; ha török poéta volnék, azt mondanám: két gyémánt egy rózsakehelyben. Úgy, hogy épen nem lehet rossz néven vennünk Gergely gróftól, hogy ő, mielőtt valaki egyet szólt volna, mindenek előtt indítványozá, hogy ő a gyűlés részéről hódolatnyilatkozatot kiván szavaztatni a jelenlevő szépségek tiszteletére, a mi annál jelesebben ütött ki, mert azt a társaság egyhangúlag megszavazta, s e határozat legeslegvégül, minden paragraphus és statutum elejébe jegyzőkönyvileg beigtattatott.

Csak ezután került a sor a tárgy meritumára, az agarakra, melyek hogy maguk is nagy számmal voltak jelen a gyűlésteremben, azt úgy vélem, senki sem fogja különösnek találni, a ki a nihil de nobis sine nobis (semmit rólunk nélkülünk) alapelvét tiszteletben kivánja tartani. Az ő bőrükről volt szó, illendő, hogy hallgathassák ők is és nyilatkozhassanak.

Milyen nagy előnyt ád egy gyűlésnek, ha hölgyek is vannak jelen, azt úgy hiszem, a még most élő nemzedék

előtt nem szükség fejtegetnünk. Egészen más ízt, más fényt ad ez a komoly férfiak tanácskozmányainak; mindenki iparkodik több szépet és okosat mondani, mert szép szemek néznek reá, s ugyanezen szép szemek jótékony befolyása alatt hallgatni kényszerül a durvább szenvedély, s az unalomgerjesztési törekvés.

A gyűlés komoly bevezetésen kezdődött. Kárpáthy János, mint elnök, megnyitó beszéde által roppant hatást gerjesztett; különösen ezen pontok általános tetszésben részesültek:

«— Van e nemesebb és férfiakhoz illőbb foglalkozás az agarászatnál, mely kebleinket nemes önbizalommal tölti el, mely nagyratörekvő, buzdító hatással van szellemünkre s bennünket a haladás korszerű eszméire tanít? (Helyes! éljen!) Uraim, nagyságos, méltóságos, tisztelendő és tekintetes urak, az eszme megfontolást érdemel (halljuk! halljuk!), van-e valaki közöttünk, a kinek agara ne volna? (nincs! senki!) ismerünk-e csak egy nevezetesebb magyar házat, melyben e nemes állatok (hang a karzatról: «személyek!» — Marion kisasszony hangja). Köszönöm alássan a helyreigazítást; — ez állati személyek meghonosulva ne volnának? És ime, eddigelé senkinek sem jutott eszébe, hogy annyi millió és millió főre terjedő osztálynak érdekeit felkarolja, egy oly osztálynak, mely velünk egy szobában hál, velünk egy asztalnál eszik, mely unalmas óráinkban velünk barátságosan együtt ásítozik. (Ennél a szónál az érdekelt osztály két jelenlévő tagja el kezde egymásra morogni és csaholni; Gergely gróf hangja az asztal mellől: «a hallgatóság csendre intetik, az ilyen nyilatkozatok kikéretnek».) Uraim! nagyságos, méltóságos, tisztelendő és tekintetes urak, korunk a haladás kora. Mindenféle egyletek keletkeznek részint a hazában, részint másutt: vannak, kik a kisdedek megóvását vevék feladatul, ismét, a kik könyveket terjesztenek, vannak, melyek betegek ápolásával foglalkoznak és mások, melyek a juhokat vevék pártfogásuk alá, sőt olyanok is vannak,

melyek a selyembogarak tenyésztését óhajtják és én mindezeket nagyon helyeslem s magam is részvevő vagyok valamennyiben, meg nem vonnám csekély tehetségeimet sem a kisdedektől, sem a tudósoktól, sem a juhoktól, sem a betegektől, sőt még ama kukaczoktól sem, melyek a selymet fújják, kiket pedig utálok; de kérdem egyszersmind, kérdem és újra kérdem: mi ok tarthatna engemet vissza attól, hogy midőn mindezen osztályai számára az emberi és nem-emberi társaságoknak vannak pártfogó egyesületek, én egy oly állati személyzet pártfogására indítványt ne emeljek, mely maga felülmulja számra mindazon élő elemeket, kiket az országban kisdedekben, tudósokban, juhokban és selyembogarakban birunk, mert maguk az agarak bizonyára nagyobb számmal vannak, hogysem valamennyi kisdedei, tudósai és egyéb gondviselésre szorult egyéniségei az országnak. Mi ok tarthatna engemet ettől vissza?»

Miután ilyen okot senki sem birt felfedezni, folytatá a Nábob:

«— Úgy hiszem uraim, nem szükség önök előtt említenem, s hiszem is, hogy mindenkinek van szive, s átlátandja, miszerint az általunk tárgyalt állatosztály hűsége, ragaszkodása mindent felülmul, a mi e tekintetben várható. Avagy tud-e rá valaki esetet, hogy egy agár régi gazdáját hűtlenül elhagyta, megcsalta, meglopta volna? Ismeretes-e az agarak között az árulás szörnyű bűne, van-e rá példa, hogy mint a bosszúálló macska, álmában megfojtotta volna egy agár az urát? Ellenkezőleg, nem psychologiai igazság-e az, hogy bármily keményen megfenyítse is törvényes ura az agarat, ha azon pillanatban egy idegen ember urát megtalálná támadni, a még súlyos korbácsütésektől jajveszékelő agár nem az idegennek, hanem urának fogná pártját? Sőt ellenkezőleg, ki ne tudná azt a praktikus életből, ha valaki egy agarat elad, bárha új gazdája tejben-vajban füröszti is, nem találja kedvét, hanem visszaszökik a régi gazdájához, bár ha mérföldek

is volnának közben? Kivel ne történt volna közülünk ily érzékeny eset?»

E felhivásra általános zsibaj támadt a gyülekezetben, mindenki emlékezni akart hasonló esetre, mindenki számtalan mérföldekről látott vagy hallott hazaérkező kutyákat, de valamennyin diadalmaskodott Berki Lőrincz, a kinek egy agarát zsákba dugva vitték el Horvátországba s félesztendő mulva a Dráván, Dunán, Tiszán és mind a három Körösön keresztül szökött haza Püspök-Ladányba.

«— Végül szabad legyen megemlítenem uraim, azon esetet, midőn egy agár gazdája meghalálozik, mit cselekszik a hű eb? Elveszti étvágyát, nem érdekli semmi többé, kimegy a gazdája sírhalmához, ott lefekszik, nem eszik és nem iszik többé s heted napra — — (itt elkezdé homlokát dörzsölni János úr, nem tudva hogy mit mondjon «meghal», vagy «megdöglik?») s hetednapra elpatkol».

Sokan nevetni kezdtek.

«— Uraim, én nem frivol tréfából beszélek. Saját szomorú tapasztalásom ez: midőn halálos beteg voltam, cselédeim, barátaim elhagyának, ott feküdtem egyedül, mint halálra szánt áldozat, melynek már előre megküldték a koporsót, csak egy pár hű barátom nem hagyott el és az agaraim. Oda jöttek azon szoba ajtajához, melyben feküdtem, ott kapartak, ott sírtak, ott szűköltek, s ha beszökhetett egy, azt az ágyam alól ki nem lehetett verni és a többi ordított az udvaron egész nap, keserűségében.»

— Uram, ne mondja tovább! kiálta le a karzatról Marion kisasszony; a nagyságos főispánné egyben elájul!

Hirtelen alkalmazott illatszerek szerencsésen megelőzék a nagyságos asszony görcsrohamait, kinek idegeire rendkívül izgató hatással volt az agárhűség ez érzékeny rajzolása.

János úr fel is hagyott a pathoszszal s indítványa formulázására tért át.

— Minélfogva bátor vagyok azon szerény indítványnyal járulni a két haza minden agár-kedvelői elé, miszerint

egyesülnénk az állatország ime tagjainak méltó sorsra emelésében, melyet is én e következő pontokban látok jónak meghatározni: 1-ször is az eként összegyült érdemes társaság nyilatkoztassa magát megalakultnak, választván saját kebléből egy bizottmányt, mely a statutumokat kidolgozza és azokat ismét egy hatvantagú választmány elé terjeszsze, mely legyen permanens, — 2-szor határoztassék meg, hogy a részvények ára mennyi legyen? én magam elvállalok ezer részvényt. (Általános éljen!) 3-szor alapíttassanak a társaság pénzerejéhez képest a következő czélravezető intézmények: egy agár-iskola, melyre a megkivántató telket és épületet én bármelyik jószágomból ingyen átengedem (hosszas éljen!) a holott az agarak hozzá értő oktatók által kellőleg neveltessenek; továbbá alapíttassék egy nyomtatott organum, egy agarászati lap, mely a tudományok ezen ágazatában tett haladásokat és fölfedezéseket ismertesse, egyszersmind a társulat érdekeit a közönség előtt képviselje. (Gyér helyeslés. Minek az?) Hirdettessenek jutalmak az agarászatról irandó legjobb könyvekre. (Zúgás; egy hang: hisz így nem az agarak, hanem a firkászok kedveért egyesültünk!) Végül tartassék minden évben egyszer közgyűlés, és legalább egyszer versenyfuttatás, mely alkalommal a győztes agár arany billikomot fog nyerni. A mi ki nem telik a társaság pénztárából, azt a hiányt én magam fedezem.»

János úr a társaság éljenzése között ült vissza helyére.

Mint szokás és rendes dolog, rögtön oppositio is támadt ellene, az eredeti ficzkók protestáltak mindennemű fizetés ellen, mint a melyben nagy romlás magvát sejtik; néhány közbirtokos orrolni kezdé, hogy miért tartassék gyűlés és iskola Kárpáthy jószágán, miért nem az övén? nagy ellenszenvre talált minden nyomtatandó betű, s ámbár utoljára János úr mindent a maga költségére vállalt is, inditványának e részét nem vihette keresztül, mert Szépkiesdy gróf utoljára beszédébe vágott.

— Hagyja el méltóságod azt az egész irodalmi pere-

puttyot, elég nyomorúság a hazára nézve, hogy a politikai világba is befúrták magukat; ne hagyjuk őket még az agarászatban is grasszálni; minden haszontalanság tőlük ered, nekik köszönhetjük, hogy egészen kiforgatják a magyar jellemet ősi sajátságaiból s megrontják nyelvünket, hogy utoljára magunk magunkat sem értjük, mert ha nem tekinteném azt, hogy méltóságos barátom Szentirmay Rudolf úr is megalázza magát könyveket és hirlapokat irni, őt is pedig csak jelenlevő gyönyörű neje iránti hódolatból kímélem, azt mondanám, hogy utálom és gyűlölöm az egész éhenkórász fajt, s nem tartom érdemesnek rá, hogy agarainkkal egyérdekűvé tegyük.

Flóra egészen elpirulva a haragtól, fordult el a beszélőtől, legyezőjével takarva el lángra hevült arczát s szeretetreméltó ingerültséggel súgá Fannynak:

— Volna csak itt Rudolf, majd megfelelne az neked.

Kárpáthy János kevéssé rejtett bosszúsággal vonta hátra magát, midőn a társaság nagy része éljent kiáltott a jeles hazafi beszédére.

A jeles hazafiaknak az a kitünő szabadalmuk van, hogy akármit mondanak, az mind jeles és derék dolognak tartatik.

A vita azonban nagyon ingerültté válhatott volna, ha e közben Horhi Miska kedvencz agara holmi illetlen vonatkozásokkal meg nem bántja János úr kedves agarát, mire a felgyulladt pártszenvedély miatt az utóbb érintett agár annyira megfeledkezék a vendégi jogokról, hogy ellenfélének nyakán megragadná a bőrt és leteperné a földre; erre a többi pártfelek is, agár-guelphek és ghibellinek egyszerre egymásnak rohantak, s a tanácskozók lábai közé keveredének, míg a peczérek beavatkozása el nem csillapítá az ingerült vitát.

Volt azonban kaczaj, szitkozódás és menykőemlegetés; e heveskedése az érdeklett feleknek könnyen megzavarhatta volna a gyűlés tekintélyét, ha Gergely gróf azon komolysággal és lélekjelenléttel, melyet semmi körülmény-

ben el nem vesztett, meg nem dorgálja a még folyvást egymásra morgó és csaholó pártokat.

— Uraim! önöknek odakinn szabad marakodniok, idebenn csak nekünk.

E rendreigazítás ismét jó kedélyre hangolá a társulatot, az agár-hallgatóság kiveretett a teremből s a társulat a kérdéses pontok kihagyásával elfogadá az indítványt. János úr általános felkiáltással megválasztatott elnöknek, a nagy hazafi alelnöknek; választatott egyleti jegyző, aljegyző, fiskális és orvos, hatvan választmányi tag és tizenkét tagú bizottmány s mindez annak rendi szerint protokolláltaték.

Az alapkő le volt téve, a nagy és nevezetes társulat megalakult s nekünk nincsen egyéb hátra, mint azon őszinte óhajtásunkat csatolni e fölötti örömünkhez, vajha mindezen igen tisztelt hazafiak más közérdekű ügyekben is hasonló buzgóságot fejtsenek ki s azzal mi is csatlakozhatunk azon számtalan éljenekhez, melyekkel a társulat tagjai egymást kölcsönösen és méltán megtisztelik.

A gyűlésteremből megválva, a nagy társalgási teremben gyűltek össze a vendégek; a viták és tanácskozások délutáni négy óráig tartottak, s Málnay George, kivel csak találkozott, mindenkinek elmondá, hogy ő meg nem foghatja, hogy csepp étvágya sincs.

Karöltve sétált együtt a két szép delnő; mindenki, a ki látta így őket, megvallá, hogy nehéz volna választani, melyik szebb közülök?

Az asszonyságok, a szigorú úrnők szivességgel, bókokkal halmozák a háziasszonyt, a szegény polgárleányt, a ki ez órában érezé legjobban, minő Istentől adott ajándék rá nézve e nemes barátnő, ki őt nimbusával körül fogja, ki — hogy az igazi szót alkalmazzuk, — divatba hozta a salonokban az irántai nyájasságot.

Az elegans ifjak, a salonok arszlánjai, mint bolygó csillagok rajzották körül a társaság e két napját; maga Szépkiesdy gróf úr is őket látszott keresni szemeivel, s bár jól

látta, hogy Flóra mindig bosszúsan elfordítja tőle arczát, ez csak annál erősebb ok volt az obligát ostromlásra.

— Tudja-e ön azt, gróf, szólt Flóra az útjokat álló nagy férfiunak, hogy én önre haragszom? igen komolyan haragszom.

— Annak csak örülni tudok, felelt a nagy ember, öntudattól sugárzó arczával, mert a kire az asszonyok haragusznak, az bizonyos lehet arról, hogy szeretni fogják.

— Nagyon helytelen fogalmai vannak önnek az asszonyok haragtartása felől; ha mi ön ellen egyesülünk, mi megbuktathatjuk önt s ön elveszti népszerűségét az egész országban.

Ez egy jó naiv tréfa volt, mely nem rosszul hangzott egy olyan kis eleven, mosolygó hölgy rózsaajkairól, mint Flóra, s erre bármelyikünk is azzal felelne, hogy megadná magát, s kézcsókolva kérné irgalmas felfüggesztését az ellenségeskedéseknek; ámde a nagy férfiu jobbnak látta erre mindjárt buzogánynyal felelni. Olyan képpel és állással, mintha a zöld asztalnál ülne, viszonzá, elébb végig gondolva a frázist, melyet mondani fog:

— Asszonyom! Próbálták ezt már velem mások is. Én asszonyokkal szerelmeskedni szoktam, őket meghódítom, de velök nem harczolok és tőlök nem félek.

Ily mondások után szokása volt a nagy férfiunak megfordulni, és tova menni, mintha nem hinné képesnek ellenfelét, hogy még furcsábbat tudjon mondani. Egy pár buzgó bámulója a derék hazafinak hirtelen plajbászszal tárczájába jegyzé e felejthetetlen mondatot.

Fanny egészen el volt bámulva, Flóra pedig nevetett.

— Ettől örök időkre meg vagyunk szabadulva. Olyan gyöngéjét találtam érinteni, a mit soha meg nem bocsát. Neki a népszerűség az arany bornyúja s a ki azt meri állítani, hogy ebben megingatja, az mindennemű jó indulata ellen biztosítva van.

Nemsokára ebédre csengettek; a társaság nagy zajjal és kedvvel elfoglalá az asztalokat, miknek leirásától lelki-

ismeretesen megtartóztatom magamat, először és másodszor azért, mert az ilyenek csak természetben mulattatók, leirva pedig véghetetlenül unalmasak. Gazdagság, pompa, fény, pazarlás volt a mennyi csak kellett, s a mennyi a Nábob hírének megfelelt, a magyar konyhától kezdve a franczia szakácsművészet minden mesterséges teremtményeig kapható és élvezhető volt minden, s borokban nem volt mód választani. Az ebéd vége egész a késő éjszakába nyúlt be, a midőn már nagyon hangos kezdett lenni a társaság; a nagy hazafi elővette szokott sikamlós, kétértelmű anekdotáit, nem igen törődve vele, hogy nők is vannak jelen, mondani szoká: castis sunt omnia casta, a tisztáknak minden tiszta, s a ki már tudja, hogy miért kell elpirulni, azon úgy sincs mit elrontani többé. A hölgyek pedig úgy tettek, mintha oda sem hallgatnának, szomszédjaikkal kezdve beszédet s nem törődtek vele, hogy az eredeti ficzkók, a nagy hazafi obligát közönsége, a frázisok claqueurjei, min kaczagnak olyan gégeszakadtából.

Azonban mindenki lehetőleg jól iparkodott magát érezni.

Ki volt boldogabb, mint a Nábob?

Eszébe jutott, hogy alig egy év előtt itt, azon a helyen, melyen most ül, minő iszonyú jelenet érte őt és látta most maga mellett ülni a szép, a bájoló nőt és víg, eleven társaságot, mosolygó, derült arczokat körül.

Majd megzendült az előszobában Bihari hegedűje, vígan, szomorúan; egy-egy eredeti fiú felrugta a széket s kiment a czigányok közé s tánczolt egymagának; benn az alatt a szózatosabb hazafiak ittak sorba minden vendég egészségeért, kiváltképen a háziúrért és háziasszonyért, s azután mindenféle abstract tárgyakért, egyesületekért, vármegyékért, collegiumokért, ennek meg amannak a korszerű eszmének szerencsés sikerüléseért. Gróf Szépkiesdy tartott egy hosszú beszédet, melyben igen szépen bele volt szőve minden megéljenezett frázis, a mi egy esztendő alatt a zöld asztaloknál elmondatott; voltak, a kik már ezt a beszédet negyedszer hallották, egyszer az országgyülésen,

másodszor egy főispáni beigtatáson, harmadszor egy megyegyűlésen, és most az agarász-társulat keresztelőjén, a mi azonban senkit sem akadályozott abban, hogy rettenetes éljeneket ne kiáltson rá; a jó annál jobb, mentül többször hallja az ember. Maga János úr is kifogyhatatlan volt a toasztivásokban, s ha e részben egy igen tisztelt dámának, gróf Keresztynének nem kellene adnunk az elsőbbséget, azt mondanók, hogy mind élczes mondatokban, mind poharak ürítésében ő volt a társaság hőse. Azért azonban minden esetre kiválólag meg kell őt dicsérnünk, hogy annyi ivó között neki jutott legelébb eszébe, miszerint két jelen nem levő férfiuért poharat emeljen, kiknek egyike István gróf, másika Rudolf, s elmagasztalván mindakettőnek érdemeit, rájok köszönté a poharat, mi által oly lelkesülést idézett elő, hogy még a hölgyek is poharat ragadtak s koczintottak vele.

A sugárzó öröm e pillanatában egy szolga lépett oda Szentirmaynéhoz, s egy levelet adott, melyet gyors futár hozott Szentirmáról.

Flóra repeső szívvel ismeré meg a boritékon férje kézirását, azonkívül is szokás volt még azon időkből a levelek boritékára is kiirni a czím alá: «kedves nőmnek, legnagyobb szeretettel», hogy még a posta is gyöngédebb kezekkel nyúljon hozzá. Tehát ő irja azt! Pestről irta. Szentirmayné engedelmet kért, hogy félrevonulhasson, a levelet elolvasandó. Felkelése jel és felszabadítás volt az egész társaságnak az asztal elhagyására, az amalgamisált tömeg szétoszlott a többi termekbe. Flóra és Fanny észrevétlenül félrelopták magukat hálószobájokba, ott egész nyugalommal elolvasandók a kedves levelet. Azt persze Fannynak is meg kelle tudni, hogy mi van bele irva?

Felszakítá a hölgy örömtől remegő kézzel a pecsétet, miután elébb szivéhez szorítá a levelet, s e néhány sort olvasák belőle:

«Holnap Kárpátfalván leszek. Ott találkozunk. Rudolf. 1000.»

Ez az ezer azt jelenti, hogy «ezer csók».

Milyen öröme volt a kedves nőnek, össze-vissza csókolá a helyet, hova a férj neve volt irva, mintha legalább is 100-at előlegezni akarna e küldeményből s azután elrejté keblébe, mintha a többi 900-at még későbbre kivánná eltenni, azután ismét elővette és elolvasá, mintha nem emlékeznék egészen a levél tartalmára, s újra el kellene azt olvasnia, hogy tökéletesen megértse és azután újra meg újra összecsókolá azt, úgy hogy utóbb maga sem tudta már, mennyi hiányzik belőle?

És Fanny is teljesen osztá barátnéja örömét, az öröm oly ragadós. Holnap megérkezik Rudolf, milyen jó kedve lesz azontúl Flórának! Látni fogja a legnagyobb boldogságot, a mit szerető szív képzelhet és nem fogja azt irigyelni, nem! örülni fog más örömének, legjobb barátnéja boldogságának, ki birja, magáénak mondhatja azt a férfit, a kiről mindenki annyi jót, annyi szépet beszél és az holnap ide fog jönni, s hogy addig is nejének örömet szerezzen, megirja jövetele napját. Nem jön ólálkodva, meglepve, mint a ki féltékeny, hanem előre tudatja jöttét, mint a ki bizonyos róla, hogy nagyon, nagyon szerettetik. Oh e boldogságot látni mily öröm lesz!

A két hölgy örömsugárzó arczczal tért vissza a társaság közé, mely éjfélig együtt mulatott, azután mindenki szobáiba távozék. János úr zeneszóval kiséré vendégeit nyugalomra, azután valami altató symphonia zengése mellett hordá ablakról ablakra a czigányokat. Azután az utolsó hang is elhalt és azután aludt mindenki és álmodott szép dolgokat. Rókákról az agarászok, gyűlésekről a szónokok, pástétomokról Málnay úr, férjét ölelte álmában a szűz keblű delnő és Fanny álmodott arról a szép mosolygó arczról, kiről annyit gondolkozott, s ki oly szeliden tekinte rá, beszédes kék szemeivel s oly csodás, oly édes hangon tudott beszélni hozzá. Hiszen álmodni mindent szabad!

— — — — — — — — — — — —

Tehát holnap!

XXI. A VADÁSZ.

Másnap korán reggel vadászkürtök ébreszték a vendégeket; sokan, kik a vadászatról gondolkozva aludtak el, kik a vadászatról álmodtak is, egyszerre talpra ugrottak az édes hangokra; mások, kik szerettek volna megalkudni magukkal még egy félórácskában s csak egy kicsi kis álmocskát ajándékoztak volna még örömest nehéz szempilláiknak, e föltételökben erősen akadályozva voltak a nőttön növekedő zsibaj által, mely a Kárpáthy-kastélyt egyszerre fölveré, jövő-menő léptek, ismerős hangok kiáltozása a tornáczokon, az udvaron csaholó ebek, ostorkongatások, nyerítő paripák fölverték volna még a hét alvót is édes nyugalmából. Ki várhatna a vadász emberektől discretiót, kiméletet? A legfinomabb salonember is, mikor vadászni készül, más csizmát húz, más sipkát tesz s azzal azt hiszi, hogy ez már most őt feljogosítja iszonyúan kopogni, mikor megy és egészen más hangon beszélni, mint egyébkor. Sőt még ez sem volt elég, hanem ha valaki még ki nem nyitotta az ajtaját, azt felénekelték s nehogy történetesen valamely mélyen alvó még erre se ébredjen fel, kisütögettek egynéhány puskát az udvaron.

A vadászat szenvedélye különben ragadós; én még nem ismertem embert, a kinek e mulatsághoz ellenszenve lett volna s közös ez a gyermekekkel, úgy mint a vénekkel s a nőkkel, mint a férfiakkal.

Hajnal alig hasadt még, midőn a felöltözött vendégek kijöttek a tornáczokra, megmutatni magukat és megnézni az időt.

Az eredeti ficzkók lobogós ingujjakkal, pitykés mellénynyel, darutollas kucsmával voltak neki készülve a vadászatnak; feszes dolmányokban, pörge kalappal az elegans ifjuk, csak a bohó Gergely gróf volt angolnak öltözve piros kurtafarkú frakkban s nagyon kért minden

embert, hogy magyarázzák meg a kutyáiknak, hogy nem ő a róka.

A delnők többnyire mind vadászköntösökben voltak; pompásan illett az amazoni termetekre e testhez simuló viselet, hosszú uszályával, melyet kézbe kellett emelni, hogy a sarkantyús vitézek rá ne gázoljanak.

S ki lett volna most is szebb, mint a mi két kedvencz hölgyünk? Flóra szép akart lenni, igen szép, — mert Rudolfot várta. Hajfürtei fonadékát ügyesen választá arczához, finom lengeteg termetét gyönge zöldet játszó halavány veres tafota spenczer szorítá, elől nyitva, csipkefodrozattal, a hasonszínű uszály balfelől smaragd kapocscsal volt felakasztva, láttatni engedve a fehér viganó legalsó hímzetét; araszszal átérhető derekát fehér, aranynyal áttört, keleti shawl ölelé, pálmákkal himzett végeit ölébe hullatva; fején gömbölyű ezüst fényes kalapka volt, lengő marabut-tollakkal; keblén elől három rubingomb tartá össze a sűrű csipkefodrozatot. Mi jogon meri azt valaki megszámlálni: egy, kettő, három? pedig a ki csak látja, mindenki megszámlálja: egy, kettő, három.

Fanny egyszerűen volt öltözve. Habos fekete selyem volt uszálya és dolmánya, mely nyakig fedé termetét, csak a szép karcsú nyak volt piros szalaggal átkötve, mely vékony csipke-bodrot szoríta s elől egyszerű gyémánt csattal volt megtűzve; fejét fényes fekete kalap födé, mely alól két hosszú tömött rendben omlottak alá éjfekete hajfürtei félig eltakarva a kalapra kötött fátyol által.

Mennyi új bájt, eddig ismeretlen varázst ad egy ily lovagviselet a hölgyeknek, a ki eddig csak szerelmes volt beléjök, most megőrülhet miattok!

Azonban megszólalt a csengetyű. Reggelire hivattak a vendégek. Korhely-leves, villás étkek s megfelelő szeszes kortyok vártak rájok a teremben; senkisem kényeskedett most, hiszen vadászok voltak mind. A kedves szép hölgyek sem tagadhaták meg bámulóiktól azt az élvezetet, hogy rózsa ajkaikat néhány csepp rostopsinnal vagy har-

minczéves silvoriummal meg ne nedvesítsék; ma minden szabad. Ma erős szivűnek kell lenni. Mindenki más hangon beszél, még az éltesebb nők is kocsin fogják kisérni a vadászatokat; a főispánné asszonyság is elmegy, pedig előre tudja, hogy igen sokszor el fog ájulni, mert őt minden rendkívül alterálni fogja; bárcsak valaki leesnék a lóról, hogy ő megmutathatná, milyen szépen el tud ájulni olyankor.

Azonban senki sem esett le a lóról.

Gyönyörű nyári reggel volt, midőn a pompás menet kivonult a kárpátfalvi kastély udvarából; elől a delnők, a karcsú, lengeteg amazonok, lejtő paripákon, körülrobogva délczeg ifjaktól, kik lovaikat tánczoltatva szökeltek választottjaik mellett; hátrább a sallangos eredeti ficzkók jöttek mokány lovaikon, végül a hintókban ülő éltes urak és hölgyek; maga János úr is nyeregbe ült s megmutatá, hogy ő sem utolsó a lovaglásban s valahányszor nejére tekintett, húsz évvel látszott fiatalabbnak; arcza ragyogott azon gondolattól, hogy ez a szép asszony az ő felesége.

A bohó Gergely gróf e közben mindenféle ügyetlen lovasokat produkált, pedig ő maga a leggyakorlottabbak egyike volt; mint lovagolnak a vasárnapi boltos legények a Práteren? szétvetett lábakkal, élethű kifejezésével azon aggodalomnak, mintha egy szál deszkán kellene balanceirozniok mélységes tengerek fölött; azután hogy lovagol a porosz paraszt? hanyattvetve magát a nyeregben, térdeit felhúzva s mind a két kezében lóbálva a felemelt kantárt. Mutogatta lord Yehswichset, mint kapaszkodik a nyeregbe, mikor a lova felrug és a lova nyakába, mikor az ágaskodik. Azután a debreczeni civist, hogy lötyögteti magát a lovon a talyiga előtt; végül a zsidó kupeczet, a kit a vásáron elkap a próbálgatott ló s beleviszi a ménes közé, ez alkalommal emberfullasztó kaczajt támaszta Gergely, az eredeti fiuk közé tévedve lovával s majd leverte Horhi Miskát a nyergéből. Szidták az ánglus születésit!

Három jutalom volt kitűzve a három legjobb agárra.

Első egy arany billikom a már említett felirattal, másik egy ezüst vadászkürt, harmadik egy szép medvebőr. Ezt az utolsót alkalmasint legjobban meg fogja köszönni a diadalmas agár.

A versenyfeleket párosával összefűzve vezetik pórázon a peczérek, a kedvencz agarakat kiki szekéren hozatja, féltve, nehogy megrugja valami ló.

Lőfegyver természetesen egy sincs a társaságnál. Ilyesmit agarászatra nem szokás vinni.

A mint az egész vidám társaság a hosszú olasz jegenyesétányon végig vonul, a sétány tulsó oldalán egy szemközt jövő lovagot látnak bekanyarodni.

Már messziről megismeri mindenki lovaglása módjáról, s mint a futó tűz terjed el egyszerre az egész társaságban: ah valahára mégis eljött!

Ki jött el? Hát ki más, mint a legdaliásabb lovas, a legmerészebb udvarló, kinek egy percz jönni, látni és győzni: — Kiss Miska.

A pünkösdi király.

Egy percz alatt a társasághoz ér, siet magát rögtön kimenteni a hölgyek előtt, hogy eddig elmaradt; apró czélzásokból engedi gyanítani, hogy komoly ügyei voltak, hihetőleg párbaj, azután a férfiak előtt menti ki késedelmét; lehet sejteni az okát, gyöngéd ügyek, hihetőleg légyott.

A mióta nem láttuk, meglehetős gömbölyűséget vettek fel arczvonásai, mint olyan emberéi, ki soha sem testi, sem lelki bajokkal nem vesződik, kinek a feje sem fáj soha, a szive még kevésbbé.

Miután egy percz alatt a társaság valamennyi tagját sorban köszöntötte, még az agarakat is néven szólongatva, itt kezet csókolva, amott kezet szorítva, végre visszakerül az egymás mellett lovagló két hölgyhöz, s különös ügyességgel sikerül neki mind azokat, a kik őket környezik, úgy félretánczoltatni, hogy közvetlenül Kárpáthyné mellé juthasson, kit azonnal elkezd minden tétovázás nélkül istenasszonynak és lovon ülő angyalnak nevezni.

Szerencsétlenségére Fanny őt félreérti, s mindazt, a mit neki beszélni szokott, kapitális bohóságoknak tartja s érdemeiken felül nagyokat nevet rajtok.

— János úr, János úr, szólt hegyesen, élesen Marion kisasszony a hintaja mellett lovagló Kárpáthyhoz, ha én önnek volnék, nem tartanék olyan házi barátot, a ki ellenállhatatlanság hírével bir.

— Nem vagyok féltékeny, nagyságos kisasszony. Ez az egyik kerék hiányzik az organismusomból; bizonyosan kivette belőlem valaki, hahaha!

— Akkor meg ha önnek volnék, nem jönnék parforce vadászatra, attól tartván, hogy agaraim Acteonnak nézhetnek.

— Adtam volna talán rá okot, hogy nagyságod úgy viselje magát irányomban, mint Diána?

Marion kisasszony ajkpittyesztve fordítá el fejét. Ez az ember olyan ostoba, hogy semmit sem akar elérteni, a mivel valaki bosszantani kivánja.

Fanny jókedvűen kaczag a pünkösdi király beszédein. Ha tudná, hogy ezt udvarlásnak nevezik, nem kaczagna. De hiszen mellette lovagló barátnéja épen olyan jó kedvvel társalg Gergely gróffal és ma mulatság napja van, kissé hangosabb lehet a jó kedv, mint egyébkor.

Miska legjobban érzi magát, mikor a mesterségéről beszélhet; figyelmes szemmel vizsgálja, hogy tartja magát Fanny a lovon? ez szabadságot ad neki megjegyezhetni, miszerint termetét nem hajtja eléggé előre, a derekát könnyű hullámzásban kell tartani a paripa lépéseivel egyezve; a nyereg alkalmasint félre van csúszva, mert a jobb térd igen alacsonyan áll, nem, nem az a baj, a kengyel igen hosszú, a ballábacska alig ér bele a hegyével. Ho! meg kell állani! Ebből nagy baj lehet; a futtatásban könnyen kicsúszhatik a kengyel a talp alól. Meg kell állani. A nagyságos asszony számára magasabbra kell csatolni a kengyelszíjjat. Egyszerre öten-hatan ugrottak le lovaikról e kellemes szolgálatot megteendők, legelső volt a pünkösdi

király; Fanny azonban egészen elpirulva körülforgatá lovát, visszatartóztatva kengyelétől a szolgálatra kész seladonokat.

— Nagyon jól van így, nem szükség megigazítani.

E pillanatban, senki sem tudja honnan termett oda? Varga uram ugrott Fanny lova mellé, s szives készséggel ajánlá, hogy ha valami baj van a nyeregszerszámon, parancsoljon a nagyságos asszony ő vele, legalázatosabb szolgájával.

Fanny háládatos mosolylyal köszöné meg az öreg hivatalnok készségét, ki ezáltal azon zavarból menté ki, hogy kengyelvasához e fiatal emberek egyikét engedje nyúlni, mire az öreg lehajolt, kérve úrnőjét, hogy addig tegye vállára a lábát, s nagy tiszteletteljesen feljebb csatolá a szijat.

— Köszönöm, édes barátom, szólt édes hangon a delnő, megszorítva az öreg kezét, míg Kiss Miskának kedve lett volna őt hátba ütni.

Az öreg ismét eltünt, észrevétlenül, alázatos semmivételével; hihetőleg valahol hátul egy csézában rejtőzködik. Ha figyelmezne rá valaki, észrevehetné, miszerint az öreg nem dűl a balfelére. Balvállán úrnője lábnyoma könnyű porfoltot hagyott maga után. A világért le nem dörzsölné azt onnan, s mihelyt haza megy, leveti azt a mentét, elcsukja és soha fel nem fogja venni többé.

A társaság vígan robog tova.

A menet egy helységen kívül egy mulatólak előtt állapodott meg. Itt fognak majd a jutalmak kiosztatni. A nem lovagló hölgyek és férfiak itt leszálltak, felhágva a magas torony alakú terracera, mely a mulatólak közepéből emelkedett s honnan az egész síkságot be lehete látni, melyen csak itt-ott látszott egy-egy folt erdő, a többi mind sásos, csátés avar, rekettyés berek, egészen rókáknak való ország. Innen a mulatólak tornyából legjobban meg lehete látni az egész versenyt, melyhez pompás látcsövek voltak előre készítve.

Egy egész tábora az agaraknak követte a vadászokat. Gyönyörű volt ellátni: egyetlen ismerős füttyentésre hogy válnak külön egyes csapatok a többi közül, gazdáik körül seregelve, a kedvencz agarakat is leszedték a szekérről, a pórázokat eloldozták, mire azok nyihogva ugráltak fel gazdáik kezei után, a hol lehetett, egyet nyalva rajtok.

Különös, hogy az emberi szenvedélyek hogy ragadnak el az állatra.

János kiválaszta a többi közül két tiszta hófehér agarat s egy füttyöt vetve nekik két ujjával, odavezeté nejéhez.

— A két legszebb és legderekabb agár az egész csapatban.

— Ismerem már őket, az egyik a Cziczke, a másik a Rajkó.

A két agár, nevét hallva említeni, víg szökdécseléssel ugrált fel a lóra, az úrnő kezei után kapkodva.

János urat nagyon kellemetesen lepte meg, hogy neje agarait névszerint ismeri, s annak is igen örült, hogy az agarak is ismerik úrnőjöket; hiába, mindenkit meg tud hódítani, embert és állatot!

— Hát a Matyi hol van? kérdé Fanny széttekintve.

— Azzal magam fogok menni.

— Hogyan uram? Ön futtatni akar? Ne tegye azt.

— Miért ne? nem tartasz engem jó lovasnak?

— Én elhiszem, hogy az, de tegye meg a kedvemért, hogy ne bizonyítsa be azt.

— A te kedvedért? Rögtön leszállok a lóról.

Flóra súgva mondá a mellette lovagló Gergely grófnak:

— Szeretném tudni, hogy a jelenlevő férjek közől hány tenné meg azt a neje kértére, hogy a vadászatból elmaradjon?

Marion kisasszony is súgott valamit a mellette ülő Keresztynének.

— Félti az öreget az ifju menyecske. Az ilyen majoratusi jószágok birtokosát nagyon erős okai vannak a nyak-

töréstől félteni a hitvestársnak; vannak esetek, midőn kellemesebb nőnek lenni, mint özvegynek.

— Mindenesetre kellemesebb, mint vén leánynak; felelt rá Keresztyné mérgesen, gorombán, hogy Marion kisasszony majd elszédült ijedtében.

Annyi gyöngédség volt János úrnak ezen tettében, miszerint neje kértére lemondott egy oly kedvencz mulatságáról, melynek hónapok óta előre örvendett, hogy Fanny egészen elérzékenyülve nyujtá neki kezét.

— Ugy-e, ön nem haragszik ezért rám, én úgy féltem önt.

János ajkaihoz szorítá a nyujtott kezet és sokáig kezében tartva azt, kérdé:

— Hát én ne féltselek téged?

Fanny önkénytelenül barátnéjára tekinte, mintha azt kérdezné tőle, vajjon ne maradjon-e ő is itt?

Kárpáthy elérté a tekintetet.

— Nem, nem. Azt nem kivánom, hogy elmaradj. Eredj, mulass. De vigyázz magadra. Ti fiuk, úgy vigyázzatok nőmre, mint a szemetek fényére!

— Oh vigyázni fogunk, felelt Kiss Miska, megpödörintve bajuszát.

— Majd vigyázok én rá, monda Szentirmayné, erős hangnyomatékot vetve az «én»-re; miután észrevette, hogy Fannyt férjének jóakaratu felhívása zavarba kezdi hozni.

A tulsó oldalon ezalatt az eredeti ficzkók is elkészültek az agaraikkal, s miután azt az egyetlen egy szójátékot, mely a magyarban létezik, s mely róka-fogások alkalmával el nem szokott maradni, eléggé megviselték s különféle tajtékpipákba számtalan fogadást tőnek: elkezdik a kürtök és ostorok segedelmével sürgetni a hajsza megindulását.

A paripák, agarak nyugtalan szökelléssel kezdenek mozogni a kürtszóra, a társaság három külön csapatra oszlik, melyek, mint egy tábor, derekat és szárnyakat képezve, indulnak meg a csalitos rónának, az agarakat előre bocsátják, a hölgyek kendőikkel, a férfiak kalapjaikkal inte-

getnek egymásnak a mulatóka tornyából és vissza, azután a nyargaló csoportok elszéledeznek minden irányban, itt-amott eltünve a sürü bokrok között, másutt a berekből csak a lovaglók feje látszik elő, de mindenütt látni a két ifju delnő lobogó fátyolát, őket kiséri legtöbb szem és gyönyörködik bennök. Most egy árokhoz értek. Szentirmayné merészen neki vágtat és keresztül szökel rajta, egy perczczel később ugratja át az árkot Kárpáthyné; karcsú termete úgy hajlik, úgy hullámzik a szökés közben; utána kisérőik, Gergely gróf, a pünkösdi király és néhány lovász. Az erkélyről tapsolnak nekik.

Csak Kárpáthy nyughatatlan. Nem találja helyét. Lemegy lovászaihoz s ott találva az öreg Pált, aggodalommal mondja neki:

— Úgy féltem ezt az asszonyt; ha valami baj találná érni! Nem bokros-e az a ló?

— A legjámborabb. Talán jó volna mégis, ha utána mennék.

— Igazán mondod. Ülj fel saját lovamra. Vigyázz rá, hogy a mocsár felé ne tévedjenek, figyelmeztesd őket, ott könnyen oda lehet veszni.

Palkó rögtön felugrott János úr lovára s Kárpáthy felment ismét az erkélyre, utána nézni, ha utól fogja-e őket érni?

A csapat szélsebesen haladt előre. Az agarak felverték már valahol a rókát, de még mind nagyon messze voltak s az űzés tétova irányából ki lehete venni, hogy a ravasz állat nyomot iparkodik veszteni. El-elbukik a buczkák között s elhagyja maga mellett rohanni üldözőit s akkor egyszerre oldalvást csap ki. De hasztalan minden furfangossága, ott ismét új ellenségre talál, hasztalan búvik, hasztalan fordul vissza futtában, nincs hová menekülnie, a sürü ostorpattogás minden oldalról tudatja vele, hogy irtó harcz van izenve fajának s azzal rászánja magát a futásra s a legelső dombra felkapva, ott egy perczre megáll, széttekint, honnan jön az ellen? s azzal neki veti magát az avarnak.

— Ni a róka! kiáltják egyszerre üldözői, a mint megpillantották a dombon. A következő perczben már eltünt onnan.

De annyit mégis láttak, hogy gyönyörű állat volt. Vénnek kell lennie. Ez dolgot fog adni a legjobb agárnak is.

Utána!

A hajhászó csoport vágtatva rohan az agarak nyomában, a két hölgy arcza úgy ég a vadászat szenvedélyes örömétől; Fannynak eszébe jut e perczben, a miről ábrándozott egykor, ha most ő — a névtelen ideál — mellette nyargalna sebes paripán és látná őt vágtatva rohanni mindig előre, míg leomlana előtte és meghalna ott és senki sem tudná, miben halt meg? Flóra pedig arra gondolt, ha most Rudolf csak egyszerre szemközt jönne és őt meglátná — és újra belé szeretne.

Most egyszerre a rétre ért ki a róka; egy több ezer holdnyi kaszálló terült a vadászok előtt, melyen még rajta állottak a sorba rakott kalangyák. Itt kezdődött még a vadászat érdeke. A róka gyönyörű egy példány volt, akkora, mint egy fiókfarkas, csakkogy jóval hosszabb; nagy bozontos farka, mint egy seprő huzódott utána; bukdácsolva baktatott előre, nem mintha gyorsabban futni nem birna, de hogy erejével gazdálkodjék, miközben szüntelen csavarogva, félrecsapva, ellenfelei kifárasztására törekedett. — Félszemmel szüntelen hátratekintgetett üldözőire, miket mintegy száz lépéssel előzött meg s midőn vevé észre, hogy a távolság fogyni kezd, oly gyorsan iramodott előre, míg azokat ismét megelőzte.

Pedig János úr legjobb agarai, a Cziczke, Rajkó, a két fehér, Matyi, a nagy Ordas, Kiss Miska Fecskéje s Gergely gróf Armidája voltak nyomában, a többi sereghajtót nem is számítva.

A róka meg-megállt. Sajnálni látszott a berket, melyből kiugrasztották s neki-neki futott egy-egy boglyának, mintha azt hinné, hogy a mellett elbujhatik, azután mérgesen ma-

kogva baktatott újra tovább: a távolból is lehete látni, hogy vicsorítja éles fogait elleneire, mikor visszanéz.

Rossz dolog volt rá nézve ide a síkra kiszorulni, a hol sem buvóhely, sem folyam nincs, mely üldözőitől megmentse. Volt ugyan oldalvást egy kiszakadása a Berettyónak, melyet rákászati tapasztalataiból s nyári fürdések után ismert, mint jó mély és széles vizet. Jó volna most, ha ez a víz közte és az agarak közt lehetne, mert az agár nem úszik örömest; de odáig megkerítik s lehúzzák a bundáját, mielőtt megázott volna.

Már a kaszálló közepe táján észre lehet venni, hogy futása lassúdik, nem sokára körül lesz fogva.

— Hajrá Fecske! Hajrá Rajkó! Hajrá Armida! hangzik minden oldalról.

Az agarak megfeszített gyorsasággal rohannak utána.

A két fehér legközelebb éri; mint a szél, úgy vágtatnak utána, karcsú nyakaik előre vannak feszítve, két felől közre bocsátják a rókát, még néhány percz és elérték.

A róka itt egyszerre megáll, farkát maga alá csapja s összecsattogtatva fogait, szembe áll a két agárral. — Azok meghökkenve állnak meg előtte, mérges nyifogással vetve meg lábaikat s sebesen csóválva felkunkorodott farkaikat. E perczet hasznára fordítja az üldözött vad s egy oldalszökéssel kisikamlik a két fehér közől s jobb felé próbál menekülést.

Ujra utána valamennyi.

Most Gergely gróf Armidája éri legközelebb.

— Bravó, Armida! Tied a győzelem!

Még egy szökés. A róka egyszerre lelapul, s Armida keresztülugrik rajta s csak husz lépésnyire futtában veszi az észre, hogy a róka elmaradt.

Ez most egyszerre jobbra fordul.

— Rajta Fecske! Kiált Kiss Miska. És Fecske csakugyan elkapá a rókát; a jutalom a tied! hanem a róka is elkapta a Fecskét, olyat harapott az orrán, hogy menten elbocsátotta ismét. Ez is a tied.

Ekkor egyszerre teljes erejéből neki a róka a Berettyóágnak. Sikerült a ravasz ficzkónak annyi üldözőjét kijátszani s oldalréshez jutni. Az agarak mind messze maradnak el mögötte.

Most áll még csak elő Matyi, az ordas, a soló agár, ez majd megmutatja, hogy mit tud. Eddig meg sem igen erőltette magát, hagyta a többieket vállalkozni, úgy is jól tudta, hogy ezt a rókát egyik sem fogja el, ismerte már a maga emberét! Kettőnek, háromnak meg bír ez felelni. Régi róka! ismerik már egymást, sokszor találkoztak itt-amott. Most mutassa meg hát, hogy ő ellenében mit tud?

A róka ismét elővette régi cseleit, félreszökelt, meglapult, fogait csattogtatta; mind hiába, próbált ellenféllel volt dolga!

Hogy ezt János úr mind nem láthatja! Kérdezzetek meg egy szenvedélyes agarászt, hogy mennyiért adna egy ilyen látványt?

Most a róka egyszerre a legsebesebb futás közben meglapul, de Matyi nem ugrik rajta keresztül, mint a szeles Armida tett, hanem a mint a róka visszafelé fordítja fejét neki vicsorított fogaival, egyszerre túlnan csap hozzá, mint a villám s azon pillanatban csak azt látni, hogy a róka bukfenczet vet a levegőben; Matyi nyakánál fogva felhajította azt s alig ért vissza a földre, ismét megkapta hátán a bőrét s egyet rázott rajta a levegőben s azzal ismét elhajította, hadd szaladjon megint egy kicsinyt.

— Brávó Matyi, brávó, hangzott az egész társaság szájából.

E kiáltás csak arra buzdítá Matyit, hogy még több bravourt mutasson nézőinek. Most meg azt követte el, hogy a róka mesterséges sakkfigurái ellenében visszafordította azt a vadászok felé, hogy ott azoknak szeme láttára lapdázhasson vele a levegőben. Egy percznél tovább soha sem tartotta szájában a veszedelmes állatot, mert tudta, hogy a másik perczben már az is megfogná őtet s a rókaharapásról igen sajátságos fogalmaik vannak a kutyáknak,

azt minden ismeretes harapások közt a legkevésbbé szeretik. Ezért addig iparkodott azt hajigálni, földhöz verni, míg kifárasztja. A róka már nem is védte magát, csak futott előre, sántítva, bukdácsolva három lábon. Mindenki azt hitte, hogy már vége van; midőn egyszerre oldalt csap újra s egy falka ökröt pillantva meg az országúton, egyenesen azoknak iramodik.

A vadászoknak itt egy meglehetős magas korlátot kellett átugratniok, a midőn ismét alkalma nyilt a két delnőnek gyönyörű ügyességét kitüntetni; szerencsésen átszökell rajta mindakettő.

E pillanatban egy lovagot láttak meg mind a ketten szemközt jönni rájok az országúton, kinek közeledtét részint a bokrok, részint a félrevont figyelem miatt mindez ideig észre nem vették.

Ez ő!

Flóra arcza e perczben még pirosabbá lesz, Fanny halavány, mint a halál.

Ez ő!

Ráismernek mind a ketten. Ez ő. Egyiknek szerető férj, másiknak szeretett ideál.

Flóra örömriadva rohan elé, szerelmes sikoltással.

— Rudolf, Rudolf!

Fanny a kétségbeesés némaságával fordul el s nyargalni kezd visszafelé.

— Az Istenért! kiált Rudolf, kinek arcza még ég a szerető nő csókjaitól; azon hölgyet elragadta a paripa!

— Ez Kárpáthyné! szól ijedten Flóra s korbácsot ad lovának, hogy utolérje.

Az asszony hanyatt-homlok rohan az avaron keresztül; mindenki azt hiszi, hogy elragadta a mén. Flóra, az öreg Palkó, Kiss Miska és Gergely gróf hasztalan vágtatnak utána, nem bírják megközelíteni, csak Rudolf ér vele.

Most a mén a keskeny gátra kapott fel s azon nyargal végig, túlnan hat ölnyi mélységben a Berettyó vize. Egy bukás és vége van. De Rudolf utoléri már; ő mindannyi

közt a legjobb lovas. Már egészen mellé jutott. Először látja életében e nőt. Mit tudhatja ő, hogy annyiszor találkozott már vele? ha soha sem vette észre. A paripa tajtékot fúva rohan a delnő alatt, kinek arcza oly halvány és keble úgy hullámzik. Itt van ime a percz, midőn mellette lovagol az ifju, lélekzete éri, hajfürteinek lebbenése az ő orczáját legyinti és neki százszor több oka van most azt óhajtani, hogy bár meghalna e pillanatban; ez ifju, ez imádott ideál a legszebb, legnemesebb hölgynek, legkedvesebb barátnéjának férje.

Rudolf kénytelen a neki vadított paripa elfogásával felhagyni, e helyett azon pillanatban, midőn Fanny elszédülten, elaléltan hanyatlik hátra nyergéből, hirtelen megragadja karját s izmos kézzel odaöleli magához, át a nyeregbe. A nő ájultan borul vállára, a paripa szilajan száguld tova!

XXII. A KÍNSZENVEDÉS.

Kárpáthyné az eset után igen nagy beteg lett, sokáig kétséges volt életben maradása is. Kárpáthy a világ legelső orvosait hozatta el számára: tanácskoztak, gyógyították, senki sem tudta, mi baja? Az nagy hiba, hogy a sziveket senki sem tudja gyógyítani.

Sokáig magánkívül volt, beszélt érthetlen dolgokat, mint betegek szoktak, kiknél a meggyuladt agy ábraképekkel van tele. Ki ügyelne az ily beszédre? Nem való az. Rémeket, iszonyatot lát az ily beteg mindenütt, a hol semmi sincs s elnéz minden ismerőst ismeretlen alakoknak, más jellemet vesz föl, az erőslelkű lesz félénk, a szemérmetes hevült képekről beszél, ki jegyezné fel szavaikat?

«Távozzál tőlem, — hagyj engemet elveszni.»

Ki tudná, mit tesz az?

«Paripa, melyet a halál lovának neveznek, azon ülök én, ne jőjj melém.»

Mit jelentene ez?

«Ha te nem volnál boldog, nem volnék én boldogtalan.»

A forró égő homlokon lágy sima kéz érintése vonul végig, Flóra az, ki ott virraszt a beteg ágya mellett, éjről éjre, megtagadva az álmot, meg férje látását, daczára Marion ijesztgetéseinek, ki azt beszéli, hogy Kárpáthyné meghimlőzött.

Ha csak ez volna a szegény nő baja, milyen kevés volna az.

Végre győzött a természet. Az ifju véralkatnak erős küzdelmei szoktak lenni a halállal s hamarább elhanyatlik, mint a vén. Fanny megszabadult a haláltól. Midőn legelőször tekinte szét tisztult elmével maga körül, két lényt láta maga mellett ülni. Egyik volt Flóra, a másik — Teréz.

A mire semmi rá nem vehette volna Terézt, hogy Kárpáthynét meglátogassa, az első hír súlyos betegségéről kényszeríté azt tenni. Épen az nap érkezett, hogy Fanny kórállapota jobbra fordult s Flórát felváltotta az ápolásban.

Azonban Szentirmayné még sem akart addig eltávozni, míg barátnéját egészen veszélyen kívül nem tudja s néhány napig még ott szándékozott maradni.

Fanny visszanyeré az életet, eszméletet; többé nem beszélt értetlen, idegen dolgokat; elcsendesült, — meggyógyult, a hogy az orvosok mondák.

Ki tudja, melyik nagyobb kín? Azon eszmék, mik az őrült égő agyában fogamzanak, vagy a miket a csöndes hallgatag gondolat a szív fenekére zár? az szenved-e jobban, a ki tombol és üvölt, a kit megkötöznek lánczczal, a ki fogait csikorgatja és nehéz tusájában vérverítéket izzad, vagy a ki hallgat és mosolyog és érzi azt az eszmét, a mitől könnyű volna megőrülni.

Most már hidegen lehetett végig gondolni az egész életen.

Mi volt ő, mivé lett most és mi lesz belőle!

Ivadéka egy szerencsétlen családnak, mely hírét kénytelen szégyenleni s melynek minden tagja örömest el-

tagadná egymást, elcserélné önmagát, örömest lenne vén, hogy el lenne feledve ifjusága.

E család fátumát elfogták róla Isten imádásához szoktatott kezek, megőrizték, megvédték minden veszély ellen, csendes, békés menedéket készítének számára, a hol úgy élhetett volna, mint rejtett fészkén az erdei madár.

Menedékét el kelle hagyni, hogy egy álomkép után fusson a világban, azon nagy világban, mely reá nézve annyi ijesztő képpel bírt, melyből annyi nyájas szó hívta, a mennyi háborító riasztá vissza.

Egy nőszívet keresett, mely őt megértse, és egy férfiarczot, mely ideálja lőn.

És megtalálta mindakettőt.

A nemes szívű barátnőt, ki hozzá jobb, kedvesebb volt, mint minőt remélni tudott, és a bálványozott ifjat, kinek lelkéről, szívéről több jót és szépet beszélt a világ, mint mennyit ő lelkében reá pazarlott. És e nő és e férfi ideál a legboldogabb házasok.

Mi legyen akkor ő?

Néma tanúja e boldogságnak, melyről neki is oly ragyogó képzeletei voltak? Lássa mindennap a barátnő boldog arczát s hallgassa édes örömeinek titkait, miket bizalmas suttogások óráiban a nők meg szoktak egymásnak mondani. Hallja dicsőített nevét, lássa magasztos arczát az ifjunak, kit még imádnia sem szabad s ne merjen szólni felőle, nehogy arczának elpirulása, hangjának reszketése elárulja, a mit soha nem szabad embernek megtudni.

Vagy szívében áruló legyen az iránt, ki tele szeretettel járult hozzá, ki legelső nyújtá neki kezét, hogy vezesse, hogy pártolja, annak boldogsága ellen, mint a házba fogadott tolvaj, terveket készítsen, rosszabb legyen, mint valamennyi testvére, mint mindazok, a kik hozzájok hasonlók, mert azok csak idegen erszényeket vadásznak, nem idegen boldogságot.

És utoljára, ha akarna is, mit érhetne el? Ha akarna oly bűnös lenni, mint az úrrá lett szenvedély kívánja,

nyerne-e mást, mint megvetést? Hasonlíthatja-e magát bármi tekintetben azon nőhöz, kinek keblén e férfi a legnagyobb boldogságot tanulta ismerni? ha meg akarná csalni, megtörni, meglopni e nőt, nem volna-e az őrült merénylet tőle, midőn amaz oly szép, oly jó, és olyan eszes? Csupán csak az emberi szeszélyekre építhetné reményét, ha azt hihetné, hogy Rudolf is csak olyan, mint a többi lengeteg férfi, ki megcsalja a legbájosabb, a legkedvesebb nőt egy másikért, ki annak bájaiból századrésznyit sem bir, csak azért, mert amaz már ismerős, már sajátja, emez idegen és másé s unalmas kedélye óhajtja a változatot; ha ilyennek képzelhetné Rudolfot, tán akkor várhatna tőle szerelmet. De milyen szerelmet? nem megvetné-e azt ő maga is?

Oh kétségbeejtő, kétségbeejtő!

És ilyenkor látni maga mellett, ágyánál virrasztva ezt a két nőt, kik mindegyikének annyival tartozik, kik oly részvéttel ülnek ágya mellett és kezeit kezeikben tartják és nem gondolnak arra, hogy ő e részvétet nem érdemli! Hogy vonnák vissza kezeiket, ha tudnák, minő gondolatok azok, miktől kezeinek lázas forrósága támad!

Milyen boldog volna most, ha soha nem tanulta volna e szenvedélyt megismerni, ha soha nem bocsátotta volna lelkét repülni elérhetlen vágyak után, ha a tisztes agg nőre hallgatott volna és ülne most is otthon a csendes, nyugalmas mezei lakban, nem törődve mással, mint virágaival.

Mind ennek vége, vége!

Sem előre sem hátra menni nincs többé út.

Csak élni, élni, egyik nap a másik után s valahányszor egy nap feljő, felsóhajtani: «ismét új nap!»

Hát a férj, a jó öreg?

Kárpáthy csak most érzé, mennyire szereti az asszonyt! Tán ha meghal, túl nem birta volna őt élni.

Minden órában tudósitani kellett hogyléte felől s míg kétséges volt meggyógyulása, addig senkit el nem fogadott

magánál. Néha megengedték neki az orvosok, hogy nejét meglátogassa, ilyenkor könyes szemekkel állt meg a nehéz beteg ágyánál, megesókolá kitett verítékes kezét és sírt mint a gyermek.

Végre túl volt a nő minden veszélyen. Szentirmayné elbúcsúzott, szívére kötve Kárpáthynak, hogy Fannyra ügyeltessen, korán ki ne hagyja menni a hidegre, orvosai rendeletét szigorúan megtartsa s minden indulatoskodástól megőrizze; olvasni sokáig nem lesz neki szabad s majd egy hét múlva, ha szép idő lesz, egy félórára kikocsizhatik, de akkor is melegen öltözzék s több efféle, a hogy azt a nők legjobban szokták tudni.

Kárpáthy áldások közt bocsátá útra a kedves szomszédnőt, megigértetve vele, hogy minél előbb meg fogja őket látogatni.

— A látogatás sora most már önökön van, egy hónap múlva úgy hiszem Fanny képes lesz azon igéretet beváltani, miszerint férjem beigtatási ünnepélyén a háziasszonyi gondokat velem megosztandja. Egyébiránt nem tudja, hogy én most megyek, nem akartam egy búcsúzási jelenettel felizgatni; jó lesz, ha ön tudósítja eltávozásomról.

János úr kapott e megbízáson s elébb megtudva Teréztől, ha Fanny ébren van-e s nem lesz-e rá nézve alkalmatlan, szép lábujjhegyen besompolyodott hozzá, odalépett ágyához, fejét megsimogatta, kezét kezébe vette és kérdezé: hogy van?

— Igen jól, felelt a beteg és iparkodott mosolyogni.

A mosoly rosszul sikerült, de jól esett János úrnak észreveni a szándékot is.

— Szentirmayné üdvözöl, most távozott el.

Fanny nem szólt rá semmit. Csak kezét huzá végig homlokán, mintha el akarná onnan űzni a gondolatot, mely abban támadt.

Kárpáthy azt hivé, hogy az ő keze tán hűsebb lesz e forró homlokon s gyöngéden tapasztá azt oda.

Fanny megfogá mindkét kezével e kezet s ajkaihoz voná azt.

Kárpáthy oly boldognak érzé magát e perczben.

Félrefordult, hogy ne lássák szemeiben a könyeket.

Fanny azt hivé, hogy el akar távozni s még közelebb voná magához.

— Ne menjen ön el. Maradjon itt. Beszélgessünk.

Oh ez nagyobb öröm volt, mint a minőt várni lehete. Neje óhajtja, hogy ő ott maradjon, hogy vele beszéljen! Ez angyali jóság!

— Lássa, már egészen magamhoz jöttem. Nemsokára fölkelhetek. Nem haragszik ön meg, ha valamit kérek öntől?

— Ezeret! ezeret! Ne is egyet, kiálta örömmel János úr, hogy neje is fog tehát valamit kivánni.

— Lám, a betegek mindig azon törik a fejöket, hogy mivel lehetnének alkalmatlanok gondviselőiknek.

— Oh kívánj bármit. Bizonyos lehetsz felőle, hogy rám nézve nem lehet nagyobb gyönyörűség, mint neked örömet szerezni.

— Ugy-e bár, elkészült Pesten önnek új kastélya?

— Kívánsz ott lakni talán? sietett Kárpáthy, megelőzve neje gondolatait. Minden perczben elfoglalhatod s ha nem tetszik az és szebbet óhajtasz, télen építtetek egy másikat, aláfűttetve, mint a hogy a moszkvai Kremlt építették.

— Köszönöm, megleszek elégedve vele. Lássa, én már előre gondoltam magamban, minő új életet fogunk mi ott kezdeni.

— Igen; víg társaságokat fogunk körüled gyűjteni, fényes estélyeket . . . .

— Nem úgy értettem. Komoly, jótékony czélokra gondolok most. Oh nekünk annyi kötelességünk van, miknek betöltését emberiség, közügyek, szenvedők várják tőlünk.

Szegény asszony! Hogy iparkodik szíve forrósága elől e hideg, magasztos eszmék közé menekülni.

— A hogy kívánod. Teljék örömed a könyek felszárí-

tásában. Légy boldog azon áldások által, miket a hála fog nevedre halmozni.

— Ezt tehát megigéri ön nekem?

— Boldog vagyok valamit kedvedre tehetni.

— Ne legyen ön oly engedékeny, mert ez által csak arra kényszerít, hogy még követelőbb legyek.

— Szólj, szólj. Bár végehossza ne volna kívánságaidnak. Hidd el, hogy csak akkor vagyok boldogtalan, midőn látom, hogy te semminek sem örülsz, mikor szomorú vagy, mikor semmit sem óhajtasz, akkor én igen-igen szerencsétlen vagyok.

— A jövő nyárra fürdőkre szeretnék menni.

— Hová? Parancsolj, hol fogod magadat legjobban érezni.

Fanny gondolkozott. Akárhová! Csak messze, messze innen! El a szomszédságból, a hol Szentirmayék laknak és soha sem jönni többé vissza.

— Mehádia úgy hiszem legkedvesebb hely lesz. (Legtávolabb, gondolá magában.)

— Még ma előre lefoglalom számodra a legszebb szállást jövő nyárra, az valóban igen kedves hely.

— Azután még egyet.

Kárpáthy alig birt magával az öröm miatt.

— De ez nagyobb és nehezebb kívánat a többinél.

— Annál kedvesebb; mit kívánsz?

— Azt szeretném, ha ön mindenüvé velem jönne és együtt volna velem és soha sem hagyna el.

Ah ez több volt, mint a mennyit emberi szívvel meg lehet birni! A bohó öreg ember térdre esett neje ágya mellett s annak kezét csókjaival, könyeivel halmozá el:

— Mivel érdemlem én ez örömet, e jóságod te tőled?

Az asszony szomorúan mosolygott és sokáig, sokáig nem bocsátá el férje kezét kezéből. Kárpáthy a nap felét ott tölté ágya mellett, nyájas fecsegés között hallgatva a kedves beteg apró kivánatait s boldog volt, hogy ő nyújthatá neki az orvosságot.

— Mi ez? kérdezé magában Teréz, ki figyelemmel kisérte a jelenetet és kezdé sejteni, hogy mi az.

Néhány nap mulva már szabad volt Fannynak fölkelni ágyából, akkor is férje vállára támaszkodva sétált végig a szobákon; napról napra megtért egészsége, felüdült, magához tért. És azután egész napokat férje közelében tölte, hímzését, olvasmányát az ő szobába vitte; behítta magához, midőn zongorázott, együtt kocsikázott vele, soha sem hagyta el. Nem vágyott semmi társaság után. Cselédjeinek utasításul adá, hogy ha a régi látogatók keresik, mondják nekik, hogy rosszul érzi magát és az alatt ott benn ült férjénél és kényszeríté magát őt boldogítani, örömmel elhalmozni. Mi ez? Ez nem annyit tesz, mint tettetni a szerelmet, ennek neve: szeretni kötelességből.

Még Terézzel is keveset foglalkozott ez idő alatt. A jó rokon rövid időn búcsút is vett a háztól; Fanny köny nélkül, panasz nélkül vált el tőle. De lelkébe látott Teréz. Midőn megcsókolá néma ajkát s aztán kocsira ült, önkénytelenül sóhajta föl magában :

«Szegény leány!»

XXIII. A KÉM.

Kecskerey úr szállásán vagyunk.

Nagy hiba volna tőlünk, ha végképen megfeledkeztünk volna róla; oly egyéniségeket, mint az övé, nem szabad egyszer látni és azután elfeledni.

Most ő Pesten lakik, pompás, elegáns szállást tart, renomméeja most is a régi s minthogy a társadalom ez idő szerint sokkal elevenebb, annál szükségesebb alkatrészét képezi ő annak; a mint szava járása: ő amalgamázza a társadalom különféle elemeit. (Ez a barbár mór chemiai műszó akkoriban kezdett a tükörcsináló műhelyeken kívül is divatba jönni.)

Még reggel van s az érdemes úr még nincs felöltözve;

mikor pedig azt mondjuk, hogy nincs felöltözve, ezt a szó betű szerinti értelmében kell venni. Ott ül a szoba közepén, egy gazdag bibor ottománon, csupán egy veres burnuszba burkolva, roppant csibukot harapdálva s fujva maga körül a füstöt és egy átelleni nagy álló tükörből nézi magát. Pedig bizony nincs mit gyönyörködni magán. Nagyon roszszul élne meg, ha modellnek kellene magát árulnia az atelierekben: — hanemha carricaturákhoz. Háttal az ottoman tulsó felén egy vele csaknem egyenlő nagyságú orángutáng ül hasonló kecses helyzetben, hasonló burnuszban: szintén csibukozva, s szintén egy átelleni tükörben nézi magát. Már ez inkább méltán, mert ő majomnak csakugyan elég csúnya.

Körül elszórt illatos szerelmes levelek hevernek s lábbal tapodott versezetek, hangjegyek s más afféle veszendő dolgok; körül a falon válogatott mindenféle képek, mik, ha egymásra nézhetnének, bizonyosan nagyon elszégyelnék magukat; az aztalon valódi herculanumi bronz csészében látogató jegyek, mind merő nevezetes férfiak- és delnőktől.

A szőnyegek mind női gyöngéd kezek hímzései, vadászatok, kutyák, lovak arczképeivel. Az elszőnyegezett falak titkos ajtócskákat engednek sejteni, s az ablakok mind kettős függönyökkel vannak takarva.

Künn az előszobában egy kis szerecsen groom vakarja a fülét unalmában, a kinek utasításul van adva, hogy reggeli tizenkét óráig semmiféle férfilátogatót be nem szabad bocsátani. Tehát azon vakmerő eszme van mellé csatolva, hogy ilyenkor őt a hölgyek látogathatják.

Mind e tilalom daczára megtörténik, hogy a határozott csöngetésre bebocsát egy férfit Jusszuf, s Kecskerey úr kezdi hallani, mint beszél az érkezettel a néger ficzkó saját kaffer nyelvén s nagyon örül neki.

— Ki az? Jusszuf! kiált Kecskerey úr erre oly éles hangon, hogy a pávián ott a háta mögött ijedtében sikoltani kezd.

Felelet helyett maga az érkezett ront be az ajtón. Impertinensek ezek a kiváltságos jó barátok, mormogja magában Kecskerey úr, a midőn az ajtaján bebukó férfit megpillantja s nagy megelégedésére szolgál látni, mint hökken vissza az érkező szokatlan pongyolájától.

Hanem egy percz mulva ráismer s határozott vígsággal kiált fel, eléje nyújtva hosszú száraz kezét.

— Ah Abellino! Te vagy az? Honnét hullottál ide? Azt hittük, már mediatisáltattad magadat Indiában. Jer, ülj mellém. Hoztál azokból a famóz pastillokból, a miket genialis leveleidben említesz?

— Vigyen el az ördög majmoddal együtt, szitkozódék az érkező, most nem tudtam, hogy melyitek a gazda, úgy hasonlítotok egymáshoz, üssön bele a menykő!

— Ah ez most a legdivatosabb neme az udvariasságnak Egyptomban? Egyébiránt majmom le van kötelezve a bók által. Zsokó, bizonyítsd be neveltségedet, az által, hogy nyújts egy pipát vendégemnek.

Zsokó meg is tette, hogy elhozta a pipát, hanem olyat húzott vele a vendég lábszárára, hogy az nem bánta volna, ha nem hozott volna neki pipát.

Verje meg a Szamum a piszkos rokonodat! ha tudom, máskor bottal jövök hozzád. Indiában is jártam majmok között, de ott az ember pisztolyt hord és lelövi az ilyen ocsmány állatot.

— Ah, hagyd el barátom. A majmokból lett az emberi faj. Én azt állítom, hogy az ember eredetileg majom volt. Őseink iránt tehát illendő tisztelettel kell viseltetnünk.

Kecskerey olyan ember, a kinek mindenféle gorombaságot el lehet mondani, de ki aztán mindenféle gorombaságot vissza is ad.

— Azonban, jer ülj ide mellém és tedd magadat kényelembe. Jusszuf! tölts vendégem számára pipát. Sajnálom, hogy nargylával nem szolgálhatok.

Abellino leveté bő köpenyét, melyet válla körül tekerge-

tett, s szembe ült Kecskerey úrral, hogy időközönkint a majmot papirosgalacsinokkal hajigálhassa.

— Tehát mi hozott ismét vissza e birodalomba, én hősöm, én troubadourom? kérdé Kecskerey úr; bizonyosan szerelmes kalandok, nevezetes affairek; fogadni merném, hogy egy indu vestaliát szöktettél egy Budhurból.

— Elébb felelj arra: van-e még itt valami híre elébbi affairemnek?

Kecskerey úr neheztelő arczczal felel:

— Édes barátom, nagyon sokat teszesz fel magadról. Azt kivánod, hogy egy esztendeig egyébről se beszéljenek, mint a te rongyos párbajodról. Van eszébe valakinek. Úgy elfelejtettek, mintha soha sem lettél volna. Fennimoret megölted. Fennimorenak volt egy cadet öcscse, ki ez által majorescová lett. A minap kérdezték tőle, hogy miért nem sürgeti az ellened indított pert? Van eszem, mondta, hogy jóltevőmet üldözzem; ma estve találkozhatol vele itt nálam, sokkal derekabb fiu, mint a bátyja volt; nagyon fog örülni, ha meglát.

— Részemről a szerencse. Tehát beszéljünk egyébről. Úgy látszik, hogy most Pest kezd lenni az elegans világ fészke, a mit abból gyanítok, hogy te itt vagy etablirozva. Mit csináltok ti itt?

— Terjesztjük a civilisatiót. Kissé fádabb mulatság, mint Párisban tölteni a saisont, de néhány magyar mágnás fejébe vette, hogy ezentúl Pesten lakjék, s most azoknak a kedvéért mások és mások kedvéért ismét mások tanyáznak ebben a kedves városban, melyben épen akkorra a köd, mint Londonban s illusióra ennyi is elég.

— Ez mind jó. Hanem a többek között mit tudsz Kárpáthyékról?

Kecskerey úr büszkén fúvá fel magát, mint egy béka s torkának feszített hangján recsegé:

— Kinek tartasz te engemet, barátom? Kémed vagyok én neked, ki a családok titkaiba befúrja magát, hogy azoknak árulója legyen? Minő föltevés ez rólam!

Abellino nyugodt lélekkel hajigálta a kezébe akadt látogató-jegyeket Zsokó fejéhez; ismerte már Kecskerey úr szokását. Ő minden dehonestáló megbízást és kérdést a legnagyobb méltatlankodással szokott visszautasítani, hanem azért elvégzi azokat és ad feleletet.

— Bánom is én, akármit csinálnak tőlem Kárpáthyék! Mi gondom nekem arra? Tőlem beszélheti a világ, hogy Kárpáthyné mindennap más szeretőt vált, hogy ma gróf Erdeyvel, holnap Kiss Miskával sző viszonyt, hogy az öreg Jancsi úr maga csődíti a házi barátokat Kárpátfalvára s gyönyörködik benne, ha neje azokat szeretetreméltóknak találja, Kiss Miskával számtalanszor engedi őt egyedül szomszéd falvakra látogatóba járni s más effélét, mi gondom nekem mindezekre? Annyit sem gondolok rá, mint arra, hogy a majmom mit álmodott.

Abbellino békét hagyott a látógató-jegyeknek s érdekelten kezde hallgatni.

Kecskerey pedig úgy tett, mintha nem az ő kedveért beszélne s azért is a kis szerecsenre kezdett kiabálni.

— Bre bre! Khizmetkiár!

A groom futott befelé.

— Ne bujurszünüz csultánüm (parancsolj uram).

— Eszbaplerimi! Csismelerimi! (Ruhámat, csizmámat.)

A kis ficzkó futott s hozta a nagy sárga csizmát.

— Khair csismelirimi,. szamár, hanem a papucsom add ide. Milyen nehéz baromból embert formálni!

Abellino ez alatt sajátságos gyönyörüségét találta benne, lovagkorbácsával a kis groom kifelé forduló lábikráira egyet csiphetni, általában különös kedve volt minden útjában akadó bútorral éreztetni suprematiáját s nagyon örült neki, hogy a dohányhamut a padlat mázába tapodhatta, s addig meg nem nyugodott, míg egy kezébe akadt ollónak ki nem tekerte a nyakát.

Kecskerey ez alatt felöltözött, legalább ő azt hitte magáról.

— Nos édes barátom, tehát visszajöttél Indiákról, szólt,

protectori arczczal öltve karját Abellinoéba s elkezdett vele sétálni a tágas teremben alá s fel; nem kétlem, miszerint ezentúl állandóul itt fogsz körünkben maradni s estélyeimet jelenléteddel boldogítod.

— Köszönöm az estélyeket, de most nem vagyok elég gazdag, hogy azokban részt vehessek. Griffard felmondta a további hitelezést s nekem meg kell tanulnom a gazdálkodást, mint akármely más filiszternek.

— Ah, kár volna érted, ez nem neked való mulatság. Annál okosabban tennél, ha kibékülnél nagybátyáddal.

— De már a koldus mesterségénél többre becsülöm a banditáét.

— Az is jó. Tudniillik, hogy jó tőled a gondolat; de nem az említett mesterség. Te meglehetős kelepczében vagy most.

— A milyet csak képzelni lehet.

— Nagybátyád feleségébe még mindig szerelmes vagy-e?

— Az nem; hanem attól tartok, hogy más lehet belé szerelmes.

— Bizony az különös volna.

— Mi volna oly különös?

— Ez az öreg úr egészen megváltozott. Húsz évvel ifjabbnak látszik; az ember alig ismerne rá; jó életrendet tart, tán ügyes orvosai vannak. Azután családotokban van, hogy titeket a késő vénségig szeretetreméltóknak tartanak az asszonyok. A minap találkoztam Szolnokon sógorasszonyoddal, de mintha sokkal boldogabbnak, sokkal elégültebbnek látszott volna.

— Ördög és pokol! kiálta fel dühösen Abellino, kiszakítva karját Kecskereyéből, s haragosan vágta magát egy karszékbe. Ki lehet annak az oka, hogy e nő boldogabb, hogy e nő elégült? mert az nem lehet, hogy erre férje képes volna, ez hazugság, ez csalás!

— Meglehet barátom, hogy hazugság, hogy csalás; szólt Kecskerey, hidegvérrel véve térdét két keze közé s hintázva magát egy szánalakú amerikai széken.

— Ha én azt be tudnám bizonyítani, hogy e nő valakibe szerelmes, ha azt valami világosan, valami csattanó zajos modorban napfényre lehetne hozni, hogy ő tilos viszonyban él valakivel . . .

— Persze, hogy az reád nézve megbecsülhetetlen eset volna.

— Engem kijátszanak!

— Biz az megeshetik, hogy kijátszanak. Az öreg úr képes elnézni neje hűtlenségét, csakhogy téged örökségi igényeidtől megfoszszon.

— De ez nem lehet, ez nem lehet. Ily gyalázatokat nem tűrnek el törvényeink.

Kecskerey felkaczagott.

— Barátom, ha törvényeink nagyon lelkiismeretes kutatásokat akarnának tenni családjaink származási rendjében, igen furcsa confusiók támadhatnának a családfák készítésében.

— De azt még sem fognák megengedni, hogy egy nyomorult koldusnő feltolakodjék egy előkelő családba, s egy életroskadt férj oldala mellett idegen ficzkók becstelen szerelme által elrabolja a törvényes örökös előnyeit.

Ezen még nagyobbat kaczagott Kecskerey.

— A mióta elváltunk, nagyon morális ember vált belőled. Ilyen idegen ficzkó magad is örömest lettél volna, még egy év előtt is.

— Tréfa á part, barátom. Látod, hogy én ruinált ember vagyok: ördögi, pokoli cselszövénynyel semmivé tett ember. Találjon megtörténni az, a mitől rettegek, akkor főbelőhetem magamat. Nekem minden áron kell tudnom valamit, a mi Kárpáthynét a törvény előtt compromittálhatja, s ha nincs ilyesmi, kell azt előidéznem.

Kecskerey neheztelő arczot öltött.

— Édes barátom. Én meg nem foghatom, miért mondod ezeket nekem? Úgy nézek-e én ki, mint a ki ilyen dolgokban tanácsot fog adni? Az ilyesmit komolyan kikérem

magamnak. Bánom én: csinálj a mit akarsz. A télen itt fognak lakni Kárpáthiék. Tedd a mi neked tetszik: vesztegesd meg cselédeiket, uszítsd rájuk creaturáidat, a kik az asszonyt eltántorítsák és azután rávalljanak, rakd körül kémekkel, vigyáztass minden lépésére s add a dolgot furfangos prókátorok kezébe; de nekem hagyj békét, én gentleman vagyok és sem kém, sem fizetett Mephisto, sem bérelt cicisbéo nem leszek.

Az érdemes gentleman sietett magáról lemosni minden ilyes árnyalatnak legkisebb gondolatját is, hanem azért adott utasítást, hogy mit tegyen Abellino? Tiltakozott minden tanácskérdés ellen, hanem azért iparkodott kimerítő feleletet adni.

Abellino nagyon meg volt vele elégedve. Új tervek kezdtek agyában keletkezni; vevé kalapját és azzal barátságosan elbúcsúztak, kölcsönösen lovagias szavukat adva, hogy minél hamarább ismét látandják egymást.

XXIV. KÍVÜL FÉNY, BELÜL ÉJ.

Meg kellett történni . . . .

Kárpáthyné megigérte barátnéjának, hogy férje beigtatási ünnepélyén a háziasszonyi gondokat osztani fogja vele, mint osztotta Szentirmayné az övéit az agarász-egylet gyűlése előtt.

Két kínos héten át mindig azon gyötörte lelkét, hogy minő okot találhasson, mely miatt ez igéretétől fel legyen szabadítva? Egy sem volt elfogadható. Szerencsétlenségére oly egészséges volt, hogy nem is panaszkodhatott.

El kellett szánnia magát.

El kellett szánnia, hogy elmenjen azon férfinak házába, kit jobb volna oly messze kerülnie, hogy még egy csillagzaton se legyenek soha. Ki kellett állania azt a kínszenvedést, hogy lássa őt dicsősége, fénye tetőpontján, mint ünnepelt hazafit, mint tekintélyt, kit nő és férfi egyaránt

imád, kinek nevét még a gyermekek is emlegetik; oda kellett nyujtania szívét azon égető töviskorona elé, mely reá várt, ha e férfiuval és annak nejével szemtől szembe kell majd állania s tűrni, hallgatni belül vérező szívvel az édes, őszinte hízelgést, a gyöngéd kitüntetést, a mivel azok majd elhalmozzák és az alatt mosolygó arczot mutatni a világnak, hagyni vérezni a szívet, nem hagyni könyezni a szemet, egy sóhajtól, egy pirulástól nem engedve magát meglepetni, hogy sejtelme, gyanúja ne legyen másnak arról, a mit érez.

Oh mennyivel nehezebb teher a szerelem, mint a gyűlölet, mennyivel nehezebb eltitkolni azt, mint emezt.

A mitől félt, a mitől rettegett, megtörtént.

Flóra nem feledkezett el igéretéről; már az ünnepély előtt két héttel írt barátnőjének, figyelmeztetve őt, hogy egy hetet nála kell töltenie.

Tehát egy egész hetet tölteni a legfájdalmasabb kínok között, egy hetet keresztül szenvedni lemondás és elrejtett szenvedély fájdalmai között. Oh milyen nagy bűnnek kell lenni a szerelemnek, hogy büntetése ilyen keserű!

A mely reggel Kárpáthyné megérkezett Szentirmára, aznap délután Marion kisasszony felpakoltatott és útra készült.

Rudolf kérdé tőle, hogy hová megy.

— Átvonulok kőhalmi jószágocskámra s iparkodom e néhány napot lehetőleg kellemessé tenni reám nézve.

— De hát miért megy el épen az ünnepély elől?

— Kedves öcsém. Az ember sokszor tesz kérdéseket, a mikre nem köszönné meg, ha feleletet kapna. Ez azok közé tartozik. Ez sokkal jobb lesz mindhármunkra nézve, vagy is helyesebben mondva, mind a négyünkre nézve.

E negyedik alatt félreérthetetlenül Kárpáthynét gondolta.

Rudolf nem kérdezősködött tovább, hanem látszott rajta, hogy restelli Marion eltávozását.

Flóra nagy örömmel fogadá barátnéját, őszinte, szép

arczán félreismerhetlen volt a jókedv, midőn Fannyt karjai közé szoríthatta. Rudolf is udvarias volt és szíves irányában, — de egyéb semmi. Örömmel látta házánál szép szomszédnőjét, s rajta volt, hogy kényelméről gondoskodjék, de legkevésbbé sem volt általa érdekelve.

Valóban Fanny sokkal kevésbbé találta veszélyesnek helyzetét, mint gondolá. A férfi-ideálok rendesen sokat vesztenek házi körükben a nimbusból melyet másutt magukkal hordanak. Az ember hallja őket fütyörészni, cselédekkel pörlekedni, házi bajokkal, mindennapi ügyekkel vesződni; látja, mint esznek, isznak, mint unatkoznak; látja őket be nem fejezett toilettel, olykor sáros csizmával, mikor a lovakat nézték, tapasztalja, hogy az ideálok is csak úgy küzdenek az élet apró szükségeivel, mint akármely közönséges ember, s nem tartják magukat mindig abban a posituràban, a miben arczképeiket látni a műkirakatokban. Nőknél az egészen más. A nő születve van arra, hogy házikörében is szép legyen, a nő mindig csábító, akár felpiperézve, akár pongyolán; hanem a férfi legkevésbbé csábító otthon.

Azután, mikor egy férfi fejébe vette azt, hogy jó fér fog lenni, akkor kötelességévé teszi magának: nem udvarolni idegen hölgyeknek. Végre pedig egyik órában úgy, mint a másikban, annyi mindenféle unalmas politikus hazafi, annyi dohányszagú kortesvezér, annyi bölcs főbiró, notárius, esküdt és fiscalis jött-ment Rudolf nyakára, hogy sohasem lehetett őt másként látni és hallani, mint szüntelen körülvéve komoly és tanúlságos eszmékkel.

Egy szóval Fanny sokkal kisebbnek érzé a veszélyt, midőn szemei előtt volt, mint minőnek a távolból hitte azt s nyugodtabban látta Rudolfot szemével, mint látni szokta lelkével.

Emberek, kikben az érzés való és nem szenvelgés, rendesen igen keveset szokták azt mutogatni, a legünnepeltebb státusférfiak, a leghirhedettebb költői kedélyek többnyire igen keveset szoktak átvinni ideáleszméikből a napi

életbe; így volt az Rudolffal is. Ő szeretett otthon igen köznapi embernek látszani, a kin semmi különös nincsen, s ez nagy jótétemény volt Kárpáthynéra nézve.

Ez a hét nap észrevétlenül, fájdalom nélkül múlt el, a hogy soha sem remélte volna.

Szentirmayné sokkal finomabb érzésű nő volt, hogysem férjét barátnője előtt sokat magasztalta volna. Az ilyesmi vagy igen gyönge, vagy hypocrita jellemek szokása. Helyesen érző nő egyszer elmondhatja, hogy férjét mennyire imádja, többször nem szükség azt előhoznia. A férj érdemeivel dicsekedni, azt minduntalan magasztalni, olyan gyöngeség, a mely ritkán talál méltánylatra.

Igy Fannyra nézve nem volt oly kínszenvedés a Szentirmay-kastélyban töltött idő. Az utóbbi napokban azonkívül is el kellett menni Rudolfnak a székvárosba, honnan csak a beigtatás előtti napon tért vissza.

A két hölgy ezalatt mindent a legnagyobb gonddal elrendezett a közelgő ünnepélyre. A mit az egyik elfeledett volna, eszébe jutott a másiknak. Fanny kezdi helyzetét napról-napra természetesebbnek találni s többé nem volt előtte oly képtelenség szivviszonyainak összeegyeztetése, hisz az élet, a praktikus élet olyan sokat lehetővé, megfoghatóvá tesz, a mit a képzelet, a költői logika képtelenségnek czímez.

Látni fogjuk azt . . .

A beigtatás napjára a megyei székvárosba utazott le Szentirmayné Kárpáthynéval, hol férje számára a megyeháznál volt elkészítve a főispáni szállás.

Szentirmay ugyan azt kivánta, hogy beigtatása a lehető legkisebb pompával menjen véghez, mert azt kissé nagyon keleti fogalomnak találta, hogy míg közügyekre filléreket sem akart áldozni a vagyonos osztály, egy-egy pompás díszmenetre ezreket és pedig nagyon sok ezreket pazarolt, s a mellett, hogy ex nobili officio viselte a hivatalt, még vagyoni állapotát is megrongálta miatta; mindamellett az egybesereglett nemesség banderiumai jelszavas zászlóikkal,

főbiráktól vezetve, a tizenkét nemes ifjú, kik pompás ősmagyar öltözetekben lovagoltak a főispáni hintó mellett, a tömérdek népség, mely utczákat és háztetőket ellepett és a díszes hintók hosszú sorai, mikben ragyogó főurak ültek, nyusztprémes, bogláros öltözetekben, eléggé ritka látványt nyujtottak a bámuló szemeknek.

A legelőkelőbb hölgyek a megyeház erkélyéről nézték az alant elvonuló menetet, köztük Kárpáthyné is.

Alig ismert némelyikre ez ünnepélyes arczok közül, annyira más alakot adott azoknak a gyönyörű keleti köntös és keleti komolyság. Többen az ifjú lovagok közül kardjaikkal üdvözlék.

Végre maga a főispán hintaja érkezett, körülrobogva a tizenkét lovas daliától, ő maga levett föveggel ült a nyitott hintóban s szép nemes arczán valódi megilletődés látszott. A merre jött, hangos éljenkiáltás hirdeté közeledtét, mindenki ismerte őt nemes híréből, mindenki örült, hogy a legjobb hazafit, a legigazságosabb férfit nyerte meg a megye legfőbb tisztviselőjéül. A ki soha sem látta is, rá kellett ismernie ez arczról. Egy ó-kori hős mintája lehetett az, minőnek képzeljük azon hadvezető daliákat, kik diadalmas csatákból térve vissza, törvényt hozni összeültek, kik félelme voltak az ellenségnek, ótalma a népnek és szerelme a nőnek.

Kárpáthyné remegve néz rá. Mégis jobb lett volna őt így nem látnia!

A menet keresztülvonúl a megyeház kapuján, félóra mulva a nagy gyűlésteremben áll Rudolf, s nemes, lelkesült beszéddel tölti el a hallgatók lelkét, kikből e ragyogó, ez édes, e biztató szavak hallatára a szív akar kiugrani. — Kárpáthyné a karzatról hallgatja őt. Ah, jobb lett volna őt nem látni így és nem hallani. Most már nemcsak szereti, hanem imádja!

Ime azonban egyszer kezdi észrevenni, hogy valaki onnan alulról a gyűlésteremből szörnyen integet fel hozzá, kézzel és fejjel, s minden arravaló tagjaival köszöngetve,

sőt később egy székre áll fel, hogy jobban meglássék. Eleinte nem ismerte fel egyszerre az új férfiút, csak később kezdett, egy csomó kellemetlen érzésen keresztülfutva, emlékezni rá, hogy találkozott már valahol e ránézve kellemetlen arczczal. — Ez Kecskerey úr...

Vajjon mi hozta ide az érdemes férfiút? Mert ok nélkül ő nem szokott fáradni sehova.

Fanny oly kellemetlen hatást érzett ez ember láttára, mely idegeit összezavará s valahányszor odatévedt pillanata, bosszúsan tapasztalá, hogy annak szemei folyton ő rajta függnek.

A szertartások bevégeztével szokásosan nagyszerű lakoma következett, innen a varázs-gyorsasággal tánczteremmé alakított gyűlésterembe mentek vissza a vendégek. Együtt volt a környék szépe és java. Leghíresebb férfiai, legszebb delnői.

Rudolf nyitá meg a tánczot herczeg **néval, a kit a hölgyek közt tekintélynek tartottak, és azután, mint illett, sorban tánczolt a delnőkkel.

Fanny reszketett, úgy dobogott a szíve, midőn felé látá őt közeledni. Szentirmaynét épen elvitte valamelyik ifju lovag egy körfordulóra s ő egyedül ült ott.

Rudolf udvariasan járult eléje s délczeg meghajtással hívta őt fel a tánczra.

Oh mi szép volt!

Fanny nem mert rá e pillanatban feltekinteni. Rudolf félig hozzá hajolva nyujtá neki kezét.

Szegény nő, alig bírta e nehány szót kimondani:

— Nem szabad tánczolnom, uram. Nagy beteg voltam...

El kelle hinni, a mit mondott, hisz olyan halavány volt e perczben, mint a kit a sírba tesznek.

Rudolf néhány udvarias szóval sajnálatát fejezte ki, hogy nem lehet szerencséje s azzal hátrahuzódott.

Fanny sokáig nem merte felütni szemeit, mintha attól tartana, hogy még mindig előtte áll... Végre sokára föltekinte, s a kire szemei estek, az Kecskerey úr volt.

— Mint a karmelhegyi Madonna! szólt a derék chevalier, chaupeau-basjával köszöntve s bizalmasan lépett hozzá közelebb.

Fanny hirtelen összeszedé magát, mintha sejtené, hogy ez ember elől el kelle rejtenie lelkét, s hideg mosolylyal fogadá az üdvözletet és úgy tett, mintha nem félne tőle.

— A milyen nagy veszteség a társaságra nézve, hogy nagysád nem tánczol, ép oly nagy nyereség ez nekem, ki szintén nem tánczolok, — monda a bajnok, impertinens hizelgéssel s bizalmasan helyet foglalt Kárpáthyné mellett s frakkja mellényét kétfelé csapta és egyik lábát a kezébe vette. Nem fog terhére lenni nagysádnak, ha egy kevéssé fecsegünk?

— Jó hallgató vagyok.

— E napokban egy örömhír villanyozta fel fővárosunkat, mely mindenkit boldoggá tett, a ki hallá.

— És az?

— És ez, hogy nagysád a jövő telet fővárosunkban fogja tölteni.

— Még nem bizonyos.

— E szó kétségbeejt. Kárpáthy barátom oly udvariatlan férj volna, hogy nem sietne teljesítni neje óhajtását?

— Én nem mondtam senkinek, hogy én óhajtok Pesten lakni.

(Az asszony titkolózik, gondolá Kecskerey, hisz pesti palotájukat egészen ott-lakáshoz alkalmazzák. Mindjárt kitudjuk.)

— Pedig e télen igen érdekessé fognak válni a pesti salonok, igen elegans kört fogunk ott alakítani. Feljönnek Szépkyesdiék, ott lesz Gergely gróf, anyjával együtt, az ifju Darvay Jenő, a szabadelvű párt bálványa, a deli Csendey Rezső és a genialis kalandhős Kiss Miska . . . .

Fanny egykedvűen játszott legyezőjével, egyik sem érdekelte őt ezek közül. (Ezeket mind tudhatja előre, hogy ott lesznek, nem meglepetés rá nézve. Mondjunk neki valakit, a kiről még magunk sem tudjuk, hogy feljön-e?)

— Sőt azt is bizonyosan tudom, hogy ünnepelt barátunk Rudolf is odafenn fogja tölteni a telet szép nejével.

Hah! Meglátszott a hatás? El birta-e titkolni a szúrás fájdalmát, a mit e perczben érzett? Nem, nem árulta el magát. Csak annyit mondott:

— Én nem hiszem, hogy mi Pestre menjünk.

Azzal fölkelt helyéből, a táncznak vége volt, az odasiető Flóra karjára ölté barátnéját és sétálni indultak a teremben.

Kecskerey úr kedélyesen hintázta magát a pamlagon és okoskodott.

(— Miért volt oly nehéz lélekzete, midőn azt mondá: «én nem hiszem, hogy Pestre menjünk?»)

Kecskerey úr megragadá az alkalmat, midőn Rudolfhoz közel juthatott, s karjába ölté karját, s mint a kik legjobb barátok, sétált vele kar-karban alá s fel a pompás gyülekezetben.

Jónak látjuk emlékezetbe hozni, miszerint Kecskerey úr a legfigyelemreméltóbb renomméeval biró egyéniségnek tartatott a magasabb körökben s vele bárminemű viszonyban állani mindig igen convenant állapotnak tartaték.

(Zárjel között bocsánatot kell kérnem e tömérdek idegen műszóért, de nincs elég bátorságom a purismust annyira vinni, hogy a salon-jargon számára magyar műszavakat szabdaljak; bízom ezt műértőbb tollakra.)

A derék lovag (Kecskerey úr) épen egy csillár alá vezette Rudolfot, már nem tudom azért-e, hogy őt lássák, vagy hogy Rudolf lásson jobban. A két fiatal delnő, a bál királynői, karöltve sétáltak el előttük; milyen szép volt mindakettő! Midőn egymásra mosolyogtak, az embernek önkénytelen az jutott eszébe, hogy mi szükség egyik napnak a másikra világítani?

— Minő két asszony! szólt Kecskerey elragadtatással. Kinek adná most Eris almáját a nyomorult mythológiai Páris, ha e két istennő közül kellene választania? És ők karöltve járnak. Igazi belle alliance! nem, rosszul mond-

tam, rút, affreuse alliance! Hisz külön is meghódíthatnák a világot, mi szükség nekik szövetkezniök; barátom, óvlak e veszélyes szövetségtől. Kárpáthyné gyönyörű hölgy.

— Nőm szebb ... felelt rá édes önelégültséggel Rudolf.

— Imádlak e szavadért, Rudolf. Te gyöngye a férfiaknak! Valóban nőd angyal. Kárpáthyné elenyészik mellette. Ő különben sem az a szépség, a mi szellemes férfiakat érdekelhet; nagyon is érzéki.

— No, no: én nem kívánom, hogy nőm kedveért őt rágalmazd, sőt elismerem, hogy Kárpáthyné igen szép asszony, s lehetnek ízlések, melyek szerint ő a szépség eszménye.

— Valóban: például szegény Abellino aligha engedte volna egy időben elvitatni, hogy Helena vagy Ninon de l'Enclos óta születhetett nálánál szebb nő a világra. Egészen bolond lett miatta. Ruinálta is érte magát. Elköltötte rá vagy hatvanezer forintját.

— Hogyan érted azt? szólt megütközve Rudolf.

Kecskerey kedélyesen felkaczagott.

— Ma foi, ez naiv kérdés tőled Rudolf. Mintha nem tudnád, hogy szokás fiatal hölgyekre elkölteni valamit.

— De azt is tudom, a mi Abellinoval történt, midőn hatszáz forintot játszott valahogy a leány kezébe s ez azt oly modorban vágta arczához, mely testvérek között is fölér három pofoncsapással. Erre jól emlékezem, mert párbaj lett belőle s Abellino ellenének én voltam a segédje.

— Ah ça, ez igaz. Hanem tudod, az akárhányszor megtörténik, hogy rongyos öt-hatszáz forintot az ajándékozó szeme közé vág valaki, a mit azután hatvanezer forinttal nem tesz. Ezt nem azért mondom, mintha Kárpáthynénak akarnék ártani vele, mert hiszen semmi sem történt közöttük. Igaz ugyan, hogy ő már ráállt az ajánlatra s édes anyjának, a derék Mayernénak, meg is igérte, hogy Abellino szavait, értsd hatvanezer forintját, meghallgatja, a midőn a szerencsés véletlen azt az ötletet súgta az öreg Jankónak, hogy kérje nőül a leányt, a mit ő kétségtelenül

öcscse iránti bosszúból meg is tett s a leány tudott választani a két ajánlat között, s az övét fogadta el. Hanem ezzel én világért sem akarok semmi rosszat mondani felőle; ő egy feddhetlen állású delnő, csakhogy azért épen nem látom át, hogy miért ne próbálhatna nála egyikünk másikunk szerencsét?

Rudolfhoz e perczben több ismerős érkezett, kikhez csatlakozva, elvált Kecskereytől. De e percztől fogva valami szokatlan kedélyborongás látszott meg arczán s valahányszor nejével találkozott, ki szüntelen Kárpáthynéval társalgott, mindig valami kellemetlen érzés futotta végig lelkét. Mindig arra gondolt:

— Ezt az asszonyt már hatvanezer forintért meg lehetett volna venni.

És azután elgondolta magában, hogy most Kecskerey ez estve legalább ötven ember előtt el fogja mondani ugyanezen szép hírt; egy óra alatt az egész társaság fogja tudni s látni fogják az ő nejét együtt sétálni azon asszonynyal, vele beszélgetni, suttogni, bizalmaskodni.

Mit gondolt ő Kárpáthynéval! Miatta lehetett még egyszer oly szép, mint volt, de gondolt arra, hogy árnyékot fog vetni nejére, az ő imádott, bálványozott nejére: és e gondolat felháborította.

Miért is engedte meg neki, hogy e nővel ismeretséget kössön? Flóra olyan jószívű, szánalomból magához akarta emelni ez asszonyt s nem gondolt reá, hogy azon emlékekkel, mik annak multjához vannak ragadva, magát fogja elszennyezni.

Ismerte ugyan Kecskerey szokását, hogy az szeret kíméletlenül rágalmazni, de azt is tudta, hogy ez mindenért, a mit mondott, helytáll. A mi rosszat valakiről beszél, az soha sem hazugság, ő álhíreket nem költ, hanem kitudja a legmélyebben elhallgatott titkos gyalázatát mindenkinek.

Alig várta, hogy a tánczvigalomnak vége legyen, a mi meg is történt, mindjárt éjfél után, a mikor egy pár jól berúgott nemes atyafinak eszébe jutott kirugtatni a középre

s eljárni a kállai kettőst, melyre a finnyásabb delnők mindjárt elvonultak a tánczteremből; lassankint minden hölgy eltávozott s csak a vidám fiatalság maradt még ott a zenészekkel, kivígadni magát kivilágos kivirradtig.

Rudolf sietett nejét fölkeresni. Cselédjei mondák, hogy már hálószobájába távozott, Bekoczogtatott, s szavát hallatva, bebocsáttaték.

Flóra még egészen báli öltönyben volt. Szobaleánya hajfürtei kibontásával fáradott.

— Szabad egy szóra bejönnöm? Kérdé Rudolf, megállva az ajtóban, s bekukucskálva rajta.

A legszeretetreméltóbb mosolygás biztositá az engedély felől.

A szobaleány a karcsú rózsaszín derék kifűzéséhez fogott.

— Nem volnék én e munkára alkalmas? kérdé Rudolf.

Flóra szelíden mosolygott s inte szobaleányának, hogy eltávozhatik, miután lesz, a ki helyettesíteni fogja.

Kedves előjogok, mik a férjnek vannak megengedve.

E kellemes foglalkozásnál hogyne jutott volna Rudolfnak eszébe, hogy e gyönyörű termetet átölelje és azután hogy állhatta volna meg, hogy őt ölébe ne vonja, s egy forró szerető csókot ne nyomjon mosolygó arczára?

— Ah, megálljon ön, szólt hirtelen Flóra, kibontakozva az ölelő karok közől, tudja-e ön, hogy én önre haragszom?

Az mindenesetre igen szeretetreméltó volt a kedves nőtől, hogy előbb meghagyta magát csókolni s csak azután jutott eszébe, hogy haragszik.

— Szabad tudnom, hogy mit vétettem?

— Ön ma nagyon udvariatlan volt irántam. Egész este arra sem érdemesített, hogy hozzám szóljon, én mindig készakarva arra jártam, a hol Rudolf áll, legalább tízszer elmentem mellette, és a ki engem észre nem vett, az Rudolf volt.

Rudolfnak sikerült azalatt elkaphatni a fenyegető kis kezecskék egyikét s előbb ajkához, azután kebeléhez vonva

azt, kényszeríteni a kedves nőt, hogy ismét mellé üljön a pamlagra.

— Tudja-e ön, hogy én kénytelen voltam önre igen sok elménczséget mondani?

— Képzelem, hogy azok mind igen talpraesettek voltak. Szabad közőlök egy párt hallanom?

— Például azt, hogy mióta Rudolf főispán lett, még neje előtt is tekintélyt akar tartani. Pedig azt csak azért sem fogja elérni; nem, nem! azért is megmutatjuk, hogy nem félünk tőle, hogy csak annyiba veszszük, mint azelőtt, hogy nem törődünk vele.

Ezeket mondva, bámulandó vakmerőséggel veté magát Rudolf keblére s merészen, daczosan átölelé gömbölyű karjaival, s számtalanszor össze-vissza csókolá arczát, ajkait és szemeit, a mennyi elég volt annak bebizonyítására, hogy hiába is akar tekintélyt tartani, mert egy cseppet sem félnek tőle.

Nem, nem, egy cseppet sem. És minden nemet egy új csók tett annál hitelesebbé.

Rudolf mindent elfeledett, a miért jött és nem bánta volna, ha soha vége nem szakad e czáfolatoknak.

— De tréfán kívül, Rudolf, szólt Flóra, félresimítva hajfürteit arczából s iparkodva igen komolyan beszélni.

— Hát ez csak tréfa volt? vágott közbe Rudolf, közelebb vonva magához nejét.

— Felelned kell, hogy miért volt ma rossz kedved?

— Majd holnap.

— Nem, nem. Ma kell megmondanod. Látod, én haragszom s azt mondják, hogy ne menjen le a nap a te haragoddal. Az nem volna tőled szép, ha meg nem engesztelnél.

— Engedd jóvá tenni bűnömet; három óráig nem voltam hozzád közel, három napig nem távozom el tőled. Ámbár tudom, hogy itt a büntetést ismét csak a megbántott fél fogja viselni.

— Ah Rudolf, ne mondj olyan rossz élczeket, ez rossz

élcz volt. De jó élczeket is hiába mondanál, mert azzal nem kerülnéd ki, hogy magadviseletéről számot adj. Miért voltál rosszkedvű?

— Az elfogadási beszédben volt valami kellemetlen.

Mást akart mondani, de rajta kapták.

— Ah, ez nem megy barátom, engem nem csalsz meg. Te akarsz hazudni? Ezzel a tiszta, őszinte arczczal akarsz te hazudni? Ezekkel az átlátszó szemekkel? És én előttem akarsz te hazudni, a ki lelket cseréltem veled? Az nem lehet, mondj nekem igazat.

Rudolf elkomorodott, gondolkozni kezde; de azután megint azt felelte:

— Ne beszéljünk ma erről.

— Miért ne?

— Hosszú volna.

— Ah, Rudolf álmos! Szegény Rudolf fél, hogy soká tart a beszéd. No, jó éjszakát kedves Rudolf. Ha aludni megy, küldje be szobaleányomat.

Rudolf e szóra felállt, meghajtotta magát s egész komolyan úgy tett, mintha el akarna menni.

Ekkor természetesen a nőn volt a sor engedékenynek lenni.

— No maradj hát, hiszen csak tréfáltam, szólt, enyelegve állván útját a távozónak. Látod, még most is hajlandó vagy a rossz kedvre, az ember nem is tréfálhat veled.

— Sőt inkább azért akartál elküldeni, mert nem voltam kívánatodra elég komoly.

— No igen. Te légy komoly, én pedig tréfás; de nem megfordítva, hogy én kérdezek tőled valamit, s te felelsz rá csintalanul. Jer hát ide; játszunk találós meséket. Fogadjunk, hogy én kitalálom, mi bajod.

— Lássuk, szólt Rudolf, kényelmesen végig dűlve a pamlagon, s fejét Flóra ölébe hajtva, míg ez az ujjain számlálgatá a talányt.

— Te mendemondákat hallottál?

— Olyasmit.

— Ki felől?

— Oh, ha megmondanám, akkor nem lenne többé talány. Találd ki.

E bókért meg kelle Rudolf homlokát csókolni.

— Én rólam?

— Ahoz mégis nagyon eleven képzelődés kellene, hogy valaki rólad hírt költhessen.

— De kiről hát?

— Nem kínozlak vele. Elmondom. Azzal a szándékkal jöttem hozzád, hogy megmondjam; hanem azután még sem akartalak vele zavarni; s magad légy tanúm, hogy csak szigorú inquisitióra álltam elő vele. Nekem nem tetszik, engem nyugtalanít, hogy te Kárpáthynéval oly mély barátságban vagy.

— Ah!.... Flóra nem tudott mit mondani a csodálkozás miatt. Akármi egyebet várt volna, csak ezt nem... Ez valóban meglepő! Más férj legalább csak férfiaktól félti nejét, te adsz rá legelső példát, hogy nőtől is lehet félteni.

— Mikor látod, én úgy szeretlek! Bálványozás, imádat, a mit érezek irántad, s azt akarom, hogy mindenki, a ki lát, a ki ismer, úgy imádjon, úgy tiszteljen, mint én, hogy még gondolatban se merjen ellened vétení senki.

— S adok-e az ellenkezőre okot?

— Te nem. De környezeted. Ez a Kárpáthyné egy nagyon kétséges hírben álló asszony.

— Rudolf. Jó Rudolf. Miért bántod ezt a szegény nőt; ha ismernéd őt, azt mondanád, hogy nincs a világon szánalomraméltóbb asszony nálánál.

— Tudom. És te szánalomból szíveddel ajándékoztad meg őt. Tenmagad előtt ez szívednek csak becsületére válik, de nem a világ előtt. A világ előtt ő igen könnyelmű nőnek tartatik.

— A világ igazságtalan.

— Talán nem egészen. E nő multjában sok van, a mi ez itéletet igazolja.

— De jelenében még több, a mi megczáfolja. E nő jelleme tiszteletreméltó.

Rudolf nyájasan símogatá meg hitvese fejét.

— Kedves Flóra, te gyermek vagy, te sokat nem értesz és nem is fogsz érteni. Vannak a világban eszmék, rút, rendkívüli gondolatok, mikre nézve a te tiszta, gyermeteg lelkedben minden fogalom hiányzik.

— Oh ne tartson oly együgyűnek engem. Én tudok mindent; tudom, hogy Fanny testvérei igen rossz, jellemtelen némberek, s hogy őt magát attól, hogy eladva, elölve ne legyen, csak jobb rokonai erélye menté meg. Tudom, hogy ezek a világ előtt mind igen kényes emlékek, de azt is tudom, hogy a míg én e nőnek kezét kezemben tartom, addig őt a világ nem meri elitélni, addig ő nincs elkárhoztatva. És lásd, ez engem büszkévé, elégedetté tesz!

— S hátha magával talál rántani?

— Ezt nem értem.

— Ha azt fogják rólad is mondani, a mit ő róla, hogy könnyelmű, hogy gyönge nő vagy?

— Ok nélkül?

— Nem ok nélkül. Ő egy csoport üreslelkű ember környezetében él, kik bizonyosan nem használnak egy nő hírének. És te Kárpáthyné által ugyanazokkal jösz mindennap érintkezésbe.

— Mintha Marion kisasszonyt hallanám beszélni.

— Pedig ez saját eszmém, te azt fogod köszönni Kárpáthinévali barátságodnak, hogy téged is könnyelmű, gyönge, esendő nőnek fognak tartani.

— Engem? könnyelmű, esendő, gyönge nőnek? ismétlé Flóra, láthatólag sértett önérzettel. Azután vállat vont. Bánom is én. Inkább legyen az egész világ igazságtalan én irántam, mint én legyek igazságtalan egy emberhez. Utoljára is, mi gondom nekem a világra, nekem az egész világ te vagy. S ám tartson mindenki könnyelmű nőnek Kárpáthyné miatt, csak te ne tarts annak; a többivel nem törődöm,

— S ha, én is annak tartanálak?

Flóra csudálkozva kelt föl Rudolf mellől.

— Te? Rudolf? Engemet? Gondold meg, mit mondtál! Komolyan értetted ezt?

— Komolyan.

Flóra egy perczig gondolkozott, azután határozottan mondta:

— Jól van Rudolf. Én bebizonyítom előtted, hogy nem vagyok könnyelmű, nem vagyok gyönge, — még irányodban sem vagyok gyönge.

Azzal a csengetyű zsinórjához lépett s azt háromszor hevesen megrántá

A szobaleány bejött.

— Netti, ön ide benn fog nálam aludni.

Rudolf a legnagyobb meglepetéssel tekinte nejére.

— Ez számkivetés?

— Az.

— Soká fog tartani?

— Mindaddig, a míg ön e szavát vissza nem vonja.

Rudolf mosolyogva csókolt kezet és szobájába távozott. Hallá, mint záratott be belül neje hálószobája, s magában szidta az egész Kárpáthy atyafiságot, a mely oka ennek a rossz mulatságnak.

Kedvetlenül feküdt le. De sokáig nem tudott elaludni. Az a gondolat, hogy ő most egy könnyedén kimondott szó miatt egyedül hánykódik hűs fekhelyén, míg két ajtónyi távolra tőle a legszebb, a legkedvesebb nő szerelme által lehetne boldog, még tűrhetlenebbé tette magányát.

Sokszor már azt a gondolatot sugdosta fülébe a szerelmi gyávaság, hogy visszatérjen bocsánatot kérve és elismerje, s keze irását adja róla, hogy a nők a legerősebb lények a világon, s nem is volt, nem is lesz soha gyönge, könnyelmű asszony; — de mégis visszatartá a férfiui önérzet.

Ily hamar nem volt szabad megadnia magát.

Meg kell mutatnia, hogy ha nejének van elég ereje lemondani, az övé sem kevesebb.

Holnap bizonyosan ő lesz az első, a ki megtöri a kontumácziát.

Hasonló esetek a legszeretőbb, a legkedélyesebb házastársak életében is fordulnak elő, s mondhatjuk, hogy ezek által egyik sem lesz okosabb.

Ily erős gondolatok között aludt el Rudolf, s még az a bosszúsága volt hozzá, hogy álmában mindig Kárpáthynéval találkozott, egyre ő róla álmodott, látta, beszélt, sétált és tánczolt vele .... Hogy szidta magában, mikor felébredt!

Pedig ki tudja, nem az ábrándozó nő téveteg lelke volt-e az, mely őt álmában fölkereste, hogy vele beszéljen, hogy őt körüllengje, hogy elmondja neki: te engem gyűlölsz, megvetsz, haragszol rám, pedig én téged oly régen és oly nagyon szeretlek!

XXV. VESZÉLYES KISÉRLET.

Másnap csak ebédnél, számos társaság előtt találkozott nejével Rudolf. A hölgy szép arczán semmi nyoma a neheztelésnek, oly hódító, oly bájoló volt mint egyébkor, férje irányában kifogyhatlan szivesség, előzékenység.

(Tudtam, hogy kialuszsza haragját, gondolá magában Rudolf és titkosan mosolygott.)

Midőn a vendégek eloszlottak, késő estve, ők ismét kettecskén maradtak.

Mennyi gyöngédség van ebben a szóban «kettecskén». Alig hiszem, hogy más nyelvben vissza lehessen azt adni, a mit a magyar e szóval kifejez «kettecskén», ott van abban az átadó szerelem, az egyetértő édes szövetség, a bizalmas órák örömei, a világtól elkerített paradicsom gyönyörűsége, a gondtalan nyugalmas önfeledés, az enyelgő tréfa, minden, minden ezen szóban «kettecskén».

A nő még szebb, még kedvesebb volt, mint valaha. Soha annyi elmésség, gyöngéd hízelgés nem hangzott ajkairól,

mint ez órában, s a mi többet ért ez ajkakról, mint gyöngédség és hízelgés, soha oly szenvedélyesen forrók nem voltak csókjai, soha annyi ittas öröm nem sugárzott szemeiből; soha-soha nem volt ily szép.

Rudolf háladatosan gondolt a német példabeszédre, mely szerint szeretőknek czivódni kell, akkor annál jobban fogják szeretni egymást.

Azt hivé, hogy teljes mértékben élvezi a tegnap megkezdett harcz győzedelmét s nagylelkű volt és ez édes órában nem akarta azt nejének előhozni.

Midőn végre ittas volt az örömtől, s kezeit összefonva tartá Flóra körül, mintha örökké ott akarná őt tartani, a szép hölgy szeliden kifejlék karjaiból, s odahajolva vállára, fülébe sugá:

— Már most édes Rudolf, Isten veled. Kivánjunk egymásnak jó éjt.

Rudolf elbámult.

— Látod, nem vagyok oly könnyelmű, mint gondolod, nem vagyok gyönge, még irányodban sem, pedig szeretlek és nem tiltja senki, hogy szeresselek.

Ezzel csókot vetett feléje kezével hálószobája ajtajából, s Rudolf hallá, mint fordult kettőt a kulcs.

Ez már mégis több volt, mint elég arra, hogy az ember boszankodjék.

Rudolf legalább is tiz gombot leszaggatott öltönyéről lefekvéshez készültében, s boszújában elővette Hugo Grotiust, olvasott belőle éjfél utánig, akkor földhöz vágta Hugo Grotiust, mert egy betűt sem értett abból, a mit olvasott. Egészen másutt járt az esze.

Ez másnap sajátszerű változatokkal ismét így folyt.

A hölgy kifogyhatatlan volt szeretetreméltóságában. Mint egy csábító syrén hálózá körül férjét bűvös-bájos hízelgéssel, maga volt a jóság, szelídség irányában, minden kegygyel elhalmozá, a mit egy nőtől kedvesen vehetni, egész a hálószoba ajtajáig. Az ismét bezáródott előtte.

Ez az elképzelhető legkegyetlenebb kínzás, a mit embe-

ren el lehet követni. Ehez a kis menyecskéhez képest egy Caligula, egy Nero valóságos philantrop!

— De hát meddig fog e vesztegzár tartani? kérdé végre egy napon Rudolf kifakadva.

— Mindaddig, míg ön vissza nem vonja megalázó véleményét a nők felől.

Hisz az egy szóval megtörténhetnék. — De azon egy szó drága a férfi-büszkeségnek. A hölgy-járom kedves lehet az igazi férfi előtt, s ha neki úgy tetszik, ha önkényt teheti, miért ne hódolna a legkedvesebb, a legszeretetreméltóbb zsarnokság előtt, de kényszerítve, meggyőzve, nem, nem soha!

Ezt a szót, a kegyelemkérés, a meghódolás ezen szavát csak akkor mondaná ki, ha már minden veszve volna.

De nem. Azért is ő fogja kényszeríteni nejét a meghódolásra. Ezeken a magános álmatlan éjszakákon elég ideje volt a tervet kifőzni magában.

El fog távozni hazulról egy hétre. Nem mondja meg nejének, hogy hová?

Kárpáthyék most nagykun-madarasi kastélyukban vannak. E hetet ott fogja tölteni.

Lehetetlen, hogy a fiatal nő szivesen ne lássa, udvarolni fog neki. A sikertől nincs oka félni. Makacsabb női kedélyeken is diadalmaskodott ő már, ha feltette magában, hogy győznie kell. Az öreg Kárpáthy nem törődik az egészszel, ő örül neki, ha neje jól mulat. Nem kell hozzá nagy bűvészet, hogy az élvezetsóvár nő kegyének valami jelével megajándékozza. Többre azután nincs szüksége.

Csak egyszer valami bizonyítvány legyen kezében e nő gyöngesége felől, hogy azt megmutathassa nejének, s elmondhassa neki: «lásd, ez azon nő, a kinek erényeért jót állottál, a kiért képes voltál férjedre neheztelni, őt szivedtől, a legnagyobb örömtől, a mit Isten benned adott neki, visszatiltani. Ime csak egy szó, csak egy tekintet kellene még és azon nő, kinek szivedet ajándékoztad, férjed inté-

sének ellenére, képes volna elrabolni tőled férjed szivét. Ugy-e, hogy gyönge a nő?»

E tervvel, e szándékkal fejében másnap útra készült. Ismét a legnyájasabb, hízelgőbb arczczal, a legvalódibb, a legszeretőbb szívdobogással búcsúzék el tőle Flóra. Nem volt az a szerelem tettetése, hanem diadal a legforróbb szerelmen.

Rudolf fülébe súgá gyöngéden:

— Még most sincs közöttünk vége a harcznak?

— Föltétlen meghódolás, szólt Flóra, engesztelhetlen mosolylyal.

— Jó. Vége lesz, mire vissajövök. De akkor én dictálom a békét.

Flóra kétkedve rázta szép fejét, s össze-vissza csókolá férjét, s még azután, hogy a hintóba felült is, utána futott, hogy megcsókolhassa és azután kiállt az erkélyre és utána nézett, Rudolf pedig kihajolt a kocsiból, s úgy integettek egymásnak istenhozzádot kendővel, kalappal.

Igy megy el hazulról egy becsületes férj, azon feltett szándékkal, hogy a más feleségét elcsábítsa, csak azért, hogy ez által saját nejét nyerhesse vissza.

Ha tudná, mit cselekszik?! — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

Kárpáthyék a beigtatási nap óta madarasi kastélyukban tartózkodtak, az öreg Kárpáthi neje kivánságának engedett, ki őt arra kérte, hogy ott akar egy ideig lakni, bár az koránsem volt oly kedvére való hely, mint Kárpátfalva.

Fanny távol akart lenni Szentirmától és Pestre sem kivánkozott többé, a mióta meghallá Kecskereytől, hogy Szentirmayék is felmennek a télre.

Míg a Kárpátfalvára szokott látogatók ismét oda találtak Madarasra, az alatt meglehetős magányban folytak a nő napjai.

Meg volt e magánynyal elégedve, s ha megmondjuk, hogy csaknem az egész napot János úr közelében töltötte, bátran állíthatjuk, hogy ő sem óhajtozott más társaság után.

Épen az újon rendezett angol kertben sétált János úr nejével. A szelid őzikék ismerték már asszonyukat. Zsebjei mindig tele voltak czukros mandulával; odamentek hozzá s tenyeréből evék az édes ajándékot s kisérgették az úton alá s fel, a midőn egyszerre kocsizörgés hangzik az országúton s Kárpáthy a kerítésen áttekintve fölkiált:

— Nini, ezek Szentirmayék lovai.

Fanny összerezzent. János érzé a rántást karján.

— El akartál esni?

— Egy csigára léptem, felele a nő és elhalaványult.

— Bohó te, hogy megijedtél tőle. — Tudtam, hogy Flóra fel fog itt is keresni téged; oh nagyon szeret téged ez asszony. De ki is ne szeretne?

Csakhogy Fanny jól látta már messziről, hogy a hintóban, mely közelít, nem nő ül, hanem férfi. Kárpáthy szemei gyöngék voltak. Lovat megismert távolból is, de embert nem tudott megkülönböztetni.

— Jer, menjünk eléje, szólt nejéhez, a mint a hintó a parkba becsavarodott.

Fanny állva maradt, mintha a földbe gyökerezett volna.

Tán jobb is leendett rá nézve, hogy rögtön egy szomorúfűzzé válhatott volna ottan, mely ágaival oly csendesen sitteg-suttog, senki sem tudja, mit?

— No jer hát barátnéd elé, sürgetőzék a jó öreg.

Fanny ijedten, tétova szemekkel tekinte rá.

— Hiszen nem Flóra jő, hebegé remegve.

— Hát ki más? kérdé János. Bárkit rajta kívül meglepett volna nejének e szokatlan magaviselete, de ő nem tartott semmi igényt a gyanakodásra. — Hát ki jön más?

— Ez Flóra férje, szólt Fanny, kezét kivonva férje karjából.

János kaczagni kezdett.

— Milyen bohó vagy te. Hisz azt is csak neked kell elfogadni, hiszen te vagy az asszony aháznál.

E szóra hirtelen eszére tért a hölgy, valóban közel volt hozzá, hogy elveszítse azt.

Egy szót sem szólt többé, megkeményíté szívét, arczát, s férje karján az érkező elé sietett.

Mi a halálra itélt rab vérpadtóli félelme ahoz, a mit Kárpáthyné keresztül érzett!

Saját lakában elfogadni azt, ki iránti szerelme már félőrültté tevé, elfogadni őt egyedül, neje nélkül. Nyájasnak lenni hozzá, mert az illem, a kötelesség úgy parancsolja. Tán mulattatni is? Mulattatni!

A kertből épen akkorra értek fel a kastély tornáczába, midőn Rudolf hintaja az udvarra gördült. Az ifju főúr meglátva őket, oda sietett hozzájok. Kárpáthy már messziről nyujtá elé kezét, melyet Rudolf barátságosan megszorított.

— No — te is nyujtsd hát neki kezedet, szólt nejéhez János úr; hiszen barátnéd férje, úgy nézesz rá, mintha soha sem láttad volna.

Fanny azt hivé, hogy a földnek kell alatta inogni s a vén palota, oszlopaival és kőalakjaival tánczol, forog körülötte.

Érzé, hogy egy meleg kéz szorítása érinté kezét, önkénytelenül férje vállára hajtá szédülő fejét.

Rudolf figyelmesen nézte őt, s különös fogalmai voltak e nőről; ő e halványságot főlecsüggesztést, e fátyolozott pillantást mind kiszámított kaczérságnak vette s azt hivé, könnyű munkája fog lenni.

A lépcsőkön felmenet közben elmondá Kárpáthynak ide jövetele okát. Valami két megye közti határvillongásnak kelle rendbehozatni, a mi eltarthatott több napokon keresztül.

Tehát a szenvedés nemcsak nehéz, hanem hosszú is lesz.

A délelőtti órákat a férfiak együtt tölték el s csak ebéd felett találkozának ismét.

Kárpáthy maga is meg volt ütődve nejének halaványsága miatt. Az egész asztal felett szótlan volt a hölgy.

Természetesen közönyös tárgyak felett folyt a beszéd. Rudolfnak kevés alkalma volt egyenesen Kárpáthynéhoz

szólhatni, bókokat pedig a férj jelenlétében mondani egy nőnek nem gentleman-tréfa.

Ebéd után János úr rendesen aludni szokott, s már ez ő nála oly mulhatatlan szokás volt, hogy valamennyi keleti potentát kedveért sem hagyná el délutáni álmát.

— Te addig, öcsém, mulasd magadat kedved szerint, monda Rudolfnak, eredj nőmhöz fecsegni, vagy ha okosabbnak tartod, használd könyvtáramat.

A választás nem volt nehéz.

Fanny az ebéd végeztével rögtön a kertbe távozott.

Hogy kérte, hogy könyörgött e nyájas, komor fáknak, e tarka színes virágoknak, hogy vegyék el lelkének gondolatjait, adjanak más eszméket neki! azt hivé, majd kedvencz virágai magukra vonják figyelmét, hogy ez ismeretes bokrok eltakarják önlelke elől. Igy bolyongott egyes egyedül a nélkül, hogy látna, hogy eszmélne valamire, nyomasztó súlya alatt egyetlen be nem vallott, nem keresett gondolatnak, a midőn egyszerre lépteket hall közeledni, s a mint föltekint, Rudolfot látja szemközt jőni.

Ha véletlenül a kalitjából kiszabadult tigris jelent volna meg előtte, az nem rettentené úgy meg.

Nem rejtőzhetett sehova előle. Bár legalább elébb látta volna meg, hogy ideje leendett futni, futni előle, a merre lát. Most ime szemközt állnak.

Az ifju nyájasan üdvözölve lép hozzá, s valami általános tárgyon kezdődik a beszéd; hogy e kert virágai mily csodaszépek, mintha úrnőjük közellétét érzenék, s nem akarnának hátra maradni tőle.

— Én szeretem a virágokat, rebegé Fanny, minthogy valamit kellett rá felelni.

— Hát még ha ismerős volna nagysád velök!

Fanny kérdőleg tekinte rá.

— Igen, ha ismerné nagysád a virágokat nemcsak névszerint, hanem azt az egész sajátszerű ábrándvilágot, a mi a virágok életéhez van kötve. Minden virágnak épen úgy van élete, vágya, hajlama, bánata és örömei, fájdalma

és szerelme, mint minekünk. A költők ábrándjai mindenikhez saját jelentést, apró regéket kötöttek, a mik közt sok igen szép van. És valóban sok érdekest találni a virágok eszményi életében.

Itt egy irist szakasztott le Rudolf az útfélről.

— Ime, itt egy boldog család. Három férj és három nő; mindenik férj szorosan nője mellett, együtt kinyílnak, együtt elhervadnak, egyik sem lehet csapodár. Ez a virágok boldogsága. Ezek itt mind boldog szerelmesek.

Ezzel elveté az irist s egy amarantot szakasztott le Rudolf.

— Ezek itt aristocraták. A felső emeletben a férj, az alsóban a nő; úri házas élet. Hanem azért a virág hamvasbársony színe mutatja, hogy élete boldog.

Itt megdörzsölé Rudolf az amarantot s számtalan apró fekete mag hullott tenyerébe abból.

— Olyan fekete, mint a gyöngy, mondta Rudolf.

— Mint a gyöngy, rebegé utána Fanny, igen természetesnek találva, hogy azt az ifju kezéből az ő kezébe kellett áttölteni, mert elszórni kár lett volna. Nem volt az az igaz gyöngye a két Indiának, a melyért ő ez apró fekete gyöngyöket kicserélte volna.

Rudolf elhajítja az amarantot.

Fanny utána tekinte az elhajított virágnak, mintha meg akarná magának jegyezni, hogy hová esett az?

— Most tekintse nagysád ezt a két jávort egymás mellett. Milyen két pompás szálfa. Az egyik világosabb zöldnek tetszik, mint a másik; az azért van, mert az a nő: a sötét a hím, a nőt világosabb zölddé teszik a gazdag tobozfürtök, mikkel behintve látszik lenni. Ezek is boldog szeretők; de most tekintsen amoda távol, ott is áll egy magányos jávorfa. Lombozata milyen sárga. Szegény. Ő nem találja férjét. Valami kegyetlen kertész egy diófa mellé ülteté, s az neki nem párja, milyen halavány, milyen sárga, szegény.

Oh ha tudná, minő kegyetlen kínzást követ el e szegény asszony szívén, midőn e tréfás meséket mondja.

— Lám, ez a virágok boldogtalan szerelme. De Istenem, ön oly halavány, valami baja van?

— Semmi, semmi, uram, szólt Fanny, néha szédülök, s azzal kezét minden tétovázás nélkül Rudolf karjába akasztá.

Rudolf azt hivé, hogy érti. Pedig nem értette.

A kétségbeesés volt ez, mely az oroszlánnak martalékul vetett ölebecskét kényszeríti, hogy félelmes ellenével játszani kezdjen.

Odasímult hozzá és karját karjába ölté; hogy ha meg akar szakadni a szíve, hát csak szakadjon meg.

Az az őrjöngő vágy ez, a mit érez valaki, midőn magas toronyból alátekint, s úgy szeretne leugrani, s alant összezúzni magát.

Majd a gazdagon ellátott üvegházhoz értek, melyben épen akkor nyilt egy gyönyörű hófehér dahlia, alig észrevehető rózsaszín lehellettel belső szirmain. Ez még akkor nagy ritkaság volt Európában. Rudolf igen szépnek találta a példányt, s bizonyítá, miszerint szebbet ez ideig csak Schönbrunnban látott.

S beszéltek ismét apró közönyös tárgyakról és sétáltak alá s fel a kertben. És Rudolf azt hivé, hogy már megnyerte e nőt, és a nő azt hivé, hogy már vétkezett annyit, a mennyi elég arra, hogy örökre el legyen itélve.

Ki előtt? A világ előtt? Nem. Férje, vagy Rudolf neje előtt sem. De önmaga előtt. Hiszen csak karöltve sétált Rudolffal egy hosszú óráig, s azalatt beszéltek jelentéktelen, tréfás, közönyös dolgokat. Oh de ő vétkes boldogságot érze szívében ez alatt! És mit használ neki, hogy senki sem tudja, ha ő maga érzi, hogy e boldogság lopott kincs! Mit használ neki, ha az, ki meglopatott, nem tudja annak értékét, de az ő szívét annál nehezebben nyomja az!

Végre fölmentek ismét a kastélyba.

Fanny férjével hagyá egy perczre vendégét. Csak egy perczre; nem tetszett az hosszabbnak egy pillanatnál, azután késő estig együtt maradt velök.

Rudolf, midőn aludni ment, hálóterme előszobájában egy virágbokrétát talált az asztalon, díszes chinai virágedényben, melyben egyszerre észrevevé legfelül az egyetlen gyönyörű dahliát.

Azt hivé, hogy érti.

Másnap ismét egész délig el voltak foglalva a férfiak úgynevezett hivatalos ügyekkel. Terveket készítettek, vitáztak országos intézmények felől, untatták egymást politikai okoskodásokkal, ki gondolt volna a nőre?

Délután esős idő keletkezett, a miből az a kettős baj támadt, hogy János úr kétszer oly álmos volt, mint egyébkor, Fannynak pedig nem lehetett a kertbe menekülni a hol a szabad ég oltalma jobban megőrzé a rettegett veszélytől.

Láz volt az, a mit érzett, minden idegeiben. Tudta, észrevette, hogy e férfi, kit a nélkül is oly őrülten imád, azt akarja, hogy őt szeresse. Ha játék ez tőle, úgy az rettentő játék, és ha való, akkor még rémítőbb.

Koczogás az ajtón, alig ér rá kimondani, hogy: «szabad», midőn Rudolf már szobájába lép.

Fanny nem halavány most, hanem lángtól égnek arczai, Rudolfot meglátva, felszökik nyugvó fektéből, s zavarodottan bocsánatot kérve, hogy rögtön vissza fog térni, kéri, hogy addig foglaljon helyet és maga addig kifut a szobából. Társalkodónéját akarja szólítani. Három-négy szobán keresztül megy, sehol sem talál senkit. Isten tudja, hová lettek valamennyien? Egy cselédje sincs közel. Ezen nyugtalanító tudattal kénytelen visszatérni.

Rudolf azon perczben, melyben visszatért, észrevette, miszerint Fanny egy könyvet, melyből eddig olvasott, hirtelen félretett s zsebkendőjét rávetette, hogy Rudolf meg ne lássa azt.

Rudolfnak érdekében volt egy mélyebb pillantást vet-

hetni e nő jellemébe s tudnia kellett, minő könyv lehetett, melyet úgy iparkodik elrejteni? Ezek a hypocrita nők a moderne jeunesset és a nouvelle Messalinet olvassák, s szeretnek mellette szigorúaknak látszani.

Felemelé a könyvről a zsebkendőt s felnyitá a könyvet. Az egy imakönyv volt. S a mint a könyv magától szétnyilt két helyen, két lenyomott virág látszott meg annak lapjai között, — az iris és az amarant...

Rudolf egyszerre elkomolyodott. Szíve elszorult. Csak most gondolt rá, hogy minő játékba kezdett.

E két virág ugyanazonsága annyira megzavarta és elvonta figyelmét, hogy csak akkor vevé észre a visszatérő hölgyet, midőn az lázasan remegve előtte állt.

Mind a ketten visszadöbbentek egymástól.

A titok el volt árulva. És a kié volt, ép úgy megijedt attól, mint a kié lett.

Rudolf szótlanul tekinte a nőre, s ez vissza rá. Oly szép, oly bűvös-bájos szép volt ez asszony néma fájdalmában, a mint lassan, öntudatlanul összekulcsolá kezeit és keblére szorítá, hogy könyei kitörését erőszakkal fojtsa vissza.

Rudolf elfeledé szerepét s megindulva rebegé:

— Én Istenem.

Most már valóban érte mindent.

A szánalom e hangjára megtört az erőszak, melylyel Fanny könyeit visszatartá, s elkezdtek azok szép arczain végig omlani, míg ő maga egy karszékbe rogyott.

Rudolf érzékenyen szólt hozzá, megfogta szép kezét gyöngéden.

— Miért sír ön?

Pedig tudta jól, hogy miért sír.

— Miért jött ön ide? kérdé szenvedélytől reszkető hangon a hölgy, magát nem tartóztatva többé. Mikor én naponkint azon imádkoztam Istenhez, hogy önt soha se lássam meg többet, mikor én kerültem azt a helyet, a hol önnel találkozhatom, miért kellett önnek keresni fel en-

gem? El vagyok veszve, mert elhagyott az Isten. Egész életemben nem volt férfi képe szívemben, csak az öné. De el volt az temetve jól. Miért kellett azt újra felidézni? Nem látta ön, hogy futottam mindenütt ön elől, a hol megjelent? Nem az ön karjai tartottak-e fel, hogy a halálba ne fussak, midőn ismét találkozánk? Ah, már én akkor sokat szenvedtem ön miatt. Oh, miért kellett önnek ide jőni, hogy lásson kétségbeesve, nyomorultan. Nyomorultan.

És kezeibe rejté arczát és sírt.

Rudolf nagyon megbánta, a mit cselekvék.

Fanny kis idő mulva vevé kendőjét az úgy is leleplezett imakönyvről s megtörülve könyes szemeit, megszilárdult hangon szólt:

— Most mit használ önnek tudni, hogy egy esztelen nő a kétségbeeséssel küzd, midőn önre gondol? Boldogabb lesz-e ön ez által? Én boldogtalanabb lettem, mert most már a gondolattól is meg kell tiltanom magamat, mely önt elém hozza.

Oh mint fájt az ifjú lelke, mint fájt neki az, hogy egy ily szívet meg kellett sebzenie!

Mit mondhatott volna neki! Micsoda szava van itt a vigasztalásnak? Tehetett-e egyebet, mint hogy kezét nyujtá neki s engedé, hogy azt könyeivel, csókjaival halmozza? engedé, hogy a szenvedély kétségbeesésében keblére omoljon s zokogva, fuldokolva ölelje át, mondhatlan kín és mondhatlan gyönyör között?

És midőn kisírta magát keblén, elcsöndesült a nő, elhagyta a zokogást és suttogó, de szilárd szóval mondta:

— Én most esküszöm önnek azon Istenre, a ki itélni fog fölöttem bűneimért, hogy ha még egyszer meglátom önt, azon óra halálom órája lesz. Azért kerüljön engemet, ha szán. Nem szerelmet, csak szánalmat koldulok. Valahogy el tudok veszni majd idővel.

Rudolf szép szemeit könyek ékesíték. Szegény asszony megérdemelte volna, hogy boldog legyen. Csak egy

perczig volt boldog életében. Midőn zokogva az ő keblén függött.

Már most akármilyen hosszú lehet az élet.

Rudolf elhagyta a nőt, s alig várva, hogy Kárpáthy felébredjen, búcsút vőn attól, s visszautazott Szentirmára.

Nagyon szomorú és megilletődött volt az egész úton.

Mindig azon szegény nő könyeit érzé kezein, arczán, szívében égni, mindig az ő zokogó szavai hangzottak fülébe, lelkébe. Egész hazáig.

Otthon a vidám, eleven, kedves nő futott eléje, s édes csókjaival letörlé a keserű könyek nyomát.

— Ah te Madarason voltál! szólt csintalanul csevegve Flóra. Nekem megsúgta a kis ujjam, hogy te kémkedni jársz. Nos, mit tanultál?

— Neked igazad van, szólt gyöngéden Rudolf. A nők nem gyöngék.

— No akkor szent a béke. — Mit izent Fanny?

— Légy jó e nőhöz, mert e nő nagyon, nagyon boldogtalan.

Flóra öröme határtalan volt, s azt a kis felleget, a mit férje homlokán észrevett, nem sokára elűzte napfényes örömével. Rudolf a boldogság özönében úszott; de a legboldogabb óra örömei közt is mindig érzeni vélte arczán és szívében azokat az égető könyeket, s fülében, lelkében hangzottak a szavak, miket nem birt elfeledni többé.

Flóra okos lelke vett-e észre, sejtett-e valaha e titokból valamit? Angyalarcza azt nem mutatta soha . . . .

XXVI. KELLEMETLEN FÖLFEDEZÉSEK.

Néhány hónapig nem látjuk ismerőseinket. Úgy teszünk, mint az amerikai lapszerkesztő: pihenést adunk a közönségnek, az alatt fürdőkre és bivalyvadászatra járván, hanem ha megtértünk, majd igen szép vadászkalandokat fogunk mesélhetni.

Ez alatt épen vége van a fürdői saisonnak, a főuraságok mindenünnen megtértek téli szállásaikra. Kezdenek már többen Pestre gyülekezni, s itt alakítanak köröket, a mi bizonyosan nem csekély lendületet ad a fővárosnak.

Szentirmayék is megérkeztek, s a szép hölgy és a derék férfi ideáljai a magasabb köröknek. Mindenki iparkodik velők ismeretséget köthetni s elég delnő és lovag akad, ki a férj, vagy a nő után eped, természetesen mind hasztalan.

De legnagyobb zajt üt Kecskerey úr megérkezte. Hol volt, merre járt Kecskerey úr? — Műutazást tett a hazában. Beszéltek róla a hirlapok. Hol volt? merre járt? mely úri asztaloknál ebédelt? hogy fogadtatott? Általános diadallal mindenütt; körútja egyetlen szívhódítási expeditió volt. Mindenkit elbájolt, elragadott és emléke örökre feledhetetlen lesz mindazon helyeken, a hol egyszer megfordult. Ezt mondták a hirlapok, obligát magasztalásokkal kisérve a szívély-, kedély- és nedélydús delnőket és delkisasszonyokat, kik őt szívesen látták.

Megérkezék azonban végtére! Nála nélkül vajmi unalmas lett volna az egész téli saison. Addig nem is beszéltek sem bálokról, sem estélyekről, a míg ő vissza nem jött. Ilyesmit elrendezni sajátszerű tehetség, tulajdon hivatás kell, s ez kiválólag Kecskerey barátunké. Mert minthogy az egész világ Kecskerey barátunknak hívja őt, illő, hogy mi is úgy czímezzük.

A legelső dolog egy jóravaló férfi-clubot gyűjteni össze válogatott gentlemanekből, olyasmit, a mit most kaszinónak nevezünk, s keresztül esve azokon az apró párbajokon, melyeknek okvetlenül kellett történni a tagok megválogatása következtében, mint megszilárdult testületet mutathatjuk azt be, a hol csak igen jeles és kitünő gavallérokkal fogunk összejönni.

Kecskerey úr maga is ugyanazon érdekes alak, s midőn délesti óráiban felteszi magában, hogy szeretetreméltó legyen, annyi kedves csipős anekdotát tud mesélni műuta-

zása köréből, hogy még a tekeasztalokat is odahagyják, az ő elmés előadásait hallgatandók, mely után igen sok szivély-, kedély- és nedélydús családhoz nem volna tanácsos másodszor betenni a lábát az érdemes gentlemannek.

Épen most is valami lesz a begyében, mert nagyon suttog az ismerősökkel, figyelmessé téve, hogy ha Abellinóval beszélgetni látják, majd gyűljenek körüle, mert az igen érdekes jelenet fog lenni.

Vajjon micsoda nagy baj érhette Abellinót, hogy Kecskerey barátunk ily könnyeden beszélhet felőle? Kérdé Livius Rudolfhoz fordulva. Mert különben több tekintettel szokott viseltetni a Kárpáthy majoratus leendő örököse iránt.

Rudolf vállat vont. Bánta is ő, akármi történt Abellinóval.

Ime most lép be! Most is az a daczos, hetyke lépés, az a büszke, kötekedő tekintet, mintha az egész világ az ő inasaival volna tele, az a visszataszító szépség: — szép, de üres vonások.

— Ah jó estét Béla, jó estét! rikácsol felé messziről Kecskerey barátunk, meg sem mozdulva helyéből, a hol lábait átölelve ül, mint a hogy a régi magyar kártyákon festik a makk-kettőst.

Abellino erre odajárul, személye iránti különös figyelemnek tulajdonítva azt, miszerint egy egész csomó gavallért húz oda magával, kik elhagyják tekeasztalaikat, whistpartiejaikat, s körüle gyülekeznek.

— Gratulálok! kiált éles orrhangon Kecskerey, hosszú kezeit Abellino felé lobogtatva.

— Mit gratulálsz nekem, te makkcsali? (Lám, Abelinonak is feltünt az általunk említett nagy hasonlatosság ama históriai képhez.)

Ez Abellino részére húzta a nevetőket.

— Tudod, hogy nagybátyádtól jövök, kedvesem.

— Ah, ez más, szólt Abellino szelidebben hangolva s jónak látta Kecskerey barátunkat egy kissé dédelgetni, mert

hisz az ügyében járt és bizonyosan kedvező híreket hoz.

— Hát mit csinál az én kedves jó öregem?

— Hiszen épen azért gratulálok. Mindnyájan köszöntetnek, csókolnak, ölelnek oda haza. Az öreg úr egészséges mint a makk, mint a fáról szakasztott alma. Ne legyen miatta legkisebb aggodalmad, a nagybácsi jól érzi magát. Hanem a nagynéni beteg, nagyon beteg és alkalmasint még betegebb fog lenni.

— Szegény nagynéni, szólt Abellino, magában gondolva, hogy alkalmasint ez hát az a jó hír, a miért gratulálni kellett. Valóban jó hír. Talán meg is hal ez asszony. — És mi baja?

— Hja! nagyon veszélyes baja van. A hogy arcza, termete megváltozott azóta, soha rá nem ismernél. Az a szép rózsaarcz és az a karcsú őzike termet! Mind oda van!

(Úgy kell neki, gondolá titkon Abellino, el kell vesznie azon természettelen visszony miatt, mit egy vén emberrel kötött. Úgy kell neki.)

— Bizony barátom, folytatá Kecskerey, midőn legutóbb láttam, már akkor orvosai megtilták neki mind a lovaglást, mind a kocsizást.

Abellinónak még most sem jutott volna eszébe az igazi gondolat, ha véletlenül egy pár gyorsabb eszű ember, ki azért jött ide, hogy nevetni fog, s így könnyebben kitalálta a gondolatok élét, el nem kaczagta volna rá magát. Ez egyszerre világot derített agyában.

— Ezer ördög! Ha te most igazat beszélsz!

Abellino arcza nem birta elrejteni a dühöt, mely belsejében felforrott e szóra.

— Hisz különben mi okom lett volna gratulálni? szólt Kecskerey nevetve.

— Ah, ez infámia! kiálta fel magánkívül Abellino.

A körülállók szánni kezdték s az érzékenyebb szívűek széledeztek körüle. Azt mégis borzasztó elgondolni, hogy ez ember, kit beléptekor milliók urának tartottunk, és

maga is annak tartotta magát, ime néhány szóval koldussá van avatva.

Csak Kecskerey nem szánta. Ő nem szán senkit, a ki szerencsétlen; neki csak boldog emberekhez van köze.

— E szerint nincs mit tenni más számomra, mormolá fogai közt Abellino, mint vagy magamat ölni meg, vagy ezt az asszonyt.

Kecskerey oly hangosan, a hogy torkán kifért, felelt e kétségbeesett mormogásra.

— Már ha gyilkolni akarsz barátom, akkor olvasd Pitavált, abban mindenféle nemeit és fajait meg fogod ismerhetni a mérgezéseknek növényi és ásványi méreggel, a késsel és baltával, pisztolylyal és hurokkal való gyilkolásoknak, s a corpus delicti hogyan és miképen való eltüntetésének, elásva, eldarabolva, vízbe sülyesztve, megégetve. Az egész egy tizenkét kötetes kis könyvtár; a mit ha az ember végig olvasott, maga magáról is azt hiszi, hogy gyilkos. Ajánlom ezt figyelmedbe. Hahaha.

Abellino mind erre nem ügyelt.

— Ki lehet az, a kit ez asszony szeret?

— Nézz körül barátom és fogd rá valakire.

— Legalább azt szeretném megismerni és megölni.

— Én egész bizonyossággal tudom, hogy kit szeret, szólt Kecskerey.

— Kit? kérdé Abellino villogó szemekkel. Oh, azt az embert szeretném ismerni!

Kecskerey mulatságot csinált belőle, a nyakát vállai közé húzva, folytatá:

— Akárhányszor láttam őt vele ölelkezni, nyakába borulni és megcsókolni.

— Ki az? ki az? kiálta Abellino, megragadva Kecskerey karját.

— Szeretnéd tudni?

— Akarom tudni!

— Hát — a férje.

— Ez ostoba gúny! szólt Abellino egészen elfeledkezve

magáról. Ezt senki sem fogja hinni. Azon nő szeret valakit! szeret valakit gyalázatos átadással. És ez a vén gazember tudja és eltűri, csakhogy rajtam bosszút állhasson. De én kitudom, hogy ki az? kitudom, ha az ördög is és gyalázatos pert indítok ez asszony ellen, a milyet még ember nem látott.

Többen azok közől, kik hozzá közel álltak, tréfásan kezdtek mentegetőzni, hogy rájok ne gyanakodjék, ők ártatlanok az egészben, ők nem dicsekedhetnek Kárpáthyné boldog hajlandóságával.

E perczben erős férfias hang szólalt meg közöttük.

— Uraim! önök nem veszik észre, hogy helytelen és nemes emberekhez nem illő tréfát követnek el egy asszony nevével, a kit sértegetni senkinek sincs oka, sem joga a világon.

— Mi ez, Rudolf? Mit érdekel téged ez ügy? kérdé Kecskerey elcsodálkozva.

— Az, hogy én férfi vagyok és nem engedem, hogy előttem egy nőt rágalmazzanak, a kit én tisztelek.

Ez nagy szó. Már erre csakugyan el kellett hallgatni. Nemcsak azért, mert Rudolfnak igaza volt, s mert ő erkölcsi tekintélylyel bir a világ előtt, hanem azért is, mert ő legjobb vívó és lövő a környékben és hidegvérű és szerencsés.

A clubban nem hozták többet elő Kárpáthynét.

Flóra pedig megtudta az esetet, s örömében, gyönyörűségében össze-vissza csókolá érte férjét.

XXVII. KÁRPÁTHY ZOLTÁN.

A mitől Abellinonak reszketni kellett, megtörtént. — Kárpáthy Jánosné anya lett. Fiat szült.

Egy reggelen ezen örömhírrel lepé meg házi orvosa a Nábobot: «önnek neje fiat szült!»

Ki merne hozzá fogni, hogy János örömét leirja? A mit

csak remélni, csak képzelni mert magában, legmerészebb, legforróbb vágya teljesült: nejének fia van! Fiu! a ki nevét örökölni, örökíteni fogja, a ki boldogabb időben születvén, helyrehozza apjának hibáit s ifju erényekkel váltandja be a vén adósságokat, mikkel a Kárpáthy-család hazának és emberiségnek tartozik.

Mivé fog lehetni e fiu nemesebb nevelés által, mint minőben ősei részesültek! Mennyi boldogság, mennyi nagyság vár majd egykor rá! hogy fogják nevét milliók áldani!

Csak addig élhetne még, míg őt beszélni hallja, hogy figyelhetne édes gagyogásaira, hogy mondhatna neki szavakat, miket az megtanuljon és el ne felejtsen soha, hogy majd ha egykor a nagy és nemes eszmék ünnepelt hőse leend, elmondhassa: «ezeknek neveit a jó öreg Kárpáthy Jánostól hallottam legelőször».

Mi legyen e fiu neve? Egyike azon fejedelmek nevének, kik a legelső Kárpáthy-őssel áldomást ittak a szép Hunnia földén.

Legyen Zoltán. Kárpáthy Zoltán! Milyen szépen fog az hangzani.

Majdan odahozták hozzá az új világpolgárt, s oda tették kezébe, hogy ölelje, hogy csókolja meg: az örömköny kicsordult szeméből, alig látott tőle, pedig úgy óhajtott látni! Repeső tekintettel nézte a gyermeket. Szép, erőteljes fiu volt az, mint egy kis pirosképű angyal, hogy apró kezecskéinél s nyakánál szinte ráncz támadt a kövérség miatt, szája alig volt nagyobb, mint egy szamócza, hanem ragyogó szemei, miknek tiszta lazúrját semmi drága kőhöz nem lehet hasonlítani, annál nagyobbak, s ha olykor lecsukta azokat, a hosszú szempillák gömbölyű orczáira feküdtek. Nem sírt, egészen komoly volt, mintha most is tudná már, hogy a gyöngeség milyen nagy szégyen, s midőn János úr elragadtatással emelé őt ajkaihoz, s szúrós, tövises bajuszával össze-vissza csókolá piros két orczáját, még mosolyogni kezdett s vigan kiáltott egy párszor, a mit azután

a körülállók János úrral együtt találgattak, hogy mit mondott?

— Beszélj még lelkem kicsinyem, rebegé János, látva, hogy a gyermek mindenféle változatokra illeszti apró gömbölyű ajkait, mintha tudná ő jól, hogy mit akar mondani, de nem találná rá az igazi szót. — Mondjad, mondjad! Ne félj semmit, megértjük mi. Mit mondtál megint?

Az orvos azonban és a tudós asszonyok jónak látták megérteni a csecsemő beszédét, oda magyarázva azt, hogy az visszakivánkozik már anyjához, azért elég lesz most az egyszerre a szeretgetés, s kivették őt János úr kezéből, visszavitték anyjához, mely után a jó úr nem tehetett egyebet, mint hogy oda lopózott a mellékszobába s ott hallgatózott, ott fülelt, ha nem sír-e a gyermek? minden kijövőtől megkérdezte, hogy mit csinál, hogy van azóta? és minden bemenőtől izent neki valamit.

Ki birná örömét leirni, ha egy-egy vidám kiáltása a gyermeknek kihallatszott a szobából; hiszen csak még egyszer megkaphassa, soha sem teszi őt le kezéből!

Dél felé ismét kijött hozzá az orvos, s kérte őt, hogy menjen át vele más szobába.

— Miért? Én szeretek itt lenni. Legalább hallom, a mit róla beszélnek.

— Igen, de én meg nem akarom, hogy odabenn meghallják, a mit mi beszélünk.

János rámeredt. Rosszul kezde lenni az orvos hideg tekintetétől s gépileg követte őt a szomszéd terembe.

— Nos, uram; mi az, a mit ön nekem akar mondani, hogy mások meg ne hallják?

— Nagyságos uram. Ma nagy öröm szállt nagyságod házára.

— Azt tudom, azt érzem, uram. Áldom érte az Istent.

— Isten nagy örömet mért nagyságod szívére, de jónak látta a fájdalom által is próbára tenni azt.

— Mit akar ön mondani? ordíta fel ijedten Kárpáthy s arcza elkékült.

— Lám, nagyságos uram, ez volt, a mitől féltem, azért híttam ki a mellékszobából; legyen ön keresztyén és tanulja viselni az Isten kezét.

— Ne kínozzon ön, mondja, mi történik?

— Nagyságod neje meg fog halni.

Kárpáthy egy szó nélkül állt meg e hír után. Most azon a helyen maradt állva és egy hang nem repült el szájáról.

— Ha volna számára e világon segély, szólt az orvos, azt mondanám, még van remény; de kötelességem megmondani önnek, hogy számára csak órák, csak perczek vannak még hátra, azért nagyságos uram, tegyen erőszakot indulatjain s jőjjön be hozzá, s búcsúzzék el tőle, mert kevés szava van még hátra.

Kárpáthy hagyta magát vezetni a haldokló szobájába. Előtte összefolyt a világ; nem látott ő senkit, nem hallott semmit, csak őt látta ott feküdni halványan, elhervadtan, a halál verítékével gyönyörű orczáin, a halál halaványságával édes ajkai körül, a halál megtört fényével szép lelkes szemeiben.

Oda állt ágya mellé és nem szólt egy szót is. Szemei könytelenek voltak. A szoba tele van szolgálattevő nőkkel. Itt-ott elfojtott zokogás hallik. Nem lát ő, nem hall ő semmit. Csak a haldoklóra néz némán, mereven. Az ágy mellett kétfelől két ismerős nő ül, egyik Teréz, a másik Flóra.

A jó öreg nagynéne összekulcsolt kezekkel imádkozik, arczát a vánkosba rejtve. Flóra a kis gyermeket tartja ölében, ki keblén csendesen elaludt.

A beteg fölemeli törtvilágú szemeit férjéhez; kinyujtja reszkető forró kezét s megfogja vele férjeét s odavonja azt lihegő ajkaihoz.

. . . . — Emlékezzék reám . . . susogja alig hallhatólag.

János nem hallja, nem eszmél reá, mit mondott neki, csak mind a két kezében tartja neje kezét, mintha azt hinné, hogy ezáltal visszatartja őt a haláltól.

A haldokló nyögése mindig nehezebb lesz, keble láza-

sabban piheg, fejét nem birja egy helyen tartani. Csak egyes zavart szavakat rebeg még, melyek iszonyú kínt okozhatnak neki; oh, a test küzdelme a lélekkel mily nehéz, a míg egymástól el birnak szakadni! Zavart, hagymázos szavakat mond csupán: «— az iris és az amaránt .... a sárga jávor, — szegény árva jávor, ültessétek azt máshová .... eljösz-e hozzám, ha meghalok? Ha meghalok, szabad lesz hozzám eljönnöd ....»

János érzi a kezében tartott kéz szorításáról, minő iszonyú kínt kell ezalatt kiállania, a míg e szavakat mondja.

Alig egy órai nehéz küzdés után elcsöndesül a beteg lázas küzdése, vérerei nem lüktetnek oly sebesen, keze nem oly forró többé; lélekzetvétele megkönnyebbül.

Tisztán kezd látni ismét, mindenkire ráismer. Nyugodt, szelid hangon szólt a körüle állókhoz, arczának kínos izzadtsága elmulik. «Férjem, kedves férjem», szól érzékeny tekintetet vetve Jánosra.

A férj örül magában, gondolva, hogy ez a gyógyulás jele; az orvos lecsüggeszti fejét, ő tudja, hogy ez a halál jele.

Azután Flórához fordul a beteg. Kérő tekintetét megérti a barátné, s ölében tartott kisdedét oda tartja a beteg ajkához.

Fanny hevesen, édesen szorítja őt lihegő keblére, összecsókolja az alvó gyermek arczát, ki minden csóknál felnyitja nagy, sötétkék szemeit s ismét lehúnyja és alszik tovább.

Az anya visszateszi őt Flóra keblére s megszorítja a delnő kezét és suttogva rebegi:

— «Légy anyja gyermekemnek.»

Flóra nem tud felelni neki, csak fejével int. Hang nem jön ajkára; fejét félre fordítja, hogy ne lássa a haldokló szemeinek könyezését.

Ekkor elvonja kezeit a beteg és összetéve keblén, elrebegi az egyszerű imát, mire gyermekkorában tanították meg:

— Isten. Én Istenem. Légy irgalmas nékem. Szegény bűnös leányodnak. Most és mindenkoron Amen. . . .

Azzal lehúnyja szemeit csöndesen és elalszik.

— Elaludt . . . suttogja a férj csöndesen.

— Meghalt . ... rebegi az orvos bánatos tekintettel.

És a jó öreg Nábob térdre hull az ágy mellett s arczát a holt párnáiba temetve, zokog keservesen . . . keservesen . . .

A nő alszik és álma örök. Arczán a túlvilág halványsága dereng. Most már álmodhatik boldog szerelemről — a feltámadásig . . . Senki sem fogja őt többé felkölteni . . . .

XXVIII. TITKOS LÁTOGATÓK.

Nemsokára eljött a tél: korán beálltak a hideg, zúzmarás, hófuvatagos idők; fehér erdők, fehér mezők látszottak az alföldi síkon minden oldalról, s már délután négy órakor elkezdte a láthatárt körülfogni az a sötét szürkés, lilaszín gőzkör, mely perczről-perczre magasabban emelkedik, míg végre az ég boltozatán összeér és éjszaka van. Csak a sík hófehérsége tart némi világot a táj felett.

Halavány fakó szalagok látszanak a nagy hóabroszon vonva, miket jövő-menő szánok törtettek egyik falutól a másikig.

A kárpátfalvi kastély oly búsan látszik mélázni az egykedvű, egyszínű tájkép felett. Máskor messze fénylettek ablakai estenden, s víg vadász-csoportok hánykódtak népes udvarán; most alig két-három ablakban ég világ s csak a kémények kék füstje mutatja, hogy még laknak benne.

Egyikén e fakó útaknak a hosszú téli est beálltával csengőtlen paraszt szánt látunk végig sikamlani, mely az alaktalan síkság félhomályán keresztül Kárpátfalva felé tart.

A szán hátuljában egyszerű köpenybe burkolt férfi ül, elől juhászbundából hajtja egy paraszt ember a két ösztövér lovat.

A hátulülő gyakran feláll a szánban s mintha keresne valamit, széttekinget a síkságon. Már előtte sötétlenek a kárpátfalvi vadaskert erdejei s a mint egy dobogó hídra fölérnek, megpillantja a jövevény, a mit keresett.

— Azok ott ugyebár fenyőfák? kérdi kocsisától.

— Igenis, ifju uram. Megismerhetni azokat messziről, mert akkor is zöldek, mikor minden más fa lehullatta a levetét.

Az egész határban nincsen több ezeknél. János úr idejében ültették valamennyit.

— Itt majd megálljunk, atyafi. Kend térjen be amoda a csárdába, mely az útfélen van, én addig egyet fordulok. Egy óránál tovább nem maradok ki.

— Nem jó volna, ha elkisérném az ifju urat, ha valahova akar menni? Itt farkasok is szoktak ám járni.

— Nem szükséges, jó barátom. Nem félek én.

Azzal leszállt az idegen a szánról s fokosát kezébe véve, a hómezőn keresztül arra felé vette útját, a hol a fenyők sötétlenek a hófehér síkság közepén.

Mi van ezen fenyők alatt?

A Kárpáthy-család temetkező helye az. És a jövevény, ki azt ez órában látogatja, — Boltay Sándor.

Az ifju kézműves a visszaérkező Teréztől hallá, hogy Fanny meghalt. A nagyságos asszony csak úgy leszállt a sír férgeihez, mint a legszegényebb kézműves felesége és sírja talán még elhagyatottabb, mint azé.

Sándor azonnal közlé határozatát az öregekkel.

El kellett vándorolnia a megholt kedves sírhalmához, kit éltében-haltában úgy imádott, s kinek most már a föld alatt bevallhatta, hogy szerette, s hült szívéhez épen annyi joga van most, mint akárkinek a földön.

A két öreg nem iparkodott őt visszatartani: hadd menjen, hadd vigye oda bánatát és felejtse ott; talán majd jobb kedvű lesz, ha ott kisírhatta magát.

Télvíz idején útnak indult a fiu, s a leirás után, melyet Teréztől hallott, megismeré a fenyő-ligetet, melyet Kár-

páthy János ültetett a sírbolt körül, hogy zöld legyen ott akkor is, midőn minden holt és fehér.

Elhagyta a szánt, keresztül vágott a mezőn, a fuvaros betért az útféli csárdába az alatt.

Egy másik úton e közben két lovast látunk haladni a még félig töretlen csapáson. Egyik hátrább maradva üget, négy izmos agarat vezetve hosszúra bocsátott pórázon.

— Rókanyomokat látok Márton, szól az elől menő lovas, a hátuljövőt figyelmeztetve. Könnyen ráakadhatunk a friss hóban, ha vigyázunk rá, s még elfoghatjuk, mielőtt Kárpátfalvára érnénk.

A lovász erősíteni látszik ura állítását.

— Menj te egyenesen a nyomon s adj át két agarat nekem, én az erdő felől megkerítem addig.

Azzal átvett a beszélő kettőt az agarak közől s kisérőjét előre bocsátva, maga oldalvást került, lassú lépést járatva a hóban.

A mint azonban kisérőjét elveszté szem elől, hirtelen megváltoztatta irányát, s gyors poroszkolással tartott a fenyves felé.

Odaérve, a fenyvest körülvevő árok előtt leszállt nyergéből, lovát megköté egy bokorhoz, agarát a nyeregkápához s átmászott a széles árkon.

A hóvilágnál bizton haladt keresett czéljához.

Nagy fehér márvány-emlék emelkedett egy zöld lomb oldalában, rajta fenn a halál szomorú angyala, aláfordított fáklyával.

Az éji lovas egyenesen az emlék felé tart.

E látogató Rudolf.

Tehát mind a ketten eljöttek s a sors úgy akarta, hogy ott találkozzanak együtt.

Rudolf biztosan sietett a fehér emlékoszlophoz s megdöbbenve állt meg, midőn annak talapján egy férfialakot látott, összeroskadt, félig ülő, félig térdeplő helyzetben heverni. De az is megdöbbent az ő alakjától.

Egyik sem ismert rá a másikra.

— Mit keres ön itt, uram? szólt Rudolf, elébb visszanyerve hidegvérét, s közelebb lépett a térdeplőhöz.

Sándor ráismert e hangra. Megtudta, hogy az Rudolf és nem birta megérteni, hogy jön az e helyre, ez órában?

— Gróf Szentirmay úr, szólt szelíden; én azon kézműves vagyok, kihez ön annyi szívességgel volt egykor; tetézze e jóságát most azzal, hogy hagyjon itt egyedül és ne kérdezzen tőlem semmit.

Rudolf bámulva ismert rá az ifjura. Most világlott át eszén, hogy hiszen e nő, mielőtt Kárpáthy neje lett volna, egy szegény ifju kézművessel volt eljegyezve, a ki érte oly bátran, oly lovagi merészséggel tette ki magát a halálnak.

Most értett mindent.

Megfogá a szegény ifju kezét s megszorította azt.

— Ön szereté e hölgyet. Ön eljött őt megsiratni?

— Igen, uram. Nincs a kit megszégyenítsek vele. A halottakat szabad szeretni. Én szerettem e nőt, szeretem most is és soha sem fogok mást szeretni.

Tehát vele volt eljegyezve, gondolá Rudolf magában, mennyire szerették! Milyen boldog lett volna, ha ez ifjun kívül soha sem ismer senkit; még most is élne és boldog volna. Mennyi nemesség, mennyi önzéstelen szerelem fogadta volna az ifju szivében, kitől úgy elszakította magát, hogy az csak nyugvó porában látogathatja őt meg újra.

És a kézműves nem kérdé a főúrtól: «hát önt mi hozza e helyre ily órában, hát ön kit keres itt a halottak között?» Mással volt elfoglalva ő. A kedves, vidám gyermekre gondolt, ki egyszerű polgári viseletben ott ült mellette egykor a jázmin-lugas alatt s beszélt előtte gyermeteg örömmel, minő jó gazdasszony fog ő lenni egykor!... És midőn homlokát a hideg márványra hajtá, azt képzelé, hogy most az ő sima vállán nyugszik feje.

Rudolf úgy szánta az ifjut.

— Maradjon ön itt, én egyedül hagyom. Itt a temetőn kívül meg fogom várni, ha valamiben szolgálatára lehetek, rendelkezzék velem.

— Köszönöm uram, én is megyek; már elvégeztem, a miért ide kellett jönnöm. Lássa, nem tudtam volna élni; megölt, álomkórossá tett az a gondolat, hogy ő meghalt és én még csak közel sem lehettem hozzá. El kellett jönnöm, hogy megpróbáljam, ha megöli-e hát az embert a szívbeli érzés? Most már tudom, hogy nem öl meg, most már megpróbálom, hogyan lehet tovább élni?

A sírkőre nagy arany betükkel volt felvésve a kedves halott neve; a hóvilágtól ott ragyogtak a betük.

«Kárpáthyné, Mayer Fanny.»

Az ifju kézműves levevé fövegét s áhitattal, tisztelettel, minővel egy halott ajkait szokták érinteni, megcsókolá e névnek «Fanny» mindenik betűjét.

— Ön előtt nem szégyenlem e gyöngeséget, szólt azután felállva Rudolfhoz, hisz önnek nemes szíve van, ki engem nem fog kigúnyolni.

Rudolf nem felelt semmit, de félre fordítá arczát. Isten tudja, miért nem akarta, hogy most ez ifju szemeibe lásson.

— Már most mehetünk, uram.

— Hol akarja ön az éjt tölteni? Jőjjön Szentirmára velem.

— Köszönöm, uram. Ön igen jó hozzám. De még ez órában fordulok vissza. A hold nemsokára feljő, az út eléggé látható. Sietnem kell, mert sok dolog múlik nálam nélkül otthon.

Nem lehetett őt erőtetni, a férfi fájdalma azt kivánja, hogy ne vigasztalják.

Elkisérte őt Rudolf az útféli csárdáig, a hol a szán készen várt reá; nem állhatta meg, hogy meg ne szorítsa kezét forrón és meg ne ölelje.

Sándor gondolni sem tudta, miért oly nyájas, oly jó ő hozzá e magas úr.

A szán nemsokára eltünt az éjhomályban, azon az úton vissza, melyen ide jött. Rudolf csendesen haladt tüszkölő ménjével a hósíkon keresztül... Ismét visszatért a fenyő-

fákhoz. Ismét fölkereste a fehér emléket. Ott megállt és gondolt a sokat szenvedett nőre, ki tán ott alant is róla gondolkozik. Előtte állt arcza, midőn utána nézett az elvetett amarantnak, midőn szilaj paripán vágtatott előre, midőn szerelemben kétségbeesett arczczal omlott keblére, hogy ott édes kín és fájó gyönyör között kisírja fájdalmát, melyet éveken át elrejtve hordozott. És a midőn ezekre gondolt, szép szemei megteltek könynyel.

Az eltávozótt ifju térdének nyomai még ott látszottak a hóban, mely az emlék talapját belepte. Rudolf elgondolkozott.

Hát nem érdemelt-e meg ennyit azon nő, ki szenvedett, — szeretett, — és meghalt? Meghajtá ő is térdét az emléken.

És olvasá azt a nevet .... Mint a kisértethivás, oly csábítón ragyogott előtte az öt betű «Fanny».

Sokáig habozott önmagában. Gondolkozott ... gondolkozott ...

Végre odahajolt és megcsókolá sorba az öt betűt .... épen, mint ama másik ifju ...

Azzal lovára veté magát. Eltévedt lovásza, ki urát nem találta, már nyugtalanul kürtölt a vadaskert szélében, azt nemsokára utolérte s félóra mulva Kárpáthy János udvarán voltak, ki sietve hivatá Rudolfot még ez éjjel.

XXIX. A VÉGINTÉZET.

Rudolfot már várták a kastélyban. A mint leugrott lováról, az előcsarnokban várakozó Pál rögtön felvezette őt Kárpáthyhoz.

A cselédség mind fekete ruhát kapott, a mióta az úrnőt eltemették s a tükrök és czimerek a szobákban még azon módon be voltak fekete fátyollal húzva, a hogy a temetés napján hagyták.

János magán-szobájában várt Rudolfra, s a mint belépni

látta őt, felkelt helyéből és eléje sietett, s megrázta forrón az érkező kezét.

— Köszönöm, Rudolf, köszönöm, hogy eljöttél, megbocsátasz, hogy ily órában, ily sietséggel küldtem érted. Hozott az Isten. Nagyon köszönöm, hogy eljöttél. — Rudolf, én olyan különösen érzem magamat. Három nap óta valami szokatlan kellemes érzés állja el tagjaimat, hogy éjjel felkölt álmomból s a különös öröm miatt, vagy nem is tudom minek nevezzem, nem lelem helyemet. Én halálomat érzem. Kérlek, ne mondj ellent. Nem félek én attól; vágyódom utána. Olykor valami gyors zúgás csap el fülem mellett, mintha valami sebesen elrepült volna mellette. Én tudom, mi az? Kétszer éreztem hasonlóul, mind kétszer szélütést kaptam; úgy hiszem, most ez az utolsó lesz. Örömmel gondolok rá, legkisebb félelmet sem érzek előtte. Azért küldtem hozzád, hogy most józan észszel, nyugodt vérrel végintézetet tegyek, melynek végrehajtására téged kivántalak felkérni. Elfogadod-e azt?

Rudolf némán inté helyeslését.

— Jer tehát velem a levéltárba. A többi tanúk mind ott várnak már. A kiket hirtelen összegyűjthettem, különben becsületes emberek mind.

A míg végig mentek három-négy szobán, János gyakran megállítá Rudolfot, elmondva neki: «nézd, itt ezen szobában hallottam őt legutoljára nevetni, — ott ama széken feledé shawlját, most is ott van, — amott az asztalon egy pár keztyű, miket legutoljára viselt; itt ült, — itt rajzolt, amott a zongora most is felnyitva, az ábrándmű kitárva a támlán. Ha még egyszer visszajönne!»

Majd egy szobába nyitott be, melyet a mint a gyertyák megvilágítottak, Rudolf döbbenve rendült össze.

— Öreg, nem jó helyen járunk. Eltévedtél tulajdon házadban, ez nőd hálószobája.

— Tudom. De nem jöhetek el mellette soha, hogy be ne lépjek. Ma mégis utoljára látom azt, mert holnap be fogom falaztatni. Látod, minden úgy maradt, a hogy ő hagyta.

Nem ezen szobában halt meg, ne borzadj tőle. (Oh Rudolfnak egészen más oka volt borzadályt érezni e helyen.) Amaz a kertre nyílik. Látod, minden a régi helyén: a lámpa, melynél irni szokott, az asztalon egy félig megírt levél, melyet senki sem olvasott. Százszor bejöttem azóta a szobába, soha egy betűt nem olvastam abból. Szentség az előttem. Az ágy előtt még a két kis hímzett papucs, akkorák, mintha gyermek számára volnának készítve. Az asztalon egy kitárt imakönyv, melynek magától szétnyilt lapjai közt egy iris és egy amarant és egy jávorfa-levél. Nagyon szerette a virágokat.

— Menjünk innen, menjünk, sürgeté őt Rudolf. Nekem fáj az, a mit te beszélsz.

— Neked fáj és nekem jól esik. Egész napokat elültem itt, ezeken a helyeken s visszagondoltam magamban minden szót, a mit mondott, láttam őt magam előtt mindenütt, ébren, aluva, mosolyogva, szomorúan; — láttam, mint hajtá szép fejét e vánkosokra; láttam álmodni, láttam meghalni . . .

— Oh jerünk, jerünk innen.

— Elmegyünk, Rudolf. Már most nem jövök vissza többet soha. Holnap síma fal lesz az ajtó helyén, az ablakra vastáblák jönnek. Érzem, hogy nem kell őt itt többé felkeresnem. Másutt, másutt fogom én őt fölkeresni, más szobában lakunk mi majd együtt. Menjünk, menjünk.

És könytelenül, mosolyogva, mint a ki menyegzőjére készül, hagyá el a szobát, az ajtóból még egy pillanatot vetve szemével, még egy néma csókot vetve kezével a sötétség felé, mintha egy senkitől sem, csak általa látott kedves lényt üdvözölne utolszor.

— Jerünk, jerünk.

A levéltár nagy termében ott várták már a tanúk.

Négyen voltak: a helybeli jegyző, egy fiatal, teltképű férfi, ki a meleg kályhának támaszkodott háttal; a jószágigazgató, az emberséges Varga Péter, ki azon kegyet kérte ki magának, hogy hadd járjon ő is, mint a többi cselédség,

fekete ruhában, s azóta nagyon drága szó az, a mi az ő száját elhagyja, s akármiről beszél, mindig azon végzi szavát, hogy mindennek korán kell meghalni, a mi szép és a mi jó, csak mi élünk sokáig, — vén bűnösök.

A harmadik tanú a pap. A negyedik Kiss Miska. A jó fiu elhagyta a fényes salonokat, miknek ünnepelt hőse volt, hogy öreg barátja legszomorúbb napjait felderítse. Valóban, alig tehetett volna jobbat valakivel.

A fiscalis is ott van és tollakat farag minden ember számára s azokat félszárig veri a kalamárisba, melyek a kerek asztalon mindenki elé vannak téve, hogy észrevételeit jegyezhesse.

Abból, hogy senki sincs jelen a Nábob nagyságos és méltóságos s főtisztelendő ismerősei közül, lehet gyanítani, mennyire sietett e végintézkedéssel s tanúkul a legigénytelenebb embereket hívta össze.

A mint János és Rudolf beléptek, az együttlevők komoly ünnepélyességgel üdvözlék az érkezőket, mint szokás és illő ilyen alkalmaknál, a midőn egy élő rendelkezik a halála utániakról.

János úr inte mindenkinek, hogy üljenek le, Rudolfot jobbjára, balfelől Kiss Miskát ülteté, átellenébe a fiscalist, hogy értse, a mit mondott.

Az asztal legtávolabb végére ült Varga uram s elrakott maga elől minden gyertyát. Ő tudja, hogy miért?

— Édes barátim, jó feleim! Kezdé a Nábob, míg mindenki mélyen elhallgatott: Isten megszámlálta napjaimat s mulandó éltemet dicsőbbel váltja fel, azért legyetek tanúim, hogy a miket ez órában mondok, ép észszel, józan elmével mondom. Azon földi javakból, miket Isten ő szent felsége kezeimre bízott, több, mint egy millió forintra menő készpénzzel rendelkezhetem, mint a mely szerzeményem. Adja az Isten, hogy több áldás legyen azon, mint volt az én kezeimben rajta. Végrendeletemet azon kezdem, a ki előttem a legkedvesebb volt a világon és a ki már a sírban nyugszik. Ez a sír kezdete és vége életembeli intézke-

déseimnek, valamint legelső gondolatom ez, midőn felébredek, és legutolsó, midőn lefekszem, és örökkévaló, midőn majd nem ébredek fel többet. Legelső hagyományom ötvenezer forint, melynek kamatjait nyerje az urodalmi kertész, kinek kötelessége lesz ezért kora tavasztól késő őszig iris és amarant virágokat tenyészteni, miket «ő» annyira szeretett, s azokkal feledhetlen nőm sírját beültetni. Ugyancsak tizezer forint kamatját élvezzék a madarasi kastély kertészei, firól-fira kötelességük leend ezért egy az üvegház közelében álló jávorfát ápolni, mely alatt egy fehér pad áll ... Ez volt az ő kedvencz helye, suttogá itt félig magához beszélve János, itt ült ő egész délutánokon keresztül ... És ültessen a kertész egy másik jávorfát mellé, ne álljon ott oly magányosan; ha valaha kiszárad a fa, vagy valami tiszteletlen utód kivágatja azt, az egész összeg szálljon a szegényekre.

Rudolf hideg, mozdulatlan arczczal ült ott a beszélő mellett; senki sem veheti észre rajta, mit érez, midőn e szavakat hallja!

«Milyen bolondos volt ez az öreg utolsó napjaiban is, fogják egykor mondani az utódok, a kik végrendeletét olvassák; fűnek-fának hagyományozott.»

— Továbbá, folytatá János, ötvenezer forintot hagyok oly czélra, hogy annak jövedelméből szegény, jóerkölcsű leányok házasíttassanak ki. Minden évben azon napon, melyen felejthetlen nőmmel megesküvénk, gyűljenek össze az uradalombeli hajadonok a templomban, imádkozzanak Istenhez azokért, a kik meghaltak, akkor háromnak a szűzek közől, kiket a lelkész legérdemesebbnek fog itélni, nyújtsa át a község előtt a mennyasszonyi koszorút és az összeget, azután menjenek ki a sírhoz, szórjanak rá virágot és imádkozzanak, hogy tegye őt Isten boldogabbá a túlvilágon, mint volt itt ezen a földön. Ez az én kivánságom.

Itt megállt, megvárva, míg az ügyvéd utóléri az irással

szavait, mialatt fájdalmas csend uralkodott a teremben, csak a papiron nyargaló toll perczegése által zavarva.

Midőn az ügyvéd feltekintett a papirról, mutatva, hogy mindent leirt, János felsóhajtott s fejét alácsüggeszté:

— Midőn elhozza rám Isten azon órát, melyben mulandó éltemet elhagyom, folytatá nyugodt, szilárd hangon (minden szó oly viszhangosan zengett el a teremben, mintha egészen üres volna az) — a midőn meghalok, kivánom, hogy azon ruhámba öltöztessenek, melyben vele megesküvém, hű cselédem az öreg Pál ismerni fogja azt. Koporsóm, melybe tenni fognak, készen áll már hálószobámban, mindennap látom azt és megszoktam rágondolni, gyakran belefekszem és elgondolom, hogy milyen jó lesz, ha nem kell kiszállni belőle többé. Egészen fel van már készítve, sokat törődtem rajta, épen olyan, mint az «övé». A név ki van verve szépen ezüst szegekkel, csak az évszámot kell majd utána tenni. Ugyanazon teremben akarok kitéve lenni, melyben ő volt. Felettem ugyanazon lelkész mondjon imát, ki fölötte imádkozott, a mi oly szép volt.

— Uram, uram, szólt közbe a lelkész. Ki olvasott az élet és halál könyvében, hogy kettőnk közől ki él tovább?

János inte neki, hogy legyen nyugodt, ezt jobban tudja már ő.

— Addig semmi gyászfátyolt le ne vegyenek a szobákról, legyen minden úgy, a hogy az ő temetésekor volt. Ugyanazon éneklő diákok jőjjenek el Debreczenből s énekeljék fölöttem ugyanazon énekeket, egyet se mást. Mind ugyanazt, a mit ő fölötte, ugyanazon ifjak. Nekem oly szép volt ez ének mind.

— Oh uram, szólt a pap, lehet, hogy azon ifjak már akkor meglett férfiak lesznek valamennyien.

János megcsóválta fejét és folytatá.

— És azután felnyitván a sirboltot, két fülke között töressék át a közfalat, hogy ne legyen az én koporsóm és az ő koporsója között semmi, hogy szállhassak sirba azon boldog gondolattal, hogy ő mellette fogok aludni a boldog

feltámadás napjáig, melyet hozzon el Isten minden igazhivőre. Amen.

És a nagy komoly férfiak mind sírtak körül az asztal mellett és egyik sem szégyenlé magát a másik előtt; még a hidegvérű ügyvéd is összerágta tollát, s nem látta a betüket, melyeket leírt .... Csak János arczán nem volt szomorúság.

Úgy beszélt, mint a ki vőlegényi szobáját rendezi.

— Meglevén pedig az eltemetés, sírkövemet, mely szintén készen áll muzeumomban, tegyék az övé mellé. Csak az évszám hiányzik itt is. Azon kívül semmi se tétessék hozzá. Kivánom, hogy úgy maradjon, a hogy van. Nevem van ráirva, semmi más. Alá e sorok vannak vésve: «Élt csak egy esztendőt, álmodta a többit». Ennyit rólunk, meghaltakról, elmulandókról, folytatá Kárpáthy. Egy kincsem van a föld alatt, kivel nemsokára egyesülni fogok. Másik kincsem, örömem, lelkem reménye itt marad. És ez fiam.

E szóknál jelent meg a legelső köny Kárpáthy szemében. Széttörülte azt, örömköny volt.

— Ne legyen hozzám semmiben hasonlatos; legyen jobb, legyen okosabb, mint apja volt. Irja ügyvéd úr ezen szavakkal. Ki előtt titkolóznám? Isten színe előtt állok. Akarom, hogy fiam jobb legyen, mint én voltam. Talán az ő erényeiért megbocsátja az Isten, megbocsátja a haza, mit ellene vétettünk, én és őseim és azok mind, a kik hozzám hasonló életet éltek. Mutassa ő meg életével, milyeneknek kellett volna lennünk? A gazdagság ne rontsa meg szívét, hogy vénségében meg ne bánja ifjuságát. Bár gondoskodtak volna rólam így! Bár apám kincseinek felén vezetőt, férfit nyert volna meg, ki megtanított volna rá, mint használjam a másik felét? Én azt akarom, hogy fiam boldog legyen. Mi a boldogság? Pénz? Birtok? Hatalom? Egyik sem az. Én birtam mindezt és nem voltam boldog. Lelke legyen gazdag. Eszes, becsületes, szilárd, jó polgár, jó hazafi legyen, s nemessége necsak czímerére, hanem szívébe is legyen írva.

E szavaknál az agg férfi arcza oly magasztos, oly tiszteletreméltó kifejezést vőn fel, hogy önkénytelen eszébe juttatá a ránézőnek ama rég elhunyt ősöket, kiknek midőn lankadt kezéből kihullott a buzogány és a kézíj, a körülálló ivadéknak tanácsokat mondának, mik szerint ezer évig tartson élete e honnak.

— Jól tudom, folytatá Kárpáthy, hogy ha egyetlen fiam gyámsága legközelebbi rokonára jutna, vagy megvesztegetett birák neveznének ki számára önző, hizelgő gyámnokot, azok megrontanák szívét, könnyelmű, esztelen embert nevelnének belőle, lelkét készakarva törpén hagynák, mert hisz a gazdagok bűnei több hasznot hajtanak az önzőknek, mint erényeik. Es elborzadok azon gondolattól, hogy fiamat egy olyan megromlott szellem gondnoksága alatt kellene tudnom, mint unokaöcsém, Béla! — Ne aggódjék ön e sorokat leirni, ügyvéd úr. Én az Isten itélőszéke előtt vádolom őt, hogy rossz ember, rossz rokon, rossz hazafi, s csak bolondsága menti rosszaságát. Nem! Arról meg akarok nyugodva lenni, hogy ő nem ronthatja meg gyermekem szívét. Oly kézbe akarom őt adni, a hol minden jó indulat erénynyé válhatik benne, oly kézbe, mely őt vezetni fogja a becsület és honfi-dicsőség útjain, mely ápolni, védni fogja őt, jobban, mint ha én a sírból kinyujtanám kezemet az ő védelmezésére, oly férfi kezébe, ki jobb atyja lesz neki, mint lettem volna én, s ha nem fogja is őt szerethetni jobban, mint én szerettem, de szeretni fogja okosabban .... E férfi, kit fiamnak törvényes gyámul rendelek: gróf Szentirmay Rudolf.

A jó öreg szívesen nyújtá e szavaknál a mellette ülő ifjunak kezeit; míg Rudolf felszökött helyéről s keblére borult és átölelte; és igen sokáig tarták egymást átölelve, mi alatt senki sem szólt egy szót is.

Azután Rudolf ismét helyére ült, elfogódott hangon suttogva, hogy a gyámságot elvállalja.

— «Ő» is így kivánta azt; szólt a Nábob. Utolsó órájában mondá e szavakat, kedves nőd karjaira téve fiát:

«légy anyja gyermekemnek». Én nem felejtettem azt el. És most én mondom te neked! légy atyja gyermekemnek! Boldog gyermek! Milyen jó atyát, milyen jó anyát hagyunk neki örökségül!

A jó öreg sokáig nem birt szóhoz jönni, midőn e részét végintézetének elmondá, a nagy érzés annyira erőt vett rajta, hogy alig birt magán uralkodni. Idő kellett rá, míg újra erejéhez tért és folytathatá:

— Most emlékezzünk meg arról, a ki életemnek legkeserűbb óráit okozta: unokaöcsémről, kit Bélának kereszteltek s ki magát Abellinonak nevezte. Nem számlálom el azon vétkeit, miket Isten, a haza és én ellenem elkövetett. Bocsássa meg azokat neki Isten és a haza, miként én is megbocsátom; de tettető és hazug volnék Isten előtt, ha azt mondanám ez órában, hogy őt szeretem. Olyan hideg vagyok iránta, mint a kit soha sem láttam. Isten csapásának tartom rajta azt, hogy saját vagyonát külföldön őrült semmiségekre elpazarolván, az enyimet nem örökölheti; maga kereste, maga érdemelte, s Isten kezéből vette ki ez ostort, hogy saját fejére üssön vele. Ha ő névnapomon kibékülés helyett koporsót nem küld, ha ő cselszövényeivel egy ártatlan hajadon lelki üdvét megrontani nem törekszik, soha sem lettem volna én e derék hajadon férje, kit Isten nyugtasson meg a földben s dicsőitsen meg az égben, nem lett volna gyermekem, ő leendett örökösöm. Isten akarta így és ő hozta magára veszedelmét. Most koldusbotra jut. Adóssága több, mint a mennyi hajszála van. Mi lesz belőle? Dolgozni nem tud, semmihez sem ért, soha sem tanult semmit, nincs testének lelkének hová lenni. Magát meg nem öli ő, mert a kéjenczek nem tudnak öngyilkosok lenni. Ne is legyen az! nem kivánom. Éljen és maradjon ideje megtérni Istenhez. Nem kivánom, hogy kolduljon, nem kivánom, hogy szükséget lásson, hogy mások ajtajára szoruljon. Hanem rendelem, miszerint Pesten lakó jogigazgatómnál mindennapra kijárjon számára egy arany. Ez úgy hiszem elég arra, hogy valaki a szűkölkö-

dés ellen biztosítva legyen. Ezen egy aranyat pedig mindennap saját maga vegye fel és senkinek másnak az rajta kívül ki ne adassék, hanem a mely nap ki nem vette, az az ügyvédnek marad és senki azt adósság fejében le nem foglalhatja és soha egy napot is előlegezni abból nem szabad. A midőn pedig János fővétele napja eljön, azon a napon kapjon egyszerre száz aranyat. Akarom, hogy előre örüljön e napnak minden esztendőben és megemlegesse azt évről-évre.

Vele elvégeztem e földön dolgomat.

Több rokonom nincs, a kiről megemlékezzem.

Barátaimat könnyű felszámítanom, csak hármat ismerek, kit valóban így nevezhetek s nem puszta szokásból. Az első Rudolf. Rá gyermeket hagytam. Második Kiss Miska, ő is jó emberem, ki mindig szeretett; ha baleset ért, ő volt mindig mellettem; neki hagyom kedvencz paripáimat, kedvencz agaraimat. Ezeknek jobb gazdát, neki kedvesebb emléket tudom nem hagyhatnék. Harmadik jó barátom Varga Péter, jószágigazgatóm...

— Oh uram... akará hebegni a másik öreg, de nyelve nem akart mozogni.

... Neki hagyom öreg szolgámat Pált és öreg Vidra bohóczomat és a lapáji pusztát, melyet magam szerzék, éljen ott boldogul két hű cselédemmel.

... Minden tisztviselőim, a kik jelenleg földi birtokaimat kezelik, fizetéseikben maradjanak, s ha elnyomorodnának, vagy ha gyarlóságaik miatt el kellene bocsáttatniok is, ne veszítsék el fizetéseiket.

... A mi rendelkezhető vagyonom ezeken fölül megmarad, azt jelen végintézetem végrehajtója, gróf Szentirmay Rudolf bölcs belátása szerint oly köz hazai intézményekre fordítsa, melyek nemzeti lételünk emelésére szolgálandnak; kivánom és óhajtom Istentől, hogy az a hon, melynek földében őseim nyugszanak, s melyben én is nemsokára nyugodni fogok, örökké boldog legyen és viruljon, hogy a nemzet, melynek tagja lehetnem Isten

megengedte, az utánam következő jobb és okosabb ivadék alatt méltó helyet foglaljon el minden mívelt nemzetek közt, s nevét tanulják becsülni az idegenek. Engem, sötétebb idők szülöttét, nem használhat már az új, boldogabb, nemesebb, eszesebb kor. Én csak annyi jót tehetek, hogy helyet adok nálamnál jobbaknak.

... És most lelkemet Istennek, testemet a földnek ajánlva, várom nyugodalmas megoszlattatásomat, s Istenben vetett bizalommal közelítek porrá lételem órája felé.»

Az utolsó szavak is leirattak. Az ügyész felolvasá a végrendeletet s azzal Kárpáthy János után a jelenvolt tanúk mind aláirták, megpecsételék azt s még azon éjjel másik példányban is kiállítva, azt Rudolf, mint megyefőnök átvette.

Ekkor mondá Kárpáthy a papnak, hogy hívja be az egyházfit.

Bejött az, s a kis gömbölyű ébenfa-asztalra egy arany serleget borral, s egy arany tányérkát, hosszúra vágott kenyérszelettel, helyezett. Az úr szent vacsorája ez. Utolsó, minőben a halálra vált betegeket részeltetik.

A pap oda állt az asztal elé, melyen a bor és a kenyér volt. Kárpáthy keresztyén alázattal járult a szent jelvények elé, a többiek némán álltak körül.

A pap nyújtá a tört kenyérfalatot:

— Az üdvözítő Jézus fogadjon be téged testének sebeibe.

És nyujtá a poharat:

— Az Ő vére mossa le a te bűneidet.

János áhitattal imádkozott az egyszerű szertartás után, s azután jámbor megnyugvással mondá a lelkésznek:

— Nemsokára színről-színre fogom látni ama boldogabb hazákat. Ha meghallják önök, hogy beteg vagyok, ne tartsanak imát a templomban meggyógyulásomért, az hiába volna; hanem imádkozzanak az új életért. És most menjünk fiamhoz.

Fiamhoz! Mennyi érzés, mennyi indulat van ez egy szóban: fiamhoz!

Mind, à kik jelen voltak, odamentek, körülállták a gyermek bölcsőjét; az komolyan tekinte szét e hallgatag férfiarczokon, mintha már ő is közéjök való volna. János kivette őt s karjára emelé. A gyermek nagy, okos szemeivel úgy látszott rá ügyelni, s az öreg érzékeny csókja után mindig újra illesztgette apró ajkait.

Azután körül vándorolt a többi öregek kezén; mindenikre oly komolyan tekinte, mintha tudná jól, hogy ezek igen tiszteletre méltó férfiak és midőn Rudolf is kezébe vette, a gyermek kaczagni, hánykolódni kezdett, kis kezeivel vergődve, s nagyokat sikongatva, mint a hogy a gyermekek szokták tenni, mikor jó kedvök van; ki tudja, miért; Rudolf megcsókolta a gyermek homlokát.

— Hogy örül, mintha tudná, hogy ezentúl te fogsz atyja lenni...

Néhány óra mulva estebédnél ült az egész társaság.

Feltünt, hogy János úr semmit sem evett és nem ivott.

Ő azt mondá, hogy nem akar a szent kenyér és bor után közönséges ételekkel ellakni, s holnapig nem eszik semmit.

Vén cselédje azonban, ki felszolgált, megsúgá Rudolfnak, hogy már tegnap estétől fogva egy falatot nem érintett az öreg.

XXX. BÚCSÚVÉTELEK.

Mindenki jókor lefeküdt a kastélyban, csak Rudolf maradt fenn sokáig. A kandállóban barátságos tűz lobogott; éjfélen túl elült ott a tűz előtt, s multról és jövőről gondolkozott. Elmondani ezen eszméket, árulás volna. Vannak titkok, miknek jobb a szivek fenekén maradni.

Éjfélután nagy járás-kelés támadt a kastélyban, cselédek futkostak a folyosókon fel s alá. Rudolf még fel volt öltözve s kilépett a tornáczra. Szemben találkozék az öreg Pállal.

— Mi baj? kérdezé tőle.

Az öreg szolga szólni akart, de ajkai össze voltak kulcsolódva, álla görcsösen remegett, mint a ki sírni akar és nem tud. Végre kitört a szó és a köny ajkán és szemein, zokogva monda:

— Meghalt . . .

— Lehetetlen az! kiálta Rudolf és sietett János hálószobájába.

Ott feküdt a Nábob behunyt szemekkel, kezeit összetéve mellén, előtte nejének arczképe, hogy utolsó pillantása is ő reá essék. Oly tiszteletre méltó volt ez arcz a halál után, letisztulva róla a gyarló szenvedélyek, csak az ős eredeti jelleg látszott meg minden vonásiban.

Olyan csendesen halt meg, hogy még hű szolgája sem vette észre, ki vele egy szobában aludt és csak midőn a nagy nesztelenség által megdöbbentve, költögetni kezdé, akkor látta, hogy halott.

Csakugyan jól sejté utolsó óráit. Az a névtelen öröm, az a kimagyarázhatlan jóérzés a halál közelléte volt.

Rudolf rögtön orvosáért küldött, ámbár egy tekintet ez arczra meggyőzheté, hogy itt többé orvosra nincsen szükség. Mire az megérkezett, már vége volt mindennek, csak a ravatalra volt szükség.

Minden előre el volt készítve hálószobájában a ravatalhoz. Koporsó, szemfödél, czímerek, fáklyák. Nem félt a koporsótól úgy, miként ama névünnepén.

Úgy történt minden, a hogy megrendelé.

Ugyanazon szobában állíták fel ravatalát, a hol neje feküdt.

Felöltözteték azon köntösbe, melyben vele megesküdött, úgy tevék a koporsóba.

Ugyanazon énekes ifjakat hívták meg, kik neje fölött énekeltek olyan szép, olyan megható halotti dalokat. Ugyanezen halotti énekek zendültek meg az ő koporsója fölött is.

Halálának híre benyargalá az egész vidéket s miként

amaz ünnepély napján, ismét tarka néppel tölt meg a kárpátfalvi udvar. De most a víg arczok helyett szomorúak jöttek. Senki sem maradt el a régi ismerősök közől; mindenki sietett őt még egyszer látni és mindenki azt mondá, hogy nem lehet ráismerni, úgy elváltozott a halálban. Hát még a kik életében látták őt így elváltozni.

Koporsóját roppant nép követte a sírboltig; fáklyáit az ország legelőbbkelő férfiai vitték s a legtiszteletreméltóbb delnők járultak utána.

A szokás úgy hozta magával, hogy az általános örökös, az egyetlen fiu kisérje atyja koporsóját. De az még csak félesztendős, azt ölben kellett vinni. Szentirmayné vitte keblén. És mindenki, a ki látta, azt állítá, hogy oly gyöngéden tudja e gyermeket ölelni, takargatni, mintha valódi anyja volna.

Boldog gyermek!

A legnagyobb csapásokon, apa-anya veszteségen fájdalom nélkül esik át s új atyát, új anyát nyer helyettök.

A jó öreg Nábobot elbúcsúztatá ugyanazon lelkész, kinek szavai oly vigasztalólag hangzottak neje felett, sokan sírtak, de legtöbbet sírt maga az a pap, a kinek a többit vigasztalni kellett volna, csak az téríté magához, midőn végül a megholt ismerőit kellett előszámlálnia, mely végeszakadatlan lajstrom tökéletesen kivert minden érzésfoghatóságot minden lélekből. Annyi nagyságos, méltóságos, főméltóságú és excellentiás, főtisztelendő, tisztelendő és tiszteletes, tekintetes, nemes, nemzetes és vitézlő urak, kiktől egy alázatosan porrá lett halott, — vitézlett Kárpáthy János ezennel búcsút veszen.

Azután levitték őt ama csendes szobákba, mikben a halottak laknak, odatették nyugodalmas ágyát elhunyt neje mellé. Az utolsó ének oly enyészetesen hangzott a sírboltba alá, a földön keresztül; maguk a sírásók is siettek onnan feljutni. A nagy vasajtó döngve csapódott be utána.

Most már örökre boldog! . . .

XXXI. A VILÁG NYELVE.

A magyarországi leggazdagabb családfők egyike követte nejét a sírba, maga után egy reményteljes fiu-magzatot hagyva, a ki akkor született, midőn már senki sem várt reá, s születésével nagy zavart idézett elő sokak számításaiban.

A vélt örökös, Abellino, ki már nagybátyja rovására milliókat szedett föl, egyszerre koldussá lett ez által, s bukása megérzett egész az Isle de Jeruzsalemig.

A sok össze-vissza bonyolult esetnél nekiszabadult a világ nyelve, nehány hétig elég tárgyat nyújtott az öreg Nábob halála, s ha e sok beszédet mind összeszedjük, azt is megtudjuk, a mi nem igaz.

Jerünk legelébb is Kecskerey úrhoz.

Nagy tánczestély van nála. Úgy hiszem, Szépkiesdy gróf költségén, kinek valamely szép énekesnő tetszett meg, s azzal kiván ott mulatni.

Régi ismerőink közől többeket itt fogunk találni.

Itt van Livius, itt Conrad, a bohó Erdey Gergely, az étvágya ellen küzdő Málnay George, a szabadelvű Darvay Jenő, a szép Csendey, a különcz báró Berky, az előtánczos Csepcsy Aladár, és ki tudna emlékezni a többire, kiket tulajdon édes apjok is képes volna elfeledni.

Tánczszünet van; a férfiak a pipázóterembe gyűltek.

Egy emanczipált hölgy is odavetődött közéjök, kecsesen füstölve a fehér papirszivarral s délczegen hintázva magát egy szánalaku vasszéken.

Kecskerey barátunk három paamlag-vánkost gyűrt maga alá, azokon ül, hogy magasabb legyen, onnan mulattatja a társaságot elmés élczeivel.

Kaczagnak. Az öreg Kárpáthy temetését beszélik.

Most épen a végrendeletet kiséri kommentárokkal és illő travestatiókkal Kecskerey barátunk.

— Az öreg urtól minden esetre igen szép gyöngédség volt, hogy az iriseket úgy pártul fogta, mert azok szép virágok. Mondják, hogy mĕg a kaszásoknak is meghagyta huszonöt bot büntetés alatt, hogy a hol egy irist találnak a mezőben, azt le ne kaszálják, hanem kikerüljék.

Az emanczipált hölgy azt jegyzi meg erre, hogy ő ki nem állhatja a virágokat, mert az mind merő szenvelgés.

A jávorfák levágatását pedig valóságos gyilkossággá avatta és azért semmiféle erdejében vágatni nem szabad.

— De mi lelte az öreget e bohóságokkal? kérdé valaki.

— Hát lehet azt tudni, hogy ő mit miért tett?

Ez is mutatja, hogy nagy bolond volt. Most Abellinonak nem marad más, mint bebizonyítani, hogy nagybátyja bolond volt, mikor megházasodott, és így sem házassága, sem az abból született fiu nem érvényes.

Óriási kaczaj követte ezen ötletet.

A liberális Darvay Jenő jónak látta erre egész komoly arczczal megjegyezni, miszerint ezt alig hiszi jogosan kivihető esetnek.

— Magam sem hiszem, szólt Kecskerey nevetve.

— De hát mi lesz azon esetben Abellinoból? Ezt szerette volna ismét valaki tudni.

— Nem kell miatta aggódni; az öreg úr gondoskodott róla, viszonza Kecskerey fejét hátravetve; mindennap egyre-másra egy aranyat kap in natura, melyet a Maroccaner-házban lakó ügyvivőtől kell személyesen elvinnie, még pedig tökéletes koldus-costumeben: rongyos szűr a nyakában, kiszakadt csizmában, zsíros kalappal, posztószélből varrott tarisznyával, s nagy szegesvégű bottal; így kell neki minden reggel beállítania, ha azt akarja, hogy aranyat kapjon, különben meghalhat éhen.

Rettentő kaczagás fogadta a leleményes illustratiót. Mint látjuk, e perczben senki sem oly nevetséges ember, — mint Abellino.

Abellinoról senki sem tartá érdemesnek tovább beszélni.

A gazdag majoratustól elmaradt, s rá lesz szorulva azon

egy pár ezer forintnyi jövedelemre, melyet nagybátyja kegyelemdíjul hagyott neki. Ez mindenesetre legnagyobb bűne, a mi valaha terhelé. Ölhetett akárhány embert könnyelmű párbajokban, tehetett semmivé akárhány nőt könnyelmű szerelemben, azt nem rótták fel neki vétkül, azért megbocsát a világ, az csak érdekesebbé teszi az embert; de hogy koldussá lett, hogy legmagasabb kilátásaiból alásűlyedt, azt nem bocsáthatták meg neki. Ő e pillanattól fogva csak nevetség tárgya lehet. Vajjon mit fog kezdeni?

— Legjobb volna, ha instruktornak szegődnék unokaöcscse mellé, szólt valaki.

De iszen annak már megválasztá János úr Rudolfot, szólt Kecskerey, kikötve, hogy semmire se tanítsa a fiut mint: lovagolni és pipázni. Képzelem, Rudolf neje menynyire örül, hogy ilyen könnyen jutott családhoz!

Ez olyan jó tréfa volt, hogy az emanczipált delnő nevettében szinte hanyatt veté magát székestül, — alig birták elkapni.

A liberális Darvay Jenő csak annyit szeretett volna megtudni, vajjon utolsó óráiban megtért-e az öreg az ellenzék zászlói alá?

— Volt rá gondja! nevetett Kecskerey; egészen más érzések között mult ki. Egy banda czigányt állított oda ágya fejéhez, a kik paraszt nótákat húztak fölötte, s körülrakta magát tokaji üvegekkel, hogy még a más világra se menjen át józanon. Végrendeletében meghagyta, hogy koporsójára szőlőkoszorút tegyenek s ezt a nótát húzzák a czigányok, mikor a temetőbe viszik: «Múlik, mint az árnyék, ez az élet», mely igen szép halotti melodiával kezdődik, hanem azután végződik egy allegron, melynek szövege: «fogj nosza kulacsokat!» Két czigánybandának pedig vitalitiumot rendelt, hogy egyik reggel, másik este mindennap elhúzzák sírja fölött kedvencz nótáit; a kortyondi fratereknek pedig átok alatt hagyta meg, hogy minden esztendőben halála napján összegyűljenek s ott a sírja fölött igyanak egyet az ő egészségére; azután jutalmat tű-

zött ki azon három szűz számára, a kiknek egy esztendő alatt legtöbb szeretőjük fog lenni, csupán azt kötötte ki, hogy a temetőbe ne járjanak csókolózni, mert ő azt nem szereti hallgatni; azon felül mindenét a czigányokra hagyta.

— Csak az a kár, szakítá félbe Gergely gróf a kedélyes rágalmakat, sardonikus mosolygással, hogy azoknak nem hagyományozott semmit, a kik emlékét válogatott anecdotákban fogják örökíteni, legalább mi sem fáradnánk itt ingyen!

* * *

Hallottuk Kecskerey urat, most hallgassuk a kortyondi fratereket.

Kutyfalvinál vannak. Oda kaptak most valamennyien. Forog az örök pohár kézről-kézre. Elemükben vannak. Azaz, hogy az elem van most ő bennük, a bor. Óriási nagyokat kaczagnak. Az a boldogabb, a ki bolondabbat tnd mondani.

— Megtért az öreg vénségére, mond Horhi Miska, folytatva egy régen nyújtott beszédet. Egész nap zsoltárt énekelt s megtanult vénségére francziául, meg németül, hogy a más világon, haneha az angyalok nem tudnának magyarul, tudjon beszélni velök.

— Hahhahha! Francziául és németül.

— Utolsó nap befalaztatá a pinczeajtót, magam beszéltem a kőművessel, a ki ott dolgozott, hogy senkinek se legyen alkalma az ő borának miatta a részegség bűnébe esni, s megtiltotta a bormérést valamennyi dominiumán, csak a patikában szabad ezentúl árulni.

— Hahhahha! orvosságos üvegekben!

— Megparancsolá még azt is, hogy senki a más feleségére rá ne merjen nézni, a ki az ő jószágain lakik s valahány csapodár asszony van, fojtassék a Berettyóba, és a mely iskolás leány az iskolás fiúkkal játszik, kövessen eklézsiát.

— Hahhahha! a templom-ajtóban!

— De az unokaöcscsét csak nem merte kitagadni.

— Esztendei fizetést rendelt neki; hiába, félt, hogy megátkozza a más világon.

— Dehogy. Szégyenlette, hogy egy Kárpáthynak ne legyen mit enni.

— Félt szegény öreg a haláltól nagyon, azért változott úgy meg; ha csak koporsót emlegettek előtte, odalett, s mikor érezte elközelgetni halálát, nyolcz papot állított az ágya körül s meghúzatott minden harangot, úgy imádkoztak mellette, majd lehúzták lábaiknál fogva az angyalokat az égből, hogy csak ne haljon meg. Mindenét templomokra hagyta..

— Kivéve a fiát. Azt Szentirmay úrnak ajándékozá.

— De iszen, szólt Kutyfalvi, csúf, szemtelen pofával, élt volna csak még sokáig a menyecske, s kaptam volna én oda a házhoz, fogadom, hogy lett volna neki mit elajándékozni holta után.

— De már arról magam is felelek! szól mellére ütve Csenkő Laczi.

— Én is, én is! kiáltának valamennyien.

És nincs senki itt, a ki vagy egy poharat a fejükhöz vágjon.

Míg élt e nő, meg nem mertek előtte állani, s nem tudtak egy okos szót váltani vele, s most halála után jut eszükbe rágalmazni.

Ez is egyike az eredetiséghez tartozó vonásoknak.

Hagyjuk őket magukra, ezek gyógyíthatatlanok. Betegek, a kik az orvosságot be nem veszik.

* * *

Vessünk most egy pillantást a boulevard des Italiens-i clubba.

Az ismerős seigneurök és lordok most is ott szólják a világot az erkélyszobában, s ha kifogytak a közellevőkből, elővészik azokat, a kik távol vannak.

Jelen van a különcz lord, az éjszaki herczeg, marquis Debry és tőbben, kikre semmi gondunk.

Épen most lép be monsieur Griffard, a gazdag bankár, ugyanazon sima, mosolygó képpel, a milyennel rendesen láttuk.

— Ah, monsieur Griffard legjobban fogja azt tudni, mert ő körülményesebben ismerte, kiált elé a vidám marquis. (Hihetőleg valamely érdekes tárgy felől foly kétséges vitatkozás, a mely eldöntésre vár.) Mondja csak monsieur, igaz-e, hogy Abellino nagybátyjának fia született?

— Tökéletesen igaz, szól mr. Griffard, leoldva hosszú téli shawlját nyakáról.

— Ez nagy baj Abellinora nézve. Kivált ha be nem bizonyíthatja, hogy a kérdéses örökös egy helyettesített.

— Azt pedig be nem bizonyíthatja, szól Griffard úr egész bizonyossággal.

— És azt sem, hogy nagybátyjának neje valakivel tilos viszonyban élt volna?

— A nő példánya volt az erénynek, viszonzá mr. Griffard.

— Eh. Ez akkor nagyon rossz helyzet Abellinora nézve.

— Még rosszabb a hitelezőire, szól közbe lord Burlington.

— Úgy hiszem, hogy hitelezői, kik reménylett örökség fejében pénzzel tartották, most szép savanyú képeket csinálnak.

— Az kétségtelen, szól mr. Griffard mosolygó, derült arczával.

Egy vonás, egy szemhunyorítás, egy ráncz a homlokon nem mutatja, hogy ő maga is egy pár milliót vesztett e fatális új örökös miatt. Azt ő nagyon restellené, ha valaha a világ megtudná, miszerint egy vastag fejű barbar táblabiró keresztet vont számadásain keresztül.

* * *

Ha találkozott valaki Mayerné asszonysággal s kérdezé, kit gyászol?

— Az én feledhetetlen angyali leányomat, az én gyönyörű Fannymat, nagyságos Kárpáthy János úr hitvesét, az én szivemtől szakasztott gyermekemet.

És azután sírt, mint a záporeső.

A Mayer leányok is feketében jártak. A fekete ruha nagyon emeli a szépséget. De már ha mégis valaki elég kiváncsi volt azt hinni, hogy a viselet előnyén kívül más egyéb okuk is lehet e sötét színű kelmékhez s ez iránt tudakozódni kezde, nem sírtak ugyan, mert az árt a szép szemeknek hanem ők is elmondák:

— Nagynénénk (!) halt meg: a gazdag Kárpáthy Jánosné, s ámbár mi ránk nem hagyott semmit — a fukar, azért mi mégis meggyászoljuk.

Egy napon annyira vitte az anyai elérzékenyülés Mayernét, hogy levelet irt Rudolfhoz, melyben «sűrű könyhullatások» kiséretében elmondja, hogy ő egyetlen, feledhetetlen angyali leányától, az ő gyönyörű Fannyjától, nagyságos Kárpáthy Jánosné asszonyságtól még csak egy czipőszalagot sem bir, a miről rá emlékezhessék, a mit keblében viselve, naponta százszor elővonhasson és százszor meg százszor összecsókolhasson, s hogy ez milyen nagy keserűség egy anya szivének. Reményli, hogy Rudolf nem lesz oly kegyetlen, miszerint egy szegény, szerencsétlen, balsors által látogattatott anyát imádott leányára való emlékezéstől meg akarjon fosztani; hanem utána nézend, ha nem találna-e örökre megsiratott leányától vagy egy félkeztyűt, vagy más egyéb értéktelen tárgyat? Ne legyen annak egy fillérnyi becse is, mert ha valami értékest akarna neki küldeni, azt el sem fogadná, stb., stb. . . .

Rudolf megérté a jó asszonyság kivánatát, s küldött neki emlékül — tízezer pengőt.

S Mayerné oly kegyes volt, hogy — nem küldte vissza.

Másszor ismét Flórának irt levelet az érzékeny anya, illetve nagyanya, a melyben ismét keserű könyhullatások között borul lábaihoz, elmondván, hogy milyen fájdalmas az egy nagyanya szívének, ha egyetlen egy unokáját még

csak nem is láthatta, ha még csak álmodni sem képes felőle. Ha meghal, még a más világon is hiába fog vele találkozni, mert ott sem ismerhet rá! — Esedezik tehát, — kezeit, lábait csókolva a méltóságos asszonynak, adja tudtára: hogyan és miképen láthatná ő meg egyetlen egy reményteljes unokáját? Hallja, hogy milyen szép, milyen remek, milyen kedves gyermek. Ő gyalog is elmegy oda, ha térden állva kell is odáig csúsznia, csakhogy egy pillanatig láthassa valahonnan, valami erdő széléből, vagy valami toronyból, akár egy pinczeablakból, hogy őtet észre ne vegye senki, azután nem bánja, ha meghal; s a többi, s a többi.

Szentirmayné igazán megdöbbent e fenyegetéstől.

Hiszen csak az kellene még a világ nyelvének, hogy Mayerné oda menjen, érzékeny jeleneteket játszani leánya gyermekével. Mit tehetett? Irni veszedelmes volt neki, mert képes volt levelével eldicsekedni s azt nem akarta, hogy kezének irása oly háznál, mint Mayeréké, hányódjék, vetődjék s közszemlére legyen kitéve.

Szentirmayné okos nő volt s kedélyének leleményességében kitalálta az ellenszert, mely Mayerné nagyon kellemetlen látogatását távol tartandá házától.

Irt Teréznek.

Azon lekötelező, behízelgő modorban, mely neki annyira sajátja volt, kérte meg az érdemes hölgyet, hogy hagyja el Pozsonyt megholt barátnéja iránti szeretetből s töltsön nála néhány hetet.

Teréz nem állhatott ellent a szíves meghivásnak, sőt némi kötelességet vélt abban feltalálni, hogy Fanny gyermekének nevelési gondjait Szentirmaynéval megoszsza. Midőn Pozsonyból eltávozott, úgy vett búcsút egyetlen bizalmas ismerőitől, Boltaytól és Sándortól, mint a ki bizonyosan tudja, hogy ott fog maradni, a hová megy.

Úgy is lett.

Flóra soha sem bocsátá őt többé vissza s a jó polgárnőnek soha sem volt alkalma arra gondolhatni, hogy itt tán

nem eléggé becsülik; az egész háznál mindenki úgy tekinté, mint egyikét a legtiszteletreméltóbb rokonoknak.

Az ő jelenléte igen természetesen örökre távol tartá a — drága nagymamát, a ki a kerek földön senkitől sem félt, csupán csak egyedül Teréztől. A paradicsomból képes volna őt visszariasztani azon gondolat, hogy Teréz is ott lesz, hideg, szenvedélytelen arczával s azokkal az elevenig látó figyelmes szemekkel, a mik előtt tettetni nem lehet.

De még más valakit is elriasztott a háztól Teréz ottléte. És ez Marion kisasszony.

A mely nap Teréz megérkezett, ő szíveskedett kirándulni kőhalmi jószágára, csak néhány hétre, a míg az új vendég ott lesz, s minthogy ez a néhány hét esztendőkig tartott, ő is ott marad végképen Kőhalmon, — vexálni a kasznárnékat és ispánnékat.

És azután egyik esztendő a másik után jött. Teréz csak mindig ott maradt a háznál, Marion pedig egészen elmúlt onnan, csak néha-néha vetődött be ismét, mikor már nagyon meggyűlt benne a méreg, hogy azt kiönthesse.

Flóra rendesen ilyenkor oly foglalkozásokat talált ki Teréz számára, vagy átküldé Kárpátfalvára, hogy Marionnak soha sem volt alkalma a békességes hölgyet bosszanthatni.

Gyakran bizalmas órákban elbeszélgetett Teréz az ifju úrnővel Fanny gyermekkoráról, elmondá viszontagságait, a veszélyeket, mikben forgott. Mennyit szenvedett titkos szerelem miatt. Mennyit áldozott fel! Nagyon szeretett egy ifjut és annak nevét sem mondta soha senkinek, a sírba vitte magával a titkot.

És Flóra meghitt órákban elmondá e szomorú dolgokat Rudolfnak, hogy azon nő gyermekkorától fogva szeretett boldogtalanul és még tán a túlvilágon is szeret, és kényszeríté férjét igen gyakran elmenni vele a fenyőfák ligetéhez, s meglátogatni azt a sírkövet, melynek mindegyik betűje, mintha egy égő szem volna, mely könyezve mosolyg! . . . .

Egy szép napfényes délután künn a parkban sétált Flóra, egy kis csevegő hároméves gyermeket vezetve kezén.

A gyermek őt tanulta nevezni anyjának s fecsegve tett hozzá százféle kérdést, mik közől egyre is dolgot adna megfelelni akárkinek.

A kastélyba ezalatt Marion kisasszony érkezett meg.

Hallva, hogy Flóra a parkban sétál, sietett el hozzá.

— Jó estét, jó estét, kedves grófném! Második magával? másod magával? Alázszolgálója, nagyságos Kárpáthy úr, alázszolgálója. Ha én ezelőtt húsz esztendővel önnek papájára hallgattam volna, most ön már nagy legény lenne.

(Persze a három éves fiu értette ezt az élczet.)

— Ah milyen gyöngéd anya ön, Flóra! Milyen szépen tartja azt a fiut. Milyen kár, hogy önnek magának nincs gyermeke.

(Egyike a legfájóbb gyöngédtelenségeknek egy fiatal nőnek szemére vetni, hogy nem anya.)

— No de az illusio megvan. Mégis van gyermeke. Még pedig szép gyermek. Látszik, hogy szülei nagyon szerették egymást. S hogy a csalódás annál nagyobb legyen önre nézve, a szemei a megszólalásig hasonlítanak Rudolf szemeihez.

— Valóban, szólt Flóra elevenen, sőt még szája mozdulása is úgy hasonlít hozzá, s azzal ölibe kapta a gyermeket s összecsókolá szemeit és száját.

(Ez a nő hígvelejű! gondolá magában Marion kisasszony, bosszúsan feszítve ki napernyőjét — pedig árnyékban voltak; — még csak féltékenynyé sem lehet tenni.) Azt hitte, majd akkor meg fogja utálni a gyermeket, ha gyanút gerjeszthet ellene szívében. Nem ismerte Flóra szívét.

Tiszta, ártatlan volt az, mint egy gyermek szíve s még a fogalom is hiányzott belőle azon eszmék számára, miket Marion meg akart benne honosítni.

E naptól fogva még jobban szerette a gyermeket.

Nehány év mulva ha találkozandunk vele, mint boldog édes anyát látandjuk, angyalszép és angyaljó gyermekek-

től körülrajongva, kiknek mindegyike azt hiszi Zoltánról, hogy az nekik testvérök és Terézről, hogy az nekik nagynénjök. Flóra mindegyiket egyiránt kényezteti, s Rudolf mindegyikhez egyiránt szigorú.

Mégis midőn egyszer Flóra azzal lepi meg a székvárosból hazatérő férjét, hogy a kis Zoltánnal eléje lovagol — a hölgy szelid fehér paripáján, a gyermek egy kis eleven tatár lovon — Rudolf nem állhatja meg, hogy meg ne csókolja a fiut.

Még alig volt hat éves a gyermek, midőn egyszer Flóra felvitte a gyűlésterembe, a hol Rudolf épen egy ragyogó, elmés beszédet tartott; a gyermek komolyan hallgatta végig s midőn hazavitték, összegyűjté Rudolf apró gyermekeit s több kis pajtását a gyermek-szobába s ott megyegyűlést játszva velök, oly komoly arczczal mondta el előttük az egyszer hallott beszédet és oly gyermeteg lelkesüléssel, hogy a ráleső Flóra el volt ragadtatva.

Mi lesz e fiuból, hogyha felnő! . . . .

* * *

Azon két ifju nemes neve, kiket István és Miklós név alatt ismerénk meg, azóta két óriássá nőtt fel nemzetünk történetében. Ha Isten erőt ad lelkemnek, egykor megkisérlendem őket nagyságuk tetőpontján bemutathatni.

* * *

Többi ismerőseinkről kevés mondanivalónk van még.

Abellino mind e mai napig él.

Egy igaz folt nincsen rajta többé. Álhajjal, álfogakkal, hamis termettel csalja a világot és magát. Szakállát, bajuszát festi, képét herczegnő-vízzel mossa; egyik fülére még ama jeles párbaj óta nagyot hall s abba kis hallócsiga van téve ezüstből, azonban operákat csak halló-tülkön keresztül képes élvezni.

Így jár-kel a világban. Toldott, foldott kisértet a mult szép időkből, egyik kezében a mankós bot, melylyel kösz-

vényes lábain segít, másikban a halló-tülök. De ő azért mindig azt hiszi, hogy most is azon szeretetreméltó alak, melynek a nők ellene nem állhatnak s most is életre-halálra udvarol minden szép nőnek, minden fiatal leánynak, s azt hiszi, hogy azok őrjöngnek utána, s ha kinevetik, azt hiszi, örömükben nevetnek, hogy őt láthatják.

Mindennapra kijár az egy arany, mely miatt Pestről nem mozdulhat ki, csupán csak János nap után, a mikor egyszerre száz aranyat kap és elutazik, s addig vissza nem jön, a míg benne tart; de azért ő most is úgy beszél, mint mikor még milliomokat prédált el. Úgy magasztal mindent, a mi külföldi, s ócsárolja az itt levőt. Elfogadja a mi megvan, faute de mieux, — jobb hiányában; de szíve, ha ugyan van nála ilyesmi, örök honvágyban szenved, — Páris felé.

Minden ember igen komikus alaknak tartja, s a főbb körökben csak azért is szívesen látják, mert sokat lehet rajta nevetni.

Szegény ember!

Más ember, ha megvénül, azt tisztelni szokták, az ő vénsége pedig arra való, hogy azon köröknek, mikben ő boldogabb időkben tón-adó, első szerepvivő volt, mulattatására legyen.

Más embert vigasztal az nagy szerencsétlenségek után, hogy azokat érezni tudja; hogy komoly, hogy szomorú tud lenni, hogy megveti az életet, hogy meg tud halni: neki büntetése az, hogy nem érez, nem gondolkozik és mégis óhajt élni.

VÉGSZÓ A «MAGYAR NÁBOB»-HOZ.

(A második kiadásnál.)

Magyarországon egész e század közepéig a nemesség képviselte a vagyont, értelmiséget és nemzeterőt. Ez az egyik tény.

És a magyar nemzet ez időben oly szegény, oly míveltségnélküli és oly erőfogyott volt, miként alig más nép Európában. Ez a másik tény.

A következtetést, — ha szíveskedett a türelmes olvasó e regényt végig lapozni, — meglelé.

Nagy hiba volna magamforma apró emberektől, ha azt hitetnék el magukkal, hogy valami nagy bajon segíteni tudnak, vagy ha az jobbra fordul, maguknak érdemeket tulajdonítanának benne; de még nagyobb hiba lenne, ha erejök csekélységének érzetében ezt a csekélységet nem iparkodnának arra fordítani, hogy nagyobbak és erősebbek társaságában csak egy lépésnyi haladásra is vihessenek egy elnyugodni készülő ügyet.

Nálunk a vagyonos osztály hivatása naponkint emelkedik. Az ősi hazaszeretet, a nemzeti míveltség és az okszerű gazdálkodás példáit tőlük várja a nemzet.

Az idők elmúltak, a midőn a gazdag magyar nem tartá magát a magyar nemzet tagjának. Nagy és nemes elődök példája megmutatta, hogy boldogitani a legnagyobb boldogság.

Most már, ha a regényiró alakokat keres, kikben az üres álmíveltség divathőseit, vagy a durva, parlagi, borzas jellemeket mutassa be, kénytelen értök a régen múlt időkbe visszamenni. Amonnét ma csak a valódi míveltséget, s az ős szokásokból csak a valódi honfiúságot látjuk elfogadva; s egyik által sem leszünk sem mimagunk, sem mások előtt nevetségesekké. Vannak-e még a jelenben mintaképei e

torzalakoknak? nem hiszem és nem állítom; annyi bizonyos, hogy engemet még senki sem támadott meg, a ki magában Abellinora vagy Kutyfalvi Bandira ismert volna.

Az öreg Nábob jellemében osztálya nyers hibáit szándékoztam visszaadni, miket jókori nevelés és korszerű míveltség mind megannyi erényekké lett volna képes átvarázsolni; de unokaöcscse jelleméhez nem találtam semmi szépíteni, semmi kiengesztelni valót. Az ő botlásai nem hibák, hanem bűnök. Embernek rossz, hazafinak jellemtelen, szeretőnek aljas, férfinak nyomorult, tekintélynek esztelen, úrnak — önhibája miatt — koldus. Egy kimenthető betű nincs rajta. Megvetés, kigúnyoltatás e földi jutalma.

E végszó megirásával azért késtem, hogy barátaim (komolyan értve a szót) véleményét és illető megrovásait elébb meghallhassam, s szólhassak művem hibáiról.

Rosszalják, hogy az első kötet, tehát a regénynek egy negyedrésze, csupa episodokból áll. Én magam sem találok számára mentséget; hanem azt hiszem, hogy ez aránytalanság talán minden irányregénynél megvan, a hol a társadalmi eszméknek keresztülvitele felszabadít a művészi formák alól. A mesét illetőleg tulajdonképen az egész első kötet egészen el is maradhatott volna, ha alakjaim jellemzésére okvetlenül nem szükségeltetnék.

Nem helyeslik, hogy két nagy nevet bele szőttem é regénybe, kiknek azután nem adtam szerepet. Én e két jellemet valódi mythoszi alaknak tartom társadalmunk történetében, kiket mellőzve, magyar irányregényt azon időkből senki hálátlanság és ismeretlenség vádja nélkül nem irhat, mint nem irhattak hőskölteményt a római irók Mars és Minerva nélkül; a különbség csak az, hogy rólok csupán valót szabad irni, s költői alakokul felhasználni azon századnak, melyben éltek, tiltja a méltó kegyelet.

Némi anachronismusokat hallék megjegyeztetni, miknek megrovását köszönettel fogadva, iparkodtam e *második kiadásban* kiigazítani.

A nyelv ellen tett észrevételek, miszerint nagyon sokszor használom az idegen szavakat. Erre, ha tréfálni akarnék, azt mondhatnám, hogy annyira bele voltam merülve azon kor tanulmányozásába, hogy még nyelve is rám ragadt, hanem e vád egyéb műveimet is illeti, tehát kénytelen vagyok egész őszintén megvallani, miszerint én a végletekig vitt purismust azért nem szeretem, mert újabb időkben avatatlan, a nyelvek összehasonlított jellemét nem értő nyelvészek annyira elszaporították a rossz új szavakat nyelvünkben, hogy kénytelen vagyok a régieket visszakérni, s használatban tartani mindaddig, míg a magyar tudós társaság nagy szótára elkészül, melyben valódi értelmű, kifejező és magyar hangzásu műszavakat fogunk találhatni, a minőket *Czuczor*, *Széchenyi* és *Szemere Pál* tudtak helyettesítni; természetesen itt nem tudományos műszavakat s nem azoknak alkotóit értettem, mert azokat szeretem úgy, a hogy vannak; s szent borzalommal emelek kalapot a vegytani műszavak rejtelmes kongása előtt.

Végre bocsánatot kérve szíves olvasóimtól hosszadalmasságomért, kérem derék műitészeinket, vegyék bonczkés alá szerény művemet, s a mi hibáit még én nem ismerem, legyenek szívesek felfedezni. Tanulni nem szégyen és én szeretem tudni halottaimról, hogy miben haltak meg.

Pesten, 1858. márczius 3-án.

Jókai Mór.

TARTALOM.

I. kötet.

II. kötet.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

